Fru Marianne

Bokutgåva

Z. Hæggströms förlagsexpedition, Stockholm 1887.
1.

Dörren till det lilla serveringsrummet gick upp och Marianne trädde in.

Modern satt med en kökshandduk öfver knät och flådde skalet af nyskållade mandlar.

»Mamma, jag har fått ett sådant underligt bref», sade Marianne och stälde sig vid bordet.

»Hvad då om?»

»Läs sjelf.» Hon räckte fram brefvet, fru Björk aftorkade sina händer, tog det och började läsa. Marianne satte sig vid andra sidan af bordet för att vänta.

»Fröken!

Som långa preludier icke äro i min smak, frågar jag er kort och godt: vill ni bli min hustru? Jag förstår nog, att en sådan fråga kan vara svår att besvara så der på rak arm, i synnerhet som ni ännu känner mig så litet. Jag väntar heller icke att ni skall svara ja med det samma. Men om ni känner med er sjelf, att det aldrig kan bli annat än nej, så fins det naturligtvis intet skäl för att ej säga det genast. Tror ni deremot på en möjlighet af att ni framdeles kan komma att tycka bättre om mig än nu, så är det bäst att vi bli bekanta ju förr dess hellre, och jag skall i så fall be att få göra ett besök hos edra föräldrar. Jag ber er, att ni icke stöter er på den torra tonen i detta bref. Den kommer af att jag icke vill yttra ett ord mer än tvunget är, ty ger ni mig ett afslag, så är det bäst för oss båda ju mindre som blifvit yttradt i detta ämne.

Med anhållan om snart svar.

Vördsamt

Börje Olsson.»

»Olsson? – Jag känner inte ens namnet», sade modern eftertänksamt i det hon höll brefvet i handen och såg på Marianne.

»Han är landtbrukare, och jag träffade honom i Hallstorps prestgård, när jag var derute i somras.»

»Jag har aldrig ens hört dig nämna honom. Hurudan karl är han?»

»Ja, vet mamma, det kan jag knappt säga; jag kommer så lite ihåg honom. Han är ung. – Tjugusex, tjugusju år – mycket tyst och ser ut som folket är mest.»

»Är han der ifrån orten?»

»Nej, inte precis. Han hade kommit med tåget, egentligen i något ärende, tror jag, men han brukade alltid stanna till middagen.»

»Nå?»

»Ja, herre Gud, jag känner ju inte menniskan!»

»Har han något anseende?»

»Det tror jag visst. Man gjorde mycken affär af honom i prestgården. Jag trodde nästan att man påräknat honom till svärson.»

»Såå», sade fru Björk uppklarnande. I så fall var det säkert icke ett parti att förakta, tänkte hon. »Blir det inte bäst att vi gå in till pappa?»

»Jo.»

Marianne reste sig. Fru Björk samlade varsamt tillhopa kökshandduken och lade den på bordet. Marianne gick förut genom den stora, vackra våningen. Modern kom efter med sin vaggande gång. Fadern satt vid sitt skrifbord med ryggen åt dörren, då de kommo in.

Man såg blott den grå nattrocken och en vågig, starkt gråsprängd nacke, af en särdeles distinguerad form. Men vid ljudet af dörren vände han sig till hälften om på skrifstolens jernskruf. Det var ett regelbundet ansigte med slätrakad haka, försedd med en liten grop och inbäddad mellan gråkrusiga polisonger, som förenade sig med ett par jerngrå mustacher. Ett par tjocka, mörka ögonbryn tecknade sig på ett egendomligt sätt mot det gråa håret och de stora, vattnigt blå ögonen. Det låg någonting välskött och välkonserveradt öfver hela menniskan, och ansigtets alla linier sqvallrade om att de icke nötts in af bekymmer, utan af ständigt upprepade löjen.

»Hvad är det nu?» sade han i en ton, som skulle föreställa trumpen, »pengar, pengar, pengar!»

Han slog med båda sina stora händer i luften. Hans röst lät som om den alltid vore fyld af dolda skratt, som snart skulle bryta ut.

»Nej, i dag är det inte pengar», svarade fru Björk i det hon trängde sig förbi skrifbordshörnet och satte sig på en stol, men läs det här brefvet, som Marianne fått.»

Fadern tog brefvet och läste.

»Hvad är det för en Olsson?» sade han då han slutat.

»Ja, jag vet knappt; jag tror han är från ett ställe som heter Tomtö», svarade Marianne.

Fadern drog ut en lång hvissling i dämpad ton.

»Är det *den* Olsson!» sade han, liksom rädd att någon skulle höra honom, »då är han förmögen.»

»Det tror jag nog», svarade Marianne, men utan den ringaste ifver, »känner pappa till honom?»

»Ja, det vill säga när han köpt egendomen hörde jag att han lagt upp största delen af köpesumman kontant. Han kan väl ha haft den ett års tid nu. Det lär vara en duktig karl. Han har varit inspektor på Munkeby, – jaså det är *den!* Nå hvad svarar du, min pulla?»

»Lille far, jag vet inte alls hvad jag skall svara», sade Marianne och sköt fram sina läppar till en liten grimas, som var egendomlig för henne, och som var något af bortskämdt barn. Hon hade liten mun, med mjuka icke allt för fylliga läppar.

»Det är bäst att du får tänka på saken. Jag skall taga närmare reda på honom.»

»Ja gör det, papsen lille», sade Marianne och for med sin hand några gånger kring faderns runda nacke, som om hon ville svarfva till den ännu mera.

* * *

Redan följande dag hade kamrer Björk skaffat sig alla nödiga upplysningar, och de hade utfallit till hans stora belåtenhet. Börje Olsson var ett godt parti, det kunde icke vara tvifvel om det.

Kamrer Björk hade anlitat alldeles säkra källor. Sedan han haft en kort rådplägning med sin hustru, gick denna in till Marianne. Det var temligen sent, men Marianne hade icke börjat att kläda af sig ännu, utan satt och läste borta vid sitt skrifbord med lampan tänd. Modern var helt upprörd och det brann små röda flammor på hennes kinder.

»Ja, Marianne, om du nu vill skrifva till honom, så kan du. Pappa har skaffat sig alldeles säkert besked, det är en bra karl, en duktig karl, och han är mycket förmögen.»

»Men han är bondson.»

»Bah, det betyder ingenting, han kan vara lika hygglig för det.»

»Ja, men slägten? – – – Nåja, ingenting blir ju bestämdt förr än mamma och pappa talat vid honom sjelf. Då få vi höra.»

»Skrif då att han kommer på söndag, jag skall skaffa fyra rätter till middagen.»

De kysste hvarandra till god natt och modern gick.

Marianne tog fram ett elegant litet brefpapper med monogram och skref:

»Herr Patron Olsson

Tomtö.

Tack för brefvet. Tills vidare kan jag ingenting svara, annat än att mina föräldrar bedja er vara hjertligt välkommen hit på söndag. Allt det andra får framtiden afgöra.

M. B.»

Detta var på tisdagen. Redan om torsdagen hade hon svar.

»Fröken!

Tack för ert bref, tack ännu mer för de förhoppningar det ger för framtiden, men ingenting om det nu. Jag vill icke alls att ni skall binda er genom något förhastadt löfte. Det är också för det att ni skall känna er helt fri i ert val, som jag ej vill säga »du» i detta bref, så naturligt det än förefaller mig att jag skulle göra det. Nej, Marianne, hvad ni än tror om mig, så tro icke att jag med ett enda ord vill öfvertala er att bli min hustru. – Min af fri vilja, eller också alldeles inte!

Och så en sak i parentes. Skrif aldrig »patron» på mina bref. Jag afskyr titlar i allmänhet, och denna mer än andra. Skrif landtbrukaren eller rätt och slätt herr.

Det kan tyckas bra besynnerligt att jag skrifver ett långt bref nu, då vi ju så snart skola råka hvarandra, men saken är den att jag ibland har svårt att uttrycka mig i tal och då känner det som en lättnad att få skrifva i stället.

Det är en rest af bondblyghet, hvilken jag nog skall arbeta bort. Tillsvidare fins den der emellertid. Och det är nu en del saker som ni bör ha reda på innan ni bestämmer er. Om min yttre ställning kan ni nog få upplysningar på annat håll, men om min inre eller egentliga menniska, som det ju dock måste ligga mest vigt vid att ni lär känna, kan ni svårligen få veta något genom andra, ty strängt taget har jag inga vänner; jag menar riktigt förtroliga vänner, annars har jag nog, jag som andra.

Jag vill berätta er om mig sjelf och försöka att vara uppriktig.

Mina föräldrar voro bönder. Min far är död, men mor lefver, jag har endast en bror, äldre än jag, följaktligen är det han som efter gammalt allmogebruk fått min fars ställe. Mor har tagit undantag af den gamla egendomen. Hon ville nog hellre flyttat med mig, ty jag tror att jag är hennes käraste barn, men så kunde hon icke skiljas vid torfvan, der hon bott i all sin tid. Gamla menniskor äro som huskatten, de byta hellre om husbönder än hem. Mor har emellertid sitt alldeles för sig sjelf och behöfver icke ha mer beröring med min bror och svägerska än hon sjelf vill.

Studera har jag aldrig fått; min far tyckte det kunde vara onödigt, det var det kanske också, för det jag skulle bli, ty som landtman hade jag slutat i alla fall. Det riktigt ligger en i kroppen, när man som jag vuxit upp vid jordbruk. Att icke så och skörda, att icke ha kor och hästar, det skulle vara för mig som att icke lefva. Jag har nog kunnat tänka mig att det också fins andra intressen i verlden, men jag har med det samma känt att *jag* blifvit född för att bruka jorden. För mig kunde det aldrig bli tal om annat. Hellre dräng, om så skulle vara, än den lärdaste professor. Ty allt skall ju på sin rätta plats här i verlden, annars går det icke bra.

Jag har således aldrig gått i elementarskola, aldrig legat vid universitetet; byskolan, folkhögskolan och landtbruksinstitutet, se der hela min bana! Jag säger det icke för att klaga. Och boklärda ha vi nog af. Far hade allt rätt. Men trots min landtmannanatur har jag en stark vetgirighet, jag brinner af begär efter kunskaper, som skulle kunna göra mig till en rikare utvecklad menniska än jag är, och om ni skulle finna mitt sätt något kärft, ber jag er dock tro att jag icke är rå till min inre menniska.

Det innerliga förhållande som rådt emellan mig och min mor har säkert inverkat mycket på mig. Man säger ju att den som varit en god son också blir en god make.

Men hvad tjenar det till att tala! Jag tycker det är alldeles omöjligt att hitta de rätta orden. Brefvet blir så matt och dödt, så helt olika hvad jag känner. Det är för resten någonting som vill tränga sig fram och som jag håller tillbaka nu så länge. Jag är en praktisk man och tycker icke om att låta fantasien löpa åstad med mig.

Farväl så länge!

B. O.»

Marianne hade fått brefvet just efter middagen, då hon med en roman i knät låg på chäslongen inne i sitt rum för att taga sin lilla siesta. Hon hade kastat boken för att i stället läsa brefvet, och sedan hon slutat, låg hon stilla med blicken drömmande riktad ut i rymden. Förkänningen af en verklighetsroman spred sig öfver hennes fantasi som en varm imma. Med detta friarebref i sin hand, med bröllopet i bakgrunden hade hon rätt att drömma.

Det fans hos henne en sällsam blandning af nyktert förstånd och öfverspänd sentimentalitet. Hur ofta än tillfälle erbjudit sig, hade hon dock aldrig inlåtit sig i någon om än så oskyldig kärlekshistoria, ty hon glömde icke ett ögonblick att det kunde bli komprometterande för henne sjelf, och att flickor aldrig kunna vara nog försigtiga. Med en ockrares slughet sökte hon att frånlocka sina tillbedjare så många prof som möjligt på deras böjelse. Hon hade en märkvärdig förmåga att utpressa dessa tributer åt de qvinliga

behagen, bestående i serenader, buketter, lyckönskningstelegram, slädfarter och mera sådant, men aldrig gaf hon något igen. Hon var vänlig och smeksam och kokett, just till den fina gräns som betraktas för comme il faut. Hon var för ingen del någon kall skönhet, men hon glömde aldrig sin goda uppfostran.

Hon kunde njuta af en blick, en handtryckning, en dans, der kavaljeren förstod att hålla henne som vuxen fast, och trots sin något för fylliga figur dansade hon som ingen annan flicka i staden, lätt, mjukt, graciöst. Det var också en formlig stormlöpning om hennes balprogram. Men aldrig kunde någon veta om hon ens märkte dessa små ömhetsbevis, hvilka alltid tycktes lemna henne lika oberörd, och på hvilka hon lika litet svarade med något tecken till vrede som till genkänsla.

Men i sitt eget sinne lade hon dessa hemliga triumfer till alla de andra, mera uppenbara. De sade henne att om hon icke var vacker – och det framhöll hon alltid för sina qvinliga vänner – så hade hon åtminstone karltycke, hvilket vill säga oändligt mycket mer. Hon visste mycket väl hvad det var som utöfvade denna magnetiska inverkan på det andra könet. Hennes toiletter framhöllo alltid vissa egendomligheter i hennes utseende. Sättet att kläda sig var för henne en skön konst, och hon visste att lämpa modet efter sin individualitet.

Och det fordrades icke liten uppfinningsförmåga till att vara ständigt ny, ständigt retande.

Dagen efter en bal var för henne mera än sjelfva balen. Då var hon alltid trött, och modern fördubblade sina omsorger. Hon kunde då ligga timme efter timme på sin chäslong, med hufvudet lutadt mot dess karm och ögonen slutna, hänsjunken i njutning och domning, med rummet prydligt omkring sig. – Modern hängde undan hennes baldrägt, innan hon steg upp, ty Marianne vämjdes alltid att se den, sade hon. Endast solfjädern ville hon behålla framme. Det var så behagligt att känna den mellan sina fingrar medan hon i minnet åter genomlefde aftonens tilldragelser. Hvad det var ljuft att halfslumrande hvila uti den atmosfer af beundran eller åtrå, hvaraf hon ännu kände sig omgifven, och som hon tyckte sig insupa med luften, likt doften af vissna rosor! En blick, en beröring, ett intet kunde försätta henne i en sådan stämning för en hel dag, der hon låg omhuldad af moderns kärleksrika händer, trött och tillfredsstäld.

Någonting liknande var det också hon kände nu, fastän stämningen icke kom af hågkomster utan af drömmar om framtiden. Hennes föreställning dröjde vid det intryck hon måste ha gjort på denne man, vid hvilken hon sjelf fäst sig så litet, att hon knappt mindes hans utseende. Hon kände att det fans en stor kontrast emellan honom och henne, den fängslade hennes inbillning. Hon försökte att föreställa sig honom. Hon tänkte sig i hans natur någonting våldsamt, som låg och gömde sig under den lugna ytan. Denna obändighet, som hon drömde om, lockade henne, det låg någonting för hennes drifhusvuxna qvinlighet eggande i att tänka sig älskad af en sådan, nästan rå natur. Det var någonting sagolikt och förtrollande, någonting för nyfikenheten retande i att veta sig viljelöst, värnlöst hängifven åt en sådan man. Det var detta Marianne drömde om. Hon hade ett omättligt begär efter att bli älskad, icke som menniska blott, utan som qvinna, och icke blott som qvinna, utan nästan som ett barn, att motståndslöst bäras bort hvart som helst. Att i sina smekningar tämja en Lord Rochesters grymhet, det var hvad som kunde komma hennes hufvud att svindla. Det var en sådan njutning som att åka på rutschbana och känna den hisnande rysningen dervid. Naturer sådana som Mariannes förstå att uppskatta den.

Hade Börje Olsson varit fattig, skulle det aldrig fallit Marianne in att tänka på honom, han hade då helt enkelt sjunkit ned till en obetydlighet. Men pappa hade från säker källa skaffat sig reda på, att bouppteckningen efter fadern gått till tvåhundra tusen kronor eller lite mera, och på de två år Börje förvaltat sitt arf hade det visst icke minskats. Och penningen gaf makt och frihet. Börje Olsson kunde nog ta sig en hustru och bära bort henne, och bakom ett äktenskap af alldagligt utseende kunde det nog finnas en Rochester att tämja med mjuka armar.

* * *

2.

Septemberdagen var ruskig och kall, regnet öste ned öfver gatorna och sqvalade ur alla takrännor. Det hade varit ett studium hur man under förmiddagen skulle kunna göra sig fri från pojkar och inackorderingar, men det lyckades att få dem åstad i kyrkan. Något öfver tio kunde Börje komma.

Lite hvar kände oro. Mamma hade vidtagit alla arrangemang för middagen och gick nu paradklädd ut och in i rummen. Pappa tassade med spända öron omkring inne i sitt rum, beredd att öppna vid minsta ringning. Marianne vandrade fram och åter på salongsgolfvets matta, med händerna på ryggen och blicken på sina små fötter, som voro klädda i ett par mörkröda atlasskor med stora rosetter. Hennes sulor voro så tunna, att foten kunde böja sig obehindradt och mjukt för hvarje steg. Det var smala, fint formade fötter, som aldrig behöfde klämmas för att se små ut, och som – liksom händerna – icke tycktes stå i rimligt förhållande till den för en ung flicka något massiva öfverkroppen.

Vanan att sakta vagga med lifvet gaf i förening med den bakåtböjda nacken och korta halsen åt hennes apparition någonting af mjukt sjelfsvåld, som gled in i minnet och fäste sig kring hennes person. Ingen kunde tänka på henne utan att se denna karaktäristiska gång – lätjefull, njutningslysten i hvarje sin rörelse.

Håret var litet, mjukt och gullglänsande. Det låg högt uppe på hjessan i en grekisk knut, lemnande hårfästet i nacken fritt. Några ostyriga slingor ringlade sig ned kring panna och hals, för korta att kunna strykas upp, och förtunnande sig till ett fint fjun.

Hon kände sig upprörd, men icke obehagligt. Under de dagar, som förflutit, hade man omständligt dryftat frågan från alla sidor, och ju mera man dryftade den, dess mera skäl fans det för Marianne att säga ja. Hela slägtens tanter och familjefäder ansågo det vara en galenskap att släppa någonting sådant ifrån sig, och Marianne blef noggrannare underrättad om faderns affärsställning än hon någonsin varit.

Allt tydde således på förlofning.

Man hade försökt att hålla alltsammans hemligt för Mariannes bröder, men på något outransakligt sätt tycktes äfven de ha blifvit gripna af den allmänna spänningen, ja till och med pigorna i köket hade en aning om, att någonting ovanligt var i görningen.

Minuterna skredo framåt med nervpröfvande långsamhet, och enformigt sqvalade regnet ned öfver gatan. Marianne gick och undrade hvad han skulle säga och hvad hon skulle säga. Hon hade förestält sig allting på förhand, men hon visste att det icke skulle blifva så, utan helt annorlunda.

Det ringde. Hon spratt till. Nu skulle det komma!

Hon hörde faderns röst i tamburen, ty alla dörrar genom våningen stodo öppna. Och hon hörde en annan röst, som hon icke kände igen – en låg karlröst var det – så gick det i tamburdörren, och steg kommo genom rummen.

Han bugade sig i dörren, och kom så fram till henne, åtföljd af sin blifvande svärfader, som gick och höll styr på ett belåtet leende.

Mariannes blick var så skärpt af väntan och nyfikenhet, att den sekundsnabbt uppfattat hela personen, med alla detaljer.

Drägten var oklanderlig, men i gång och hållning fans det någonting rustikt, – en viss tyngd och tröghet.

Han räckte Marianne sin hand och helsade som en vanlig gammal bekant. Det fans en trygghet i hans sätt, som meddelade sig åt andra.

Man satte sig och började ett samtal om väder och vind. Ibland var det som hade ett leende velat spela till i friarns ögon; han fann tydligen situationen komisk, men höll god min. Svärfadern var uppenbarligen mera brydd än han.

Alla parter sökte låtsa som om ingenting ovanligt vore på färde. Marianne satt och observerade sin tillkommande. Det var svårt att få klart för sig om han borde anses ful eller icke. Han hade tätt, svart helskägg, som såg ut att aldrig ha varit klippt; svart, glanslöst hår, som krusade sig vid tinningarne; jemn, solbränd hy och en kort, rak näsa. Det fans ingenting ovanligt i det utseendet, och det kunde vara lätt att glömma. Så hade han ljusa grå ögon, som kontrasterade på ett märkvärdigt sätt emot den mörka hyn och de korta svarta ögonhåren. Det var ett par lugna uppmärksamma ögon, som tycktes kunna gå till botten med allting, utan att behöfva göra sig besvär. Vid ögonvrårna funnos några små rynkor, som gjorde att de lätt kunde se skälmaktiga ut.

När fru Björk kommit in och man pratat om åtskilligt, fick värden plötsligt en angelägen skrifvelse att affatta, hvarför han bad om ursäkt att han aflägsnade sig på en stund. Strax derefter kallades värdinnan bort af hushållsbestyr, och de unga voro ensamma.

Det inträdde en stunds förlägen tystnad.

»Nå?» sade han.

»Ja, hvad skall jag säga?»

Marianne satt borta vid det stora fönstret i salongens brutna hörn. Börje gick nu fram till henne, så att de kommo att sitta alldeles midt emot hvarandra och i full belysning.

»Så länge det är på det här sättet bli vi ändå aldrig bekanta», sade han, »ty gå vi ensamma tillhopa, så börja folk prata, och skola vi jemt vara i sällskap med andra, så komma vi hvarandra aldrig närmare. Det blir då som nu, att se på hvarandra och att prata om allt möjligt strunt, som ens egna tankar inte ens bry sig om att följa med.»

Det var alldeles icke den vilda passion, som Marianne drömt sig, men det var ett sansadt lugn, som verkade tilldragande.

»Det kan nog vara sant», sade Marianne och lekte i sitt knä med ett grönt blad, som hon nupit ur en af blomkrukorna.

»Ja, och det vigtigaste för oss är ju att komma på en sådan fot med hvarandra, att vi kunna visa oss sådana vi äro, och så att det kan komma förtroende och uppriktighet emellan oss.»

Det var eget att höra honom tala. Rösten hade intet särskildt välljud och han talade långsamt och eftertänksamt, det egendomliga låg deri, att Marianne tyckte att denna röst icke var ny för henne, det var liksom om hon hört den många, många gånger och hade lärt sig att hålla af den. Detta var så allt igenom annorlunda än hvad hon väntat, – ingenting af eggande sinnesrörelse, ingenting af spänning och hjertklappning.

Under pausen hade han suttit och sett på henne, nu såg också hon upp, och deras blickar möttes, men hon svarade icke, såg blott ned igen utan att rodna.

»Vore det derför inte bättre att vi förlofvade oss redan nu? Efter det icke funnits någon kärlekshistoria

emellan oss eller så, tror jag det vore bäst om vi började i den kanten.»

Hon såg upp nästan förskräckt.

»Ja-ja», sade han med en trygg humor, »den kommer nog, men allting skall växa och gro af sig sjelf, och det betyder väl inte så mycket om den kommer på den ena eller den andra sidan om förlofningen.»

Hvilken underlig menniska! Nu drog hon på mun.

»Saken är den, att jag längtar att få allting klart, så att vi kunna komma att umgås som menniskor, ty detta är ju bara en komedi.»

Det förargade henne smått att han kunde vara så lugn. Var detta likt ett frieri! Hon satt och vred sitt gröna blad mellan fingrarne, så att det blef alldeles slappt.

»Ja nu har *jag* talat», sade han på sitt tvära, humoristiska sätt.

»Jag tycker bara att det är ett spektakel, att vi förlofva oss när vi äro så främmande för hvarandra som nu», sade hon och rodnade häftigt, utan att veta hvarför.

»Ah, jag förstår!» sade han hastigt, och tycktes derpå leta efter orden ett ögonblick, »jag förstår så väl; men är det inte bättre att vi spela komedi för andra så länge, än om vi nu en tid skulle gå och spela komedi sins emellan och låtsa som om ingenting om giftermål och dylikt vore taladt?»

»Jo, men» – – – –

»Ja, det är det jag menar, ni känner er skygg för mig nu. Det är naturligt, det måste ni – en sådan flicka som ni. Ni kan inte låta bli att tänka att jag skall vara rå, derför att jag är bondson, och derför är ni rädd att innan det kommit en varmare och fullt gemensam känsla emellan oss ge mig en förlofvad mans rättigheter. Är det inte så?»

»Vet inte», svarade Marianne så sakta att det nästan lät som endast ett djupt draget andetag. Hur annorlunda var icke hennes egen stämning än hvad hon förestält sig! Hon kände sig blyg och allvarsam som om hon stått i en helt annan ålder än sin egen. Det kändes som om hon aldrig varit så ung som nu.

»Men det får du inte tänka, Marianne», sade han i det han böjde sig på stolen framåt utan att se upp, »vi bönder kunna också ha finkänslighet, fast man inte tror det om oss.»

»Ni är ju inte bonde!» Hon nästan ropade det med förskräckelse.

»Inte till det yttre, nej. Men det ligger en i blodet, man hänger fast vid det gamla med tusen rötter. Om man också blir polerad till det finaste som fins, så har man ändå kärnveden qvar, och nere i ens eget sinne fins det alltid något af det nedärfda, någonting godt kanske, men ändå någonting olika mot er.»

Hans röst lät så sympatisk och hon kastade en snabb blick på hans nedböjda ansigte, hon såg det tättvuxna, glanslöst krusade håret. Hon hade en öfvergående lust att smekande stryka sin hand deröfver för att visa att hon icke var rädd, eller för att säga honom att han inte fick vara ledsen.

»Och om det inte *kan* bli något af», sade han monotont och nästan likgiltigt, »då är det bäst att jag får veta det nu.»

Det klack till. – Ingenting bli af! Nej det var icke hennes mening. Det skulle vara nästan som att skiljas vid någon af sina anhöriga.

»Jag bara tycker det är så brådstört», invände hon.

»Som ni vill», sade han i fullkomligt förändrad ton och reste sig. »Det är en vacker våning frökens föräldrar ha, det slår en så fort man kommer in.»

Hon kände sig förödmjukad, tillintetgjord. Hon rodnade ända till tårar, medan hon utan att se upp rullade den lilla gröna massan mellan sina fingrar.

»Det är väl fröken som spelar?» sade han med en blick på pianot.

»Ja», svarade hon knappt hörbart.

»Ni sjunger också, ser jag», återtog han och bläddrade i ett nothäfte, »det var ju synd att vi inte fingo höra er en enda gång derute i Hallstorp.»

»Det var ingen förlust», svarade Marianne i ömklig ton, och så blef det ett ögonblicks paus. Regnet hördes sqvala ned på gatan och trumma i takrännorna. När messan var slut skulle pojkarne kanske komma hem. Och så vid middagsbordet både de och inackorderingarne. Hon sjelf skulle se brydd och tafatt ut, alla skulle märka det, se på henne, undra och sqvallra, och ingen bundsförvandt skulle hon ha i honom derborta, han skulle sitta lugn och trygg och tala om vädret.

Hon kastade bort de hoptrillade resterna af blombladet, stälde sig vid fönstret med ryggen mot rummot, men såg ingenting.

»Trifdes fröken bra på landet?» återtog han.

»Nej, det står inte till att hålla ut!» ropade hon i förtviflan.

»Inte det?»

»Jag menar *detta!»*

Hon hade trotsigt vändt sig om med ögonen fulla af tårar.

»Så? Hvad är det då ni vill?»

Hon gick fram till honom med sin vaggande sjelfsvåldiga gång, medan han såg på henne, begärlig att uppfånga hvarje rörelse. Det var denna gång, som kunde göra honom tokig; och så dessa tysta, mjuka steg, liksom om hon gick på silkevadd! Han stod och lekte med sin urkedja, och hon lade båda sina händer på hans arm. Nu, när hon stod så nära, såg hon att han knappt var hufvudet högre än hon.

»Var inte ond.»

Hon såg med barnslig naivitet in i hans ansigte.

Det lyste upp med ens, nu var det intet tvifvel om att han såg bra ut. Och om han nu var bonde eller ej, och om han nu ville vara finkänslig eller inte, så tog han henne om lifvet, och om hon nu var rädd att ge honom en förlofvad mans rättigheter eller ej, och om det fans någon gemensam känsla emellan dem eller inte, så drog hon sig icke tillbaka. Och det var icke han som kysste henne eller hon som kysste honom, utan de kysste hvarandra, och det utan betänketid. Ty försonas skulle de till hvad pris som helst. Och när det var undangjordt sågo de hvarandra in i ögonen temligen skrattlystna. Och det kändes som om de varit förlofvade alla sina dar.

»Hör du, kommer här någon?» sade han.

»Jag vet inte – ja, när de komma ifrån kyrkan.»

»Är detta ditt rum?» Han såg in under en nedhängande och med en kedja uppburen portière.

»Ja.»

»Du har ju syskon?»

»Ja, tre bröder.»

»Jag har så mycket jag ville språka med dig om innan de andra komma.»

»Vi kunna godt gå in i mitt rum.»

»Det var skönt, jag tycker jag känner mig liksom en hare, som letar efter en buske», sade han skrattande. »Det lär nog behöfvas vana till att vara förlofvad.»

Marianne lade handen på hans axel, och så gingo de in i hennes rum, hon lyfte upp portièren och böjde hufvudet åt sidan medan de gingo igenom, på det de skulle kunna gå i bredd. Börje tvärstannade.

»Ett så vackert rum du har!» Han såg sig omkring åt alla sidor. »Så elegant har jag visst inte hemma hos mig.»

Han tänkte med en viss förskräckelse att han visst inte ville ha det heller.

»Vi skola nog få det trefligt», sade Marianne uppmuntrande.

Hon satte sig på chäslongen och han midt emot, grensle öfver en stol, med armarne på dess ryggstöd, beredd att se på henne riktigt af hjertans lust.

»Hur var det, vi skulle ju inte gå så brådstört till väga med förlofningen?» sade han, ur stånd att, glad som han var, undertrycka en liten lust att retas.

»Inga elakheter, till det är du alldeles för nybakad fästman!»

»Hör du, ska vi inte byta ringar i morgon? Jag åtar mig att skaffa bojorna.»

»Ja, ja! Tänk nu skola de inte ha nys om det i staden, inte det ringaste. Åh det blir gudomligt!»

Börje blef allvarsam.

»Men i alla fall, Marianne, se på mig riktigt och tänk efter om du verkligen tror att du kan komma att tycka om mig.»

»Visst kan jag komma att tycka om dig.»

Hon kastade en liksom skygg blick in i hans ljusa grå ögon med de små pupillerna och de korta, svarta ögonhåren. Någonting drog henne till denne man, och på samma gång kände hon sig hållen tillbaka. Det fans något i hans blick som tvingade till ärlighet.

»Jag är så rädd att du skall begå något misstag», sade han, satte sig bredvid henne på chäslongen och grep hennes händer. *Om* du skall säga nej en gång, så är det bäst att du gör det nu, bäst för oss båda.»

»Jag *kan* inte säga nej», svarade hon liksom rädd för sina egna ord.

»Om du sade nej nu, skulle jag naturligtvis ändå gifta mig med någon annan; jag tror inte på olycklig kärlek. Men jag är inte alltid så här lugn, och sen – – – längre fram – – – är det inte sagdt att jag kan släppa dig lös så lätt som nu. Och att gifta sig, ser du – – – jag menar att du har väl riktigt gjort dig reda för det, – – – nej, jag ville säga, att om du känner den allra minsta lilla motvilja mot mig nu, så skall du inte tro att den ger med sig med tiden, utan att den blir värre och värre. Jag har sett sådant. Och om du inte af fri vilja och eget tycke är villig – – – nej, jag menar känner dig glad åt – ja, du förstår, så tro inte att det fins någonting i verlden som skall kunna ersätta det som brister. – Af eget tycke, Marianne! Annars vill jag inte.»

Han hade lösgifvit hennes händer och tog sina armar tillbaka med en rörelse af djerf och omedveten plastik. Det kom verkligen i hans ögon någonting af att lyfta henne upp och bära henne bort, men icke brännande lidelsefullt, som hon drömt, utan friskt på samma gång som förledande. Och hon gjorde just hvad han ville, hon slog båda armarne om hans hals, och de kysste hvarandra.

»Och nu», sade han, »nu gäller det bara vår redliga vilja. Nu kan det komma hvad det vill. Nu är det afgjordt.»

Som af en gemensam impuls reste de sig båda och började tillsammans gå fram och åter i rummet. Börjes ansigte var som förändradt, den öppna, manliga själsblidhet, som lyste derur, gjorde det nästan vackert. Marianne kände sig dragen till honom af det innerligaste förtroende. Det fans något i hans enkla, osammansatta personlighet, som drog en trollring kring det bästa i hennes sinne. Hon hade aldrig känt sig så god, och derför aldrig så lycklig som nu.

Lifvet låg framför dem som ett vidsträckt morgonljust landskap, och det var nu de, som på allvar skulle börja sin väg. Det fans icke en biafsigt, som den ene dolde för den andre, och öga mötte öga, klart och varmt som vore det ett solbeglänst djup, der själ kunde läsa i själ. Ännu hade de i hela verlden intet annat än hvarandra, ännu hade intet främmande trängt sig vanhelgande emellan, ännu var det blott det enkelt naturliga: att de voro ett menniskopar.

Ännu behöfde de ej med smekningar taga fasta på lyckan, ty sjelfva tillvaron var njutning, – lifvets stora, sunda fröjd öfver att vara till, att sträcka sig mot framtiden, att fortvara. Och denna stora glädje gled som en underström under deras ord, hur lugna och litet sägande de än voro i förhållande till hvad blicken hade att förtro.

Så hördes ljud af steg derute. Som af en händelse kom fru Björk att gå förbi dörren, hon kastade en hastig blick dit in och drog sig så tillbaka med ett försök att låtsa som om hon ingenting sett.

»Dina föräldrar!» sade Börje i det han stannade och det drog sig som aningen af en skugga öfver hans ansigte.

Att tänka på allt, och det i en stund som denna! Och så förlofningsringar och förlofningsannons och förlofningspresenter!

Börje ramlade ned i allt detta från sin himmelsfärd och började redan svettas. Han stod rådvill, Eva fick redan taga sin Adam om hand, och trogen sina traditioner räckte hon honom gladt af kulturens frukter.

»Ja, kom», sade hon.

Och han följde.

* * *

3.

Den dagen kunde det icke bli någon officiel förlofning, ty ringarne kunde ej fås förr än följande dag, fast Börje gått direkt från svärföräldrarne och till guldsmeden. Men då det skulle bli kunnigt så fort, brydde man sig icke om att vara så särdeles hemlighetsfull. Annonsen var redan skickad till tryckeriet.

När de två äldsta sönerna, efter att ha gjort sina förmiddagsvisiter hos kamrater, kommo hem, möttes de derför i tamburen af modern, som ville passa på att meddela dem den märkvärdiga underrättelsen.

»Tst», sade hon då de stojande och skrattande kommo in, »Marianne är förlofvad, fästmannen är der inne.»

»Åh tusan!» kom det i olika tonarter i det studentmössor och rockar hängdes upp.

»Hur har det gått till?» Frågan kom från den äldste, en stor och blond ung man med korta hvita hårstrån på öfverläppen, någonting som kunde bli mustacher med tiden.

»Jo, Marianne hade bref härom dagen och nu har han friat ordentligt.»

»Ja, vi märkte att något var å färde», sade den yngre af de två, en blek ung man med mörkt, tättklippt hår, »men det skulle ju vara så rasande hemlighetsfullt.»

I detta ögonblick slets dörren upp utifrån och in störtade en pojke på en sexton år, med filthatt på hufvudet och käpp i handen.

»Hvad hålles här riksdag om?» utbrast han och studsade, när han fick se alla dessa vigtiga miner.

»Marianne är förlofvad», upplyste den yngre af studenterna.

»Schut – så det var då ändå det!» utbrast den sistkomne med en hvissling och slängde upp sina ytterplagg i det han sade: »det var ju kiligt af Marianne».

»Har han något?» Det var den äldste.

»Rik», sade modern i en ton af vördnad.

»Tjo!» jublade tyst den yngste och gjorde ett danssteg. Han hade ljust, småknollrigt hår, som stod rätt upp. Med sitt feta, runda ansigte och smala hals var han lik en halffjädrad fogelunge.

»Hvad är det för slags karl?» frågade den mörke.

»Han är landtbrukare», svarade modern i dämpad ton, som om hon vore rädd att någon skulle höra henne.

»Hvad skall Marianne med *den?* Hon som är så stilig!» utbröt skolpojken.

»Du är dum», tillrättavisade Karl; det var den blonde.

»Det skall *du* tala om – träskalle – fähus!» ropade den yngste.

»Tyst!» sade modern i en myndig ton, som om hon alltid vore van att bli åtlydd, hvilket hon emellertid sällan blef.

»Han skall naturligtvis stanna här till middagen?» frågade Karl, hvars intresse för svågern gjorde honom alldeles känslolös för de epiteter brodern frikostigt utdelat.

»Det förstås», sade modern, »han stannar naturligtvis hela dagen.»

»Hvad säger pappa?» frågade den mörkhårige.

»Pappa är mycket glad.»

»Är han verkligen så rik?»

»Öfver hundra tusen kronor.»

»Det kan väl inte vara» – han dröjde innan han sade ut, – »puder?»

»Visst inte. Pappa har tagit alldeles säkert reda på det.»

»Godt, det var ändå något.»

»Något? Det var ju en ryslig bondtur för Marianne, tycker jag», sade den äldste i det alla tre aflägsnade sig för att göra sig redo till middagen. Modern gick åter i köket. Hon ville sjelf öfvervaka allting.

I salongen sutto Marianne, fästmannen och kamrer Björk sjelf. Det var nu strax innan middagen och för att icke för mycket förråda hemligheten hade de båda nyförlofvade måst lemna sin fristad inne i Mariannes rum. De hade fått sina omfamningar och rörda blickar af föräldrarne, men ännu var det stelt så att det kunde gå en rysning öfver ryggen.

»Har det inte varit tomt för dig nu så länge du bott alldeles ensam derute på Tomtö?» sade kamrern.

Marianne satt i ena soffhörnet och Börje bredvid på en stol, de sökte hålla sig skadeslösa genom att oförmärkt hålla hvarandra i hand.

»Nej, jag kan inte säga, innan jag såg Marianne var der inte tomt. Jag hade ju också jemt så mycket att göra och att tänka på, – när man tar emot en sådan stor och illa medfaren egendom.»

»Ja visst, men det var väl en ganska förmånlig affär?»

»Den blir med tiden, men der fordras stort rörelsekapital och mycket arbete. Men det skall nog gå.»

»Hvad roar du dig med, när du är ledig?» sade Marianne, helt sakta för att ingen obehörig skulle höra detta du. Det passande borde ju iakttagas. Det der förstulna, hemlighetsfulla hade också sin särskilda lockelse.

»Hå, jag läser.»

»Hvad läser du?»

»Först och främst mina tidningar.»

»Håller du många?» frågade svärfadern.

Börje skrattade.

»Sydsvensken, Skånska Aftonbladet, Stockholms Dagblad och Dagens Nyheter.»

»Är du tokig! Hvad skall du med så många tidningar?» sade kamrern.

»Jag skall se efter om de alla säga det samma», svarade Börje med ett slags torr humor.

»Kanske du håller dem för följetongens skull?» sade Marianne.

»Den läser jag aldrig.»

Nu öppnades dörren och en medelålders dam i svart siden trädde in. Hon hade en stor spetsig näsa, som hon

förde fram som ett bogspröt. Hon gick så styf att det såg ut som om hon haft trissor under skorna och låtit en fot åka fram i sender.

Alla reste sig och värden presenterade: »Patron Olsson – friherrinnan Stjernklo.»

Börje blef blossande röd vid patrontiteln.

Den svarta damen intog motsatta soffhörnet till det der Marianne satt, och kamrern vände genast sin stol för att börja en konversation. Friherrinnan svarade med små afklippta meningar, vid hvilkas slut hon alltid snörpte på mun, så att näsan framstod i all sin benighet.

»Läser herr Olsson aldrig romaner?» sade Marianne.

»Sällan, jag hinner inte.»

Mariannes bröder kommo in, blefvo presenterade och betraktade med nyfikna blickar sin blifvande svåger.

En ung flicka, ett par pojkar och en ung kontorist kommo också till, och så gick man till bords, friherrinnan före, med sitt bogspröt visande vägen för de andra.

Fru Björk hade gjort sitt bästa med dukning och allt. Hon drefs af ett begär att imponera på den rike svärsonen, han skulle se att Marianne var en fin flicka, att hon var af god familj och att hon gjorde honom en ära genom att bli hans hustru. Pigan stod uppstäld vid buffeten lik en gardist, och med en ceremonimästares vana anvisade värden sin gäst hans plats vid sidan af värdinnan, midt emot, bredvid värdens plats, sågs friherrinnan planterad, rak och styf som ett standar. Kamrern hälde i bränvin och lyfte sitt glas mot Börje.

»Jag ber om ursäkt, jag super inte.»

Värden studsade. Han måtte väl aldrig vara godtemplare!

»Så, absolutist?» sade han utan att låta märka något af sin obehagliga öfverraskning.

»Inte just det, men en fiende till den svenska nektarn.»

»Nå, skål då», sade värden med en nick åt kontoristen samt sina två äldsta söner, som gjorde honom besked.

Kamrern hade blifvit ordentligt förstämd. En kallvattenmenniska, en nykterdansare; det var ändå synd om Marianne. Men karlen var i alla fall för god att låta gå. Bara han nu inte vore läsare med!

Under denna hemliga tankegång konverserades det lifligt. Fru Björk var hurtig och munter, det tröt henne aldrig samtalsämnen och hon hade både tankar och ögon med sig. Ingen fara för att någon skulle bli försummad eller illa serverad vid ett bord, der hon var värdinna. Börje tyckte om henne och det artade sig till att de snart skulle bli bekanta. Och så märktes det i det allra minsta, hon tog sig till, en praktisk duglighet, som slog an på honom.

Midt emot sig, vid sidan om friherrinnan såg han Marianne, som nästan icke kunde äta, utan blott såg glad och näpen ut. Börje kunde icke låta bli att anställa jemförelser emellan henne och den äldste brodern, de voro så slående lika till dragen och så himmelsvidt olika till uttrycket. Börje kunde icke hindra sig från att då och då se på denne sin blifvande svåger. Han hade aldrig sett någon menniska så med kropp och själ gå upp i förtärandet af sin föda. Om de spefulla, halft föraktfulla blickar, den mörke brodern då och då kastade på honom, sväfvade han synbarligen i den djupaste okunnighet. Det var icke qvantiteten af det han åt, som förvånade Börje, ty denne hade sjelf god aptit, men hvad han häpnade öfver var de snikna blickar, med

hvilka den andre kringskådade ett fat innan han kunde göra sitt val, en snikenhet som skulle hans timliga och eviga lycka berott på om han lyckades uppspåra den läckraste biten; det var hans sätt att huka sig ned på stolen, med den breda gestalten sammanböjd för att komma närmare tallriken; det var den själsfrånvarande blick hans ögon antogo medan han tuggade; det var hans ovanliga glupskhet med afseende på sås, syltgurkor och päron. Han var sprättig och fin, hans halsduk var skinande blå och prålade med kråsnål af imiterad diamant, han hade stora breda händer, fina och hvita som om de aldrig känt solen, hans kläder voro af modernaste trikotväfnad och sutto som svarfvade åt hans vackra, något fetlagda figur. Men ändå hade det aldrig förr fallit Börje in att ätandet – trots silfvergaffel och finaste damast kan bli någonting vidrigt. Och helt otvunget instälde det sig i hans sinne en jemförelse. Han tänkte på sina grofva, otympliga arbetare derute. Hur föga granntyckta de än kunde vara och fastän de knappt visste hvad gaffel skulle vara till, brukade de ändå alltid sitta till bords med samma lugn och värdighet som far före dem, – långsamt skära af styckena med sin fällknif och betänksamt föra dem till munnen. Att icke äta med antagen likgiltighet, skulle hos dem anses som den fullständigaste brist på folkvett. Han hade ofta skrattat åt det der. Nu förstod han hvarför de antagit sin sed. Det fins olika sätt att anbringa sin fernissa.

Den yngste af bröderna tycktes vara en upptågsmakare och odygdsfågel. Mer än en gång måste modern skicka en sträng blick ned till den bordsända, der han satt, en blick som emellertid icke hade annan påföljd än att han den ena gången nickade mycket ifrigt till henne och den andra skickade en liten oförmärkt slängkyss. Alla de andra pojkarnes hufvuden lutades fram emot honom och han tycktes ha ett outtömligt förråd af skolhistorier att servera dem till maten. Dessemellan klingade han med en myndig min på sitt glas, med vanan hos en gammal krogkund, och begärde mera öl. Och så såg han så lustig ut med sitt runda hufvud, sin smala hals och sina spelande ögon. Den pojken kunde Börje i alla fall tycka om. Han var oförlikneligt komisk med sin fogeluppsyn och sin skolpojksjargon.

Den andre i ordningen af bröderna förde en städad konversation med sin granne, kontoristen. Hans hela lilla person var det mest vårdade man kunde tänka sig, men han bar icke som brodern berlocker, kråsnål eller lysande halsduk, och hans kläder voro i mörka färger.

Det var icke utan oro värden väntade utgången, när han höjde sitt vinglas emot Börje, och det var med en oändlig lättnad han såg honom fatta det och dricka. Se der, kanske han till och med var kännare! Man kunde aldrig så noga veta. Sådana der förmögna bondsöner – – Men den helsande blicken öfver glasets kant, den fina böjningen af handen hade han icke. När han druckit, satte han glaset helt enkelt ifrån sig, som om han druckit en klunk vatten. Det var ändå en brist i hans uppfostran. Men ingen fara, det kunde nog afhjelpas, när han bara inte var absolutist. Det hade dock varit en skandal.

Munterheten kring bordet blef lifligare. Det var ett nämnande af namn och ett skyldrande med las.

»Pappa, är det här af samma sort vi hade här om dagen?» sade den yngste af studenterna och smakade på vinet.

»Nej, det här har jag tagit hos Samson och Borg.»

»Detta är betydligt bättre.»

Fadern nickade bekräftelse med en gillande blick för sonens fina smak. *Den* kunde det bli något af med tiden.

Sköljkoppen skulle bli ännu en pröfvosten för den nye familjemedlemmen. Kamrern undrade med en blandning af förskräckelse och skadeglädje om han skulle dricka vattnet. Det gjorde han icke, men kamrern märkte hur han dröjde ett ögonblick för att gifva akt på de andra.

Dummare kunde han således vara.

Efter middagen gjordes det salong och först sent på qvällen efter supén blef Börje ensam med familjen. Man drog allmänt en lättnadens suck, när sista fliken af friherrinnans klädning försvann utom dörren. Man sträckte på benen, man rätade på ryggen, man steg upp och började promenera på golfvet, det hade kommit en alldeles ny belåtenhet öfver allas ansigten.

»Quod bonum, faustum felixque sit!» ropade den yngste och sträckte välsignande ut sina händer efter den bortgångna.

»Tyst, hon kan höra det», sade Karl.

»När hon inte begriper det ändå! Nu var du dum igen.»

»Håll mun på dig.

»Tyst pojkar, ska ni få tobak», inföll Walter, han med mörka håret.

»Mor, har du inte ett glas lätt, godt vin?» sade kamrern, »våra pojkar ska naturligtvis dricka brorskål med hvarandra. Nu hör du ju till de våra, min kära Börje.»

Den tilltalade svarade med en bifallande böjning på hufvudet. Och fru Björk reste sig för att gå efter det begärda.

»Mamma, en kaka eller en apelsin –». Marianne lade hufvudet på sned och sträckte fram handen med en bedjande åtbörd.

»Tigg inte, Marianne, men tigger du, så tigg lite till mig!» ropade Haqvin.

»För tårtor och cigarrer är den der herrn beredd att offra både kropp och själ», upplyste Walter.

»Precis som om du vore kostföraktare!»

»Jag röker åtminstone inte gröna nöden.»

»Har du sett *mig* röka gröna nöden?» utfor Haqvin, alldeles blodröd vid denna skymf.

»Ja inte har det varit stort bättre!»

»Kan vara likaså bra som att röka tjugofemörescigarrer, som man viggar af kamrater och aldrig betalar igen», bet Haqvin till. Han var så ond att han icke tog hänsyn till den grannlaga omständigheten att den nye svågern var närvarande.

»Tyst, pys, annars får du ingenting af välfägnaden», sade fadern godmodigt.

»Äh» – Haqvin drog sig in i en vrå lik en morrande hund.

»Vänta bara tills mor kommer, så är han nog glad att få krypa fram igen», sade fadern skrattande och lade sina händer om de båda äldre brödernas skuldror. »Ser du Börje, de här två piltarne blefvo studenter samtidigt nu i våras. Är det inte duktiga pojkar? Karl är tjugo och Walter nitton. Våra barn ha kommit alldeles i en klunga. De äro nästan lika gamla allesamman. Nej, inte Haqvin, han är bara sexton år, men nästa vår tar väl han också hvita mössan.»

»Så-å», sade Börje intresselöst.

»Jo-o, det är allt kläm i honom, fast sinnet rinner lite öfver allt som oftast.»

Kamrern gaf Karl ett slag på axeln.

»Se här ha vi den blifvande läkaren, och den här svarthårige blir jurist. I dessa dagar resa de från oss till Lund. Hvem skall den lille nu få att kälta med?»

Den så kallade lille hade redan hunnit bli god igen. Han tog fadern om halsen och de började promenera fram och åter på golfvet. »Marianne du, den der friherrinnan måtte vara ett riktigt högdjur», sade Börje.

»Hennes far var garfvare och hette Eskilsson. Hon var rysligt rik och baronen var rysligt fattig, der har du hela historien före bröllopet. När man sett hennes fysionomi, vet man också historien efter bröllopet. Stackars baron – han slapp då till sist ifrån det och det var allt väl för honom, ty han hade det nog inte för gladt. Men han åkte efter spann, han, med sitt kors.»

»Jag skulle låtit henne rest till verldens ände med sitt spann, om hon velat, men inte hade jag följt med», sade Börje.

»Han mådde ändå bra, han *åt* sig ihjäl», sade Walter, med en elak blick på Karl.

»Han åt upp en stor del af hennes pengar också», inföll fadern.

»Nå men är hon inte ledsam att ha i huset?»

»Ahnej, hon har ännu tillräckligt qvar för att kunna betala så mycket som två andra inackorderingar», svarade kamrern, »hon är mors bästa.»

»Ser du, Marianne», sade Börje lågt och böjde sig fram, »jag är öfvertygad att om hon inte hetat Eskilsson och hennes far intet varit garfvare, så skulle hon inte varit på långt när så förnäm som hon nu är.»

»Hur då?»

»Det blir så ofta så med uppkomlingar. Det är derför jag är så rädd.»

»För hvad?»

Han svarade icke, såg blott in i hennes ansigte med en skalkaktig blick. Han ville icke upprepa sitt favoritord: – bonde.

Och i det samma kom fru Björk med vin och apelsiner.

En liten stund derefter tog Börje afsked för att gå till hotellet, der han bodde.

Då han gått, sågo familjemedlemmarne frågande på hvarandra. –

»Nå, är du nöjd, Marianne?» frågade Karl.

Marianne stod vid bordet och petade tankfull på den broderade duken.

»Naturligtvis är jag det, annars hade jag ju inte behöft säga ja. – Tycker du inte om honom?» vände hon sig till Walter, som var familjens orakel.

»Jo bevars, han ser ju hygglig ut.» Det var något af medgifvande i tonen. Marianne visste att brodern skulle tyckt bättre om en studerad karl, eller åtminstone en som haft ett annat sätt. Hon kände en liten bismak af förödmjukelse, och Börje stod för henne icke längre i samma ljus som på förmiddagen. Hon kunde ej låta bli

att se med andras ögon.

»Jag tycker riktigt bra om honom, det är säkert», sade fru Björk, »hvad gör det att han inte är så sprättig af sig, han kan vara lika bra för det.»

»Ja och nog kan han komma att stila upp sig, han har råd till det», sade Karl.

»Att han blir snäll mot vår lilla Marianne, det är jag öfvertygad om», sade fadern.

»Och tänk hvad man skall komma ut och äta jordgubbar och söt grädde hos dig!» sade Haqvin och stötte Marianne i sidan.

* * *

4.

Det var följande dag. I morgontidningen stod annonsen, så fort Börje kom vexlades ringarne, och efter frukosten dracks skålen. Sedan gick hvar och en åt sitt håll, och de nyförlofvade lemnades åt sig sjelfva. Redan med middagståget skulle Börje resa. Han kunde icke längre vara ifrån sitt.

Marianne halflåg på sin chäslong och Börje satt framför och red på en stol. Han såg så glad och stark och morgonfrisk ut; de voro riktiga kontraster de två. Han bar allt igenom prägeln af friluftsmenniska: hon var på en gång yppig och kraftlös.

Man kunde tänka sig henne ljum och mjuk som ett svandun, men heller aldrig mer, aldrig med bultande lif i sina pulsar, aldrig med styrkans varma färg på sina kinder. Det lyste dock en dämpad glans i hennes ögon nu, när hon låg och såg in i det väderbitna ansigtet.

Hon skulle aldrig velat erkänna för någon, att hon nu tyckte att han såg bra ut, hon skulle aldrig velat vidgå att hon var förälskad i denna enkla, lugna menniska, ty hon visste att han icke hade fina drag, och hon visste att hans sätt kunde få en anstrykning af klumpighet. Allt hvad hon för andra kunde vidgå var att hon »höll af honom», »värderade» honom. Ty i hennes sätt att benämna sin känsla för honom måste det alltid finnas ett utrymme för någonting likt öfverseende, man finge icke misstänka hennes smak för att finna honom otadlig. Något af detta kände hon så fort hon var tillsammans med honom i andra personers närvaro, men när de åter blefvo ensamma, var allt det der som bortblåst. Då såg hon honom åter med egna ögon, eljes lånade hon andras. Och hvarje ofullkomlighet hos honom skapade ett lidande hos henne.

Derför var hon dubbelt lycklig nu, der hon låg med den tjocka förlofningsringen på sitt finger och sin blick fäst på detta ärliga, trygga ansigte. Så ljusa ögon han hade, men hur vänliga och klara! Och hur mjukt var icke hans ungdomliga, tätkrusiga skägg! Han hade fått lof att röka en cigarr här inne i sjelfva helgedomen. Han tog blott ett sakta drag då och då, annars höll han den mellan sina fingrar. En sådan stark hand det måtte vara! Brun, alldeles läderbrun och med upphöjda ådror. Marianne räckte blygt fram sin hand och strök deröfver. Det låg så mycken skygg nyfikenhet i denna lilla rörelse, att Börje måste le deråt.

»Nej, på yttersidan är den infe sträf», sade han, liksom för att tillfredsställa hennes nyfikenhet, »men på innersidan är den hård.» Han vände den om.

Så tog hon handen till sig och blef liggande som förut. Hon skulle önska att det alltid vore som nu, att det inte behöfde finnas fler menniskor i verlden än hon och han. Då! – – – Det glänste till i hennes ögon och han såg det.

»Hvad tänkte du?» sade han.

Men det ville hon icke tala om, derför sade hon i stället:

»Du skref i ditt bref, att du inte har några vänner.»

»Åh, så efter bokstafven får man inte ta det.

Jag menade att jag inte har några riktiga förtroliga vänner nu, någon som jag kan känna mig dragen till, som man gör ibland.»

»Har du haft någon sådan vän?

»Ja.»

Det kom ett vekt och hemlighetsfullt leende i hans ansigte, en inåtvänd, tankfull blick, som när man tänker tillbaka på lycka och sol.

»Berätta mig det», sade hon som när ett barn ber om ett äfventyr eller en saga. Hon kände denna den nyvaknade kärlekens omåttliga begär efter att få, – att rå om, utan att något skall kunna snillas undan.

Han tog ett bloss på sin cigarr.

»Det var nästan mer än vanlig vänskap», sade han, »jag tror att det för mig motsvarade hvad det första tycket är för andra pojkar. Det är så underligt nu att minnas det. Vet du, så tjugosex år jag är, håller jag på att få tårar i ögonen bara jag tänker på den tiden. Vi voro kamrater i småskolan, han och jag, vi voro knäkamrater i storskolan också, strax jag kom dit. Men han var ett år yngre än jag. Och så hade han sådan fallenhet för boken, att man stälde om att han kom till skolan i Lund, när han var tolf år gammal.»

»Hvad var det för en pojke?»

»Han var oäkta. Hans mor tjenade som piga på en herrgård någonstans, jag vet inte hvar, och Pål sjelf var hemma hos sin mormor, en fattig husmansenka, som bodde alldeles intill vår gård. Sitt goda hufvud hade han nog efter fadern, en ung student, som en kort tid varit informator på gården.»

Marianne blef blossande röd. Hon blygdes å sin fästmans vägnar öfver att han i hennes närvaro kunde tala om opassande saker.

Börje hade talat så lugnt som om den oskyldigaste sak i verlden, men när han såg Marianne så förlägen att hon icke längre vågade se upp, då rodnade också han. Den varma färgen rann upp under solbrännan, upp öfver hans finhyade hvita panna, ty han förstod att hon blygdes öfver honom.

Han hade talat på god tro. Hon skulle ju bli hans hustru, och dessutom tyckte man i hans klass icke att det låg någonting oskickligt i att nämna oäkta barn.

Efter en tafatt tystnad fortsatte han med brådska, liksom för att komma henne att glömma hvad han sagt:

»Pål såg inte ut som en bondpojke. Han hade ett utseende som en förklädd flicka. De andra pojkarne brukade alltid håna honom med att fråga om hans ansigte suttit i klämma mellan två bräder. Han var blek och spenslig och hade ett smalt litet ansigte med stora bruna ögon. Aldrig var han riktigt frisk. Jag tror nästan att det var det som gjorde att jag fäste mig vid honom.»

»Hvarför det?»

»Jo, ty när vi andra voro ute på lekplatsen och stojade, så satt han nästan alltid ensam i en vrå och frös; jag tror att han kunde frysa midt om sommaren. Och så kunde han hitta på så roliga små lekar för sig sjelf. Han

skar ut djur och en mängd vackra saker ur rofvor och potäter, han anlade små nätta trädgårdar i sanden, han hade en gång gjort en liten plog, som inte var mer än ett halft qvarter lång, och som jag blef alldeles förtjust i. Och allt det der beundrade jag.

Ibland kunde de stora pojkarne komma och trampa i hans trädgårdar eller bryta sönder hans leksaker, och då slogs jag med dem. Jag tyckte det var roligt att slås. Och så kommo vi i vana att Pål och jag lekte tillhopa, så hade han alltid någon till hands att försvara hvad han gjort i ordning. Och jag var stolt öfver honom. Jag förstod att han var qvickare än de andra pojkarne. - Vi hade ett bra stycke väg till skolan; det var alltid han och jag som vandrade tillhopa. Och mor lade alltid så mycket i min matkorg att det blef någon liten bit med åt Pål, för hans mormor var fattig, och han hade aldrig så godt som jag. – På det viset kom det sig.

Vet du, när helst jag tänker på honom då han var liten, ser jag honom alltid i en liten svart sammetsblus, som han fått i herrgården och som han hade på sig den första tiden han gick i småskolan. Jag tyckte han såg ut som en prins, jag tyckte att han var mycket förnämare än jag, och jag inbillade mig alltid att någon skulle komma och hemta honom, så att han en dag skulle komma till stor härlighet. Hvad jag mins den sammetsblusen! Sliten till sist så att det visade sig runda små fläckar på den gråaktiga bomullsväfnaden – och alldeles blank i kanterna vid händerna och under armbågarne. – Ja du, när han så var tolf år, stälde presten och skolmästaren om att det samlades ihop lite pengar och så tingades det kostdagar, och så kom han till skolan i Lund. Hvad jag grät! Jag ville också in att studera. Mor hade nog låtit mig få, men far ville inte på något vilkor. Han höll på att ge mig stryk, när jag inte ville tiga med det igen, och så blef det tyst till sist. Ser du, på den tiden var jag ännu inte så förtjust i Pål, som jag sedan blef. Det kom när vi båda voro vuxna och han var hemma under ferierna. Han var lång och rank då, det var en mjukhet i hans sätt som om han varit en qvinna, och så var det så märkvärdigt att tala med honom. Han var med lif och själ inne i sina studier, och han hade ett sådant sätt att tala, att man tyckte allting blef klart, bara han talade om det, jag riktigt dyrkade honom. En gång hade han blifvit så god vän med en kamrat, en student som blef informator uppe hos baronens, och dit gick Pål ofta för att besöka honom. Jag trodde jag skulle blifvit tokig den sommaren. Jag kunde ligga och gråta nätterna igenom, derför att jag tänkte han föraktade mig för min okunnighets skull, och derför att jag var ursinnig af afundsjuka mot hans nye vän, som hade allt hvad jag saknade. Och som jag läste den sommaren!»

Börje tystnade, försjunken i det förflutna.

»Nå, hur gick det?» sade Marianne.

»Som det alltid går. Jag lugnade mig. Men vi korresponderade en lång tid – flera år.»

»Tänker du nu aldrig på honom?»

»Jo, ibland undrar jag hvar han fins.

»Vet du det inte?»

»Nej. Ja, det är en särskild historia. Men efter jag berättat det andra, kan jag berätta det med. Strax innan det Pål blef student dog hans mormor, och hans mor flyttade in i hennes lilla hus, som snyggades upp och blef riktigt nätt, åtminstone invändigt, ty Påls mor var en duktig menniska, och hon förtjenade rätt mycket genom att väfva för folk. Men hur det var, så hade Pål knappt om det derinne i Lund. Han var ledsen ibland, och då kunde han skrifva långa bref till mig. Jag var då på folkhögskolan. Han var så glad åt allt som var fint och vackert, det plågade honom att han skulle bo i ett sådant litet kyffe till rum, som han hade. Det grämde honom att se kamraterna vräka sig med pengar, när han knappt hade så att han kunde äta sig mätt. Fin såg han alltid ut. Jag var och helsade på honom en enda gång. Men jag ville annars inte komma till Lund; det kunde inte vara trefligt för honom att gå tillsammans med mig, han som var student! Duktig var han och han

stod just färdig att ta sin kandidatexamen. Då gifte han sig tvärt och reste utrikes.»

»Gifte han sig!»

»Ja. Han var inte mer än tjuguett år. Han gifte sig med en rik gammal fröken, som hade blifvit förtjust i honom. Det är nu en fyra år sedan.»

»Hör man aldrig af honom?»

»Nej. Hans mor dog för ett par år sedan, han brukade skicka henne litet pengar så länge hon lefde, men nu fins det ingen som han skrifver till.»

»Hvar tror du han är?» frågade Marianne, som började blifva nyfiken.

»Kan inte veta. I Sverige har han åtminstone inte varit sedan han reste ut.»

»Tror du inte du nånsin får se honom mer?»

De blefvo afbrutna af fru Björk, som trädde in efter att först med en förstulen blick ha förvissat sig om att hon icke störde någon ömtålig tête à tête.

»Börje, är det verkligen ditt allvar att du skall resa med middagståget?» sade hon.

»Ja, kära mamma, det är alldeles nödvändigt. Jag kan inte vara ifrån. Och jag hoppas det inte skall dröja så länge innan jag slipper att resa ifrån Marianne, jag menar när jag har henne hemma på Tomtö. Eller hur?» Han böjde sig ned och såg på Marianne, som icke svarade. Hon fann det icke så angenämt att tala om bröllop som om förlofning.

»Ja, mina små turturdufvor», sade fru Björk med sin vanliga glädtighet, »det gör mig verkligen ondt att jag skall behöfva störa er, men det är några rent praktiska saker, som jag i egenskap af svärmamma måste tala med Börje om. Så t. ex., när ha ni tänkt er att bröllopet skall stå?»

»Jag ville gerna att det skulle bli i November», svarade Börje, »men jag har inte frågat Marianne.»

»Nå, hvad säger du?» Hon vände sig till sin dotter.

»Det kan mamma och Börje få talas vid om», varade denna med ett uttryck af trött misshumör, men endast ett litet kysstäckt misshumör, med framskjutna läppar och något i pannan som ville föreställa rynkor.

»Nej, kära barn, det går då rakt inte an», sade modern afgörande, »nog måste du säga hur du vill, det kan du väl förstå.»

»Nå, så i slutet af November då.»

»Jag har sannerligen inte lång tid på mig», sade frun, »och derför får jag nödvändigt ha en smula besked af dig, Börje, hvad du har i bosättningsväg och hvad du inte har.»

»Ack, kära mamma, jag har, tror jag, allt som behöfs, och hvad som fattas kan jag skaffa; mamma skall inte bry sig om att bråka sin hjerna med allt det der. Mor har försett mig så rikligt med både sängkläder och linne, att jag knappt vet hvar jag skall göra af mer, om jag än fick det.»

Fru Björk välsignade i sitt hjerta denna bondgumma, ty hon kände allt för väl till sin mans affärsställning för att icke med en rysning tänka på alla dessa utgifter och huru det skulle bli möjligt att låna upp penningar till dem.

»Ett par af rummen stå omöblerade», tillade Börje, »men dem skall jag göra i ordning så snart Marianne varit derute och sagt sin mening om saker och ting. När kan jag få vänta er?» Han vände sig hälften till Marianne och hälften till sin svärmor.

»Ack, det var sant!» utbrast Marianne, »om en fjorton dar skall jag vara tärna på min ena kusins bröllop. Då är det klart att du blir bjuden som min marskalk. Kom ihåg det.»

Börje antog en komiskt förtretad min.

»Hvad tusan rör det de der menniskorna, om jag är förlofvad med dig!»

»Jo, det rör hela den bildade verlden, annars hade du väl inte satt det i tidningarna. Och det är så mycket, att nu är du så god och uppträder med glans, du!»

Det låg mer allvar under skämtet än det lät. Marianne hyste en hemlig farhåga för hur pass ledigt han kunde röra sig vid dylika festliga tillfällen. Med ett slags ångest räknade hon efter, om han som yngste marskalk kunde bli tvungen att hålla tal till tärnorna, men brudens bror var lyckligtvis yngre.

»Du skall väl ha hvitt», sade Börje, »jag är säker om att det klär dig ovanligt bra. Ditt utseende förefaller som vore det gjordt för tyll och spetsar.»

»Åh, du skälm! Du brukar ge akt på damernas toiletter!» utropade Marianne med glad öfverraskning, och det lyste till i hennes ögon, så som Börje aldrig sett det förr.

»Ja», sade han, »det gör jag. Jag tycker om att se fruntimmer väl klädda, jag kan aldrig göra reda för hvad de ha på sig, men jag vet alltid om det är vackert eller ej. Och på bröllop tycker jag det är så vackert med hvita klädningar, det är någonting så rent och högtidligt. Det passar så väl för ett sådant tillfälle. En helt hvit drägt till ett ungt oskyldigt ansigte, det är något af novis, något fromt, men ändå så att man är glad att hon inte skall gå i kloster.

Han skrattade smått, liksom förlägen öfver sina egna ord.

Fru Björk såg på honom med någon förvåning. Kanhända var han ändå inte så obildad, som man trodde.

»Man ämnar göra på det der moderna sättet, att ha alla festligheterna före bröllopet, ty de nygifta skola resa strax efter vigseln», sade Marianne. »Min hvita klädning får du således inte se förr än som kronan på verket. Första storståtligheten blir en bal hos major Follmers, det blir nog också det stiligaste. Jag har hört att den lär bli om onsdag åtta dar. Till den får man riktigt anstränga sitt geni ... ens värdighet som blifvande fru! Jo, jo, jag tänker nog att jag skall få ihop någonting presentabelt. I morgon skall jag välja tyget. Blått du. Skall jag inte det?»

»Jo, blått är vackert och klär mot det der blonda håret.» Han såg på hennes hår med en smekande blick.

»Och du får inte se en skymt af mig förr än vi äro framme. Inte – hör du!»

»Såå, du skall förblända mig! ... Blått? och så borde du ha silfver. Har du sett ett slags armband i gammalnordisk stil, silfver med förgyllning och drifvet arbete ... du vet? – och med inslagna, slipade stålnaglar.»

Mor och dotter voro hänryckta. Han visste ju någonting! Åh, med hvilken lättnadens suck alla deras farhågor drogo bort! Han var när allt gick omkring icke på långt när så rustik som de fruktat.

»Åh, de äro så vackra!» utropade Marianne med ett uttryck af lystnad.

Börje sade ingenting, han bara skrattade.

* * *

5.

Först när Börje rest, kom man riktigt på det klara med hvad som händt.

Marianne var förlofvad.

Och så kommo alla öfverläggningar. Modern var outtröttlig, hon undrade och frågade och beräknade. Det var hennes vana att alltid ta sakerna rent praktiskt. Hon undrade hvad slags möbler fästmannen hade, hurudana slägtingar, hvad Marianne skulle få för presenter, hur han skulle ställa det med hushållskassan, och tusen andra ting. Hon tyckte att Marianne var allt för passiv och ointresserad. Nu var det ju tid att vakna riktigt, nu när hon skulle ha eget hem. Den verksamma frun hade otaliga råd att ge sin dotter, men Marianne visade dem ifrån sig med trött min; det var henne alldeles för bråkigt, allt det här. Hon hade helst velat gå tyst omkring och tänka, hon visste knappt på hvad. Det hade kommit en splittring inom henne sjelf, för hvilken hon icke kunde göra sig reda, och hon tyckte hon behöfde lugn. När hon var ensam med Börje, kände hon en stilla tillfredsställelse, och det var en sådan hvila för sinnet; men så fort de icke längre voro ensamma, eller hon kom tillhopa med andra, så var sinnesjemvigten borta, och i stället erfor hon en aggande oro, som gjorde att hon icke kunde se folk i ansigtet på samma sätt som förr; det var något af hvad hon skulle erfarit, om hon vetat sig vara klädd i en illasittande klädning eller dylikt.

Moderns gissningar och frågor refvo upp ömma små sår, det var derför de plågade henne så; hon egde ingen frimodighet att besvara dem med. Ensam med Börje kände hon det, som om de alltid varit bekanta, men så snart hon icke såg honom, var han en främmande person. Hvad skulle hon då svara på alla dessa frågor?

Men det fans saker som icke ens Marianne kunde skjuta ifrån sig, och det var toilettfrågorna, ty bröllopet skulle stå redan i November, och damskrädderskan måste vidtalas i tid. Dessutom gälde det icke allenast hennes eget bröllop, utan allra först kusinens samt de dermed förbundna festligheterna. Fadern, som ju sedan skulle befrias från att underhålla henne, hade gifvit henne öppen fullmakt, och hon begagnade sig deraf med godt samvete nu, ty äfven hon visste hvilken lättnad det skulle bli i hans utgifter, när hon lemnade hemmet.

Samma dag som Follmerska balen skulle gå af stapeln kom Börje in till staden. Han och Marianne hade vexlat ett par bref, men icke sett hvarandra sedan hans första besök.

De två äldsta bröderna hade rest till Lund för att börja sina akademiska studier. Endast Haqvin var hemma. Börje anmärkte att han liknade en höna i hennes värsta ruggningsperiod. Marianne förklarade skrattande, att det kom af att han saknade någon att gräla med. Hur det var, slöt han sig mycket oförbehållsamt till svågern, som i sin stilla glädje gick bredbent omkring med långsamma rörelser, liksom om han fruktat att slå ned någonting. Hvarhelst Haqvin var framme med en lustighet, der var Börje tillreds att stämma i med sitt godlynta skratt.

Förra gången hade man icke hunnit med några visiter, det återstod nu. Börje gick med, utan andra protester än en komisk grimas åt Marianne. Han var icke tafatt, men gjorde sig heller ingen möda att synas ledig. Marianne kunde icke känna sig stolt öfver honom, men hon blygdes icke heller.

Börje hade en skygg finkänslighet, som förbjöd honom att exponera sina smekningar, och det roade Marianne att vara djerf emot honom, just derför att han sjelf var så tillbakadragen. Hon strök sin kind emot hans axel, hon tog honom om halsen, hon burrade upp hans hår, hon kände sig frestad att kyssa honom med, midt för näsan på några sippa gamla fröknar, bara för att få se hvad min han skulle göra, men så vågade hon

inte; hon kände på sig, att han icke skulle tycka om det.

Innan de gingo hem igen, ville han att de skulle gå till en juvelerare för att välja ut det armband han önskade ge henne. Då de kommo hem, visade Marianne med verklig hänförelse en hel uppsättning gammalnordiska smycken, som han skänkt henne. Det höjde hans aktier.

Efter middagen kunde Börje och Marianne ändtligen få sitta i ro och prata en stund, tills det var tid att kläda sig.

Det var en mils väg ut till herrgården, och man skulle resa dit med hästar och vagn. Marianne lät vänta på sig; föräldrarne sutto redan i vagnen, och Börje stod vid fotsteget, då hon kom. Det slog honom att han aldrig sett henne se så bra ut som nu. Hon var insvept i en fotsid kappa och på hufvudet hade hon en crèmefärgad teaterhufva af spetsar och bandrosetter. Hon hade skyndat sig så, att kinderna fått en smula färg, och det oregelbundna lilla ansigtet såg så obeskrifligt täckt ut i sin mjuka infattning. De vexlade en snabb handtryckning, då hon stödde sig emot honom för att stiga i vagnen, och en fin parfym strök förbi honom som en nästan omärklig blomsterdoft.

Börje satt på baklängessätet midt emot sin fästmö. Svärfadern hade föredragit att sitta på kuskbocken, derför att han icke tyckte om att »åka i bur», sade han. I början språkade man, men småningom afstannade samtalet. Det drog så många underliga tankar genom Börjes hufvud, der han satt i halfskymningen och betraktade Marianne.

Hon var icke lik de unga flickor han varit van att umgås med i stillsamma prestfamiljer och hos duktiga landtbrukare. Han hade varit på många baler, der damerna oftast uppträdt endast i yllekládningar och med långa ärmar. Men ur den vida, mjuka kappa, hvars vadderade sidenfoder veks upp en smula vid knät, stack Mariannes ena arm fram; det var den hand hon höll solfjädern med, och ofvanför den långa handsken syntes en skymt af armens hvita hull. Struket tillbaka öfver handleden omslöt hans armband denna handske, som slog fina veck vid handleden, men högre upp satt stramt åt armens vackra form. Det var denna arm han satt och såg på. Han trodde aldrig att qvinnor kunde ha så på en gång fina och runda armar, utom på teatern, och der trodde han att det på något sätt var sminkets skull.

Ja, der hade han det! Marianne var allt igenom från en annan verld än hans vanliga. Det var det som bedårade honom.

Börje hade en passion för teater och musik. »Det är själsodlande», brukade han säga till sig sjelf. Hvarje gång Stockholmsartisterna gästade Skåne, passade han derför på att resa in till staden, och så ofta han var i Köpenhamn, gick han på kongl. teatern. Han tyckte om att se franska talpjeser, der damerna hade långa släp, som vredo sig efter deras rörelser, helst i de stora, tragiska scenerna. Sarah Bernhardt hade han sett, och han dyrkade henne med en blandning af beundran och fasa; för honom var hon en vacker orm, med makt att tjusa och förstöra. Och så var det alltid med qvinnorna på teatern – fast mer och mindre; – de stodo för hans erinring som någonting trolskt, nästan overkligt.

Men nu hade det blifvit verklighet, ty der – så nära att han kunde nå henne med sina händer – satt hon ju, den förkroppsligade elegans, som han dittills endast fått tillbedja på afstånd. Han greps af samma känsla som brukade komma öfver honom på teatern: ett slags feber i blodet, ett begär efter glans och nöjen, efter eggande njutningar, förfining och lyx; med ett ord – efter allt som kan fås för penningar.

Ty penningar egde han! han egde hvad de eftersträfva, alla dessa i fina kläder och med belefvadt sätt, alla dessa, som med förakt se ned på dem, som icke fått bildning som de. Han tänkte derpå med triumf, han tänkte derpå med den berusande känslan af att gå på randen af en frestelse, då njutningen ligger i sjelfva den hemliga rysning man känner vid att falla.

»Marianne! Jag kan ge dig guld och juveler, om jag vill» – kommo orden ljudlöst i hans sinne. Formlösa ord, som känslorna erfara, utan att ännu känna deras språk; dunkla förnimmelser, som gå utom den kännandes vanliga räckvidd, lyftande honom – utan att han vet huru – till nästa trappsteg af medveten tillvaro. »Marianne, jag kan hölja dig i sammet, som faller tyst och mjukt kring din vackra kropp. Jag kan kläda dig i glänsande, rasslande siden. Hvem säger att jag skulle vara född till arbete? Jag har penningar, Marianne! Jag kan lefva och njuta.»

Han lutade sig tillbaka mot de mjuka vagnsdynorna, på hvilka han förut suttit rak och stel, liksom rädd för deras inbjudande komfort. Han kände en sugande hunger, – hungern efter njutningar, ögonens hunger efter skönhet.

Hvad var det för en visa man sjungit för honom om arbete, återhållsamhet, sjelfförsakelse? Han såg på Mariannes hand. Denna hand hade aldrig sysselsatt sig med hvad man inom hans krets ger namn af arbete. Men den handen var skapad att kasta ut penningar, den handen var skapad för kyssar och smek. Trodde hon icke att han visste det! Trodde hon att han var lugn och sansad, derför att han såg så ut? Han böjde sig fram utan att veta hvarför, och han hviskade sakta: »Marianne!»

Hon såg frågande på honom, men då han ingenting hade att tillägga, nickade hon blott.

Modern hade sjunkit tillbaka i sitt vagnshörn och sof.

»Hustru? Min hustru?» tänkte han vidare, medan vagnen rullade framåt och sakta skallrade med sina fönsterrutor. Det ordet hade i hans föreställning en allvarlig klang, någonting kyskt och ärbart, lugnt och utan feber. – Marianne som husmor ute på Tomtö, – han hade svårt att tänka sig det. Han tyckte nästan att han begick ett våld emot henne dermed; det var att omflytta henne till en jordmån, dit hon alls icke hörde. Och medan han dröjde vid detta, kommo hans tankar in i en ny fåra. Om han varit en fattig karl, skulle hon då ha samtyckt att blifva hans hustru? Vid denna vändning i tankegången greps han af en annan hunger än den förra, – hans varma sunda naturs hunger efter tillgifvenhet, efter att vara älskad för sin egen skull, att känna den personliga trohetens oupplöslighet. Han visste ju mer än väl, att hon sagt »ja» till honom blott för hans penningar, att hon höll af honom derför att han hade det i sin hand att göra lifvet godt för henne, och derför att hon visste att han hade god vilja till det. Men han kände sig så fattig dervid, – han, som nyss kunnat köpa hela verlden.

Han sträckte fram sin stora arbetsvana hand, tyst och fordringslöst som en allmosebedjande. Marianne såg åter frågande på honom, och då hon förstod, tog hon fram sin andra hand och lade den i hans. Han satt och stödde handen helt lätt mot hennes knä, medan han tyst betraktade hennes ansigte. I sjelfva den rörelse, med hvilken han böjde sig framåt, låg en finkänslig naturs hela omedvetna behag. Hon kände det som något hon icke kunde göra sig reda för, någonting obeskrifligt tilldragande.

Han kunde icke fråga henne, om hon höll af honom. På en sådan fråga kunde hon endast svara ja, och det var icke det han ville. Han skulle önskat att hon velat stryka öfver hans kind med sin fina handske och säga: »stackars Börje». Det var hvad han bäst behöfde.

Hon försökte se hans ansigte, men i dunklet syntes dragen endast oklart, och hon kunde icke uppfatta annat än hans ögon, som glänste emot henne. Hon kände sig gripen af något, hon visste ej hvad, och i det hon lät solfjädern falla ned så långt gehänget räckte, slog hon sin högra arm om hans hals. Han kände den mot sin nacke, han strök sin kind deremot, och han skulle velat ge mycket för att ega ord för de stridiga, underliga känslor, som rörde sig i hans inre. Men för fina skiftande stämningar passade icke det dagligdags tal han lärt, och så måste han tiga, men med en egendomlig känsla af bundenhet. Han gaf med en tryckning den lilla handen fri och sjönk åter tillbaka i sitt hörn.

Strax derefter var man framme. Vid stöten, då vagnen stannade framför trappan, vaknade svärmodern.

När man kom in i det rymliga kapprummet, hjelpte Börje sin fästmö med ytterplaggen, medan den beskäftige betjenten vände sig till fru Björk.

Sedan Börje hängt upp teaterhufvan, tog han emot kappan. Marianne vred sig vigt ur den, som en fjäril ur sin puppa, och i det hon gaf släpet en hastig sväng med foten, stälde hon sig fallfärdig och triumferande framför honom.

Han blef stående ett ögonblick med den tomma kappan i sina händer, blodröd i ansigtet. Det var pinsamt att se denne store, starke karl rodna nästan till tårar, och Marianne steg hastigt fram till den höga spegeln för att se, om något i hennes drägt kommit i olag, men allt var som det skulle.

Hon var klädd i blekblått storblommigt siden, i sammansättning med mörkblått sammet. Lifvet slöt fast åt figuren och liknade ett harnesk. Öfver axeln rundade det sig upp mot halsen, men var öppet i en lång snibb ned på ryggen och likaså framme. Af ärm fans icke ett spår. Tvärtom, det var uppringadt så att hela axeln blef blottad och visade sin rundning helt upp öfver leden. Ringningen var endast kantad med en chenillesnodd, hvilken satt så stramt åt, att den nästan skar ned i hullet. Hvarken vid axeln eller kring halsen syntes en skymt af linne, och man fick ett intryck af att det icke fans något under klädningen, utan att den hvilade på hennes nakna kropp.

Det hjelpte lika litet att underkjolar frasade, som att det under släpet skymtade fram ett krus af hvita garneringar; det fans alltid qvar denna hals och dessa armar, som, genom sin oförmedlade kontrast mot detta mörka sammet, fingo ett utseende af stötande nakenhet.

Marianne hade kort hals och något höga skuldror; man kunde genom den snibbformiga ringningen se deras fina form. Det var omöjligt annat än ge akt på denna vackra nacke, med dess fria hårfäste, derifrån en skuggning af fjunblondt hår lopp ned åt halsen och förtunnades, – en hals, som i sin varma hvithet gaf intrycket af att vara belagd med ett stoft af omärkligt frömjöl. Ingenting skulle bättre än sammetets djupa ton framhållit detta. Det hela väckte föreställningen om något på en gång moget och oberördt, som hos stora, mjuka penséer.

Börje fann henne så vacker att andan kunde förgå honom. Men på samma gång sårades han af drägtens oblyghet. Det var som om man framdragit hans innersta känslolif till allmänhetens beskådande. Han kände sig plötsligt nykter, men med skammen efter ett rus. Och det var emot denna skam han stred så förtvifladt, ty den innebar en förödmjukelse för honom sjelf: den var ett intyg om hans ovana vid fina verldens seder. Derför rodnade han så brännande; det föreföll honom som skulle Marianne kunna genomskåda hans tankegång.

Men hon hade icke den ringaste aning om arten af det intryck hon väckt, derför var det henne omöjligt att förstå Börjes misstämning. Hon trodde att han fann drägten för dyrbar, och hennes första impuls var att blidka honom.

Han hade hängt upp kappan och stod nu alldeles bredvid henne.

»Du får inte bli förskräckt för min extravagans», hviskade hon smeksamt och vände sig om, »jag är inte på långt när så dyrbar som du tror.»

»Kära Marianne, inte kriticerar jag dina toiletter», sade han.

Kanske skulle han på en teater funnit drägten vacker, men som det nu var, – när han stod så nära, att icke den lindrigaste sprittning i huden kunde undgå honom – nu fann han den rent af ful och han visste knappt

hvar han skulle göra af sina ögon. Men han sökte betvinga sin motvilja, han ville vänja sig. Hvad han var för en trångbröstad stackare, att stöta sig på hvad hela verlden godkände!

Svärföräldrarne stodo redan färdiga, och han bjöd sin fästmö armen. Det hade kommit ett nästan sträft allvar öfver hans ansigte, hvilket alldeles förändrade honom, utan att han sjelf hade en aning derom.

Marianne hade ett oeftergifligt behof att se vänliga och glada ansigten omkring sig, och Börjes påkomna allvar ängslade henne. Hon kunde icke få någon ro förr än hon såg honom god igen. Helsningsceremonierna, pratet och uppbjudningarna upptogo henne emellertid att börja med, så att hon fick föga tid för sin fästman. Han dansade just icke gerna, ty han dansade illa, men under den vals han af ren skyldighet dansade med henne, passade hon på att med sin lilla bortskämdt missnöjda och förkelade min tillhviska honom:

»Jag har tagit undan andra polkan för att få prata riktigt i fred med dig, du elake pojke! Du kan tro att det är förtjusande derute i växthuset, och så länge de dansa, få vi vara ensamma. Passa på mig då.»

»Tack», svarade han enstafvigt, och de dansade ut.

Sedan valson var slut, gick han först och dref omkring i herrarnes rökrum, men der hade han tråkigt, ty han spelade aldrig kort, och bekanta hade han nästan inga. När han slutat sin cigarr, slank han derför ut i danssalen igen, der fans åtminstone något att se på, och vid ett fönster fick han sig en präktig vrå, derifrån han kunde öfverse det hela. Man dansade just en lancier-kadrilj, och han blef mer och mer road af att se på. Han satte stolen beqvämt till rätta, drog sig in bakom gardinen och stödde armbågen mot fönsterkarmen. Det var så angenämt, tyckte han, att få sitta der alldeles ensam och obemärkt midt i detta stim af menniskor. Det var just i hans smak, och han följde allting med nyfikna, uppmärksamma blickar. Dansen gick med precision, särskildt den kadrilj hvari Marianne deltog, och det roade Börje att se hur turerna gingo ur och i hvarandra, utan att någonsin komma i oreda. Hvar och en gjorde sitt allra bästa, och många som icke dansade, stodo i dörröppningarna och sågo på. Släpen fördes med drottninglik grace, och bugningarna voro mjuka som hofmäns. Allt slog an på Börje. Det fans så mycket som han njöt af: ljusen, blommorna, baltoiletterna, officerarnes guldsmidda uniformer, men först och främst regementsmusiken. Den satte rytm i hans tankar liksom i de dansandes steg. Men han tyckte ändå att allt det här icke var för honom. Han hade alltjemt en känsla af att vara en främling, en som stod utanför. Det kunde aldrig falla honom in att han borde deltaga i en dans som denna, eller att han skulle kunna röra sig på samma sätt som dessa unga löjtnanter. Men han fann det vackert att se på. De strama uniformerna, som kommo de manliga figurerna att se så smidiga och välväxta ut, passade väl tillhopa med damernas långa släp och bara lemmar. Men allt detta gjorde luften liksom het, drömfyld, rusande, det väckte längtan efter något, – efter något rikare, fullare, mångsidigare. Han tänkte på någonting långt, långt bort, på någonting som han aldrig sett, utan endast längtat efter: klar, djupblå himmel, pinier och oliver, och så öfver allt detta det varma, varma solskenet. Allt hvad Börje endast hemligt vågat åtrå, det skulle Pål gripa efter och nå. Så hade det alltid varit. Det var som om den fattige lille pojken i sammetsblus haft Aladdins lampa. Och hvar fans han nu? Huru rik måste han icke vara på erfarenheter och intryck! För ett ögonblick drog det någonting likt vemod öfver Börjes jemna, glada lynne. Alltid skulle andra stå högre än han, alltid skulle han känna sig fattigare än de. Hvarför? Och allting skulle han ha så svårt för att glömma! Det som en gång kommit in i hans sinne, det bet sig fast der. Som till exempel med Marianne. Hur hade han inte sträfvat efter att glömma henne innan han skref sitt första bref! Men det hade icke varit honom möjligt. Han såg henne för sig hundra gånger om dagen, med denna alltför fylliga figur, denna tillbakaböjda nacke och denna korta hals. Och han liksom törstade efter henne. Det blef allt värre och värre, ända tills han måste skrifva sitt bref. Det var som om han icke kunnat lefva utan att få se henne igen. Och nu skulle hon bli hans. Hela sitt lif skulle han ha henne i sin närhet, se dessa loja, vårdslösa rörelser, höra denna späda, smekande lilla röst.

Han var i alla fall lycklig.

Han satt och såg på Marianne. Det låg någonting dämpadt öfver hennes glädje, det var som om hon icke vårdat sig om eller icke orkat med att vara så lifligt munter som de andra unga flickorna. Men Börje fann detta mycket vackrare. Han tyckte att allt hvad Marianne tog sig till var vackert. Och nu, då han såg henne så der på afstånd, nu stötte det honom mindre med hennes nakna axlar och att man såg ryggen långt ned i en snibb. Endast ibland kunde han haja till, när han såg en blick stryka öfver dessa mjuka axlar och armar; men det var icke svartsjuka, det var endast ett blixtsnabbt begär att kunna slå en kappa omkring henne, så att hon icke skulle vara så blottad.

Och på samma gång rörde det sig någonting dunkelt inom honom, liksom en önskan att Marianne kunnat dela sig, så att det funnits en Marianne som han icke behöft känna sig skygg för, utan som kunnat sitta bredvid honom der bakom andra gardinen, och åt hvilken han kunnat förtro alla sina tankar, allt som han annars icke kunde finna ord för. När Marianne icke var hos honom kändes det alltid som om han hade så oändligt mycket att säga henne; men såg han henne så midt emot sig och kunde tala om allt hvad han ville, då dunstade det bort, och han pratade idel bagateller, som han alldeles icke brydde sig om.

Marianne hade sett Börje och gifvit det tillkänna med en liten nick af hemligt förstånd. När dansen var slut, kom hon fram till honom och de gingo ut i växthuset, som låg i fonden af våningen. Luften var ljum derute, fuktig och liksom fyld af växternas andedrägt. Marianne hade hängt en svandunskantad balkappa öfver sina axlar.

Det fans en liten soffa bakom ett pyramidformigt blomsterbord. Hon kastade sig ned i den, och Börje tog plats bredvid.

»Du blef bestämdt ond på någonting i jåns», sade hon. Hennes ögon blefvo litet röda i kanterna, som om hon gråtit, och den nervösa munnen krökte sig af en klemig liten förebråelse. Hon satt och såg ned under det hon nöp i solfjäderns plymgarnityr.

Der hade hon det igen, i sina rörelser, i hela sitt väsende; detta, som kunde förvrida hufvudet på honom.

»Jag blef icke ond», sade han lågt. Det var som om hans blod runnit till hjertat med en enda stöt af rusig lycka.

»Jo, erkänn!» Hon såg upp med en glimt af skälmen i ögat. Men så blef hon allvarsam, vände sig om och lade händerna på hans axlar.

»Jag vill klä’ mig vackert för det *du* skall tycka om mig», sade hon, och blicken blef åter som om den gråtit.

Han kunde icke svara, men han drog henne till sig i det ögonblick hon slog armarne om hans hals. Balkappan gled ned på golfvet, och allt som talades kom i afbrutna hviskningar.

* * *

Då det fans ett par dagars hvilotid emellan balen och sjelfva bröllopet, hade det blifvit bestämdt att Marianne och hennes mor följande dag skulle göra sällskap med Börje för att se på det blifvande hemmet. Man skulle resa vid ett-tiden. Men Marianne sof och bara sof, och medan hon sof, gick hela huset på tå och hela huset hviskade. Börje hade ingenting annat att taga sig till än beständigt se på sin klocka. När denna var elfva, gjorde han en blyg förfrågan hos sin svärmor, huruvida man icke kunde väcka Marianne. Men denna djerfva tanke emottogs med häpnad.

»Stackars Marianne, nog behöfde hon sofva ut!» hette det. Och stackars Marianne fick sofva.

Börje och svärfadern hade ätit frukost för länge sedan, ty kamrern skulle ut i staden på sitt kontor, och Börje

brukade alltid stiga tidigt upp.

Ändtligen, vid tolftiden, kom Marianne in till kaffebordet. Hon var mycket trött, och modern pysslade om henne som om hon varit ett litet barn.

Sedan hon druckit sitt kaffe och hennes rum blifvit iordningstäldt, lade hon sig på chäslongen. Allt för trött att vilja tala, låg hon endast stilla, med hufvudet lutadt mot Börjes axel, då och då sträckande upp sina armar för att bli smekt. Det låg en angenäm slapphet öfver alla leder, en behaglig domning; det fans ingen oro, inga bekymmer; det var som hade hon funnit värn mot alla lifvets omstörtningar; sjelfva känslan af svaghet blef till en njutning. Hon slöt sina ögon och rörde sig icke mer; hon skulle velat tillbringa hela sitt lif i denna ostörda ro. Och häri fann hon det fullgiltiga beviset för att hon älskade Börje. Icke var han någon Rochester, men han var en verklighet, han var en framtid af idel kärlek, han var den öppna legalisationen af alla hemliga drömmar.

Börje drog fram sitt ur allt emellanåt, han tänkte på tåget och hur Marianne skulle kunna bli färdig. Och så kom fru Björk in för att se om sin dotter.

»Det är kanske inte värdt att du reser i dag, du är alldeles för trött, min pulla», sade hon ömt.

»Ja – kan du vänta tills i morgon? frågade Marianne och såg upp till Börje, utan att ändra ställning.

»Det kan jag inte. Vi ha profmjölkning i morgon bittida.»

Det inträdde en betänksam tystnad.

»Jag kan ju resa hem, så kunna du och mamma komma i morgon i stället», sade Börje.

Och så bestämdes det.

Marianne kände uppriktig saknad när han reste. Det blef någonting dödt och kallt, och hon visste icke hvad hon skulle utfylla sin väntan med; hon längtade efter att alltid få vara tillhopa med honom, utan afbrott. – Afbrotten voro så kylande obehagliga.

Hvad Börje beträffar, reste han med en förnimmelse af att icke alls ha träffat Marianne. Han kunde visserligen se henne för sig, när han ville, och han kände ännu samma törst efter henne som förut, men det hade kommit en tillsats af tomhet. Det var som borde han af samvaron haft en behållning, hvilken icke fans, och den gaf derför intrycket af någonting förspildt. Han trodde att det kom sig af att han hade så svårt för att uttrycka sig, ty trots sina smekningar voro de ju ännu så godt som främmande för hvarandra. Men det skulle gå bort så småningom, sedan de blifvit gifta. De skulle lära sig att anförtro hvarandra allting. Hur mycket måste de ej ha att säga!

Men efter hemkomsten hade han ingen tid att grubbla mer. Allting skulle ställas i ordning för morgondagen, så att Tomtö kunde presentera sig till sin fördel.

Naturligtvis reste han sjelf till stationen för att hemta. Det regnade duktigt, och han hade knäppt fotsacken väl öfver, så att baksätet icke skulle bli vått. Med afslutande rockkrage och händerna i sina fickor stod han midt i vattenplasket, när tåget stannade vid perrongen. Han såg så belåten ut som om han sjelf varit en ankunge och störtskuren högst efterlängtad.

»Har du öppen vagn?» sade svärmodern, då hon springande och med paraplyt öfver hatten kommit undan in i väntrummet. Marianne stälde sig så långt ifrån som möjligt för att ej bli våt, och räckte skrattande fram sin mun till en kyss.

Börje spratt nästan till vid frågan. Öppen vagn? Det hade aldrig fallit honom in att man kunde tänka på att han skulle ega annat. Låg det en dold påminnelse under orden?

»Ja, jag har öppen vagn», svarade han med en känsla af obehag. Trodde de att han – bondsonen – skulle komma åkande i täckvagn!

Men öfver sina hästar var han stolt, och det med skäl. Ingen tycktes dock gifva akt på dem, och det smärtade Börje. Nog voro de värda ett ord! Men Marianne hade väl inte ögon för sådant. Det var ändå tungt, tyckte han. – Hans präktiga fuchsar!

Börje körde naturligtvis sjelf. Och så gaf man sig i väg.

Regnet smattrade på paraplyerna, och under hela resan hade Marianne och hennes mor icke stor tid att tänka på annat än att skydda sig för vattenstänk. Dock kunde de se att trakten var kal och flack.

»Här börja mina egor», sade Börje och pekade med piskan. Fruntimren sågo sig visserligen omkring, men allting syntes likadant här som under den öfriga färden.

»Och der ligger Tomtö.» Han pekade åter. Vägen hade svängt, och man såg ett hvitt boningshus skymta fram ur en skogsdunge. Det låg en klang af kärlek i Börjes röst, då han uttalade namnet.

»Det ser trefligt ut», sade Marianne med en ton af lättnad.

»Det gör det verkligen», intygade modern.

»Och ser du den der långa frontispisen eller utbyggnaden? Der uppe fins det sådana trefliga vindsrum, och der har jag tänkt att man framdeles kan bygga en altan eller veranda utåt trädgården. Det blir präktiga rum för pojkarne, när de om somrarne komma och helsa på oss.»

»Åh, det blir förtjusande med en altan der!» utropade Marianne gladt.

Om Börje varit diplomat, skulle han aldrig kunnat hitta på ett lämpligare sätt att få stämningen in i angenämare fåror, än att just nu tala om brödernas sommarvistelse, ty det var att öppna utsigten för en hel rad roliga framtidstaflor.

Vägen krökte sig åter, och genom en lång pilallé körde man upp till gården. Den hade en vidsträckt gårdsplan, med byggnader nästan rundt omkring och en halfrund plantering utanför boningshuset, som låg något högre än landtbruksbyggnaderna. Från den långhvälfda stenbro, på hvilken körvägen gick upp till hufvudingången, fans det en trappa ned till den lilla halfrunda terrassen. Ett bröstvärn af cement inhägnade denna anläggning, och på ömse sidor om nedgångstrappan höjde sig två stora urnor med bladväxter i. Allt var krattadt, snyggt och ordentligt, men öfversköljdt af regnet fick det ett dystert och glädjelöst uttryck.

»Det är ledsamt att det skall vara ett sådant väder», sade Börje missbelåten, »ingenting tar sig ut.»

Vid vagnsbullret och bandhundarnas skall kom en dräng för att taga emot hästarne. Börje ledsagade sina gäster in i en stor och ljus förstuga. Någon tambur fans det icke. Från motliggande dörr kom ett äldre fruntimmer.

»Här ha vi min hushållerska», sade Börje som presentation, och hushållerskan neg, synbarligen ej rätt säker på om hon borde räcka sin hand eller icke. Hennes smala, spetsnäsiga ansigte såg fryntligt ut, men det som derjemte lyste ur hennes pigga ögon, det var en hög grad af nyfikenhet.

I hastiga glimtar tycktes dessa ögon vilja fånga allt som fans att se: ansigte, uttryck, hållning och drägt, –

ända in i minsta detalj, – medan den tjenstvilliga minen blef oförändradt den samma.

»Ja, hvad säger jungfrun om henne?» sade Börje kamratlikt, »tror jungfrun vi kunna draga jemt med henne?»

Det hör inte mig till att säga hvad jag tror», svarade jungfrun anspråkslöst, oaktadt hon kände sig smickrad, »men nog skulle jag vilja säga *välkommen till Tomtö,* om det inte anses för dristigt.»

»Tack, tack», svarade Marianne mycket vänligt, men en smula vårdslöst.

Börje slog upp dörren till boningsrummen, och hushållerskan återvände till köket.

Genom ett glest möbleradt ytterrum kom man in i förmaket. Mor och dotter sågo sig granskande omkring. Detta rum var likt hundra andra sådana, det var stort – som det var råd till i detta rymliga hus – men der fans ingen elegans, ingen komfort. Möblerna voro af vanligaste slag och stodo symmetriskt ordnade kring väggarne. Det lade sig en tyngd öfver Mariannes sinne, och icke heller modern var så språksam som vanligt.

»Du har ju så trefligt och bra – för en ungkarl», sade hon.

»Hå, jag har mina rum, två stycken, på den andra sidan förstugan», svarade Börje, »till mig kommer så mycket folk: drängar, arbetare och alla möjliga. Men på denna sidan skall Marianne slippa sådant der. Se här ha vi matrummet.»

»Det ser ju rymligt och beqvämt ut», yttrade svärmodern för det något skulle sägas.

»Ja; mor har gjort det i ordning», svarade Börje. Detta »mor» berörde obehagligt fru Björk, hon kunde icke göra sig reda hvarför.

Der fans stora skåp, en bred buffet, duktiga möbler i ek, men inga snidverk, ingen stil, med ett ord: det hela tog sig ingenting ut.

»Du kan tro att mor har stoppat in till oss i de der skåpen», tillade Börje, vänd till Marianne, som försökte se intresserad och belåten ut.

»Kommer din mor ofta hit?» frågade hon på måfå, för att få ett samtal i gång.

»Nej, det gör hon visst inte. Jag ville att hon skulle flytta till mig när jag tog emot gården, men det kunde jag inte få henne till. Hon gick alltid på med mig att jag skulle gifta mig i stället, och hon menar att det aldrig är bra när svärmor och sonhustru bo i samma hus.»

»Hvarför det?» sade Marianne. Men fru Björks aktning för bondgumman steg.

»Hon säger så», svarade Börje, som om detta varit skäl nog.

Kaffebordet stod redan dukadt, och i detta ögonblick kom hushållerskan in med kannan.

»Jag tror att varmt kaffe kan vara väl behöfligt i detta förfärliga ruskväder», sade Börje och drog fram stolar åt sina gäster. Man tog plats och hushållerskan aflägsnade sig, men något ledigare samspråk ville icke komma i gång. Alla kände tvånget och ingen kunde afkasta det. Båda parternas ställning var så oklar, det fans mycket att reda upp, och det var svårt att bringa det å bane. Börje kände instinktmessigt att man villa taga inflytande öfver honom. Marianne fann detta hus så ödsligt att hon ryste för att bo der, och hennes mor satt och funderade öfver bästa sättet att inleda underhandlingarna om ny möblering. Hon kände sin svärson så litet och visste icke hur pass det kunde gå an att tala rent ut med honom.

Hon hostade litet, lekte med teskeden och sökte se obesvärad ut.

»När Marianne inte behöfver någon hemgift, är det ju naturligt att pappa vill bidraga till möblering och dylikt», började hon. Att Börje icke skulle taga henne på orden, det var hon säker på från början, och detta var enda sättet att komma in på ämnet utan att synas för mycket fordrande.

Börje rodnade. Han kände sin svärfars affärsställning, men var rädd att förråda det. Det kunde ju såra.

»Tack, det behöfs inte alls», sade han i det man bröt upp från kaffebordet, »de rum, som redan äro möblerade, önskar jag måtte bli oförändrade, men här ha vi tre andra», – han gick vidare genom våningen – »det här kan bli Mariannes arbetsrum, här fins ju icke en möbel, och här kan hon välja allt efter sitt hufvud; jag skall icke göra den minsta invändning. Och här ha vi sängkammaren. Här har jag heller icke köpt några möbler, det få vi komma öfverens om sedan. Ser du – Marianne – ena fönstret åt morgonsolen och det andra rakt åt söder. Tycket du inte om rummet?»

»Jo.»

»Och när vi sedan få trädgården riktigt i ordning ... se, blir det inte trefligt? Grönt ända in till fönstren, och parken derborta i fonden! Är det inte alldeles som om man bodde i en skog?»

»Jo, det är en vacker utsigt», sade svärmodern.

»Och här – det andra gafvelrummet – också rakt åt söder. Se så ljust och luftigt! Men jag tycker vi kunna vänta att möblera det. Tycker du inte det, Marianne? Det är så godt att vänta och se hvad man bäst behöfver det till.» Det kom en glad liten blink i hans ögon, och Marianne drog sig tillbaka förlägen.

Man gick tillbaka genom rummen.

»Här, från ditt arbetsrum, har du öfversigt öfver hela gården, der kan du se mig gå ut och in i stall och lador, och der kan jag få nicka till dig hvar gång jag går förbi fönstret. Här blir det allra lifligast för dig, här kan du se allt som passerar och här har du terrassanläggningen alldeles utanför. Der skola vi ha fullt af blommor, och riktigt fint.»

Han hade blifvit helt varm, och belåtenheten sken om honom medan han talade.

Så gick man långsamt tillbaka till förmaket.

»Piano fins det plats till på den väggen», fortsatte Börje, »och det får du välja ut, sådant förstår jag mig inte på. Eller kanske vill du hellre ha pianot i ditt arbetsrum, men jag tycker det skulle vara väl litet derför; det är lättare att sjunga i det här stora.»

»Ja, det är det.»

Samtalet tynade åter af. Fruntimren sågo på golfvet, som saknade mattor, på möblerna, som voro stela, samt på de hvita gardinerna, hvilka gåfvo det hela ett så kälkborgerligt utseende. Börje var icke okänslig för denna tysta kritik. Men han sade ingenting.

»Tycker du inte att man kunde flytta dessa möbler in i ett af de andra rummen, när du skall köpa nya ändå?» började fru Björk på nytt, »ett förmak eller en salong ...»

Hon fullbordade icke meningen, ty det kom något i Börjes min, som gjorde henne varsam. Han var bestämdt bondsnål, och man fick ta’ honom med lämpor. Stackars hennes Marianne! Det kunde bli svårt för henne många gånger. Sådant hänger i, och när man icke fått några riktiga begrepp i sin barndom, så ... Men hon

hoppades på makten af qvinligt inflytande.

Marianne kände att Börje var missnöjd, hon smög sig derför till honom, stack sin hand under hans arm och började gå bredvid honom. Han tog hennes hand i sin, men fortfor att vara tyst.

Hur många tankar trängdes icke i hans hjerna! Om han kunnat tala som han ville! Men här kunde det icke hjelpas längre; han måste försöka att finna ord, om än aldrig så otympliga, ty kunde han icke säga Marianne något af allt detta, så skulle hon aldrig förstå honom. Det fans ingen undflykt: han måste försöka.

»Du skall inte vara ledsen för det jag vill ha allting så enkelt», började han. Derpå teg han och tänkte efter en stund innan han fortsatte:

»Ser du, jag vill inte slå på stort och ha allting som fint folk; jag kunde kanhända skaffa pengar till det, men jag är ju bara en landtbrukare, och ...»

Han tvärstannade åter. Han blygdes öfver sin egen tafatthet. Hvarför kunde han icke tala ut, när han visste till punkt och pricka hvad han ville säga! Och i förargelsen öfver sig sjelf rusade han nu åstad så hufvudstupa, som om han läst upp en kungörelse.

»Jo, ser du, de allra flesta tänka bara på hur de skola få fint omkring sig, och hur de skola kunna lefva med, och hur de skola kunna ha det lika bra som den, och den, och den. Och det går inte i längden. Här sitta de, mina grannar, till höger och venster, med skuld upp öfver öronen. Och inspektoren vill ha lika fint som herremannen, och bonden vill ha lika fint som ståndspersonen, och ingen vill stå efter för den andre, utan allt skall vara så fint och så modernt och så förträffligt, och alla anstränga sig i det längsta, bara för att ha som andra. Och när det inte går längre, så slå de vantarna i bordet och börja sen på nytt igen, med skuld och skryt och elände. Och det kan aldrig bli något annat, så länge ingen är nog karl för sin hatt att ha det så som han har råd eller så som han har lust till, utan att fråga efter hur andra bruka. Och så för folkets skull, ser du, tycker jag det är riktigt orätt att omge sig med så der mycken lyx. De kunna nog ändå tycka att skilnaden är för stor emellan dem och oss. Men det värsta af allt är, att man lär dem att lefva öfver sina tillgångar. De äro som barn, färdiga att apa efter allt hvad de se. Genom att omge sig med öfverflöd befäster man dem i deras tro, att ingen menniska kan försaka något af fri vilja. Och det, att menniskor inte lita det minsta på sin fria vilja, det är just det förderfliga. Mina arbetare ha det bra. Ville de spara, så kunde de ha något öfver för gamla dar och något för barnen också. De gifta, som ha familj att försörja, ha ofta mer öfver än de ogifta, ty för dem går allting till granna kläder eller dryckesvaror. Om jag nu sjelf föregick dem med dåliga exempel, hur skulle jag då kunna begära mer klokhet af dem än af mig sjelf? Ser du, Marianne, det är derför jag måste hålla tillbaka.»

Marianne teg. Det var en glädjelös och en inskränkt lära – denna – tyckte hon. Hvad hade de med sina torpare att göra!

Börje såg på henne så innerligt varmt. Han tyckte att hon skulle förstå honom nu. Men för hennes liknöjda, något trötta min sjönk hans entusiasm samman till ett intet. Han förstod att han talat förgäfves.

Svärmodern hade suttit borta vid ett fönster och hört på. Nu vände hon sig om och såg på honom i det hon log med ett moderligt öfverseende.

»Du är en fantast, Börje», sade hon blott.

Och Marianne såg upp i hans ansigte och log med en min som om hon kunnat förlåta honom allting.

Börje kände sig så underligt tom i sitt sinne. Det var som om hela hans själ blifvit en enda stor ihålighet. Om han bara kunnat säga Marianne hur svag han i sjelfva verket var, hur han lockades och drogs emot allt detta,

som han ville afsäga sig! Om hon visste hur hårdt han måste strida emot det! Han hade nästan väntat att hon skulle vara starkare än han och hjelpa honom att lefva som han ville, icke som han ibland kände frestelse till.

»Har du inte lust att komma ut och se på mina rum?» sade han för att komma ifrån det. Han hade ju sagt hvad han ville, och då var det sagdt. Han ämnade icke upprepa det.

De följde honom genom förstugan och in i hans arbetsrum. Det var stort och ljust, med två par fönster, vettande åt gården.

»Ser du, jag kan hålla en viss uppsigt äfven när jag är inne», sade han, »en landtman bör alltid bo så att han har fönster åt gården.»

Fästmön och svärmodern sågo sig omkring. Allting var ordentligt, men mera beräknadt på nytta än elegans. Dock saknades icke en viss prydlighet i anordningarna, och rummet verkade mer tilldragande än de andra, derför att det såg bebodt ut.

Öfver den gammaldags soffan hängde två vackra jagtgevär och en skjutväska, under skrifbordet låg ett svarthårigt kalfskinn till matta, men utan uppfodring eller broderi. Ena väggen upptogs af ett stort bokskåp; Marianne gick genast fram till det. Innehållet utgjordes nästan uteslutande af landtbruksböcker, tidskrifter, historiska verk och dylikt. Icke en enda roman.

»Behöfver man läsa *så* mycket för att bli landtbrukare?» sade Marianne i det hon vände sig om med en af sina själfsvåldiga små rörelser.

»Nej, nog kan man låta bli också, om man inte har lust.»

En släthårig rapphönshund hade rest sig från skinnet borta under bordet, och sedan han makligt sträckt på sig ett tag, kom han fram till de främmande, vaggande fram och tillbaka med svansen som med ett mjukt spö.

»Åh, Marianne – klappa honom! Han ber dig om det», sade Börje. Hans röst kunde ibland få så vackra tonfall. Eljest var den något monoton och flegmatisk. Marianne böjde sig ned och klappade hunden på hufvudet.

»Den är vacker», sade hon.

»Han har varit mitt bästa sällskap här på Tomtö. Fogg, min gosse, gå och helsa på frun också ... Ja, derinne har jag mitt sofrum. Det är nästan tarfligare än detta, så det är ingenting att se.»

»Nej, men du tycker om blommor, ser jag! ropade svärmodern uppklarnande.

»Ja, jag är tokig med allt hvad som växer», svarade Börje gladt; »om det också är det ogräs jag utrotar, så tycker jag om att se det frodigt så länge det fins. Då visar det åtminstone att man har sin jord i växtkraft.»

»Hvad det här trädet är vackert! Är det något slags palm?» sade Marianne och pekade på en hög planta, som stod ensam på ett litet bord.

»Palm!» skrattade Börje. »Jag kunde väl tro det, att den lilla stadsfröken inte skulle kunna se hvad det är. Helt enkelt ett hampstånd. Hvad tycker du! Är det inte vackert?»

»Det var märkvärdigt. Ser hampa så ut?»

»Ja», fortfor han lifligt, »när man ser det så här till heder i en kruka, tänker man inte på att det kan vara någonting så simpelt; det ser ju helt ståtligt ut. Men så är det också ett vackert exemplar. Det här är ett honstånd; hanstånden se annorlunda ut. Men på det här kan det ändå aldrig bli några frön, ty hos hampan växa de olika könen på olika stånd, och det här står ju alldeles ensamt.»

»Jaså, är det så, det visste jag inte.» Marianne sökte se obesvärad ut, men hon visste icke hvart hon skulle se. Han hade då en förskräcklig vana att tala om allting!

Börje hade sett henne i ansigtet med en öppen, intresserad blick. Men nu rodnade han så att han kunnat taga eld. Skulle bonden då alltid hänga i honom!

Marianne gick omkring i rummet.

»Brukar du läsa i den här?» sade hon och lade handen på en stor Melinsk bibel med silfverknäppen, som låg på ett annat litet bord.

»Nej. Men mor har en likadan», svarade Börje.

»Har du den bara för det!» Marianne höll på att brista i gapskratt.

Börje såg på henne med sin trovärdigaste blick.

»Jaa», sade han långdraget. Han kunde icke tänka sig hvad hon fann för löjligt i det. Han tyckte det var så naturligt.

Senare på qvällen, då fru Björk – som gripits af husmoderliga intressen – gick omkring i handkammare och visthus, ledsagad af jungfru Kristina, voro de unga lemnade åt sig sjelfva.

Marianne hade sökt göra sig det så beqvämt som möjligt i förmakssoffan, och Börje gick tankfull fram och tillbaka på golfvet.

Det hade småningom lagt sig en sky öfver hans glada tillförsigt; han hade börjat grubbla öfver sin förlofning. Icke som skulle han ha ett ögonblicks tanke på att bryta den, men han började känna skrupler öfver att ha bundit Marianne. Han föreföll sig sjelf som en ockrare, hvilken för penningens skull fått en gäldenär i sitt våld.

»Marianne, jag längtar efter pianot; jag skulle vilja höra dig sjunga här», sade han plötsligt och utan inledning, »välj ut ett så fort du kommer till staden.»

»Tack, Börje!»

Marianne hade just suttit och i tankarne möblerat sitt arbetsrum, läckert och elegant. Det hade satt henne i bättre lynne.

Skymningen låg tät öfver rummet, men hvar gång Börje kom förbi ett af fönstren, aftecknade sig hans starka, satta gestalt mot dess ljusa bakgrund. Det var ingen obehaglig figur, och de något tvära axlarne hade en vacker form.

»Börje, hvad går du och tänker på?» sade Marianne, med sin tunna röst.

Han gick fram till henne. »Liten, jag tycker det är synd om dig. Jag märker att du inte tycker om det här på Tomtö. Du skall inte kunna trifvas hos mig; du skall leds.»

Börje drog en stol till soffan och satte sig. Stillheten omkring dem verkade så underligt stämningsrikt, – och

så denna slöja öfver allting! Marianne smög sin arm kring hans hals.

»Men jag håller af dig», svarade hon.

Han sade ingenting, satt endast helt stilla och tänkte, men ifrigt, sökande, som om väl eller ve berott på att konflikten inom honom blefve löst just nu, i detta ögonblick. Han grubblade och grubblade, han vände det samma om och om igen i sitt sinne: Hur skulle det komma någon samstämmighet mellan dem, när de voro så grundolika? Hur skulle så skilda vanor kunna förenas? Var det kanske hans mening att lägga sin hand på hennes böjelser och att omdana dem efter sitt mönster?

Aldrig, aldrig! Han älskade henne just sådan hon var, med alla dessa fina vanor, med allt detta, som han på samma gång ogillade och förtrollades af. Nej, han ville icke förändra henne. Men lika litet kunde han afsvärja sin egen gifna lifsriktning. Och om han än kunde afsvärja den, så ville han det icke. Tvärtom, han måste kämpa emot frestelserna dertill af hela sin makt: – Sigta till ett med sin öfvertygelse och till ett annat med sitt lif? Nej, nej! Och dock måste det finnas en väg ut ur detta. Ja, han skymtade den nu. De skulle dela sitt rike och lefva hvar inom sitt område. Hans slägt, hans arbete och allt hans förflutna fick hon ej dragas in i. Hon skulle förbli den Marianne hon var. Och när de båda voro unga, lefnadsvarma och fria, var det icke gemensamhet nog!

Hans beslut var fastslaget, och han kände en brusande ungdomsglädje strömma genom själ och kropp.

»Marianne», utropade han helt plötsligt, »du har böcker, blommor och musik, och in till dig skall jag komma för att lära mig njuta af allt som är skönt. I din lilla vrå skall du göra det till ett förtrolladt slott. Du skall se, att du måste kunna trifvas!»

* * *

6.

Marianne, vill du sitta här?» sade Walter och reste sig ur gungstolen, när Marianne kom in.

»Tack», svarade hon med en vänlig nick och intog den erbjudna platsen.

Det var ungefär en vecka efter det kusinen haft bröllop, och båda de äldre bröderna hade kommit från Lund föregående afton för att stanna söndagen öfver i hemmet. Hela familjen var församlad, utom fadern, som var ute. Man skulle passa på att nu komma fram med hvad man hade att säga, ty det fans ingen af de inackorderade inne, och längre fram på förmiddagen väntade man Börje.

Mariannes familj var ett slags republik, der alla voro röstberättigade.

»Ja, det var det jag ville säga dig, Marianne», sade modern i en ton, som tydde på att hon endast drog sin dotter in i ett påbegynt samtal, »att du nödvändigt måste få reda på Börjes förhållande till sin slägt. Det är allt för besynnerligt att han aldrig nämner någonting sådant af sig sjelf. Ni borde väl åtminstone resa och helsa på hans mor.»

»Åh, kära mamma, det tycker jag att Börje kan få afgöra som han sjelf vill, inte är det någonting, som jag behöfver föreslå honom», invände Marianne.

»Jo, men nog bör du i tid taga reda på hvad det kan vara», inföll Walter, som gick fram och åter på golfvet; »när han tiger så envist, kan det ju hända att det ligger någonting inunder. Sådant kan man aldrig veta på förhand, och om det skulle vara någonting som du i framtiden kunde få obehag af –»

»Hvad skulle det väl vara, annat än att de äro bönder och att han skäms för dem!» utbrast Karl, som låg

raklång på soffan och bolmade ur en cigarr.

»Der gissar bror Kalle galet», sade Walter, »Börje är inte den som skäms öfver att han är bondson.»

Haqvin hade suttit med ett tidningsblad utbredt framför sig, och med näsan inpå det; nu sänkte han tidningen och såg upp med sina utstående, närsynta fogelögon.

»Nä – för han skulle väl inte vara så fin som någon af er!»

Walter stannade och såg på honom, skrattade så till med ett krossande förakt, vände, och fortsatte sin promenad.

»Du skall komma ihåg att du ännu inte är bunden», fortfor han till Marianne, »men om du sedan skulle tycka att du kommit in i någonting olidligt, så kan du ändå aldrig komma derur.»

Haqvin hade följt honom med stridslysten blick och blef blossande röd.

»Du borde skämmas – borde du – att vilja komma stickande med ett af dina vanliga räfknep!»

»Är det ett räfknep, att vilja se sig för?»

»Och Börje är tio procent bättre karl än du någonsin blir», fortsatte den nitiske försvararen.

»Det var mig en välsignad pojke, som inte kan låta en säga ett ord i fred!» utbrast Walter med förtråkad min.

»Ja, du kan väl låta Walter tala till punkt åtminstone», lade modern till, i det hon vände sig på stolen och gaf Haqvin en förebrående blick.

»Jag skall visst inte lägga mig i hans nådes tal vidare», murrade Haqvin och tog åter upp sin tidning, »gå bara på!»

»Jag förstår att du drar dig för att bringa det å bane, stackars lilla syster», sade Walter.

»Ja, det är så pinsamt att så der behöfva rifva upp om allting.»

Walter log.

Den faderneärfda, Björkska lojheten!»

Han gjorde en liten jemförande gest mellan henne och den rökande brodern på soffan.

»Walter lille, jag *skall* göra det!»

»Ja, och se inte så ledsen ut. Nan lilla, jag skall inte tala mer om det.»

Det uppstod en stunds tystnad. Walter gick fortfarande fram och tillbaka.

»Mamma», sade han plötsligt, »du får verkligen ställa om att pappa tar den der vexeln jag talade om i går.»

»Ja, för tusan!» utropade Karl och satte sig hastigt upp på soffan.

»Som det nu är, skrifver farbror Gustaf naturligtvis gerna på», fortsatte Walter i samma lugna ton, »och då kan det inte vara svårt att få ett namn till.»

»Nog måtte väl Börje skrifva på», yttrade Karl.

»Är du tokig!» invände Walter. »Hur skulle det se ut, att bedja honom skrifva på nu? Nej, min gubbe, det går inte.»

»Nå så fins det väl någon annan då.»

»En liknande anmärkning har jag redan haft den äran att göra.»

»Men hör ni, pojkar, skulle det inte kunna låta sig göra, att ni bodde i ett rum tillhopa? Det blefve ju alltid billigare.»

»Nej, morsgumman, det går inte.»

»Hvarför inte det?»

»Tror du jag kan läsa, när den der kommer dragande med alla sina bekantskaper?» Walter såg bort åt Karl, som satt på soffan med håret uppkördt i nacken som den uppstående kammen på en dufhane. »Då finge jag väl stanna i Lund till evig tid, och det har jag alls ingen lust till.»

»Men, Karl lille, nog läser väl också du?» Modern såg bekymrad på sin äldste son.

»Visst f-n läser jag!» svarade denne i sin sömnigaste vresighet.

»Usch, Karl, att du svär!» utropade modern och satte händerna för öronen.

»Ja om du läser eller ej, så vill jag inte ha dina så kallade vänner att trampa tårna af mig, så mycket är säkert.»

»Det låter alldeles som om de inte kunde anstå dig!»

»Kanske.»

»Kan du säga att jag umgås med andra än med fina pojkar?»

»Fina? Ja, för du anser det fint, bara man kommer pekande med en sigillring på näfven och kan vräka sig emot kypare och cigarrfröknar.»

»Det är inte alla, som af bara högfärd måste gå för sig sjelfva som de stora gässlingarne!» Karl fick uppsynen af en retad dogg.

»Onödigt att tala om det som blir min ensak», svarade Walter högdraget.

»Det är väl också onödigt att tala om att du – – – » Karl hade rusat upp ifrån soffan. Det låg något rått och brutalt i det breda ansigtet med sin starka underkäke och sina tjocka, trumpna läppar.

Walter hade stannat. Han fäste en styf och genomträngande blick på brodern, tvingande honom till tystnad. Derefter återtog han lugnt sin afbrutna promenad, men hans ansigte var en liten nyans blekare än förut.

»Usch, det var då ett förfärligt käbbel!» klagade fru Björk i en ton som om detta vore någonting nytt.

»Det är bara så förargligt att Walter skall göra sig till ett sådant ljus öfver alla andra», knotade Karl och lade sig åter ned på soffan.

»Ja, låt det nu vara. Du lär inte sjelf vilja ha rum tillhopa med mig», sade Walter fogligare.

»Nej, till intet pris.»

»Ja hvad är det då att gräla om? – – Nå, Marianne, hvad har du roat dig med efter Huldas bröllop?»

»Jo – tänk du! – jag har valt ut ett präktigt piano, som skickats ut till Tomtö och som Börje redan betalt.»

»Gratulerar! Nå – och vidare?»

»Jag har bestält de mest förtjusande möbler till mitt arbetsrum och tagit ut tjocka, sköna gobelinstapeter. Nu gäller det bara att leta upp en matta i samma smak – matta öfver hela golfvet.»

»Jo, jag kan tro att det blir stil! – Nå men säg: får du något umgämge?»

Marianne såg bedröfvad ut.

»Nästan intet.»

»Jag kunde tro det.»

»Men jag får böcker och noter så många jag vill ha, och så reser jag naturligtvis hit in till staden emellanåt.»

»Förstås – och *mieux vaut seul que mal accompagné,* – men det blir allt magert ändå.»

Bakom tidningen sjöd Haqvins indignation.

»Blir det magert? – när hon har en så snäll man, och hästar och kor och – – – »

Haqvin afbröts af ett klingande skratt. Det var Walter och Marianne.

»Ja, Hacke är märkvärdig», sade Walter godmodigt, »han sitter i sjunde klass, och när man hör honom tala, kan man aldrig i verlden begripa hur han kommit dit.»

»Jag har inte *talat* mig dit heller!» Hacke ville vara ond, men så kom han att draga på smilbandet, och så var det förgäfves att försöka mer. »Men ska' Marianne gå och möta Börje, så är det allt tid nu», sade han i stället.

Marianne såg på klockan och reste sig strax.

»Nå, och hur skall det ställas med bröllopet?» frågade Walter.

»Det blir frukost, och vi resa strax.»

»Utrikes?»

»Nej – till Tomtö.»

Det sades icke mer, och Marianne gick för att taga ytterplaggen på.

Småhvisslande på det mest obesvärade sätt, gick också Haqvin ut i förstugan, der han med stor omstäridlighet började leta efter sin rock.

»Marianne – hm – jag kan väl inte få gå med?» sade han slutligen, sedan han förgäfves väntat på något förslag å hennes sida.

»Jo, visst kan du det.»

Och så gåfvo de sig åstad.

Börje såg glad och förtjust ut, när han hoppade ur kupén, men naturligtvis blef det ingen ömmare helsningsscen mellan honom och hans fästmö; han afskydde sådant. Haqvin syntes ännu mer strålande än Marianne; han pratade ideligen. Börje och han kände sig så väl i hvarandras sällskap. När man kom midtför tullhuset, erinrade sig emellertid Haqvin med ens att han stämt möte med en kamrat, hvarför han tog farväl och gick åt annat håll: han tyckte han skulle vara grannlaga och lemna dem ensamma.

Marianne hade tagit Börjes arm, och för att undvika de stenlagda gatorna togo de den långa om vägen genom stadspromenaderna.

Det kunde ofta hända att Börje var tyst långa stunder; han brydde sig synbarligen icke om att tala, utom när han egentligen hade något att säga. Marianne hade derför tid nog att gå och fundera på hur hon skulle börja.

Marken var fuktig, här och der lågo gulnade löf. Luften var fyld med lukten af multnande blad, men den var ren och kall; då och då kom den strykande, med en flägt af sälta och tång.

»Men, hör du, borde vi inte resa och helsa på din mor?» sade Marianne till sist.

Börje såg hastigt på henne med den skarpa, lugna blick, som var honom egen.

»Hvad skulle vi der?» sade han torrt.

»Men du kan väl tänka att vi måste bli bekanta!»

»Hvarför det?»

»Hon är ju din mor.»

»Men hon är inte din.»

Marianne teg ett ögonblick. Tvärheten i hans sätt gjorde henne tvehågsen, och hon såg på honom med denna bedjande tårfylda blick, som hon kunde få för det allra minsta.

»Men Börje, hvarför vill du inte?» sade hon.

Han märkte att han gjort henne ledsen.

»Det skall jag säga dig», svarade han mildt, »ni två skulle inte förstå hvarandra. I ären så olika.»

»Hur menar du?» sade hon skyggt.

Börje måste tiga en lång stund. Han kunde icke säga att modern skulle anse Marianne för en onyttig grannlåtsdocka, han kunde icke säga att det skulle pina honom ända ned i hjertrötterna, om han skulle se dessa två – som han höll mest af i verlden – träffas, endast för att med hvarje ord väcka en tillväxande, hemlig ovilja emot hvarandra. Han kunde icke säga, att om han såge dem så tillhopa, skulle hans tillgifvenhet kanske nödgas välja mellan dem.

»Min mor är en vanlig gammal bondgumma», sade han sakta, *»jag* håller af henne, derför att hon är min mor, men för dig kan hon naturligtvis icke bli något.»

»Skola vi då inte nu ha allt gemensamt?»

Marianne hade ingen aning om hur hon plågade honom.

»Jo, allt det som *nu* är», svarade han, »men allt det som har varit kan man aldrig få gemensamt, – jag menar

den tid, då man ännu icke kände hvarandra; och till den tiden hör mor.»

Det låg något i Börjes röst, som på ett alldeles egendomligt sätt berörde Marianne, och hon såg ett ögonblick in i hans ansigte. Icke förstod hon hvad det var som rörde sig inom honom, men instinktmessigt kom hon att hålla mer af honom för det.

»Men det ser allt besynnerligt ut, att jag skall vara alldeles främmande för min svärmor», sade hon efter en stund.

»Snälla Marianne, om man skall tänka på hur allting ser ut, så blir man bara en stackare.» Det låg nu otålighet i hans ton.

Marianne kände sig modstulen. Hvarför skulle de alltid ansätta henne med frågor der hemma! Nu stod hon ju der lika klok som när hon började.

»Men din bror –»

»Kära Marianne – hvad är det för bekymmer du har!»

»Men om du sjelf hvarken kände mina föräldrar, eller bröder, eller – – – –»

»Då du bor hemma i din familj, kunde jag ju icke undgå att bli bekant med dem, äfven om jag velat. Men med mina slägtingar och dig är det en helt annan sak. Min bror och jag ha aldrig kunnat draga jemnt. Vi tycka aldrig lika om någonting, vi äro som olja och vatten. Dessutom är han gift, – ett förskräckligt rikt gifte. Och nu skall jag säga dig en sak – Marianne – det fins menniskor som jag tycker om och menniskor som jag inte tycker om. Och om de göra aldrig det, så kan jag inte tåla dem ändå. Min svägerska har jag aldrig kunnat med, och hon vet det.»

Marianne såg på honom med förvåning. Var detta den foglige, vänlige Börje! Hon greps af en aning om den sega långsintheten i hans karaktär, och den skrämde henne.

»Har din svägerska gjort dig något särskildt emot?» frågade hon i försagd ton.

»Nej. Men hon är en ko. Jag kan inte fördra' att höra henne tala, att se henne gå, eller att komma tillsamman med henne. Hon är dum, – det är jag med, och det kan jag sålunda förlåta – men hon är högfärdig också, och det – – – det – – – ! Ja, – och så har hon inte varit snäll emot mor.»

Det var som ett lättnadens andetag, när han fått det sista sagdt, så hårdt stod det att få det fram.

»Hvad har hon då gjort mot din mor?»

»Åh, du, det har endast varit småsaker – bagateller, som jag inte kan räkna upp. Och mor har visst aldrig beklagat sig. Men de ha sökt gnida på undantaget så mycket som möjligt och – ja, det har fallit ord, som – – – »

Han gick och såg ned medan han talade, det hade slagit sig ett veck i pannan och ansigtet hade fått ett ovänligt uttryck, som gjorde det fult. Plötsligt hejdade han sig.

»Inte för det har gjort mor någonting!» sade han hastigt, »för mor har så mycket att hon godt kan reda sig, äfven om hon intet undantag fick, men – det visar sinnelaget; och derför håller jag af dem så mycket som jag gör.»

»Men till bröllopet måste de naturligtvis bjudas?»

»Förstås. De komma nog också, – vilja väl visa att de räkna sig till fint folk», sade han med förargelse, »men *mor* kommer inte, det är jag säker på.»

»Men Börje, det låter alldeles som om du inte ville! Eller hur kan du veta att hon inte kommer?»

Marianne såg riktigt förskräckt ut, men öfver Börjes ansigte drog ett vackert leende.

»Mor gör allt hvad jag ber henne om», sade han mycket lågt och med sitt mjukaste tonfall.

Marianne kände en förskräcklig lust att flyga honom om halsen, så midt på promenaden det var; ty det der ansigtsuttrycket förskönade honom i ill den grad att –

»Men hvarför vill du inte?» Nu såg hon upp i hans ansigte helt gladt och förtroendefullt.

»Mor är en vanlig bondqvinna. Hon har inte bland er att göra. – Nej tack!» Han såg så vänlig ut igen. Det andra hade varit en öfvergående sky.

»Men just derför att du håller så mycket af din mor, kan du väl tänka att också jag gerna ville se henne.»

»Framdeles ja, men inte nu. Seså, liten, nu bråka vi inte mer om det!»

Ändtligen voro de inne i tamburen och kunde få den kyss de båda i hemlighet gått och längtat efter en lång stund.

Och så blef det icke mer tal om Börjes slägt.

* * *

Det fans ett slags bekymmer, som allt sedan Marianne blifvit vuxen vållat henne ständiga slitningar. De härrörde af att hennes skönhetssinne icke kunde fördraga någonting fult, och hon plågades af allt som var bristfälligt eller omaka. Detta gälde icke mindre hemmets möblering än hennes egna toiletter.

Men på samma gång visste hon att den minsta lilla bandstump kostar penningar, och hon gjorde sig inga illusioner beträffande faderns affärsställning. Hon visste att allt hvad hon ville skaffa sig måste komma från honom, – köpas med hans bekymmer. Och hon kunde förstå att en sådan hushållning icke vore att hålla ut i längden, derför hade det allt sedan hon började tänka öfver någonting känts som att gå på underminerad grund. Att bli förlofvad med en förmögenhet var derför det samma som att för första gången på lång tid få dra ett fritt andetag.

Och det kändes så icke allenast för hennes egen skull. Fadern rätade redan upp sig vid stödet af en solid svärson, modern såg länge närda framtidsplaner gå i fullbordan, bröderna gingo och drömde om ferier på landet, om ridhästar, hallonbuskar och sparris. I allas ögon lyste en outtalad tacksamhet mot Marianne, och hennes sinne badade sig med välbehag i all den afgudande ömhet, hvaraf hon mer än någonsin kände sig omgifven.

Marianne hade aldrig haft så godt om penningar som nu; lite mer eller mindre gjorde föga till saken, då fadern i alla fall måst taga upp ett lån för tillrustningarna. Under nästan hela förlofningstiden kunde man från ett af smårummen höra symaskinens flitiga tickande; en skicklig linnesömmerska satt der och arbetade dag ut dag in.

Marianne hade sjelf öfverinseendet öfver det hela. Modern fann henne beundransvärd och sade det i tysthet till så många som ville höra på. Vackrare var hon också än förr. Det hade kommit ett djup i ögonens färg, ett lif och en mjukhet i alla rörelser. Och hvilket outtömligt koketteri hade hon icke att ödsla på alla dessa

peignoirer, morgondrägter, nattlinnen och allt hvad det var! Skrattande och smågnolande gick hon dagen om i detta kaos af spetsar, broderade remsor och finstrukna garneringar.

Hvar lördagsqväll kommo bröderna, och om söndagen Börje. Den sistnämnde såg på all denna härlighet med den en tredjedel intresserade, en tredjedel skamsna och en tredjedel fiendtliga min, hvarmed en maskulin hund betraktar en valp. Men från brödernas sida kunde Marianne påräkna det lifligaste intresse och den mest oförbehållsamma beundran för alla dessa detaljer.

Familjens qvinliga umgängeskrets råkade i en liflig rörelse vid underrättelsen om ett stundande bröllop, och ingen dag förgick utan att det kom visiter. Mariannes goda lycka framkallade en lika varm genklang som hennes fina utstyrsel en nyfiken beundran.

Det var Walters stora förnöjelse att få vara närvarande vid dessa fruntimmersbesök eller att – ännu hellre – från ett af de angränsande rummen kunna uppsnappa ett och annat ord, i synnerhet när han fick höra något som alldeles icke var beräknadt för hans öron. Han hade gjort den iakttagelsen, att det fans en märkbar skilnad mellan de äldre damernas förtjusning och de yngres.

De helt unga flickorna togo saken så innerligen gladlynt, de fäste sig uteslutande vid de vackra ting de fingo skåda, och deras snatter ljöd lika friskt som i skolan; det flög alltid ett uppsluppet leende öfver Walters städade drag, när han hörde dem: – »åh, Marianne, hvad det är fasligt stiligt!» – eller »tänk, ett sådant broderi!» – eller hvilken oförsvarligt vacker chemisett – se, flickor!» – eller »o, den som hade en sådan peignoir!»

De äldre deremot, som redan kommit in på 30- 40-talen, visade en mera känslosam uppfattning. För somliga af dem var Marianne synbarligen att betrakta som en framtida martyr och för andra tycktes hon vara ett slags underbarn – »ack, herre Gud, skall ett sådant barn få gå åstad och gifta sig!» – eller »tänka sig henne i sin brudskrud!» – eller »jaja, jaja, det är ett vigtigt steg att ta!» – Men för dem alla stod hon som omgifven af ett slags nimbus. – ***Bruden*** – det tycktes ligga någonting särskildt i sjelfva ordet.

»Hä, hä!» sade Haqvin på sitt slyngelaktiga sätt, »det är precis som om de skulle se midnattssolen gå upp: det är att passa på – eftersom hon inte gör'et om igen, i fall man försofver sig.»

Kom så till det smickrande i dessa uppvaktningar den omständigheten, att modern – i förkänslan af att hemmet så snart skulle mista Marianne – lät sin ömhet svalla öfver på ett nästan löjeväckande sätt.

Det skulle ha erfordrats ett starkare hufvud än Mariannes, för att hålla sig nykter vid allt detta. Från morgon till qväll simmade hon omkring i dessa förtjusningsuttryck, hvilka aldrig tycktes vilja sina ut, och hon kände det till slut som om hon stode i begrepp att öfvergå till ett himmelskt, förklaradt väsende, hvars enda uppgift här på jorden skulle vara att gå omkring och slösa med sina hulda leenden. På fullt allvar sökte hon invagga sig i ett slags konstlad ovetenhet, för att sedan med några ädelt anlagda själar få som renhet och oskuld tillbedja det, hvilket af en praktisk lifsåskådning skulle ha stämplats som en oförlåtlig tankeslöhet.

Hade Marianne verkligen någon aning om hvad man kallar »qvinnans bestämmelse», som det nog är troligt att hon hade – eftersom hon var qvinna – så fick den åtminstone icke förblandas med det simpelt hvardagliga åskådningssätt, i hvars uppfattning af äktenskapet det fins plats för det sträfsamma arbetet, ja till och med för barnauppfostran; utan *om* hon tänkte sig någonting på andra sidan bröllopsdagen, så var det blott i form af ett obestämdt något, likt en dämpad halfdager kring skälfvande, förälskade hviskningar, – någonting midt emellan Marlitts romaner och Knut Ekvalls taflor, eller kanske en sammansmältning af båda.

Modern, hvilken – i allt som icke rörde hennes barn – visade ett sundt förstånd, såg i detta förskrufvade

sinnestillstånd blott någonting madonnelikt skönt. Och häri understöddes hon på det lifligaste af friherrinnan, hvars förklarade gunstling Marianne blifvit med ens, och som vid hvarje lämpligt tillfälle tryckte hennes händer, lade hufvudet sentimentalt på sidan, såg på henne med en tårig blick och yttrade ett långt utdraget »hu-u-u-um» i en tremulerande klar falsett.

»Alldeles likt ett spädt lam», anmärkte Haqvin,

Den goda damen hade icke den ringaste aning om de högtider af löje hon beredde Walter, både med detta och ännu mer när han lyckades uppsnappa några ord ur hennes samtal med fru Björk. Hon rörde sig uteslutande i högre sferer, förmodligen såsom det enda lämpliga för hennes »stånd».

En dag då Haqvin kom in i salongen, fann han Walter stående der fastnaglad, tydligen på lur. Han hade en tidning i handen att rädda sig med, men gjorde de ifrigaste tecken åt Haqvin att vara tyst. Denne – som ingalunda var böjd att försaka, när det var någon lustighet på färde – smög fram till brodern, och från ett af de inre rummen kunde de tydligt höra friherrinnans röst.

»Det är riktigt rörande att se Marianne, snöhvit oskyldig, som hon är. Ja, fru Björk, det visar hvad en omsorgsfull uppfostran kan åstadkomma, till och med i våra tider. Jag tror mig kunna säga att – så fästmö hon är – tänker hon på ingenting. Ett riktigt dufvosinne! – Hvad jag blir upprörd när jag hör dessa nya idéer, om att unga flickor skola veta allt möjligt, – läsa anatomi och allt hvad tänkas kan. Hvilken råhet i tidsandan! – Det vore just smakligt med så väl bevandrade ungmör!»

»Smakligt? – Nej pys, vår friherrinna är verkligen så omedvetet cynisk, att jag måste förbehålla mig att du inte hör på henne vidare. Det kunde skada ditt dufvosinne.» – Walter tog brodern om hufvudet med låtsad beskyddaremin. Haqvin höll på att falla, när han skulle vrida sig lös, fnissade till och röjde dem båda.

För Börje var denna tid och den ofta återkommande samvaron med Mariannes familj att förlikna vid ett slags skärseld. Men hans ständiga tröstegrunder voro antingen: »det är ändå själsodlande», eller också: »när vi bli gifta, skall det jemna sig». Och så var han alltid god och vänlig, ty det kunde aldrig falla honom in att visa sig sårad af det, som icke yttrats i dålig afsigt, i synnerhet som man behandlade honom personligen med den största uppmärksamhet. Att det likgiltigaste samtal ibland kunde gömma någon tagg för honom, det rådde ingen för; man visste ej om det.

Mycket af det som var dessa menniskor välbekant, hade han aldrig hört talas om, och detta på de mest olikartade områden: det kunde gälla operor och främmande konstnärer, gamla mästare inom målarekonsten och fina vinsorter, kända författare och rätter med konstiga namn. Det fans utländska ord, hvilkas betydelse han kände, men som han omsorgsfullt måste kringgå, derför att han kunde uttala dem med felaktig accent. Och han ville icke för något pris utsätta sig för sina närmastes hemliga löje. Mer än en gång märkte han ändå, att man sökte lämpa samtalet efter hans ståndpunkt, att den artige svärfadern bringade å bane sådant som tidningar och riksdagsfrågor, sädespris och landthushållning.

Mariannes bröder hade en vana att kasta ut ordet »brackor» om alla dem, som icke fått elementarskolans bildning, och blotta ordet verkade som ett slag i ansigtet på Börje, ty för allt som hånade okunnigheten hade han en sjuklig ömtålighet. Hans snabba uppfattning var alltid färdig med att säga hvad som brast hos honom sjelf, men han hade icke klar öfverblick nog att se, hur mycket af det han afundades andra bestod i ett tomt sken. Hans instinkt sade honom att det hos hans person fans något som Marianne kände blygsel öfver, men med sin trohjertade grundlighet letade han för djupt, när han ville finna orsaken.

Han hade för litet förtroende till eleganta kläder, dyra cigarrer, åtsittande handskar, en vårdslös jockeyhållning, ridlektioner och strama benkläder. Men hade hans ögon varit öppna för detta, skulle de kanske ha varit det för ännu mycket mera, som han nu icke såg.

Det ena med det andra gjorde emellertid att han aldrig kunde känna sig hemmastadd i Mariannes omgifning, om han än lyckades se så ut. Han lärde sig att glida in i konversationen, men blott på ett mekaniskt, nästan frånvarande sätt, och trots sina täta besök var och förblef han främmande för sina nya anhöriga.

Det fans ännu en sak, som stälde sig emellan dem:

Börje hade, som de flesta bondsöner, blifvit uppfostrad med en aktning för penningen, hvilken gränsade till vördnad. För honom var den ett samladt, skrinlagdt arbete, den var något som man aldrig i onödan fick ge ut. Det var icke fråga om huruvida man hade mer än man sjelf behöfde använda, icke tal om hvad det hopade skulle bli till, det var endast som om det vore anförtrodt gods – kommande slägtens goda – som man skulle ådraga sig olycka genom att förskingra. Det var en led efter led nedärfd förvärfspligt, en från föräldrar till barn inplantad skräck för att ödsla med Guds gåfvor, ett slags vidskepelse, seg och inrotad, som den alltid är hos allmogen.

I Mariannes familj hade man ett helt annat åskådningssätt. Der ansågs sparsamheten i sitt allra bästa ljus vara ett nödvändigt ondt, när man hade dåliga affärer, men under andra omständigheter som någonting lågt, nästan löjligt.

Detta stötte Börje på samma sätt som om man skulle hädat religionen.

Det föreföll honom dessutom rent af naturstridigt, att menniskor kunde veta ruinen hänga som i en tråd öfver sitt hufvud och ändå icke genom klok hushållning söka afvända den. – Och så hans svågrar, – dessa nyss uppvuxna pojkar med sin njutningslystnad och kapitalistjargong! Man skulle tro dem ha ett omätligt arf i väntan, med sådan ringaktning uttryckte de sig om småsummor. Men Börje ansåg sig icke ha någon rätt att lägga sig i allt detta, derför teg han.

Bröllopet skulle stå på ett hotell, ty i familjens våning fans det ingen sal stor nog för gästerna.

Herr och fru Björck förstodo till mästerskap att arrangera, och här sparades hvarken möda eller penningar. Detta var för dem som att återvända till en förgången glansperiod.

* * *

»Ja, Marianne, nu är du i ordning», sade fru Björk, i det hon makade undan släpet på sin sidenklädning och tog några steg tillbaka för att kunna iakttaga bruddrägtens totalverkan.

Mor och dotter betraktade hvarandra en sekund. Ur deras ögon strålade den innerligaste ömhet, men ingen af dem vågade yttra ett ord, af fruktan att tårarne kunde vilja komma. Och Marianne fick så röda ögon när hon grät. Man fick icke tänka på skilsmessa nu, endast på att gästerna voro samlade derinne och att det, att bli omtalad som en ful brud, är nästan lika förskräckligt som att ha varit ful hela sitt lif. Derför sökte båda öfverbjuda hvarandra i glädtiga miner; hvar och en ville göra den andra stark.

»En sådan liten vacker mamma jag har i dag!» sade Marianne med ett förälskadt tonfall. Och hon hade skäl för sitt utrop, ty trots sina trettionio år och sitt strängt verksamma lif, hade fru Björk fått behålla en del af ungdomens företräden. Hennes hy var ännu frisk och jemn, nästan friskare än Mariannes, och ingen ung flicka kunde ha klarare ögon än hon. Det mörka, slätkammade håret visade icke den obetydligaste strimma i grått, och den lilla mössan med sin äkta plym och sin lilasfärgade bukett var af förträfflig verkan. Hon såg helt annorlunda ut i sällskapsdrägt än när hon gick der hemma. Det blef någonting yngre, gladare, smidigare, och så såg hon mindre korpulent ut i svart och med släpkjol.

Det var en sådan njutning för Marianne att se dem hon höll af taga sig godt ut, och det var med ett uttryck af välbehag hennes blick strök det mjuka atlastyg, som kringslöt moderns fylliga figur, men när den åter i

smekande vekhet stannade på detta välbekanta ansigte, hvilket så noga visste att dölja sin smärta för att endast låta glädjen utstråla, så ville rörelsen bli öfvermäktig. Minnet af alla barndoms- och ungdomsår steg upp i hennes sinne, och all den kärlek, hvaraf hemmet varit uppfyldt, strömmade in öfver henne med en öfverväldigande känsla af tacksamhet. Hon skulle velat tala i denna stund, hon skulle velat be om tillgift för alla de trötta fjät hon låtit denna mor trampa, hon skulle velat bikta hvar hemlig sjelfviskhet, afbedja allt barnsligt egensinne, men hon vågade icke: då skulle tårarne flöda öfver.

Hon vände sig om, tog en näsduk, som låg bredvid på ett bord, och tryckte den mot sina ögon medan hon tvang sina läppar in i leendet igen.

»Nå du, Börjes bror och svägerska, som kommit!» sade modern hastigt, för att afleda.

»Hur se de ut? frågade Marianne, glad att ha fått hjelp.

»Han ser ut som en riktig storpatron, hon är klädd i en atlasklädning så tjock att den borde kunna stå för sig sjelf. – – – Ja, nu kan jag väl säga åt tärnorna?

»Ja, gör det, mamma lilla.»

Modern vände sig i dörren för att kasta en sista blick på sin dotter.

Hon såg icke ut som sig sjelf: bruddrägten gaf någonting kyligt och allvarligt åt hennes utseende. Hvit var den från hufvud till fot, åt slutande ända upp till hakan, – hvita, långa ärmar, hvita, långa handskar; endast myrtenkronans djupa färg bröt sig mot allt detta och mot slöjans fina sky.

Att se henne stå der stel och ensam, i detta stora mattbelagda rum, aftecknande sig så underligt ljus mot alla dess mörka färger, gaf ett intryck af skrämmande högtidlighet. Här stod hon vid skiljevägen, vid qvinnans vigtigaste vägmärke. Hit hade de följt henne med kärleksfull vård, härifrån skulle hon gå vidare, ensam – eller åtminstone icke med dem.

Ett enda ögonblick af öfvermäktig rörelse, då dörren slöts och modern stod ensam derutanför, stödjande sig tungt mot låset; ett enda anfall af sammanträngd ångest, saknad och oro. – – – Make, barn, tjenare och hem! – var hon beredd för dessa pligter? Och hvem hade beredt henne? – – – Ett enda styng af förfärande ansvarighet; och så var det förbi.

Det kommer så underliga tankar på en sådan dag! – Fru Björk strök med näsduken öfver sin panna och öppnade dörren till tärnornas rum.

Glada att slippa från sin väntan troppade de ut, förstulet skakande sina tyllkjolar och trippande framåt på högklackade sidenskor. Dessa skira drägter, nakna skuldror och färgfriska blommor skulle verka godt. Det behöfdes en sådan omgifning för att taga bort det allvarsamma intrycket. Fru Björk var glad att Marianne beslutat sig för att ha brudtärnor. Genom sina buketter och hvita klädningar höja de upp det hela. I bästa lynne återvände hon till festsalen, derifrån hon endast smugit sig ett par minuter för att se Marianne, sedan sömmerskan klädt henne färdig.

Det var godt för Marianne att tärnorna kommo, ty de muntrade upp stämningen. Alla voro de i en glad oro, och icke kom det i fråga att sitta stilla; fram och åter rörde de sig, hviskande smått med hvarandra och Marianne. Man lyssnade efter steg i korridoren, en och annan stal sig till att kasta en blick i spegeln. Brudgummen och marskalkarne kunde komma hvilket ögonblick som helst.

Det hade blifvit bestämdt så, att Börje sjelf skulle komma och hemta Marianne.

»Nu komma de», hviskades det. I det samma ljöd en knackning och dörren öppnades.

Det blef ett virrvarr af helsningar, dämpade skratt, jemförande af rosettfärger, och sist små glada igenkänningsscener. Men åt allt detta gaf Marianne ingen uppmärksamhet; hon hade genast gått emot Börje.

Hans ovanliga blekhet gjorde henne ängslig först, men då hon gaf honom handen och deras blickar möttes, såg hon i hans en så djup och allvarlig glädje, att den meddelade sig åt henne sjelf och lyfte henne ut ur den vanliga tankegången. För första gången blefvo de yttre anordningarne idel bisaker, för första gången sökte hon icke längre blunda för den bindande styrkan af dessa yttre band, som nu skulle knyta dem till hvarandra, icke för bröllopets ståt blott och nyhetens behag, utan för alltid. – Alltid? Hvilket ord! Svårt att fatta som en orimlighet. – Bort för hela lifvet, bort från hem och fränder, bort med honom ensam! – med den enkle, tarflige Börje Olsson.

Men hon kände ett barns viljelösa förtroende, när hon såg in i detta trygga, osköna ansigte, och hennes ögon fyldes till randen af två stora, varma tårar, som hon icke brydde sig om att hejda – varma, töande vårdroppar, komna i otid och utan att det fans en närande jordmån att falla på.

Hon lade sin hand på Börjes arm, de gingo sakta ut i korridoren, och bakom dem ordnade sig tåget.

När Börje under vigseln skulle tilltala henne enligt formulärets ord, hände det vid ett sådant tillfälle något ovanliga, att han vände sig till och såg på sin unga hustru, icke med automatisk högtidlighet, utan enkelt och naturligt, som om de stått i sitt eget rum, långt från alla andra menniskor, och alldeles ensamma ingått denna öfverenskommelse för lifvet. Den glada tillitsfullheten i Börjes sätt grep äfven Marianne, och hon såg in i hans ljusgrå ögon, nästan med ett leende, då hon med sin vanliga spensliga röst svarade sitt »jag, Marianne Elisabeth Björk, tager dig, Börje Olsson».

»Det är riktigt upprörande med ett sådant lättsinne», hviskade en äldre fröken till sin närmaste granne, »stå så och flina emot hvarandra i stället för att ha vett att vända sig till presten. Många bröllop har jag varit på, men aldrig har jag sett någon bära sig åt på det viset.»

»Ja, hela min stämning är förstörd», klagade hennes granne tillbaka, »det var en förskräcklig menniska; han måtte aldrig ha sett något bröllop förr.»

»Ja, stackars Marianne, jag fruktar verkligen att han är en rå karl.»

Men ytterst i raden af brudtärnor stod en rödkindad ung flicka i hvitt, hon såg på brudparet och hennes ögon glänste. Hon åtminstone förstod denna uppfattning af vigseln. Men hon hade ingen att hviska till.

När presten sagt sitt amen, blef det ett sorl af lyckönskningar och alla trängdes kring brudparet.

Börjes bror och svägerska presenterades för Marianne.

Till drag och figur hade brodern någon likhet med Börje, men ansigtsuttrycket var ett helt annat: sjelfbelåtet, penningdrygt och med något af affekterad verldsmannalikhet.

Han skakade kraftigt hand med Marianne under det han betraktade henne med sjelfsäker nyfikenhet.

»Och svägerskan, som inte kunde göra oss äran af ett besök under förlofningstiden!» sade han.

»Den var så kort, att man i brådskan knappt visste hvart dagarne togo vägen», svarade Marianne.

Hustrun hade ett vackert, något groft ansigte, men rörelserna voro som en flodhästs. Hon var formligen belastad med guldsmycken.

»Det är tråkigt att vår bröllopspresent skulle bli så tarflig», sade hon i en dryg ton, som var nära slägt med

nedlåtenhet.

»Det är den vackraste sockerskål jag sett», sade Marianne med sin vanliga vänlighet, »och bilden som bär upp den passar alldeles till borduppsatsen.»

»Det var just *den* vi ville haft», inföll svägerskan, »men så kom mor oss i förväg!»

Börje stod vid sidan, teg och sökte låta bli att se förargad ut. Han blef ursinnig bara han hörde denna långsamma, liksom framkrystade röst.

Efter lyckönskningarne gick man till festmåltiden. Naturligtvis var det mycket vin och många skålar. Walter glänste med ett humoristiskt tal till tärnorna, hvilket väckte lifligt bifall. Det var hans »maiden-speech», och föräldrarne höllo på att gråta af stolthet, så fulländadt slipadt och fint var det.

Karl betjenade ömsom alla unga flickor med den mest ostentiösa artighet, och ömsom drog han sig undan i den tätaste klungan af herrar, slukande i sig på tvären hvad han fick tag i af de läckra rätterna. Haqvin gick omkring i en ny frack och såg besvärad ut. Någon gång kunde han smyga bort till Börje och anförtro honom en hviskad anmärkning. Det var någonting alldeles kamratlikt mellan dem två, och Haqvin tycktes i dag beundra Börje mer än någonsin; det låg riktig ömhet i hans blick.

Vid femtiden skulle brudparet resa, och strax innan drog Marianne sig tillbaka för att utbyta sin brudskrud mot en vanlig resdrägt.

Ögonblicket före afresan samlades hennes syskon och föräldrar i ett af sidorummen, för att ostörda af de främmande säga henne sitt farväl. Fadern, som hela tiden varit den mest strålande glada värd, bytte hastigt om ansigte; det slog honom som en alldeles oväntad nyhet, att Marianne skulle lemna dem nu. Med ens fördunklades hans glädje, och saknaden kom i stället. Det var honom omöjligt att återhålla sina tårar. Klara och snabba runno de utför hans kinder, ned i de mjuka, mörkgrå mustascherna, utan att förvrida en min. Det låg ingenting plågsamt i hans sorg, det var en lättrörd naturs lättfälda tårar, sådana, som torka af sig sjelfva, utan att lemna spår.

Han kunde icke säga ett ord, han endast kysste Marianne och smekte hennes hår med sina stora mjuka händer.

Börje stod utanför den halföppna dörren med hatten i hand och väntade. Denna stund var så obeskrifligt pinsam för honom. Dessa tårar gåfvo honom ett intryck som vore han en röfvare, i begrepp att bortföra sitt byte.

När Marianne omfamnade sin mor, var det slut med sjelfbeherskningen och all tanke på röda ögon. Men modern strök henne lugnande på skuldrorna i det hon tvingade sig att le. Hon grät icke, ögonen voro endast blankare än eljest och hon blinkade tätt.

»Inte gråta, barnet mitt, du får så ondt i ditt hufvud», sade hon i sin på en gång mjukaste och raskaste ton. Marianne grep hennes hand och förde den passioneradt till sina läppar; – denna lilla sträfsamma, hvita hand, som aldrig blef ful af arbete och som aldrig fruktade det.

Karl torkade sig upprepade gånger i ansigtet och såg öfvervägande tafatt ut. Han var så rörd – om af vin eller sinnesrörelse – att ögonens hvita bröt sig mot hyn som på en färgad race.

Han inskränkte sig till att kyssa Marianne, utan att veta hvad som kunde vara lämpligast att yttra för tillfället.

Walter var blek och upprörd. Han tog Marianne i sina armar, som om hon varit en mycket yngre syster, han

lyfte upp hennes haka och såg henne i ansigtet, som om han icke skulle få se det på mycket länge.

»Gud gifve dig lycka, Marianne!» hviskade han sakta, liksom om han blygts öfver sina egna ord.

Haqvin stod vid ett fönster, fällande strida tårar. Hela hans frackvärdighet var borta; han var endast ett barn, som skulle skiljas från föremålet för sin stolthet och tillbedjan. Marianne – hans stiliga Marianne – skulle resa. Och Börje skulle icke komma så ofta som förr, det kände han. Om de rest till verldens slut, för att aldrig mer återkomma, kunde han icke tagit skilsmessan värre än nu.

När Marianne kom fram till honom, kastade han båda armarne om hennes hals, och med rösten halfqväfd mot hennes kappa hviskade han:

»Marianne ... Marianne ... var snäll emot Börje!»

Med den upprörda sinnesstämningens lätthet att slå öfver från en ytterlighet till en annan, föll Marianne direkte ur tårarne och i skratt.

»Hvad sade han?» frågade Walter, som åter var lugn och beherskad.

Marianne torkade sina ögon medan hysteriska snyftningar ville blanda sig i hennes nervösa munterhet. Hon måste bita i sin näsduk för att få makt med sin skrattparoxysm.

»Jo, det är något som Hacke och jag ämna hålla för oss sjelfva», svarade hon sedan med en godmodig blick på yngste bror, hvars hand hon kramade till afsked. Att kyssas var omöjligt: hans ansigte var alldeles öfversköljdt af tårar.

»Det är väl hög tid?» sade Marianne till Börje, som med ytterrocken tillknäppt, och synbarligen en smula orolig, stod och väntade derute.

»Det är det allt.»

Man begaf sig skyndsamt till de väntande vagnarne. En stor del af gästerna följde med som eskort till stationen.

Här blef det ännu en kort afskedsscen, och så voro ändtligen man och hustru allena, på väg till sitt hem.

Det fans ingen mer än de i kupén, en torr obehaglig luft omgaf dem, och lampans vacklande sken belyste otydligt deras drag. Marianne satt med hufvudet lutadt mot Börjes axel. Ingen hade lust att tala.

När de stego ur vid hemstationen, gaf Börje sig till att ruska på sig och stampa, som om han riktigt eftertryckligt behöft känna fast mark under sina fötter.

»Seså, Marianne», sade han med lättnad, »nu äro vi snart hemma.» Han tog henne om axlarne och förde henne in i väntsalen. Innan tåget satts i gång hade han sjelf burit ut hennes koffert, och så sutto de på vagnen. Börje trygg och belåten, allt nöjdare ju närmare de kommo hans hem. Marianne med en kylande förnimmelse af öfvergifvenhet. Det var en sådan ruskig qväll, med blåst som strök genom merg och ben.

»Fryser, du Marianne?»

»Nej.»

Han svepte bättre om henne.

Börje och Marianne sutto i framsätet. Börje körde sjelf och drängen satt sysslolös på baksätet. Marianne var

rädd för att åka och hon kunde icke begripa hur Börje kunde se vägen. Då och då flintade en gnista fram under hästhofvarne.

»Hur kan du se?»

Han skrattade.

Det är ju inte det ringaste mörkt. Är du rädd?»

»Nej.»

Men hon tyckte att han körde så förfärligt fort, och så frustade ena hästen och slog med hufvudet allt som han sprang.

»Det betyder att vi äro välkomna», sade Börje.

Men Marianne tyckte det lät som ett elakt förebud.

När de körde upp genom pilallén, sågo de uppe vid gården ett rödt, fladdrande sken.

»Ah se! Det är tjärtunnor», sade Börje gladt. Men Marianne ryste. Det såg så hemskt ut i den kulna, grå qvällen, och så strök det emellanåt en gulaktig, vältande rök längs marken, genomtindrad af den röda eldtungan. Och så slog den uppåt igen, alldeles klar.

»Är det inte vackert?» sade Börje, »det ha de gjort af sig sjelfva.»

»Jo.»

De närmade sig hastigt. Tjärtunnorna voro stälda vid inkörseln till gården, och när hästarne skulle emellan dem, skyggade den ene, reste sig och vräkte sig på den andre. Marianne kände sig halfdöd af förskräckelse.

»Såja, så ja», talade Börje lugnande till hästen och det var som om den förstått honom. Han krökte endast sin vackra hals och dansade så fram vid sidan af den andre.

»Se, så förståndig!» sade Börje kärleksfullt, »och det är bara en unghäst, som jag sjelf kört in.»

Marianne kunde icke svara. Hon höll krampaktigt tag med sin venstra hand i vagnssätet.

I stenurnorna på ömse sidor om trappan till terrassen hade man planterat två höga facklor, hvilka flammande belyste hela byggnaden och stenbalustraden, med den verkan på granarna i fonden att de sågo ännu svartare och mer hemlighetsfulla ut. De känsligt rörliga lågorna kastade ett bjert sken öfver Börjes ansigte och kommo hans ögon att glänsa med underliga, spelande reflexer.

Knäande på sina bakben och med klapprande hofvar höllo hästarne inne. Då drängen tog tömmarne och Börje hoppade af för att hjelpa Marianne kastade hon sig nästan handlöst ned.

»Var du rädd – liten?» sade han skrattande och stälde henne på marken.

»Ja», hviskade hon med en skälfning.

En hund hoppade småkurrande och gnällande af glädje uppåt dem, och hushållerskan stod i den öppna förstugudörren, belyst af det irrande, skiftande skenet, som fladdrade och flög på hennes spetsnästa fysionomi med dess tandlösa, hopknipna leende. För Mariannes uppskrämda inbillning fick hon utseendet af vakterskan till ett fängelse.

»God afton, god afton!» ropade hon gladt, men med en viss försynt diskretion, i det hon med ena handen förde undan hunden, som nu hoppade uppåt henne med ett ifrigt huttrande, liksom för att tala om för henne att hans herre var hemkommen.

Det var ljust i hvartenda fönster, raden långs efter, hela huset tycktes stirra med vidöppna ögon på Marianne.

»Det ha de sjelfva gjort, alldeles sjelfva», sade Börje helt tyst till sin hustru. Det hördes att han var rörd och belåten.

»Tack för skjutsen, Ola», ropade han derefter åt drängen och så gingo de in.

I det lilla ytterrummet pelsade de af sig. Alla dörrar, ända in i sängkammaren, stodo öppna, och öfver allt var det tändt ljus och lampor.

Börje gned sina händer, han riktigt strålade.

»Tack, jungfru, tack, tack! Det riktigt gör godt i själen att komma hem.»

»Åh för all del!» afvärjde jungfrun gladt smickrad», det var ju rakt ingenting. Det var väl det minsta en kunde göra.»

Hon samlade omsorgsfullt tillhopa sin matmors öfverplagg och tittade med beundran in i den lilla kappans silkesfina pelsfodring, då hon drog den af.

Marianne tog hattnålen ur och lade sin lilla barett ofvanpå allt det andra, som jungfrun stod och bar. Så kände hon efter om håret kommit i oordning, och de gingo in i förmaket; detta afskyvärdt stela furmak, som Marianne hade sådan fasa för och som var alldeles oförändradt. Lampan i taket var tänd, och Marianne gick fram till spegeln. Hon såg sitt ansigte endast i skugga, men det syntes att hon var blek och att ögonen hade röda kanter. Det hade varit en förskräcklig färd.

Sedan jungfrun hade ordnat pelskläderna på en hängare ute i det yttre rummet kom hon in och slog ned rullgardinerna för alla fönstren, med ett surrande, taktmessigt ljud för hvar gardin. Efter en sista lång blick på ryggen af sin matmors svarta atlasklädning gick hon ut i köket, slutande sina iakttagelser inom sig sjelf.

Hon hade denna isolerade ställning, som makten medför, och att meddela sig med pigorna skulle för henne ha varit att sänka sig under sin rang.

Men hennes ansigte hade förlorat sitt glada uttryck, när hon gick ut. Icke ett ord – icke ett ord af den nya matmodern för allt hennes besvär, och ändå hade hon tagit nätterna till hjelp den sista tiden, och ändå visste hon, att om man också sökte med ljus och lykta, så skulle man icke vara i stånd att finna en spindelväf i hela huset, och hon visste att ... Här förlorade det sig i obestämda och bittra reflektioner.

En piga stod i köksdörren och hviskade med drängen som varit vid stationen. Jungfrun gick dem förbi utan ett ord eller en anmärkning. Om matmodern var stolt och om det kändes tungt, så inte rörde det dem! De kunde gerna stå der och hviska, *hon* skulle ingenting säga.

När Marianne vände sig från spegeln, mötte hon Börjes blick; han stod och såg på henne med ett slags vemodig ömhet.

Han visste att hon skulle komma att finna det så tomt den första tiden, men han var också säker på att det skulle gå öfver.

»Marianne», sade han, och hans ansigte fick åter sin trygga belåtenhet, »nu önskar jag att jag kunde tala och

säga dig om det så vore bara tiondedelen af hvad jag tänker. Jag skulle säga dig, att jag önskar du måtte trifvas hos mig, och att du för hvar dag måtte komma att hålla mer af vårt Tomtö. Jag skulle säga mycket mer, men det värsta med mig är att jag har så svårt att uttrycka mig. Den enda menniska i verlden jag har kunnat tala med, så var det Pål ... ja och så mor, förstås. Men till mor får man tala på ett alldeles eget sätt: rätt fram och hvarken åt höger eller venster. Det är mycket som man tänker, som inte kan talas om på det viset, men du, Marianne – som aldrig saknar ord för hvad du vill säga, du får ta hand om mig.»

Han såg på henne med ett sjelfironiskt, godmodigt leende.

Marianne hade ingenting att svara. Hon lade sin arm om hans nacke och borrade in sitt ansigte vid hans rockuppslag, som en tam kattunge när den söker efter värme.

Börje skulle önskat att hon sett honom i ögonen och sagt något af hvad hon sjelf tänkte. Det undrade han alltid öfver. Det föreföll honom som måste hon gå och ha en egen verld för sig, en som var rikare än hans, och han önskade att han icke vore uteläst derifrån. Han tyckte i detta ögonblick att han egde allt hvad han kunde önska sig i verlden, utom just denna menniskovarelse, som så hängifvet tryckte sig in mot hans bröst. Han kände det som en instinkt, att nu borde hon hjelpa honom. Men hon teg och endast smekte hans nacke med sina mjuka händer. Och han var icke den natur, som mer än en mycket kort stund kunde ge rum för en dylik stämning.

»Nej, nu gå vi och se oss om i rummen», sade han muntert i det han lade Mariannes hand på sin arm, »det är inte så utan, att vi känna oss en smula främmande, eller hur? – om vi ska vara riktigt uppriktiga.»

Marianne skrattade. Det låg någonting frigörande i, att han så der tog sanningen vid hornen.

»Ja – men det är ju tokigt», sade hon.

»Ja, visst är det så. Jag känner det som om jag borde vara något slags värd, och det är ju bakvändt, när du är fru i huset.»

Det gjorde honom ondt att hon skulle känna det tomt efter alla de sina. Men också han kände ett liknande tryck på sin sinnesstämning. De gingo genom alla rummen. Så fort de tego, blef det en sådan underlig tystnad rundt omkring. Börje kände att det, så länge de två gingo här ensamma, aldrig skulle komma lif i detta hem. De hade ingen förmåga att fylla upp i det. Men det skall bli bättre, tänkte han för sig sjelf och skådade med en viss otålighet fram i tiden. Och så höll han på att skratta. Det är precis som om jag ville barnen skulle stå högtidsklädda och ta emot mig på min bröllopsdag! – Men det kunde han inte säga till Marianne. Det skulle stöta henne, och hon skulle rodna så der som det var honom en pina att se.

»Hvad går du och myser åt?» sade hon.

»Jo, jag menar bara att det här duger inte, vi få det just så trefligt som vi göra det för oss sjelfva, och inte mer. Kom ut i förmaket, Marianne, och spela någonting rigtigt med kläm i! Och fast det annars inte kommer att drickas mycket vin i vårt hus, så kunna vi väl göra ett undantag på vår bröllopsdag.»

Börje reqvirerade in vin och »studenthafre», och så slog man sig ned i förmaket. Börje kände att stämningen behöfde muntras upp och att Marianne hade fullgörandet af denna skyldighet på honom. Han slog an en forcerad munterhet och pratade jemt. I början koketterade Marianne med sin nedslagenhet som ett bortskämdt barn, men småningom rycktes hon med, och bådas munterhet blef naturlig i stället för spelad.

* * *

Följande dag var söndag. Börje hade smugit sig i kläderna och vankat kring i stall och ladugård för att

fördrifva morgonen, och Marianne sof ännu, fast klockan var nära nio.

Han var så otålig att han icke visste någon råd, ty han hade ett alldeles förträffligt förslag att göra henne, något som hon bestämdt skulle ha nöje af, men han ville icke störa henne.

Den sista halftimmen hade han bara gått fram och tillbaka i matrummet och längtat att hon skulle komma. Frukostbordet var det mest inbjudande man kunde tänka sig, och kaffet stod på glöder, doftande af värme. Det var ju högt upp på förmiddagen, det närmade sig middagen. Hur kunde hon sofva ännu!

Börje kunde icke tygla sin otålighet längre. På tå smög han till sängkammardörren och gläntade på den, som han gjort flera gånger förut, men ännu sof Marianne. Det *kunde* icke hjelpas, han måste gifva henne del af sitt förslag! Och han smög sig fram till hennes säng och satte sig på kanten, utan att hon märkte honom. Han riktigt lyste och sken. Inte var det tid att sofva bort hela denna härliga dag!

Han fattade Mariannes lilla hand, som hvilade på täcket och såg ännu mjukare och vackrare ut än eljest. Han lyfte upp den och bet henne i pekfingret helt sakta, så att hon vaknade. Det första hon fick se, var hans skrattlystna ögon.

»Usch dig, du skäggiga odjur, du hade så när skrämt ihjäl mig», skrattade hon, god och nymornad som ett barn.

»Du är då den förskräckligaste sjusofverska jag sett i mitt lif», bannade han, »har jag inte gått här som på nålar i tre timmar och längtat att du skulle komma upp!»

Hon sade ingenting, bara låg och såg upp på honom med ett sjelfsvåldigt löje. Det tunna håret hängde ned i pannan och slog sig i mjuka slingor kring öron och hals.

Börje var så lycklig, så öfverdådigt lycklig. Redan i dag ville han göra Marianne hemmastadd med Tomtö; sen skulle tvånget vara borta och hela lifvet bli bara sötesbrödsdagar.

Marianne låg och såg sig omkring. Detta rum hade hon inredt efter sin egen smak, här var lyx och komfort, som hon åstundade. De mjuka mattorna, marmorlavoiren, målningarna i taket, allting förtjuste henne, och nu vid fulla dagsljuset, som dämpadt trängde in genom gardinerna, nu var hon färdig att skratta vid tanken på hemfärden och dess onödiga ångest.

Hon hade fattat Börjes hand med båda sina och lekte med den. Hon fann det så roligt att hennes voro så hvita och hans så brun. Hon fann allting roligt. Tänk, att detta var hennes eget hem! Och med dessa förfärliga penningbekymmer var det slut. Hon kände en öfverströmmande tacksamhet emot Börje. Det sorglösa bekymmerslösa lif hon nu skulle föra, det var hans gåfva till henne. Och så var det något mer, som hon kände när hon solade sig i hans blick. Det var att för ingen hade hon någonsin varit så vacker, som hon nu var för honom. Hon såg sig genom hans blick, hon beundrade sig med hans ögon.

Gränserna för hennes behagsjuka hade vidgats: allt var tillåtet.

»Nej, skynda dig upp, du latmask!» sade Börje under det han sjelf satt och icke kunde motstå frestelsen att breda ut hennes små medgörliga fingrar i sin ena hand för att riktigt få betrakta dem. Det var så vackert att se denna runda handled, infattad i det fina spetsbroderiet, och man kunde se armen ett stycke upp i den hvita tröjärmen. Han var förhexad af denna aptitliga linnelyx. Marianne visste det, hon visste hur täck hon måste se ut omgifven af allt detta hvita med sina lätta spetsar och hålsömsmönster brytande sig mot detta glänsande röda atlastäcke, som kom hudfärgen att synas genomskinligt hvit, när handen och armen hvilade derpå.

Börje betraktade allting med nyfiket intresse, hans förra anstrykning af skamsenhet var borta.

»Nå, vill du inte upp med dig! Vi ha någonting för oss i dag, som du inte vet om ännu.»

»Hvad då?» Hon spände upp sina ögon med en teateringenues hela naivitet.

»Det får du inte veta förr än du kommer till frukostbordet, derför raska nu på.»

»Ja, gå du bara!»

»Och om du inte skyndar dig, så bultar jag i dörrn.»

»Ja, seså!»

Med svängande gång, ja till och med smågnolande, gick han ut och stängde dörren efter sig. Han gick genom det lilla eleganta arbetsrummet, der stegen icke hördes på den mjuka mattan och der en nytänd brasa sjöd i ugnen. Rummet hade varit färdigt en veckas tid före bröllopet, men han hade icke förmått sig att gå dit, icke heller i sängkammaren. All denna förfining hade stött honom, som någonting han ej hade rättighet till. Men nu kände han det icke längre så, och när han kom till tröskeln mot matrummet vände han om och började gå fram och tillbaka, väntande på Marianne.

Hans sinne sög in dessa mjuka färger, strök sig mot denna varma komfort, njöt denna qvinliga försköningslusta, hvilken låg som en grundton öfver allt. Detta var honom icke längre främmande och icke längre frånstötande, tvärtom, det gaf honom en alldeles ny besittningsfröjd. Ty allt var honom nu blott ett appendix åt Marianne, och Marianne var hans.

Med händerna på ryggen gick han fram och tillbaka utan att höra sina egna steg. Han kände en andlig och lekamlig frihet som aldrig förr, ty nu visste han att han var lycklig. Och det var icke en lycka som skulle slå ut för en minut och så vissna bort, utan det var en lycka för hela lifvet, en lycka att blomstra, utvecklas och tillväxa, en lycka att slå rot och skott för dagar som skulle komma; – det var hans egen sunda naturs stora lifskraftiga lycka.

Det hade kommit någonting alldeles nytt i hans rörelser. Han var icke längre den tafatte Börje Olsson, som alltid kände sig generad när han kom bort från sitt arbete och sina hvardagsintressen.

Han var ingenting nu annat än en nygift äkta man, som på andra sidan dörren der hade en liten hustru i hvitt – i spetsar och hvitt från hufvud till fot – en liten hustru, för hvilken han icke längre var ful eller tafatt eller karg. Han var omskapad nu: han var sådan han sett sig genom strålande stora ögon, som ömsom drogo sig tillsammans och ömsom vidgade sig, alltid med en aning om tårar kring kanterna, men också med lena långa fransar att sänka ned emot kinden, – vackra varma qvinnoögon, som sade att man kunde älska Börje Olsson.

Och derför kände han sig icke torftig längre, derför var han icke främmande i denna omgifning, derför hade han icke en tanke öfrig för splittring och kompromissförslag, derför endast njöt han af att gå omkring i denna madrasserade yppighet.

Det passade honom nu. Ty nu ville han stilla sin hunger efter lifvets härligheter, lika godt om efter hennes sätt eller sitt.

I den nya stämningen väcktes det åter en erinran om barndomsvännen. Börje tyckte sig ha gripit något af det han afundats Pål. Han visste icke hvad det var, det var en dunkel förnimmelse af att i något ha kommit på samma plan som han.

Men midt i allt detta sköt det fram en ofullbordad tanke: – en enkel gammal qvinna i mörka kläder. Han strök undan bilden som en onödig varning. Han såg det så klart, att allt detta icke gjorde honom sämre, utan tvärtom rikare, bättre. Han skulle visa det – längre fram.

Så gick dörren upp. Marianne stod der.

Hvit morgondrägt med krus af spetsar och med blekblå rosetter, blekblå atlastofflor med kantning af svandun mot hudfärgade silkesstrumpor, – icke skor, utan tunna böjliga små tofflor, med släpande gång som i ett harem. Och så ett nymorgnadt, blondt litet ansigte, smeksamt, förälskadt.

Börje greps af en blixtsnabb impuls att stänga dörren mot de andra rummen, för att hålla henne gömd härinne som en okänd prinsessa. Han skyggade till för att som hon gick och stod leda henne ut i dagligdagslifvet, för allas ögon. Hon var som en hans hjertas hemlighet, hon var som den illusion man söker dölja för andra, derför att man behöfver tro på dem.

Marianne fångade upp den snabba glimten ur hans ögon och den fylde henne med lycksalighet. – Älskad just som hon ville! – som qvinna, uteslutande som qvinna – som viljelöst, motståndslöst ting.

»Frukosten har väntat», sade Börje. Det var som om ljudet af hans egen röst gjort honom nykter.

De gingo ut i matrummet och satte sig till bords. Här i vinterdagens kalla belysning, mot dessa stela, tunga ekmöbler utan snidverk, stack den hvita spetsdrägten besynnerligt af. Det var att frysa vid att se den. Och Börje kände sig brydd vid tanken på att någon bland tjenstefolket kunde komma in. Han kände att de skulle uppfatta det som om hon satt sig till bords nära nog i blotta linnet, samt att det skulle stöta dem för hufvudet som oskickligt.

Börje var mån om sina tjenares goda tanke, han kunde icke komma ifrån sin känsla af obehag.

Marianne ansåg det höra till sin roll att hon skulle servera kaffet.

»Nå, hvad var det så jag skulle veta?» sade hon och tog kannan.

Börje dröjde ett ögonblick.

»Jo, jag ville att vi skulle bjuda statkarlarne och deras hustrur till middag i dag.»

Marianne höll inne med upphällningen och såg förfärad på honom.

»I folkstugan, naturligtvis», tillade han och skrattade.

»Javisst», svarade hon och satte sig ned med synbar lättnad.

»Helst skulle jag velat bjuda barnen med, men det fins inte plats för dem, de äro en sådan välsignad hop.»

Han såg upp från sin kopp ett ögonblick.

»Men så tänkte jag vi kunde skicka någonting hem till dem i stället.»

»Det var snällt af dig», sade Marianne med lamt beröm, som om det hela varit något man icke kunde vänta att hon skulle intressera sig för.

»Jag ville att det för folket skulle bli en minnesdag, då du kom hit till oss.»

Marianne kände sig förlägen. Hon visste inte hvad han ville att hon skulle svara. Men så sträckte hon sig bort och klappade honom på handen.

»Och så ville jag så gerna att du vore med om det och delade ut hvad de skola ha till barnen. »Jag skall hjelpa dig. Jag vet på pricken hur många ungar hvar och en har. Det är annars ingen lätt sak: man får ändra siffror så ofta.»

Marianne höll på att skratta.

»Ja, det är förskräckligt», sade han godmodigt, man får väl hoppas att det ändrar sig, annars öfversvämma de jorden som gräshoppor.»

»Hur dags är middagen?»

»På punkten klockan tolf. Vill du då vara klädd?»

»Ja.»

Efter frukosten hade Börje räkenskaper och dylikt att syssla med, och Marianne skar upp ett par nya böcker, som hon skulle ha att fördrifva de första dagarne med. Hon satt i sitt arbetsrum, beqvämt uppkrupen i soffan och med fötterna på en pall.

Hon stördes af att hushållerskan kom in och helsade sitt god morgon med på en gång vänlighet och värdighet. Det var alltid bäst att vara försigtig i början, menade hon. Hon hostade dämpadt och diskret.

Det var en grannlagenhet emot matmodern, att hon kom in just nu medan Börje var ute. Man borde naturligtvis inte vänja herrar vid att ha sin näsa i alla hushållsbestyr. Unga frun kunde naturligtvis inte vara så van ännu, när det gälde sådana ting, det måste derför vara bäst för henne att få sköta de husliga öfverläggningarna när herrn icke var tillstädes. Det är lätt att göra ett litet mankemang.

»Ja, jag har ju inte kunnat fråga frun på förhand om maten, så att i dag får jag väl laga middag så som jag sjelf hade – – – hm – bestämdt den?»

»Kära jungfrun, det får jungfrun alltid; det bekymrar mig inte det ringaste hvad vi skola ha till middagen.»

»Ja, men nog – – – »

»Åh, det är jungfrun ju så van vid!»

»Ja men – – – »

»Inte vet jag hvad här fins!»

»Frun kommer väl ut sedan i källrar och spiskammare?»

»Hå ja, det hastar inte.»

Jungfrun gick med en omätlig förvåning i sitt hjerta. Det var en underlig matmor!»

Marianne fann tiden lång medan Börje var ute, och då hon icke hade vidare lust att läsa, gick hon och klädde om sig.

»Du ser så god ut», sade Börje en stund derefter, då han kom in. Han strök med sin hand längs hennes rygg för att känna tygets mjuka ylle. Och han tyckte så mycket om mörka färger.

Börje kastade sig på soffan och ögnade i en tidning, Marianne satt vid pianot och spelade. Plötsligt for hon upp, en ringklocka lät höra sin malmlåt, så att det darrade i takställningen.

»Hvad är det!» ropade hon.

»Det ringer ju bara till middag.»

»Usch, är det bara en vällingklocka? Det var ett otäckt ljud den har», sade Marianne och strök sig öfver tinningarna med båda händer, liksom för att utplåna ett obehagligt intryck.

Börje hade en stor förkärlek för den klockan, hvars djupa malmklang drog långt ut åt slätten med ett helt annat ljud än en vanlig middagsklocka. Han blef nästan stött.

»Nej, Marianne, den är inte ful, kom ut på gården så skall du få höra.»

Han tog henne i handen och drog henne med sig genom rummen och ut på stenläggningen längs terrassen.

»Nå, är den ful?»

»Ne – åhnej.»

»Åh, vet du, jag tycker den är så vacker», sade han och lade armen omkring henne som för att värna henne mot blåsten», jag tänker alltid på hur mycket godt arbete den ringt ut och in. Den är liksom hela gårdens husbonde. När den ringer, få vi alla lyda, jag med.»

De gingo långsamt in igen medan han sade det.

»Det har varit en skeppsklocka», fortsatte han då de kommit in i förmaket, »jag har köpt den på en strandningsauktion.» – Han stälde sig vid fönstret med ryggen åt Marianne. – »Två man hade gått öfver bord den natten fartyget körde fast der nere på Skanörs ref.»

Så teg han en liten stund igen.

»Jag tycker att det är någonting högtidligt med henne», fortfor han. »Jag vet inte hur det kan vara, men ibland när jag hör henne ringa så der, käns det så besynnerligt inom mig. Det är som om hon hade något att berätta. Och ibland om nätterna, när det blåser så att det brakar i trävirket, då kan det hända att vinden kastar kläppen mot klockan, så att det en gång emellan hörs ett svagt litet slag. Då kan jag ligga och få tanken på alla sjöfarande, som äro ute på hafvet, medan jag ligger i min goda säng, och jag tänker på hur det måtte vara när dimman står så tjock att inte ens lyktorna kunna bryta igenom, utan allting är svart som i en säck, så att man inte kan se en hand för sig och skeppsklockan klämtar, och hvar man af besättningen går med sitt lif i sina händer. – – – Och så tänker jag på dem två, som gingo öfver bord den natten. Unga, raska karlar, liksom jag. Och de tänkte väl att de skulle lefva många år ännu. – – – Den klockan var det sista de hörde.»

»Hu, Börje, – jag kommer att bli mörkrädd här bara för *det!»*

Börje vände sig om med förvåning. Marianne hade slagit händerna för sina öron och såg afvärjande på honom, i det hennes ögon rödkantades.

Att han kunde skrämma henne hade han icke tänkt. Han hade bara tyckt att uttrycket »vällingklocka» lät så föraktligt, och han ville försvara hvad han sjelf tyckte om. Det var alldeles omedvetet han talat med något af folkets vilda, mörka pathos, – den, som diktat alla spökhistorier.

»Inte skall du bry dig om det; det är ju bara mina egna dumma tankar», sade han.

Marianne var tyst, det hade kommit en sådan underlig stämning öfver henne, något af gårdagens ängslan.

»Sätt ett förkläde för dig, så gå vi ut till folket», sade Börje raskt, »nu lära vi ha dem här.»

Marianne gick och kom strax igen, klädd i ett hvitt, spetsprydt plagg, som skulle föreställa köksförkläde.

Det fans ett slags breda, hemväfda förkläden med brokiga ränder, som Börje var förtjust i. Det skulle gladt honom om Marianne hade haft ett dylikt på, det skulle gjort henne så varmt och lugnt hemtreflig, just att passa tillsammans med honom, men det ville han icke säga. Inte skulle hon förändra sin smak efter hans!

Och så gingo de ut i köket. Der var stor plats och varmt, en lätt imma slog emot dem då de närmade sig spiseln.

Jungfruns ansigte klarnade. Det var bra att de kommo nu, medan koppar och tenn ännu var som mest skinande och det taggade papperet på alla hyllor var riktigt hvitt och vackert. Hon var stolt, hon visste att det icke kunde finnas ett vackrare kök. Och pigorna voro glada att inte ha gjort sitt arbete förgäfves.

Marianne såg sig omkring. Det var en förfärlig massa pannor och grytor och formar. Börje gick och myste. Mor och han hade låtit utvidga och förbättra kök, spiskammare och allting sådant strax han tagit emot gården. Hans unga hustru, när han fick någon, skulle åtminstone icke ha något att klaga öfver! Och nu gick hon der bredvid honom.

»Kom, Marianne, så titta vi in i folkstugan», sade han. Och de gingo dit in.

Der var ett långt bord dukadt, betäckt med en underligt lång och smal duk. som hade en bred konstmessig flätning för ena ändan, ett slags frans, som genast fäste’Mariannes uppmärksamhet. Börje gaf akt på det.

»Det är riktigt på gammaldagsvis», sade han leende.» Det roade mor att taga af ett par sådana dukar på ändarne af sina räcker. Vi begagna dem alltid om julen till folket. Nå, hvad tycker du?»

Ja, hvad skulle hon tycka! Det var ett långt stort rum med bänkar vid väggen och bänkar vid bordet, och på bordet lågo stora brödkakor och simpla hornskedar.

Hvad ville man att hon skulle säga? Det var henne så underligt främmande alltihop. Så groft och klumpigt.

»Joo», sade hon blott. Det kunde tydas till allting.

Hvar gång hon vände ryggen till, passade pigorna på att se på henne. Och hennes vana att sänka nacken tillbaka samt skjuta fram läpparne till ett behagsjukt litet missnöje, gåfvo dem den föreställningen att hon var högfärdig, fast hon endast var generad. Hon visste icke alls hur hon skulle ta allt detta, eller hvad man fordrade af henne, eller hvad som var lämpligt.

De gingo ut i köket igen, der jungfrun och en af pigorna öste upp mat i stora skålar, så att imman stod omkring dem.

»Men, Marianne, jag tror aldrig du har sett spiskammaren!» ropade Börje, »säg – jungfrun – jag kan väl för en gång skull få slippa in i det allra heligaste?»

Jungfrun stälde fatet ifrån sig och sprang fram för att öppna dörren. Hon var alldeles förtjust i sin unge herre. Det var en karl det! Det var något annat än den der porslinsdockan.

Marianne steg pligtskyldigast in i det stora kalla rummet och såg sig omkring. Hyllor och krokar öfver alla väggar, bunkar och krus, hon kunde icke ens utfundera hvad allt skulle vara till.

»Och här är nedgång till källaren», fortsatte Börje ifrigt, i det han lyfte upp en lucka i golfvet, »se, är det inte beqvämt? Och der går aldrig vatten i.»

Marianne tittade ned; hvad skulle hon göra annat! Men hon kunde icke förstå att Börje kunde finna något i

allt detta.

»Se der, ha vi dem!» utropade Börje lågt, då det hördes ett traskande och trampande af många par fötter derute i köket, »men det är bäst att inte helsa på dem förr än sedan de ätit sin middag, och det tar tid.»

»Hvar är det som barnen skulle ha?» ropade han utåt köket.

Jungfrun kom in och stälde fram ett par stora såll fulla med limpor, små formkakor samt medisterkorfvar. Börje och Marianne delade af i små högar, en till hvarje barn och en hel hop kakor allra öfverst. Börje var uppsluppen som en pojke, han tyckte synbarligen att det här var utomordentligt roligt. Marianne skrattade, men hon hade svårt att finna sig tillrätta.

»Jag går i borgen för att de bli förtjusta», sade han och gaf Marianne en liten puff i sidan, »du skulle bara stå i en vrå och se dem – ungarne menar jag.»

Och så började han räkna efter: »sju har Nils Ols och tre har Per Lars, fem till Per Hendriks och två till Hans Jepps», och så skrattade han.

»Om jag vet det! Jag kommer ihåg hvad de flesta af dem heter också.»

Och han berättade små anekdoter om sådant som passerat på gården, allt med låg röst, som om han och hon varit ett par bänkkamrater i skolan, som stulit sig till en liten sqvallerstund, när ingen märkte det. Och han ryckte Marianne med, så att hon också blef intresserad, icke så mycket af hvad han berättade, som af hans sätt, det var så oemotståndligt torroligt, och så skrattade han liksom om han skulle gömma sin munterhet.

»Ja, nu är det riktigt», sade han och räknade öfver alla högarna, »Marna kan komma och bära in det!»

En af pigorna kom in, fick besked af Börje och bar ut välfägnaden till de respektive mammorna.

Börje bad om en skål vatten i köket att tvätta sina händer i, men Marianne gick in i sängkammaren. Då hon dröjde der en stund, kom en af pigorna och bad henne komma ut; folket hade ätit och ville tacka.

Börje stod och talade med en af karlarne, då Marianne kom.

»Ja, här ha vi frun», sade han, »och detta är vår fördräng Nils Olsson, de andra får du reda på så småningom, för jag vet att du ändå inte kan komma ihåg alla namnen.»

»Tackar så mycket, fru», sade karlen och räckte hand, i det han bugade sig på ett snedt och otympligt sätt, som visade ovana. Marianne räckte honom handen, men icke utan en viss motvilja, hon hade aldrig tagit en sådan der arbetare i hand förr och hans händer voro så förfärligt grofva.

Efter honom kom hustrun.

»Tack, fru», och så tog också hon i hand skarpt och lustigt med en arbetsvan, hård liten hand, och dervid neg hon – blixtsnabbt – som om hon tryckts ned i golfvet och gått upp på en fjeder.

Det gick på samma sätt hela raden utefter.

Marianne såg ned på dessa händer. Hon var dödligt förskräckt för dem. Somliga voro skrofliga som barken på träd, somliga tjocka och okänsliga som en läderputa och somliga varmt fuktiga, så att hon kunde förgås af att röra vid dem. Och hon måste dock låtsa, som om det icke alls vore någonting förskräckligt. En af drängarne hade hela handen öfversållad af stora vårtor, höga, grå, spruckna på ytan. Om de kunde smitta och hon skulle få sådana på sina händer! Hon hade velat ge till ett skrik, när hon såg ned, och draga handen till sig, men hon vågade icke för Börje, som stod vid sidan om henne och såg ut som om allt vore som det

skulle. Dessutom märkte Marianne att det här var fråga om en icke mindre sträng etikett än i de kretsar hon var van vid, fast den här var annorlunda än der. Och hon vågade icke resa sig upp emot någon menniskas mening om det riktiga.

Börje märkte att hon var till ytterlighet förlägen, men det endast roade honom: – Marianne, som annars var så säker! Han kunde vara färdig att skratta; han var så belåten.

Men när den siste gått med sitt »tack, fru» och sina förfärliga näfvar, då var det slut med Marianne. Hon var så nervös att hon skälfde i hela kroppen, och utan att säga ett ord gick hon in i sängkammaren, der hon dök ned i ett handfat och alldeles förtviflad gned sig med vatten och tvål.

I ett kök, bland menniskor, liknande oskäliga djur, så klumpiga i hvarje rörelse, var detta det lif han bjöd henne! Upprörda, vexlande stämningar hade under de sista dagarne fylt hennes sinne till brädden; minsta anledning var nog att låta hennes tårar flöda öfver. Och som en svallvåg slog det in öfver henne igen, allt ifrån gårdagen: skrämseln under hemfärden, ödsligheten vid det första inträdet, den främmande känsla, som lurade bakom hvarje möbel i detta hus, för att gripa henne, så fort icke Börje var tillreds som ett värn, sist dessa obekanta ansigten, obekanta seder – – – och så dessa händer, dessa händer! Känseln af dem och åsynen af dem förföljde henne som ett kräldjur, man icke kan bli qvitt, och för hvilket ens vämjelse växer till en vanvettig fruktan.

Hon grät af harm eller skrämsel, ty man hade begärt någonting orimligt, öfvermenskligt.

Börje fann henne i det lilla arbetsrummet, uppkrupen i soffhörnet och stridande mot sina snyftningar.

Det klack till i honom, och han gick fram till henne.

»Käraste – hvad är det?

»Åh, Börje», hon satte sig upp på soffan och skakade till af vedervilja, – »åh, sådana händer»! Hon såg ned på sina egna, liksom skulle de burit spår efter det som väckt hennes afsky.

»Händer?» upprepade han förundrad och ogildande, »var du generad af att ta dem i hand?»

»Kära Börje, blif inte ond. Jag kan inte hjelpa det», sade hon afbedjande, i det hon sträckte ut sin hand för att blidka honom.

Han tog den icke och svarade ej. Han kände ovilja. Denna pjunkighet väckte hans förakt.

Det fans icke ett enda tillfälle, då han utbetalade en större aflöningssumma, utan att man tackade honom med handslag. Och han visste hvilken dödlig förolämpning det skulle vara att dra sin hand tillbaka. Det sårade honom att Marianne känt någon hemlig lust att göra det. Han sjöd af harm.

»Jag skall låta bli sådant hädanefter», sade han med mulen röst.

Hvilken dåre han varit, som gladt sig åt att med ett enda slag kunna framkalla en vänlig stämning mellan henne och folket på gården! Han hade glömt att hans icke var hennes och hennes icke hans. Men han förnyade ett löfte, som han gjort en gång förr: det skulle finnas ett område för hans arbete och ett annat för hans hustru; han skulle veta att dela sig mellan båda. – Hans var icke hennes och hennes var icke hans.

* * *

7.

Redan dagen efter fick Börje tillfälle att tala med sin gamla hushållerska. Allt sedan Mariannes visade

likgiltighet för middagsmaten hade nämda dignitär gått och tuggat på ett hemligt missnöje med sin nya ställning i huset. För henne var detta både en allvarlig och vigtig konflikt. Att vara hushållerska och icke få gå till frun och fråga om allting, det ansåg hon så ytterligt skeft och abnormt, att hon på allvar började fundera på att flytta för halfår, något som hon icke gjort mer än en gång förr i hela sitt lif.

Det framstälde sig för henne så många olösta problem och obesvarade frågor, att det gick rundt i hennes hufvud, synnerligast som hon icke hade någon att förtro sig åt, då hon icke kunde gå till mor Sjöholm förr än nästa söndag. Af hvem skulle hon mottaga hushållspengarna, för hvem skulle hon aflägga räkenskap och till hvem skulle hon gå efter instruktioner?

Hon hade en lång och orolig öfverläggning med sig sjelf om detta, framkallad af den trängande nödvändigheten att begära penningar till groft salt.

Börje satt i sitt rum och skref, då det lilla fruntimret kom traskande in på sina anilinblå ullsockor. Hon hade en liten röd flamma på hvar kind af lutter sinnesrörelse.

»Jag skulle fråga herrn hvar jag nu skall begära hushållspengar?» frågade hon med en röst som var dimmig af bara själsoro.

Börje såg upp. Han hade i ett ögonblick fattat situationen.

»Det var bra jungfrun kom», sade han i sin lugna, vänliga ton, »jag önskade just tala med jungfrun.»

Han dröjde ett litet tag och tänkte efter.

»Ser jungfrun, min hustru är ju uppfostrad i staden och har icke alls varit på landet. Det skulle bara besvära henne, om jungfrun skulle gå till henne, det är bäst att det blir som det varit. Jag kan lemna ut pengarne, och om det är någonting, så kom till mig.»

»Men du min tid! Hvar skall jag fråga om maten?» utbrast jungfrun med förfäran.

Börje drog gladlynt på munnen.

»Jungfrun har ju inte haft någon att fråga förut.»

»Nej, men när det fins fru i huset!»

»Det gör ingen skilnad; hon ser helst att hon slipper det der.»

Jungfrun stod och gned i fönsterkarmen med sitt ena pekfinger. Hon hade så mycket på hjertat hon ville säga, men det kunde icke komma fram nu.

Börje förstod att för henne skulle detta sätt att taga sina husmoderliga pligter vara någonting ytterligt afvita, nästan föraktligt.

»Min hustru är klen, hon tål inte vid att befatta sig med sådana saker», sade han nästan barskt för att med ens afklippa alla förklaringar.

Jungfrun blef förskräckt, ty hon hade stor respekt för sin unge husbonde, och i största hast fick hon penningarne till saltet och lemnade rummet.

Efter den dagen var Marianne befriad från hushållsfrågor, hon fick följa sin smak och gå som ett slags inackordering i sin mans hem.

* * *

Marianne sade till Börje att han var hennes första kärlek. Och hon talade sant. Ty nog hade hon haft sina »tycken», men de hade aldrig haft någonting af verklig lifsvärme, af förtroende eller af att ge något af sitt eget jag. Det hade varit ett slags lek, der allvaret endast låg i den stränga kontrollen öfver att hvad hon fick som garanti alltid öfversteg hvad hon lemnade i utbyte.

Mariannes svärmeri förskref sig ända från hennes barndom, från den tid då hon ännu var så liten, att ingen menniska börjat misstänka henne för erotik. Den gick också aldrig längre än till hennes fantasi, och lika lössläppt som den var der, lika tillbakahållen var den i sina yttringar. Att den var ytterligt uppdrifven genom romanläsning och sällskapsförströelser gjorde ingen skilnad till det yttre, Marianne skulle aldrig ens för ett ögonblick kunnat öfverskrida det passandes strängaste föreskrifter. Hon skulle hellre ha dött än tålt en fläck på sitt rykte.

För all denna instängda erotik hade äktenskapet löst upp knuten. Och detta var skälet hvarför hon trodde sig älska Börje.

Hon knöt fortfarande maska till maska på det nät af romantik, hvari hon kringspunnit sig som en puppa. Och det var lika litet den verklige Börje hon älskade som hon förut bundit sina drömmar kring någon bestämd person. Erotiken hade fått ett kroppsligt uttryck, det var allt. Det var icke Börje hon älskade, det var hans smekningar. Honom sjelf kände hon icke ens; hans tankegång, hans hela sinnesriktning voro henne fullkomligt främmande, och hon hade icke ens en tanke på att göra sig bekant med dem. Och utan att reflektera hängaf hon sig åt det nya lif hon begynt, lefvande om sina gamla drömmar i en ny verklighet och sjunkande ned i vekliga vanor som i en bädd af dun.

Hon var lycklig efter sitt begrepp om lycka, och hon trodde att detta kunde fortfara hela lifvet igenom.

I den verld, der hon nu framlefde sina dagar, fans det ingenting annat än hvad hon benämde kärlek. Kunde den slockna och utplånas, då skulle det icko stå någonting qvar att ge lifvet innehåll med. Absolut intet. Kärleken var både ändamål och medel, den var allt genom sig sjelf och för sig sjelf. Hvad helst som störande kunde tränga sig emellan, blef fiendtligt och främmande, och hvarje stund hon var skild från Börje blef för henne blott en väntetid, som hon fick utfylla med hvad hon kunde.

Sådant var för henne äktenskapet.

»Älska, i nöd och lust», sade sjelfva kyrkan. Och ordet hade för henne blott en betydelse – romanernas.

Börjes naturliga finkänslighet i förening med hans beslut att låta henne följa sina egna vägar, gjorde att det icke heller i hans sätt kom fram något som kunde väcka henne.

Visserligen hade hon icke en tanke på att hon borde egna sig åt hushållsbestyr, när hon sjelf icke kände lockelse dertill eller Börje tycktes fordra det, men hon var allt för väl uppfostrad för att ej bemantla sin sysslolöshet. Det fans små fantasiarbeten af olika slag, samt knyppling eller dylikt, som hon kunde ta till för att få tiden att gå. Och hon ansåg sig för en verkligt exemplarisk liten hustru.

Endast i en punkt hade Börje visat sig obeveklig: Marianne hade önskat få öppna umgänge med några af ortens adelsfamiljer. Men härtill sade han bestämdt nej, och icke ens några små finter, som hon försökt sig med, hade ledt till önskadt resultat.

Börje å sin sida hade uppbjudit hela sin öfvertalningsgåfva för att förmå Marianne att lära sig schackspelets mysterier, men hon såg så grundolycklig ut hvar gång hon tog plats vid schackbrädet för att undervisas, att Börje snart uppgaf försöket och i stället åtnöjde sig med sin gamle antagonist, apotekaren nere från byn.

Hvarje söndagseftermiddag och ibland någon gång midt i veckan togo de sina långa partier, hvilka voro Mariannes fasa. Hon kunde dö af tråkighet bara vid att se på dem och brukade derför alltid sätta sig så, att hon kom att vända sig bort med sitt arbete.

Men schack hade nu en gång blifvit Börjes passion, och det kunde icke hjelpas. – »Det är själsodlande», sade han.

Nu, då Marianne icke behöfde låna böcker af sina vänner, eller köpa sig dem med försakelse af hvad annat det måtte vara, utan alldeles fritt kunde reqvirera dem på Börjes redan förut ansenliga bokräkning, nu riktigt fråssade hon af romaner.

Men aldrig valde hon någonting groft eller osedligt. Zola skulle hon icke velat ta i med en tång ens, och Strindberg var henne så okänd som om han skrifvit på grekiska; hon visste att han var författare till Röda rummet, och det var henne nog.

Icke ens de »spännande» romanerna föllo henne på läppen. Nej, det skulle vara något att le åt, som älskogsgnabbet i *Molly Bawn,* eller att smälta åt i tårar, som *»Cometh up as a flower»,* der sensualismen låg insvept i religiositet, som begrafningskonfekt i sitt sorgepapper. Sög hon på papperet, så var det för karamellens skull.

Hon hade öfvertalat Börje att läsa högt för henne under vinterqvällarne, på det han måtte på detta sätt bli bekant med några af hennes älsklingsförfattare. Hon hade just valt »Som ett blomster», hvilken hon för detta ändamål skaffat sig i svensk öfversättning.

De första qvällarne gick det bra.

»En pigg tös», sade Börje.

Men när Dick drog sina färde och bedröfvelsen tog fart, då slängde han boken i soffan och sade:

»Nej, fy tusan! Det kan vara för fruntimmer, men inte är det något för mig.»

Han hade icke ordet ur munnen förr än han ångrade sig, kysste Marianne på hand och under skratt bad henne om förlåtelse. Men boken tog han icke upp mer.

Hans ringaktning för hvad hon beundrade hade sårat Marianne, och hon gick och var nedstämd i flera dagar, fast hon icke lät honom märka något.

Hade Mariannes yttre lefnadsställning blifvit fullkomligt omstöpt genom hennes giftermål, så var förhållandet annorlunda med Börje. Det hade tillkommit ännu ett element i hans dagligdags lif, det var allt. Han sjelf var oförändrad.

Den första tiden efter bröllopet hade han visserligen stulit undan så mycken tid som möjligt, för att få vara hos Marianne, men äfven då skrattade han och sade:

»Kom ihåg, hustru, att detta är smekmånaden; en sådan latmask som nu vill jag inte vara alla mina dagar.»

Men Marianne litade på sina små förförelsekonster: hon önskade ingen förändring.

Under vintern hade Börje icke mycket att göra vid landtbruket; det var endast att lemna fram foderrationer, ställa om spanmålsleveranser och dylikt, jemte den dagliga tillsynen. Men han var ofta sysselsatt inne på sitt rum, än med räkenskaper, än med annat.

»Om jag kunde begripa hvad du läser allt det der för!» kunde Marianne säga ibland. Han hittade på så många onyttiga ting att dra igenom: lagverk, stora arbeten öfver foglar och insekter, kemi, geologi och allt hvad det kunde vara; eller också läste han tyska böcker, med tillhjelp af ett stor lexikon. Och han syntes outtröttlig med hvad han fick för händer. Att bli störd tyckte han rakt icke om.

»Men hvad skall det *nytta* till?» utbrast Marianne ibland med otålighet.

Och så kunde han se upp från böckerna, med håret rakt på ända, ljusa ögon med små pupiller, och ett eget uttryck af koncentration i sitt ansigte.

»Man lär något af det.»

»Men hvad skall du lära för? Du kan ju allt hvad du behöfver.»

Då endast såg han på henne, alltjemt med denna betraktande blick, detta något af kallt, absorberadt förstånd, och så hette det:

»Jag kommer strax.»

Och så kunde hon likaså gerna gå som stanna, ty när han såg ut på det viset var han alldeles omöjlig.

Hon märkte dessutom, att han kände sig besvärad af att hon kom in i hans rum. Derför vande hon sig så småningom vid att vänta på honom tills han kom af sig sjelf. Då hade han alltid gjort toilett, och då hade han ett helt annat ansigtsuttryck, liksom upptinadt. Och Marianne kunde kasta sig på hans knä, ruska honom i håret och skalkas som den ystraste barnunge; hon hade märkt att det var det som »tog» honom mest. Allt som var i den högre stilen förstod han sig icke på.

Men så kom våren, och med den all en landtbrukares brådska med sitt ständiga utelif.

Börje blef solbränd, så att det endast fans en fredad rand från ögonbrynen upp till håret, händerna voro bruna, och han var brun ända ned på halsen.

När han kom hem var han trött, gick tidigt till sängs och sof som en stock till klockan fyra på morgonen, då han flög i kläderna med en fart som om elden vore lös. Än väckte han Marianne med att plaska i handfatet, än med att dunka en af sina stöflar mot golfvet. Och Marianne tyckte det var ett förfärligt lif. Hon var gråtfärdig, när hon icke fick sofva i fred om morgnarne.

Och så gjorde Börje något som han länge haft lust till: han flyttade in i sin gamla sofkammare.

Der kände han sig mera ogenerad; der kunde ha ta på sig arbetskläder och långstöflar strax på morgonen, der kunde han klä om sig innan han gick in till Marianne, och der behöfde han aldrig tänka på att gå tyst: han var sin egen herre.

Marianne å sin sida fick mera frihet att ligga och läsa om aftnarne, utan att ljusskenet behöfde stå Börje i ögonen.

När det verksamma lifvet sålunda tog Börje allt mer i anspråk och Marianne lemnades mera åt sig sjelf, började hon leta fram bemärkelsedagar att helighålla. »Så var det *då,* och så var det *då.*» Hon dref en formlig afgudadyrkan med deras första förälskelse, upprepade smekord, som Börje hittat på, och trånade af begär att lefva om det samma som då.

Så blef det små toilettknep och koketterier att fånga honom med, allt under en låtsad likgiltighet: – »Nej gå nu och lägg dig, Börje!» – Och så små preludier vid pianot, ty Börje var road af musik, eller en godnattskyss

som blef något lång, och tusen små skiftningar i blick och sätt. Ibland stannade också Börje till sent, men ibland kunde han betvinga sig och sade: »nej, nu *måste* jag gå; det kommer en arbetsdag i morgon.»

På detta sätt hade det i Mariannes hvardagslif kommit en eggande liten ovisshet: skulle hon lyckas få honom att glömma sig qvar eller inte? Nu var det som om hon kunnat mäta sin trollmakt efter klockans minutvisare. Koketteriet hade fått små hinder att brottas med, och Mariannes äktenskapsroman var mer förtjusande än någonsin; den hade fått hvad den saknat förut – spänning.

Men trots allt detta hade hon och Börje ingenting att säga hvarandra. Hon kunde icke sitta och berätta om de små fällor hon utfunderade åt honom, och han kunde icke tala om grunddikning och konstgödning. Hvad visste hon om kali och fosforsyrad kalk, eller hvad han behöfde lägga på sin torfmylla?

Inte som om de saknade det? När de kysste hvarandra, tänkte de ändå inte på torfmyllan, och att kyssas uttryckte mycket tydligare hvad de ville säga, än långa tal skulle gjort. Börje redde sig nog med mylla och grunddikning, utan att Marianne behöfde ha bekymmer om det.

Så blef det sommar.

I början af Juni kommo Mariannes bröder. Haqvin hade blifvit student, fått hvit mössa, pince-nez, samt speglosor af sina bröder.

»Vet ni hvad den pince-nez'n ger intrycket af?» sade Karl. »Ackurat af ett kirurgiskt instrument, som håller på att knipa af en liten vårta.»

Ty »vårtan» var det antagna namnet på Haqvins näsa. Dess egare var naturligtvis gråtfärdig af ilska öfver Karls påfund. Men Walter sökte lugna honom med det glädjande faktum, att det var för första gången i sitt lif, som Karl lyckats klämma fram en qvickhet.

»Så var den också derefter!» murrade Haqvin.

Han blef Börjes ständige följeslagare, skaffade sig en stor käpp, lika med Börjes, vek upp sina benkläder öfver pjexskaften och vandrade manhaftigt omkring i markerna.

Hans dyrkan för svågern blef föremål för brödernas ständiga drift, men i detta fall bet den icke på honom.

Han tog sig den allra vigtigaste min, resonnerade landtbruk vid bordet och rökte pipa inne hos Börje. Han hade uppfångat en oändlig mängd landtbrukstermer, och han använde dem så uppåt väggarna galet, att Börje kunde förgås af skratt. Men Börje hade privilegium, Börje fick skratta. När de andra stämde in, såg Haqvin blott på dem med en föraktlig blick, som tycktes säga: ja, visst är Börje min mästare, men hvilka kråkor ären icke I emot *mig!*

Härute på sin egen grund var Börje mera munter och språksam än han någonsin varit under sina besök i staden.

Han hade blifvit fet, och det hade kommit en ännu bredare trygghet i hans sätt än förr.

Marianne tyckte att han blef allt mera prosaisk, och hon var nästan svartsjuk på Haqvin.

»Han är som en ärtrefva efter ett par träskor», sade Börje sjelf och skrattade. Men i sitt sinne var han glad åt denna hundlika tillgifvenhet, och det märktes på allting. Han letade fram ett par långstöflar åt honom att gå på åkern med, han gaf honom en rothatt, så att han skulle slippa att gå med sin studentmössa i regnväder, och när Haqvin fått någonting i landtbruksväg om bakfoten, var Börje alltid tillreds att ge honom upplysningar.

Aldrig skildes de en qväll utan att Haqvin sade:

»Börje, hvad ska' vi hitta på i morgon?»

Och Börje sade honom besked om hvad för arbete som skulle göras.

För detta »vi» led Haqvin otaliga smädelser, men utan att kunna försaka det en enda gång.

Under det ensamma lifvet ute på landet hade Marianne så fullständigt invaggat sig i sin förälskelse, att Börje tycktes henne ha fått ett helt annat utseende än förr. Han hade blifvit hennes egen erotik, förkroppsligad, och derför hade han synts henne vacker. Hon hade lekt att han egde alla fullkomligheter.

Men med det samma bröderna kommit som medlemmar i hushållet var det som om slöjan slitits undan. Marianne såg honom icke längre genom sin egen förälskelse, utan med *deras* ögon. Han var Börje Olsson – Börje Olsson rätt och slätt, icke någon sagoprins eller romanhjelte.

Hon visste att Walter icke skulle velat ha Börjes solbrända hy och hårda händer, hon visste att Karl icke skulle velat gå klädd som han; ja, att sjelfve den Börje-beundrande Haqvin skulle känt sig djupt olycklig, om hans latinska och grekiska vetande kunnat strykas ut ur hans minne, likasom hans laudatur i studentbetyget.

Denna känsla af att bröderna i hemlighet sågo ned på Börje, gjorde att Marianne kände tvång i deras närvaro: hon vågade icke visa sig som vanligt emot Börje, icke så angelägen om hans vänliga ord och smekningar, ty hon ville för ingen del att de skulle misstänka henne för att hysa samma känslor för honom som han för henne. Hon tänkte icke på, att om en qvinna blyges öfver kärleken till den man hon gifvit sig åt, så är detta ett bevis att det icke är honom personligen hon älskar.

Walter var sig lik: punktlig och flitig, cirklad och regel rät.

Han hade bundit upp en hängmatta ute i parken, så att han kunde sköta sina studier och njuta af landtluften på samma gång.

Det herskade alltid en viss kyla mellan Börje och honom, men Börje värderade Walter, derför att han med allvar skötte hvad han skulle, och Walter var uppmärksam emot Börje, nästan som han skulle kunnat vara det mot en äldre man af aktad ställning. Hur väl än Börje kände den hemliga ringaktning Walter hyste för allt som icke var akademisk bildning, så bar han dock intet groll emot honom derför, och han sade till sig sjelf, att om han fått samma uppfostran, skulle hans uppfattning kanske också varit densamma.

Men med Karl var det en annan sak. Börje hade starka och långvariga både sympatier och antipatier, och han hade aldrig kunnat med Karl. Det fans något i hela dennes uppträdande, sätt och person, som stötte Börje för hufvudet. Men Karl hade icke den ringaste aning derom. Sådant märkte han aldrig utan om det visades honom alldeles påtagligt, och Börje gjorde allt hvad han kunde för att dölja sin motvilja, hvilken dock underblåstes af hundra småsaker. Karl hade vanor, i hvilka han kände sig fullt berättigad, men som kunde reta gallfeber på Börje. Så t. ex. kunde han – med en fysik som en jätte – ligga och sofva till klockan elfva eller half tolf på dagen, och Börje kände en till äckel stegrad afsmak vid blotta tanken på en sådan onaturlig lojhet. När han derför såg honom vid den tiden folket kom hem till middagen stiga utför trappan från gästrummen, makligt utställande sina präktiga lemmar i en splitter ny kostym af trikot, elegant, åtsittande; – när han såg honom komma der med den stora hvita handen långsamt glidande längs ledstången, berlocker dinglande i urkedjan och en sömnig min qvarglömd på sina trumpna läppar, då var det som ville harmen sjuda öfver och han kände sig frestad att rusa på honom, skaka honom i axlarne och ropa i hans öron: »Hvem är det som betalar dina kläder, dagdrifvare som du är? Du är ett skadedjur, en parasit. Hvems arbete skaffar dig föda? – du, som aldrig lagt dina stora händer till ett verkligt arbete, du, som aldrig en dag i

ditt lif sjelf förtjenat ditt bröd!»

Och när Börje ibland på eftermiddagen kunde taga genvägen genom parken, då möttes han nästan alltid af samma syn: Karl, som låg på rygg i sin hängmatta, sofvande, med boken liggande platt emot bröstet eller nedfallen på marken.

Till och med Marianne, som – fast hon sof till klockan nio, förstås – åtminstone kunde hålla sig vaken tills hon skulle gå till sängs igen, tyckte att detta var för galet.

»Kära Karl, du förderfvar dig alldeles med det sofvandet», sade hon en dag, »jag försäkrar att det blir en sjukdom till sist.»

»Hvad är det du pratar! Jag ligger och läser.»

»Du läser visst inte. Jag har sett dig sofva så många gånger så.»

»Om du bara bjuder folk ut på landet för att få någon att gräla på, så hade du åtminstone inte behöft be *mig* komma.»

»Men Karl då!»

»Ja – Marianne. Men inte skall du bry dig om att lägga dig i sådant. Hvad förstår du mina studier? »

Och så fortsatte han som han börjat.

Han hade gått och knotat öfver att det icke fans något umgänge, – inga flickor. Han gick och hade tråkigt, det var derför han icke visste sig någon annan råd än att sofva, ty det var hans universalmedel emot allting. Men som han ofta gick till stationen för att hemta posten, så lyckades det honom till slut att bli bekant med stationsinspektörens två systrar, – unga flickor, som alltid ansågo sina aktier höjda med ett par procent genom det att de ständigt kunde uppträda eskorterade af en studentmössa. Efter den dagen låg Karl mindre ofta i hängmattan, och i stället kunde han vara försvunnen hela eftermiddagar. Ett par gånger hände det till och med att han försummade kaffet, hvilket Walter förklarade som ett mycket allvarligt symptom. Han såg med skeptisk öfverlägsenhet ned på något så ömkligt som att »slå sig ut.» Det var bara att försumma tid och göra sig löjlig. Han var ytterst artig emot unga damer, när han kom i deras väg, men han sökte dem aldrig.

Haqvin hade kommit underfund med att Karl dessutom brukade gå till en dansbana i närheten, der ortens tjenande ungdom samlades om lördagsaftnarne. Walter rynkade förnämt på näsan åt sin brors plebejiska smak, men Karl, som i början var smått generad, hade snart återvunnit sin säkerhet, och nu visade det sig att han hade hela skatter af tokroliga anekdoter, samlade från dansbanan. Haqvin blef lifvad:

»Jag tror jag går med!»

»Det låter du vackert bli», sade Börje.

»Hvarför det?»

»Det är ingenting för dig. Vore jag en bland drängarne der, så ville jag inte råda några fina herrar att sticka näsan dit.»

»Hvad skulle det göra?»

»Komma dit för att grina åt allting och locka flickorna från den klass de höra till, sätta högfärd och tillgjordhet i hufvudet på dem! Det är som om det folket inte vore menniskor så väl som ni. Vore jag en af

dem och hade en fästmö i laget, så skulle den herre, som ville vara med der, inte ha långt efter en tröja stryk, det är hvad jag vet.»

»Jag skulle inte vilja tillråda någon af dem derborta att försöka», sade Karl och rätade upp sin tunga, välgjutna figur.

Börje skrattade och mätte honom med en blick.

»Du vet litet hvad du mäktar mot en af oss», sade han.

* * *

Icke långt efter detta samtal hände det genom en tillfällighet, att hushållerskan blifvit läns på hembakadt hvetebröd och till kaffet endast hade vanliga skorpor, köpta hos bagaren i byn. Karl hade kommit sedan de andra rest sig från kaffebordet, men Börje stod ännu qvar på gården, vid det öppna fönstret vexlande några ord med Haqvin, som satt i matrummet. Också Walter var ännu inne, men Marianne hade dragit sig tillbaka till sitt rum.

»Bondskorpor!» sade Karl halfhögt. Han hade aldrig trott att Börje skulle kunna höra det. Men dennes vakna sinnen voro alltid färdiga att uppsnappa hvad som kom inom deras räckvidd, och han hade uppfattat yttrandet. Med häftighet gick han förbi fönstren och kom in i rummet.

Han var alldeles blek under solbrännan, som blef gul i stället för brun.

»Min herr svåger», sade han lågt och med en röst som han sökte göra ironiskt lugn, men som skälfde af raseri, »om det skulle finnas något i mitt ringa hus, som allt för mycket strider mot dina lefnadsvanor, så ber jag dig för allt i verlden inte för min skull lägga band på dig och stanna qvar.»

Ingen af dem hade någonsin hört honom bryta ut på detta sätt. Den lugne Börje! Det tycktes som om hans ögon snurrade rundt af vrede, och läpparne hvitnade under skägget.

»Du missförstår mig», sade Karl med ytterlig förlägenhet, »det är just för det allting är så godt och bra här, som ...»

»Ja, jag förstår. Och när det *en* enda gång råkar bli endast så, som en hel hop menniskor af mitt skrot och korn måste nöjas med att ha det, så skall strax det der *bond*- spottas ut åt mig!»

»Jag tänkte inte på dig. Jag tänkte bara på skorporna. Hemma bruka vi alltid kalla dem för bondskorpor.»

»Ja, Börje, jag är alldeles säker om att Karl inte menade något illa», mäklade Walter, »det kan så lätt komma en i munnen ett sådant uttryck, som det inte fins någon mening i.»

»Jo, det fins just mening i det. Det var öfversitteriet, som stack fram så der oförhappandes, och det är öfversitteri jag inte kan tåla. Jag och mitt folk äro bönder, men det skäms jag inte för, men ni – lärdomssnobbar – ni tro att allt som ni rata skall ha namn efter oss, derför att åt oss kan det vara godt nog, och derför att så länge *vi* rätta munnen efter matsäcken, så länge ha *ni* något att klippa af, sedan ni kommit i kronans tjenst. Men en vacker dag kunna *vi* kanske begära att också fint folk titta efter i matsäcken innan de gapa för stort. Det var bara det jag ville säga.»

»Hur kan du bli så ond för en småsak, som inte var ämnad att såra?» sade Walter lugnt.

Karl såg ut som om han fått en köttbit i halsen. Han sväljde och sväljde, röd i ansigtet och stirrande på Börje.

»Bry dig inte om det, Walter», sade Börje, »tror du inte jag vet att det i grunden är som om jag vore af en annan race än du och hade annat blod än du, bara derför att jag inte legat vid en akademi?»

Han gick.

På ett sätt tyckte han det var dumt att han brusat ut, men på samma gång var det honom en lättnad att ha fått luft.

»Han kan verkligen ha underliga idéer, hvem skulle ha ringaktning för honom, derför att han inte legat vid någon akademi!» sade Walter till Marianne, som stod på tröskeln till sitt rum och hade hört ordvexlingen.

Haqvin hade hela tiden hållit sig tyst som en råtta och dröp nu ut på gården med en min som om han fått ett ämbar kallt vatten öfver sig. Det var något i Börjes sista ord, som gjorde att han kände sig skamfull.

»Ja, hvad i all verlden var det åt honom? Han brukar ju annars inte vara på det sättet», sade Karl i det han återtog sin kaffedrickning; i handling vederläggande all beskyllning för att ringakta bondskorpor.

Marianne gick åter in till sig, men det rann henne i sinnet ett yttrande, som hon hört ett par af pigorna fälla sins emellan: »ja, när herrn blir ond, tar han aldrig reson, och då kan en stå på ho’edet liasåväl som på benen; de’ nyttar inte hva’ en gör.»

Vid qvällsmatsbordet visade Börje sig emellertid icke ond. Det enda som märktes var att han icke gerna såg på Karl. Men efter den dagen kom det under hela sommaren ingenting annat än bybagarens skorpor till kaffet. Troligtvis var Karl icke den ende som beklagade förändringen, ty jungfrun var en mästarinna när det gälde bakverk.

Detta utbrott af dåligt lynne var det första Marianne sett hos sin man, och med sitt vanliga behof af att blidka, omgaf hon honom ännu mer med sin smeksamhet. Men han syntes så lugn och prosaisk, att hon började känna tvifvel om, huruvida hans kärlek var af det rätta slaget. Han kunde trafva omkring dagen igenom, med en nybarkad käpp i näfven, Fogg i sina hälar och ofta med Haqvin halfspringande vid sin sida ifrigt pratande. Det såg vid sådana tillfällen alldeles icke ut som om han erinrat sig, att det i ett elegant litet arbetsrum satt en täck liten hustru och väntade på honom.

Äfven om det icke förefunnits någon orsak att blidka Börje, så var Mariannes natur ingalunda så osammansatt, att hon utan vidare kunde afstå från de små kärleksintriger, dem hon satt i gång med sin herre och man. Hennes klängande ömhet var för ingen del mindre än förr, fast hon bemödade sig om att dölja den inför bröderna.

Dubbelheten i hennes känslostämning gjorde att det kom en märkbar oro i hennes sätt. Hon vaktade på Börje för att obemärkt kunna ge honom ett ord eller en smekning. Men han lade icke märke till någon förändring och gaf ej akt på de små konstgrepp hon begagnade för att några ögonblick få vara ensam med honom, eller hur många gånger på dagen hon sprang ut i parken i hopp att möta honom, när han tog genvägen derigenom.

Men Walter hade blifvit uppmärksam. Det fans något i Börjes och Mariannes förhållande, som gjort honom nyfiken, och han spionerade så smått.

Det fans en kilformig, snårtät del af parken, som sköt in mellan tvenne åkrar. Det var långt från det ställe, der Mariannes bröder bundit upp sina hängmattor. Denna väg brukade Börje ofta taga, då han kom från folket.

En dag då Marianne satt här, längst in i en liten grotta, så att ingen kunde passera förbi derute på gången

utan att hon skulle märka det, kom Walter gående der förbi.

»Ah, sitter du här, lilla syster!» utropade han och kom in i grottan.

Han visste mycket väl att hon satt der och väntade på Börje, men han drefs ofta af en lust att småretas. Och dessutom var han omåttligt nyfiken, han hade en skeptisk lust att dissekera upp allting.

Han kom in i grottan, satte sig och började småprata under det han långsamt och bara för tidsfördrif satt och spetsade en blyertspenna.

Marianne och han pratade hit och dit om strunt och bagateller. Marianne önskade honom dit der pepparen växer, ty hon hade icke på hela dagen sett Börje mer än vid middagsbordet.

Plötsligt böjde Walter sig fram. Han såg henne med en skälmsk uppmärksamhet in i ögonen.

»Marianne, du», sade han lågt, »säg mig bara en sak, men rigtigt uppriktigt: är du verkligen kär i Börje?»

Marianne blef blossande röd, som om man öfverraskat henne med någonting otillåtligt. Walter betraktade henne fortfarande som om han fruktade att en enda min i hennes ansigte skulle undgå honom.

»Kär – nej men jag håller af honom», svarade Marianne i det hon såg ned och lekte med en rosett på sin klädningskjol.

»Bara det?» upprepade Walter.

»Ja, behöfs det mer?» Det låg otålighet i systerns ton.

Kring Walters läppar skymtade det till som ett litet löje.

»Det är ändå egendomligt hvad ni qvinnor kunna vara omedvetna», sade han och reste sig, »men kanhända är det vår lycka.»

»Hvad menar du!» ropade hon nästan häftigt. Det hade legat något i hans ton som sårade henne.

Men han bara skrattade till, på sitt korta, inåtvända sätt, och gick derifrån.

Det var vid denna tid Börje drabbades af en förlust: hans apotekare lemnade orten, djupt sörjd och saknad af sin schackmotståndare.

Marianne var hjertlös nog att förklara det för en ren vinst; så slapp hon då se dem sitta der och hänga näsan öfver sina figurer och »se djupsinniga ut för det ingen skulle komma att tänka på hur dumt det var».

Men Walter, som var en af dem som vilja smaka på allt och som hinna med allt, förklarade sig villig att för den återstående delen af sommaren upptaga apotekarens mantel och lära sig spelet. På fem minuter kunde han dragen, men det hjelpte honom naturligtvis icke; han blef slagen hvarenda gång. Men så började han taga saken teoretiskt, skaffade sig ett större engelskt arbete om schack och ett par tyska sådana. Sedan fick Börje veta med hvem han hade att göra, och krigslyckan blef så skiftande, att spelet fick hela sin feberaktigt spännande lockelse för dem båda. Börje hade stor aktning för schack, likasom för matematik. »Det är så själsodlande», var ju hans stående slagord. Men då han icke hade annan teoretisk underbyggnad än den ett par mycket ofullständiga schackböcker gifvit honom, då han endast läste tyska med någon svårighet och icke hade så mycken tid att egna åt utbildandet af sin teknik, måste han leta sig fram på praktisk väg och tänka ut system och planer på egen hand.

Om Marianne haft en tiondedel så mycket af observatör i sin natur som Walter, skulle hon haft icke så litet

nöje af att betrakta dessa två nya antagonister.

Deras torneringar stodo merendels ute i det gröna, emedan Walter ansåg det som en ren förlust hvar stund han skulle stanna mellan fyra väggar. Ty hade han kommit på landet, så ville han draga nytta deraf och späda på sina fysiska krafter med sol, frisk luft och utelif.

»Ja, gör du det, om det biter godt på dig», brukade Börje säga, ty Walter var mager och hade blek hy. Men det var någonting energiskt och starkt både i hans kroppsbyggnad och i ansigtets drag.

Aldrig framträdde denna energi mera samlad än under dessa tysta schackstrider, som voro en förtviflan för både Haqvin och Marianne.

Ibland kunde de sitta i backsluttningen, der parken var som tätast och lugnast, under de höga granarne, som stodo omkring dem som täta rödbruna pelarrader med takmålningar i skiftande allvarlig grönska, här och der med en ljusverkan af sol och himmelsblått, och längst bort rundt om alla sidor den omgifvande löfskogens saftiga grönska. Der kunde de sitta med armbågarne stödda mot det grofva grå bordet, glömska af allting annat än sina egna och fiendens planer. Och omkring dem stod den af hartsångor fylda luften så underligt tyst och stilla, som den endast kan göra i sådan tät öfverbygd granskog, och under deras fötter låg den bruna, torra barren som ett täcke af någon sträf, varm ylleväfnad, och det var som om de under dessa långa, tysta strider för första gången gjort hvarandras bekantskap. En icke schackspelare kan skratta deråt, men det var så; de lärde att värdera hvarandra. Och under denna tystnad, dessa försök att väga upp hvarandras kombinatinonsförmåga och skarpsinnighet kommo de hvarandra närmare än långa, tomma konversationsstunder kunde ha fört dem. Det var först i tystnaden de lärde förstå hvarandra.

Marianne uppfattade ingenting annat än tråkigheten, och dock var det ett par så utpreglade typer dessa två.

Börje med sitt kraftiga hufvud på tvärhuggna skuldror, sina vulgära drag med deras uttryck af mödosamt tankearbete, och så två läderbruna händer, instuckna i ett sträft uppstudsigt hår, hvilket tycktes ge den föreställningen, att det sjelft kastat hatten af och ned på marken.

Ett präktigt motstycke till denna tunga, arbetsduktiga styrka var den unge medspelaren, med sitt bleka ansigte, sin skarpt uppmärksamma blick, sina slutna läppar, hvilka egde ett uttryck likt en erfaren mans, och så det karaktäristiska hufvudet täckt af en svartglänsande kortklippt hårstubb. De smala beniga händer, som stödde hakan, hade hud så fin och hvit som en qvinnas, men sågo ut att kunna vara jernhårda i sina grepp.

Men det var icke alltid den tysta granplanteringen, som valdes till kampplats. Börjes favoritplats var just i brynet af skogen, der ängen tog vid. Der hade han utsigt åt gården och åt vägen som ledde dit, och der gassade solen. Då drog Walter stråhatten ned öfver ögonen, ty han tyckte icke om att bli solbränd, men Börje sköt sin hatt på nacken derför att han var varm och ville känna vinden stryka öfver pannan, och så lågo de i gröngräset med schackbrädet emellan sig, Börje nästan alltid på magen, med armbågarne stödda som pålar mot marken.

Och så kunde det hända ibland att Haqvin och Marianne kunde komma ut med kaffeserveringen, och Karl i släptåg efter sig som ett slags laståsna. Och när man låg der så bra, och det var slut på partiet, så kunde det hända att det blef mycket och godt snack och att antagonisterna blefvo liggande midt emot hvarandra, pratande med liflighet som två kamrater, medan de andra sysslade fram och åter kring kaffet.

»Nej, jag har beslutat mig att inte gifta mig», sade Walter vid ett tillfälle.

»Ack, du blir nog omvänd, min kära bror», sade Marianne, som just gick förbi.

»Hvarför skulle du inte gifta dig?» frågade Börje, på sitt vanliga sätt utsträckt i gröngräset, d. v. s. med

hälarne i vädret och hatten på nacken.

»Joo», svarade Walter torrt, men med en anstrykning af humoristisk sjelfironi, »när man efter sju sorger och åtta bedröfvelser ändtligen lyckats få en brödbit, så är det väl bra förargligt om så andra ska’ komma och äta upp den för en.»

»Andra? Hvem menar du med andra?»

»Hustru och barn, vet jag!»

»Nej, fy tusan! Gamla ungkarlar höra till jordens skadedjur. Och sen, hvad vore det för glädje att gå der och stabba ensam?»

»Jo, ser du, då kan man ha råd att lefva som folk. Nej, jag gifter mig inte. Se bara på pappa. Hur kunde han inte ha left sorgfritt, och nu är han gråhårig bara af penningbekymmer. Nu är han van vid att höra oss stimma och väsnas omkring sig; hade han inte varit van vid det, så hade han inte saknat det heller. I alla fall är pappa en ovanligt lycklig äkta man, alldeles ett undantag. Men de flesta bli bara lefvande uppätna utan att ha den ringaste ersättning för det.»

»Ja, jag skall inte heller gifta mig!» ropade Haqvin och kastade sig i gräset.

»Du! Vill du också komma och klyfva näbb?»

»Ja, för fruntimmer di ä’ så – di ä’ så – – . Han hade ännu inte lärt sig hvad han skulle säga, men han hade ett sublimt förakt för qvinnokönet.

»Du, kyckling, kan tiga stilla», sade Walter.

Strax innan bröderna skulle resa, kommo föräldrarne ut till Tomtö. Det var deras första besök der sedan Mariannes giftermål. De hade så svårt att komma ifrån.

Modern blef ytterst konsternerad öfver att Marianne stod så alldeles utanför alla hushållssaker. Hon kände en förskräckelse dervid, som hade hon kommit underfund med att hennes dotter föraktfullt satt å sido en eller annan helig ceremoni.

»Mitt kära barn, det går aldrig an.»

Men det kära barnet bara sänkte sin nacke och sköt fram sina läppar. Mamma kunde ju se att det mycket väl gick an; det fans ju ingenting att anmärka på någonting.

Ja, men man kunde icke påräkna att alltid ha en lika pålitlig hushållerska.

Jo men, kunde man så; för pengar kunde man få folk, det var inte farligt.

Men hvad skulle Börje tycka?

Det brydde han sig inte om.

Och om hon inte sjelf kände sig främmande på detta sätt? Om hon inte kände det som om hon gick till en annans bord?

Nu var det ledsamt att mamma bråkade, och så blef det inte mer tal om den saken.

Fru Björk kunde icke annat än beundra sin svärson som ett riktigt mönster för äkta män. Och som hon kände liksom ett behof att godtgöra något för sin dotters räkning, visste hon icke nog hur hon skulle visa de

vänliga känslor hon hyste för honom och hur högt hon förstod att uppskatta honom.

»Hvilket nyttigt och verksamt lif du för, Börje, det är riktigt intressant att se. Blir du aldrig trött af att arbeta jemt?»

»Kära mamma, det jag gör kan man knappt kalla arbete; en välbehållen jordbrukare för egentligen ett latmanslif. Det är bara att se till att alla andra göra sin skyldighet. Jag nästan skäms öfver mig sjelf.»

»Men Haqvin säger att du sjelf tar i rätt ofta.»

Börje skrattade och såg på sina händer, som voro solbrända men välskötta.

»Ja, hvad är det! Jag kan komma ut och ta några tag till hjelp för att raska på dem som träla derute eller för att visa dem att jag inte är rädd att hugga fast och att jag är så stark som någon af dem. Men sen kan jag ju gå in och hvila mig på min soffa, om jag har lust, så att det är då ingenting att tala om. Annat är det att hänga i från morgon till qväll; det är att arbeta. I tysthet beundrar jag mina drängar.»

Fru Björk fick tårar i ögonen; det var ett sådant eget tonfall i hans röst, något af en vänlig hand som stryker öfver ett trött hufvud, något af en erkännande röst, som säger: jag vet att du varit duktig. Kanske var det något af detta hon sjelf hade behof af, efter det rörde henne.

Svärfadern gick omkring och såg fryntlig ut, men egentligen trifdes han inte riktigt, han kunde inte med Börje: en kälkborgarsjäl, en smulgråt. Det fans intet vin till maten och intet viraparti på qvällen.

Pligtskyldigast var han ute med Börje för att se på åkrarne, vida fält med vasstät böljande säd.

»Det ger pengar!» sade han belåtet; det var det enda han förstod af saken.

Sista dagen af vistelsen på Tomtö var det regnväder, och sedan eftermiddagskaffet druckits, slog man sig derför ned i förmaket. Alla voro der utom Haqvin.

Efter en stunds tystnad tog kamrern cigarren ur munnen och sade:

»Hör du, Börje, jag skulle vilja tala ett par ord med dig om affärer.»

»Vill pappa att vi gå in till mig?»

Svärfadern såg sig omkring i rummet. Nej, det var endast hans egna.

»Tack, det behöfs inte; jag kan godt säga det här.»

Han hade just suttit och öfvervägt om det skulle vara bäst att säga det ensam med Börje, eller i de andras närvaro. Han hade beslutat sig för det senare, ty samtalet skulle härigenom få mindre anstrykning af förtrolighet, och det skulle bli lättare att undvika närgångna frågor. Han hostade derför och sade:

»Jag ville bara fråga dig, om du kunde låna mig en fyra tusen kronor.»

Börje, som gått fram och tillbaka på golfvet, stannade.

Walter reste sig och gick ut.

»För närvarande har jag inga penningar disponibla; de äro nedlagda i jorden och bundna.»

»Nåja, så är ditt namn lika godt som penningar.»

För den artighet, som låg i detta yttrande, var Börje alldeles döf; han höll sig uteslutande till dess afvigsida.

– Jaså, var man nu der? Han visste hvart man syftade. Det var han – den rike svärsonen – som skulle hjelpa sina svågrar fram i verlden! Till det kunde han vara god nog. – Och dimmigt döko de upp, alla små högfärdsdrag han sett hos dessa unga herrar och alla de rikmansvanor, som voro honom främmande, och som harmade honom så obeskrifligt. – Jaså, nu skulle de klifva på hans axlar för att komma upp, och sen spotta ned på honom, då de kommit ännu högre. Han hade sett sådant.

»Man kunde ju ta ett amorteringslån i någon sparbank», fortsatte svärfadern, då Börje förblef tyst.

»Men det fins inte ringaste skäl för att pappa tar upp lån.»

»Jo, visst fins det skäl!» Den gamle herrn kunde icke låta bli att dra på mun öfver yttrandets naivetet. »Men du kan nog säga så, eftersom du inte känner min ställning.»

»Jag känner den alldeles tillräckligt för att kunna döma, efter hvad jag vet. Ett amorteringslån, säger pappa. Men pappa har sin gifna bestämda lön, som inte kan bli större och som går jemt åt för hvarje år. Hvad skall pappa då amortera med?»

Börje talade med en lugn torrhet, som verkade obehagligt. Svärfadern höll på att ge ett häftigt svar men betvang sig, och endast en förlägen tystnad lade sig för några ögonblick öfver rummet, som hade ett oskickligt yttrande blifvit fäldt derinne.

»Men faktum står qvar, att jag måste anskaffa penningar att slå ihjäl ett par vexlar med, samt att jag nästa år får tre studenter att hålla i Lund.»

Börje hade tveksam gått några slag af och an på golfvet, så stannade han.

»Hör du, Karl, jag har ett par ord jag skulle vilja säga din far.»

Karl reste sig stolt och gick sin väg med mulen uppsyn.

»Säg, är det verkligen pappas mening, att pappa med de inkomster pappa har af brandstodsbolaget och på sin agentur skulle kunna underhålla tre söner vid universitetet? Och tre unga män med sådana vanor som mina svågrar.»

»Men, herre Jesus, hvad vill du jag skall göra? När vår Herre gifvit en barn, kan man väl inte vräka ut dem på gatan heller!»

»Förstås. Men alla som fått barn kunna inte låta dem gå läsvägen.»

»Ja, men när nu *mina* pojkar ha valt den!»

»Ja, ha de valt den, så låt dem slå sig fram på den också.»

»Du vet nog att man inte slår sig fram på den med två tomma händer», invände den gamle herrn med en missbilligande blick.

»Då väljer man en annan.»

»Derför att ens far inte vårdar sig om att lägga två strån i kors för en?»

Börje skyggade till vid dessa ord, men han sade ingenting.

»Nej, vet du, till en så krass egoism har jag ännu inte kommit.»

»Jag menar inte så illa som det låter», sade Börje i en mildare ton, »och jag talar inte om der det fins utomordentliga anlag eller en obetvinglig håg.»

»Men jag tror just att mina söner ha både håg och anlag för boken.»

»Det tror jag också – Walter och Haqvin. Men hvad den här Karl beträffar» – om det gält hans lif, skulle Börje icke kunnat låta bli att begagna detta halft föraktfulla uttryckssätt – »kan pappa verkligen tro att det är hågen för sjelfva studierna, som drifver honom? – jag menar att han läser, bara för att få *veta* något? Och tror pappa att han har större anlag att bli läkare än t. ex. smed eller garfvare?»

»Du tror väl inte att jag låtit honom ta studentexamen för att bli smed eller garfvare!»

»Nej – det skulle inte ha anseende nog, det. Men hur fort tror pappa han kan bli läkare, på det sätt han sköter sina studier? Och hvad kan det komma att kosta?»

»Låt oss i Guds namn tala om något annat!»

»Som pappa vill.»

Det uppstod en stunds tystnad. Den menniskan var värre att handskas med än herr Björk någonsin trott.

Marianne satt och såg ned på sitt arbete, men höll på att gråta, fru Björk stickade med nervös brådska. Hon såg ut som vanligt, men hade två röda fläckar på kinderna.

Börje gick fram till fönstret och stälde sig att se på regnet, som fortfor att plaska ned derute.

»Men vi kommo ifrån vårt ämne», återtog den gamle, med öfvervinnande af sin motvilja; »vill du ge mig ditt namn?»

Börje vände sig om för att icke vara oartig, men stod qvar vid fönstret med ryggen åt dagern.

»Jag har aldrig brukat gå i borgen», sade han lugnt, »och jag skulle inte vilja göra det, utan på det enda vilkoret, att pappa ville förtro mig hela sin ställning och att jag såge någon möjlighet att reda den.»

Kamrern harsklade sig. Han förvred sin min ett ögonblick, som om man stänkt honom någonting i ansigtet. Hvilken ton! Han ämnade sannerligen tillvälla sig ett slags förmynderskap, denne bondpatron, denne – – – Nej, det gränsade till oförskämdhet.

»Min ställning reder sig nog, när jag bara blir af med vexlarne. Med ett amorteringslån är det hjelpt.»

»Pappa kommer att ta nya vexlar, ty pojkarne kosta för mycket, och skulden måste växa på alla kanter. Det är inte rätt, att vänja pojkarne vid att få allting till skänks, utan det ringaste besvär. De lära sig hvarken hvad arbete eller penningar äro värda. Och dessutom är hela förfaringssättet skeft. Pappa, som egentligen icke gjort skulderna, skall ensam påtaga sig dem, ställningen måste under en så onaturlig tyngd ramla öfver ända, fordringsegarne bli lidande derpå och de egentliga gäldenärerna gå fria som om hela saken icke rörde dem, derför att de kastat *sina* förpligtelser öfver på pappa. Det är att förtaga dem hvarje känsla af sjelfansvarighet. Nej, lär dem att inskränka sig, att arbeta och att sjelfva svara för sitt.»

»Inskränka sig? Du menar lefva på halfportioner eller – »

»Hå, jag har hört att Walter denna sista termin lagt sig till med dublett. Kan inte en sådan pojke ha nog med ett rum!»

»Det är en sak, som ingen har rätt att lägga sig i. Walter ger lektioner, och det är han sjelf som betalar hyran för det ena rummet.»

»Hans lektionsinkomster kunde nog behöfvas ändå. Ja, och så är det Karl. Ger han också lektioner?»

» Nej.»

»Det visste jag nog! Tro inte han tar till arbete så länge det fins någon utväg för honom att slippa! Det är först när han inte längre kan få god mat gratis, som han hugger i.»

»Men du begär väl inte att han skall gå ut och gropa heller?»

»Jag begär att han skall tänka på att pappa inte *kan* försörja honom längre. Jag hade en bekant, som så godt som underhöll sig sjelf i Lund, och det ända sedan han satt i sjette klass. Det var ändå en klen pojke, som kanske behöft att spara sig.»

Det kom en vekhet i Börjes röst, när han tänkte på Pål.

»För resten kommer jag in till staden en af dagarne och då kunna vi talas närmare vid», tillade Börje.

När han en stund derefter blef ensam med Marianne, gick han fram till henne.

»Gråt inte», sade han mildt, »det skulle ha kommit förr eller senare. Ni ha lefvat som om er far vore en rik man, och sådant hämnar sig. Jag är viss om att han har en förfärlig skuld att balansera.»

»Men Börje, du som har så god råd, du måtte väl kunna hjelpa honom!»

»Aldrig med förbundna ögon, och aldrig med bundna händer.»

»Men du kan väl tänka att det skall vara obehagligt för pappa att skola ställas till svars af dig. Och hvad skulle det vara för dig att visa honom den smula förtroende att skrifva på; inte låter han dig förlora något.»

»Marianne, mina affärer får du inte lägga dig i.»

Det kom sträft. Det var första gången Marianne kände bristen på gemensamhet falla tillbaka på henne sjelf. »Mina», hette det. Hon stod utanför hans affärer som utanför hans arbete.

Det var en förödmjukelse, som om han förebrått henne bristen på förmögenhet, och han hade sårat henne i det allra ömtåligaste. Hon upphörde med ens att gråta, men hela qvällen talade hon icke till honom.

Äfven under de närmaste dagarne efter det hennes familj lemnat Tomtö, var hon mulen, utan att detta syntes göra intryck på Börje.

Hon hade trott att han skulle komma och be om förlåtelse, men det hördes ej af.

Följande söndag reste han in till staden. Marianne kunde förstå att han haft någon affärsuppgörelse med fadern, och hon brann af otålighet att få veta hur den utfallit, men Börje sade ingenting om det, han framförde helsningar från hemmet och var vänlig som vanligt, men att någonting varit i olag, det tycktes han icke ha en aning om. Och Marianne hade dock törstat efter en liten scen. Hon hade varit så säker på att den måste komma. Hon hade ju icke alls visat sin vanliga smeksamhet de sista dagarne. Och det föreföll henne rent af som en omöjlighet att Börje icke skulle sakna de ömhetsbetygelser, som blifvit hennes dagliga bröd.

Hon hade sagt till sig sjelf, att när han kom hem ifrån staden, då skulle det komma. Men det kom icke. Han hade icke att förtälja om någon storsint handling och han sade icke: »Marianne, jag kan inte lefva utan din

kärlek».

Han satte sig lugnt till bords och åt med aptit. Marianne satt och petade i maten och åt nästan ingenting. Naturligtvis var hon den förorättade makan, och hon visade det på det mest taktfulla sätt, genom att vara tillbakadragen, sårad i sitt innersta, ljuf i sorgsna leenden, men allt var som förspildt på denne ohjelplige. Han hade inte ringaste känsla för det. Marianne var indignerad, upprörd öfver en sådan likgiltighet. Men det värsta var att hon kände ett oemotståndligt behof att sluta fred, och att hon icke visste hur det skulle gå till med bibehållande af sin krigsära. Han såg rent af ut som om han kunde låta detta fortfara både dagar och veckor. Hon vände hundra olika anfallsplaner i sitt hufvud, hon måste tvinga fästningen att kapitulera. Men ack, allt skulle studsa maktlöst tillbaka mot detta afskyvärda sinneslugn. Hon skulle haft lust att gråta högt och att stampa i golfvet, men då skulle han bara gå sin väg utan att säga ett ord, det visste hon mycket väl.

När måltiden var slut, reste han sig och gick fram till fönstret, der han stod och såg ut på gården. I nästa ögonblick skulle han gå, det visste hon. Allting snurrade rundt i hennes hjerna. Hon blygdes att förödmjuka sig och hon kände ett sådant oemotståndligt behof att bli smekt.

Med sin mjuka gång gick hon tveksamt fram till honom. Han stod alldeles orörlig, såg endast flyktigt åt sidan och såg ut på gården igen. Hon höll andedrägten och hon trodde säkert att han kunde höra huru hennes hjerta klappade. Hon trodde att hon skulle förgås af blygsel, men hon smög ändå upp sin arm helt sakta och lade den kring hans hals.

Han tycktes icke det ringaste öfverraskad – egenkära varelse som han var – utan han vände sig helt lugnt om och tog henne om lifvet.

»Jaså, du har gått och harmats på mig i fyra dagar?» sade han. Och så storskrattade hans ögon, och under skägget spelade den nedrigaste skälmaktighet. Hon kände sig så liten, så liten. Hon kände att han såg ned på henne som på ett löjligt litet kryp. Men han måste ge sig, han skulle inte kunna stå emot. Och så lade hon sin andra arm också om hans hals och så såg hon in i hans ansigte med sitt mest förföriska leende, och hon visste att hon hade mjuka, finhylta läppar. Var det att stå emot!

»Det skall du inte bry dig om en annan gång, min unge lilla, för då får du bara dubbelt besvär, först att skapa dig ond och sen att göra dig god igen», sade han och strök henne gäckande öfver ansigtet, så att det fjuniga håret drogs ned öfver ögonen och hon måste stryka det undan med handen för att kunna se. Hon visste icke alls hvad hon skulle säga.

»Ja, och så kostar det på att slå om, och det måste du», fortfor han skrattande. »Ser du nu, att det faller tillbaka på dig sjelf när du går och är surmulen.

Och hela tiden var hon bara rädd att han skulle gå, men det gjorde han inte, utan när hon nu såg så frestande ut, så böjde han sig verkligen ned och kysste henne.

Marianne hade känt en sådan vantrefnad under de dagar hon genom trumpenhet sökte tvinga Börje till afbön, och i denna omgifning, der hon icke hade en menniska utom honom att meddela sig med, blef långtråkigheten under sådana förhållanden så öfverhandtagande, att hon nu var nöjd att få freden undertecknad på hvad vilkor som helst. Att icke allenast afsäga sig den smula förströelse som kunde ligga i ett smeksamt koketteris små omvexlingar, utan till på köpet få se att han med det orubbligaste sinneslugn fördrog den kallsinnighetens faste- och pröfvotid hon behagat ådöma honom, det öfversteg hennes krafter. Derför var hon glad att låta hans tystnad angående faderns affärer passera oanmärkt. Hon kände redan att ett försök att tvinga honom skulle vålla henne hemliga förödmjukelser i alldeles samma mån som det visade sig utan verkan på honom.

Men hade hon under försoningens glädje drömt sig till att de första tiderna af deras äktenskap kunde lefva upp, så kom hon inom några dagar till insigt om att detta var en villfarelse.

Gårdens skötsel, kommunala ärenden och mycket annat tog Börjes tid så fullt i anspråk, att han endast hade måltidstimmarne och sina aftnar för Mariannes räkning. Aftnarne måste hon dessutom dela med tidningarne. Och nu var hon trött att som en bogserångare söka draga honom in i den gamla förälskelsen. Han åt, han sof, han skrattade, skämtade smått och smekte sin hustru, allt med samma glada tillfredsställelse, som om det icke funnits det ringaste i verlden, som han saknade eller åtrådde. Denna orubbliga belåtenhet irriterade Marianne och hon kände en tillväxande ringaktning för denna frånvaro af missnöje. Enformigheten hängde vid hennes fingrar värre än lim, dagarne kröpo framåt så sakta att det var en ändlöshet från middagen och till aftonen, men han märkte ingenting; han märkte inte att de bodde i en öken och att hela verlden höll på att falla i sömn omkring dem. Tvärtom, hon kunde se honom skynda åstad derute på gården, med käppen i handen, Fogg i hälarne och en min, så vaket intresserad, som hade han det mest underhållande tidsfördrif i sina tankar, då hon var så led åt sin eviga knyppling och dessa afskyvärda antimakasser, att hon icke visste hvart hon skulle ta vägen. Allt detta härmade henne som någonting oförnuftigt, oresonligt. Om han insett hur tråkigt de hade det, tyckte hon det skulle varit drägligare, men han var belåten, alltid belåten. Han såg ut som om han tyckte att allt detta var roligt.

Detta kunde icke vara annat än den mest häpnadsväckande andefattigdom och inskränkthet. Roligt? Det var så att man kunde dö af det!

Men han trodde naturligtvis att det inte fans bättre till än att med långstöflar vandra öfver krasande stubbåkrar eller mellan slamrande höstvagnar. Han trodde inte att lifvet hade högre intressen än profmjölkning och hästutfodring, och var det fråga om det som var vackert, så förstod han sig icke på annat än blanka nötkreatur och välryktade hästar. Hans ögon kunde lysa när han sade: »Marianne, se bara på den kon, se, hvilken läggning! Hvilket fint litet hufvud!» Och Marianne såg en den grymmaste, dummaste best, som blängde på henne med förfärliga glosögon, så att hon kunnat springa och skrika, om det inte varit en skam att bli utskrattad. Men hon kom att afsky Börje, derför att han kunde säga att kor äro vackra. Hon vågade knappt ge sig ut om en dörr, bara derför att hon fruktade att möta dem.

Det var med förundran hon tänkte på hur hon så länge kunnat blunda för hur inskränkt han var. Och hon såg tillbaka på sin egen blindhet med öfverlägsen medömkan. Hon hade bedömt honom felaktigt. Hon hade trott honom om så mycket, som han icke egde. Men nu hade hon kommit till insigt af hans inre fattigdom. Hon förstod att han kunde lefva år efter år i denna enformighet, utan att nedtryckas deraf, emedan han icke egde hennes finare uppfattning och emedan hans sinne icke kände så rikt som hennes:

»Ju högre lif, dess högre qval du röner.»

Marianne hade inträdt i romanerotikens sista skede: hon var *ensam* och *oförstådd*.

* * *

8.

Med den likgiltighet, som smugit sig in mellan Börje och Marianne, blandade sig för Marianne en underlig ångest. Hon fruktade att bli gammal. Hon hade aldrig förr tänkt på det. Men nu, hvarje gång hon såg sig i en spegel och njöt af att följa sitt ansigtes mjuka drag eller konturerna af den yppigt fylliga figuren, greps hela hennes själ af jubel öfver att vara ung, men denna njutning hade skärpts till ett girigt begär att mynta ut hvarje atom af denna ungdom till minnen för kommande dagar.

Hon kände med skrämmande klarhet att den fägring, som ännu egde i behåll sin friskhet, var bestämd att

vissna; hvarje dag den fans till var endast ett närmande mot dess slut. Allt annat var intet vid sidan om detta stora, ödsliga medvetande om en ungdom som kunde räknas i minuter och som flydde ... flydde! Den var skyldig henne mycket mera – hela rikedomar ännu. Hon ville gripa dem – söka dem, finna dem! Hvar – hvar? Och hon flammade upp i feberaktig ifver för att i nästa ögonblick sjunka ned till sin förra likgiltighet, med dess tunga, söfvande lugn.

Allt var gammalt nu, och att lefva om det samma skulle icke göra henne rikare än hon var.

Tiden rann henne mellan fingrarne lik soltorkad sand: långsamt, oaflåtligt, i dödande enformighet. Förr hade hon med stolthet känt det som vore hon skapad till en ständig ungdom, och med skadegladt löje hade hon sett på alla dem, som i bedröfvelse skredo öfver tjugutalet och in i den ålder, som ingen qvinna önskar sig till. Nu drogs hon sjelf allt närmare den fatala gränslinien. Tre år – hvad var det? De skulle glida undan med samma förfärande långsamma jemnhet. Och hvad skulle hon ega som behållning af denna dyrbara, oersättliga tid? – Intet! Intet!

För att fylla tomheten och döfva sin ångest hade Marianne en enda utväg: romanerna. I fantasien lefde hon det lif som verkligheten icke unnade henne, och denna unga qvinna med det anspråkslöst blödiga sättet och som lefde så skild ifrån verlden utan att med sin hand vilja beröra hvad som kunde stämplas som osedligt, bytte i sjelfva verket om älskare lika ofta som hon bytte om bok, ty hon gjorde sig identisk med hjeltinnan och sög romanernas erotik som ett barn suger sin tumme: gaf det icke näring, så gaf det dock ett slags tröst.

Så satt hon en dag framåt i September, uppkrupen i soffan och med fötterna dragna upp under sina kjolar. Eftermiddagsvärmen låg tung öfver rummet och lukten af heliotrop blandade sig i dess qvafva luft.

Marianne hade tagit till en af sina älsklingsböcker, som hon läste om igen. Den passade så väl till hennes stämning. Den var så ljufligt sorglig. Den var att riktigt smälta vid. Och så var den så moralisk att det kunde kännas rent af som en god gerning att läsa den. Det var att njuta af en kärlekshistoria med hela tillfredsställelsen af att vara ett helgon. Sådant visste Marianne att sätta pris på.

Och hon läste sin egen historia tyckte hon:

Dick trycker mig än närmare till sitt breda bröst. Nattvinden suckar. Måhända vaggar han på sina vingar någon lefnadstrött ande dit öfver till det i fjerran belägna landet. Han kysser de nickande rosorna och hviskar i våra öron mången svärmiskt ljuf saga, som vi hvarken akta på eller förstå.

– »O Dick» – mumlar jag – »jag önskar till Gud, att jag finge dö nu. Aldrig, *aldrig* blir jag så lycklig mera.»

Dick skälfver i sina kraftiga lemmar.

– »Tala inte om döden, min älskling!» –

Hvilket hänförande språk! Nattvinden som vaggade, suckade och kysste! Dick som skalf i kraftiga lemmar! Allt detta betog Marianne.

Och vidare gick hon – alltjemt hon sjelf – i fantasien var det himmelskt skönt att fälla tårar vid den mest poetiska bland skilsmessor. Och sedan kom det mest englalika af allt: det unga blomstret sjönk tillhopa, brutet, men ljufligt ännu – naturligtvis, och med sina blomstertankar endast fylda af Dick, den ridderlige Dick, med hvilken man nog kunde få ha en liten kärleksintrig deruppe hos Gud Fader, sedan man härnere dött af sorg.

Marianne var så inne i historien att hon tyckte sig känna hur hon sjelf förflyktigades; genom så mycken idealitet borde man kunna bli riktigt genomskinligt förklarad, riktigt så att stenhjertan kunde smälta dervid.

Skuld, fel, ansvar; handlingar och handlingars följder – det fans icke der! *Ödet* var det, som det alltid är, när det gäller en fläckfri hjeltinna och en tragisk upplösning. Och hon var *fläckfri* Men hennes man, denne klumpige, godmodige ...

Hvad var detta för tankar?

Hon lyfte upp hufvudet och såg omkring i rummet med ögon som sågo allting i en dimma, ovana vid allting annat än små svarta bokstäfver. Hon räckte upp sina händer och strök håret från pannan. Det kändes varmt derinnanför, som om blodet stått stilla och endast jäst åt hufvudet. Och derjemte erfor hon ett tryckande obehag likt en förebråelse, en dåsig känsla af äckel som efter ett rus, och en tomhet, – en tomhet in i själen, som om lifvet icke längre orkade släpa sig fram, utan allt skulle dö af tvinsot.

Hon lade hufvudet mot soffans karm och lät händerna sjunka ned i den uppslagna boken.

Något tänkande var det icke, men i hennes hjerna rörde sig dimmiga föreställningar, som arbetade för att ordna sig till en tanke. Kärnan i det hela var något af skam. Men hon värjde sig deremot.

Hvad hade hon att förebrå sig? Boken var god, hela dess anda var religiös. Der fans icke ett orent ord, icke en tanke som var grof.

Nej, nu visste hon! Boken hade ingen skuld. Men hon var led vid lifvet, ty hon var olycklig. Hon ville dö som ett blomster också hon; ty ingen förstod henne. Ingen – ingen!

Utan en snyftning runno hennes tårar, runno endast af sysslolöshet, runno för det de icke hade annat att göra.

Icke ens vagnsbullret på gården kunde rycka upp henne. Om det också vore främmande skulle det icke vara till någon glädje. Hon hatade sina grannfruar; att sällskapa med dem och bli förlägen vid alla närgångna frågor om pigor och väfnad, mjölkafkastning – och trädgårdsskötsel; det var ännu värre än att sitta ensam och vara oförstådd.

Men steg hördes genom rummen, in genom matsalen. Häftiga steg, och dörren rycktes upp. Hon stirrade på Börje.

Hans ansigte var blekt, men ur ögonen lyste glädje och häpenhet, han drog efter andan och famlade efter ord. Slutligen fick han det fram:

»Pål är kommen!»

Det var som om rösten svigtat under sammanhopadt jubel.

»Pål», upprepade han enträget, då Marianne icke tycktes förstå.

»Hvad för en Pål?»

»Men Marianne!» – Det lät förebrående som om hon vägrat att känna igen honom sjelf. Hur var det möjligt att hon kunde förbli känslolös inför denna glädje! Det kunde han icke förstå.

Marianne hade rest sig och såg på honom med vidöppna, förväntningsfulla ögon. Denna lugna menniskas måttlösa fröjd hade någonting gripande med sig.

»Har du glömt hvad jag berättade dig om Pål Sandell?»

»Ah, sammetsblusen!»

»Han sjelf.»

Börje fick tag i hennes hand, och utan att låta henne kasta en blick i spegeln drog han henne med sig genom matrummet ut i förmaket. Hon kom skrattande, rufsig i håret och med våta ögon.

Vid bordet stod en ung herre, – eller man skulle kanske säga ett barn, som skjutit för raskt i vädret, så litet manligt fans det hos honom.

»Här ser du min hustru.»

Marianne kände sig förlägen. Han såg förskräckligt fin ut, och han *var* icke något barn. Hon var allt en smula vårdslös i sin klädsel; och det var dumt.

»Välkommen. Så snällt att ni sökte upp oss!»

Hans hand kändes fin som en af hennes. Hela menniskan påminte om en ödla; den mjuka, smala kroppen; de långsträckta händerna; denna breda mun; men framför allt hans ögon: halfslutna, stora, glänsande bruna. De tindrade mot dagern som en smal strimma, – en simmande mörkbrun glans, mellan skuggningen af svarta ögonhår.

Det var ett blekt, tunt ansigte, med en hy som syntes genomskinligt fin; en hög panna, der ådrorna skymtade under huden, – en egendomligt naken panna, som man finner den hos dem som börjat bli skalliga.

Det svarta håret var glest, kammadt ned i pannan och kortklippt. Öfverläppen skuggades af ett tunt, krusigt fjun, och munnen hade smala saftröda läppar, liknande två långa penseldrag.

Han var klädd i en onaturligt lång rock, knäppt ända upp till hakan; och den kom det smärta, smidigt kraftlösa hos hans figur att ännu mer falla i ögonen. Han försvann i denna rock, hvars ärmar hängde ut på händerna.

»Jag kan knappt fatta att Börje är gift.» – Han hade en vek stämma, som äfven i dessa likgiltiga ord lade en sorgsen timbre, och han talade med en obestämd liten brytning, hvilken åt allt hvad han sade gaf ett egendomligt behag. – »Jag hade inte den ringaste aning om hans giftermål, när jag kom hem. Det var hans mor som sade mig det ... Och jag, som kommit för att göra anspråk på alla mina gamla rättigheter öfver honom!»

»Rättigheter? Jo, Börje, det här låter ljust för mig!»

Alla hade tagit plats.

»För all del rusta er inte till strid», skrattade främlingen, »jag föreslår en fredlig liten delning. Att ni tar honom alldeles ifrån mig skall jag aldrigtillåta.»

»Vi skola se till hvad som är att göra.»

»Ja, och bland fredsvilkoren inskjuter jag, att ni skall försöka tycka så lite illa om mig som möjligt. Ty hvem vet hur det skulle kunna gå om stormakten Börje kom under ett visst diplomatiskt litet tryck.»

»Elakheter midt under fredsunderhandlingarne! Ni är då ingen diplomat, ni!»

»Vi få se. Så litet illa som möjligt – således. Är det öfverenskommet?»

»Så bra som möjligt. Ja.» –De skakade skrattande hand med hvarandra, medan Börje satt och myste i sitt svarta skägg.

»Det är märkvärdigt, Pål; jag tycker du ser yngre ut än när jag såg dig sist», sade han.

»Ja. Jag måtte ha kommit öfver något Idunas äpple utan att ha aning om det. Menniskor gissa på tjugu, högst tjuguett. – Det är verkligen oförtjent att jag ser så barnslig ut.»

Han knep ihop ögonen, så att den blanka randen blef ännu smalare, och på ömse sidor om munnen drog det sig två nålfina drag. – Drag som hos en qvinna skulle säga att ungdomen var förbi.

»Din mor bad helsa dig, Börje. Jag reste direkt och sökte upp henne, ty hvar du fans kunde jag ju inte veta.»

»Har du ... har du inte din hustru med dig?»

»Hon dog för två år sen.»

Det uppstod en beklagande paus.

»Har du inte brukat skrifva till någon här hemma?»

»Inte sedan mor dog.»

»Inte till någon af dina Lundakamrater?»

»Nej, inte en enda. Man får så olika intressen, man drifver så långt ifrån hvarandra. De skulle inte förstå mig och jag inte dem.»

»Men att du ändå sökte upp mig? Vi ha naturligtvis också drifvit ifrån hvarandra?» Börje sökte återhålla den tillfredsställelse, som spred sig öfver hans ansigte; han ville se anspråkslös ut.

»Med dig var det en annan sak. För oss kommer det inte an på intellektuel samstämmighet. Vi ha vuxit ihop från barndomen. Vi äro inväfda i hvarandras allra outplånligaste minnen. Ingen af oss kan tänka på de gamla tiderna utan att minnas den andre. Dessutom har det alltid varit genom olikheten vi dragits till hvarandra; det är kompletteringens lag, det. Men att skrifva bref kunde aldrig för oss bli en ersättning för det personiga sammanträffandet, derför skref jag inte. Men många gånger har jag längtat. Det tror jag aldrig att du har.» Det kom i hans ögon ett uttryck som fans der ofta: ironi eller vemod, det var omöjligt att afgöra hvilketdera.

»Längtat? Nej, det har jag inte. Men nog har jag tänkt på dig.»

»Nej, du kan inte längta. Du är alltid fullt belåten med det du har. Och jag kan aldrig få smak för annat än det jag *inte* har.»

»Javisst. Och så förtalar du aldrig någon annan än dig sjelf. Det säger jag dig, Marianne, tro aldrig att han är sådan som han diktar upp.»

»Det vore mer skäl att du sökte inge din hustru lite förtroende för en gammal vän, än att så här utså misstro från början. Snälla fru Olsson, arbeta er till en smula sympati för mig, trots hvad Börje kan hitta på att säga, ty nu – sedan ni olyckligtvis blifvit hans hustru – är det rakt omöjligt för mig att betrakta er som en främling. Jag känner det som om ni borde vara invigd i våra förhållanden och som om jag kunde få tala lika mycket *en bon camarade* till er som till honom.»

»Jag är alls inte främmande för er, och jag kan på sätt och vis säga, att jag känt er lika länge som jag känt Börje, ty det första han talade med mig om, det var om er.»

De bruna ögonen blinkade till, som hade ett solsken skurit i dem för starkt.

»Gjorde han! – Gamle Börje, du är dig lik ... kunde du genast tänka på mig?»

Han räckte honom sin fina, långsträckta hand, som Börje klämde i sin.

»Hvad min gjorde mor när hon fick se dig?» sade Börje, angelägen att byta samtalsämne.

»Hon grät och kokte kaffe. Och så fick jag ägg och skinka till middagen. Det hoppade och fräste och smälde på jernet alldeles som i gamla dagar, och jag njöt af att känna den lukten igen, fast inte rådde jag med att äta stort af skinkan: man ändrar smak. Men eljest var allting som förr och det var bara tomt efter dig. Jag tyckte hvar minut att jag borde höra dig stampa i förstugan.»

»Herre Gud, ja. Jag tycker också det är så roligt att komma hem, för mor bor qvar på gamla stället.»

»Ja, men hemma i mors lilla ruckel var allting annorlunda. Nya menniskor ... och i mors hage, som hon höll så putsad, der stack det upp nässlor och kardborrar i kanterna. – Du kan skratta, men det skar mig in i själen, det der med kardborrarne. Jag tyckte nästan att det var värre än att mor var död.»

Börje hostade, och hostade omigen, som om något fastnat i halsen. Det skulle väl växa kardborrar och nässlor i *hans* mors hage också en gång, och det skulle ...

»Jag ville att din mor skulle rest hit med», fortsatte Pål, »men det kunde jag inte förmå henne till.»

Börje blef så blossande röd, som om man ertappat honom på någon ogerning, men han svarade icke.

»För resten hade hon väf i gång. Det var hennes sällskap, sade hon, spinnrocken eller väfven. Det var kläder till dig.»

Börje såg fortfarande ut som det onda samvetet. Hans vän betraktade honom en smula nyfiket.

»Nå, fru Olsson, hur trifs ni på landet?» sade han hastigt, då det märktes att Börje inte ville gå med på det ämne han slagit an.

»Åhjo, så der. Men Börje är mycket ute, och då blir det allt något enformigt. Det är så förfärligt tyst. Annars trifs jag bra.»

»Ja – jag kan tro att man tröttnar på det också. Men den sista tiden har jag längtat mig alldeles tokig bara efter tystnad och stillhet ... Det måtte vara paradiset, – tycker jag nu.»

»Du skulle aldrig trifvas på landet.»

»Jag! – Jag skulle ha lust att gå i munkkåpa och sandaler, om det bara funnes ett stämningsfullt gammalt kloster för mig att disponera, ett gammalt näste med madonnabilder och svala gångar, och så en trädgård med cypresser.»

»Ja det kan du inte få här.»

»Nå men tystnad kan jag väl åtminstone få, och redan det är något. Det märks att man börjar bli gammal. För några år sen skulle jag tänkt helt annorlunda!»

»Och det kommer inte att dröja länge innan du tänker så igen. Men hvar har du varit alla dessa fem åren?»

»Dragit från trakt till trakt efter årstid och väderlek. Våren, det är Italien, vintern Paris, sommaren Alperna, hösten Rhen och ruiner – ja, och så en vinter på Korsika och en i Algier: min hustru hade bröstlidande.»

Han repade upp det som en utanlexa.

»Hvad ni måtte ha sett mycket!» inföll Marianne.

»Hå, verlden är sig lik öfver allt. Det är ingen skilnad, man bara tycker så i början.»

»Fy, ni är blaserad!»

»Visst inte. Jag har ledsnat på att lyda ånghvisslor och jernvägssignaler. Jag skulle tycka om att föra ett sådant lif som t. ex. ni härute, – med mina böcker och mig sjelf. Det måtte vara en underlig ro öfver det. Jag skulle vilja försöka hur det käns.»

»Tycker ni om böcker?

»Jag kan säga att jag lefver på dem.»

»Du borde ha lärt dig hela verlden utantill nu, så mycket har du läst.

»Hå, man hinner aldrig med något; lifvet är för futtigt tilltaget: när man lefver hinner man inte läsa, och när man läser hinner man inte lefva. Jag har försökt fuska med båda sorterna, och det är ett fel. – Antingen helt bokmal eller helt menniska.»

»Prat!»

»Har ni gifvit akt på hur uppfriskande det verkar när Börje säger det der: prat! Det är som ett enda tag ur en kall dusch, det är att ovilkorligen bli nykter vid. – Jag har just undrat om du brukade säga det ännu, alldeles med den tonen.»

»Det var för din räkning jag lärde mig säga det, och om det nu kommer igen, så är det väl också din skull: – det behöfs», sade Börje skälmaktigt.

»Tja, jag blir nog alltid den jag är! Men du har blifvit mera manlig. Jag skulle vilja säga att du blifvit ännu mer Börje Olsson än du var ... Fru Olsson, ska’ vi inte komma öfver ens om att han är en bra vacker karl?»

Marianne rodnade.

»Naturligtvis skall *jag* tycka att han är vacker. Det hör ju till mina pligter.»

»Om jag vore qvinna skulle jag tycka det i *trots* af alla pligter.»

»Naturligtvis!»

Börje slog sig riktigt på försmädlighet.

Pål skrattade och såg på honom:

»Eller kan du kanske neka till, att du är en riktig urtyp för en naturenlig uppfostran? Vore jag siare skulle jag säga att framtiden tillhör dig och dina gelikar. Gud, hvad du måtte vara stark!»

Han hade gått fram till Börje och lagt sina händer på hans axlar med ett litet försök att skaka dem.

Börje lät honom hållas, med det öfverseende man har för ett vackert barns närgångenhet.

»Jag skall säga dig något, Börje», sade Pål i det han kastade sig på en stol, »innan jag träffade din mor hade jag en så vacker plan.»

»Hvad då?»

»Jo, jag hade alldeles säkert för mig att du skulle ha köpt dig en stor landtgård. Det var lika oundvikligt som att du skulle få skägg. Man kunde icke tänka sig dig utan dessa två attribut. Men jag trodde inte du skulle ha hunnit att bli gift ännu. Jag tänkte alltid: strunt, han blir inte färdig!»

»Nåja, inte kunde det göra någon skilnad, om jag var gift eller ej?»

»Jo, ser du, jag hade tänkt att hyra mig in hos dig för hela vintern.»

»In!»

»Ja. Vet du jag känner mig som en gammal kappsäck, sen all verldens jernvägs och tulltjenstemän gett den sina törnar; den måste antingen lemnas i stillhet eller falla i stycken.»

»Nåja, men hvarför kan du inte hyra in dig hos mig lika bra fast jag är gift!»

Börje flög upp från stolen, men satte sig genast igen.

»Tycker du det! – Tredje man i ett bo med två turturdufvor? Nej, det går inte.»

»Turturdufvetiden är slut för länge sen; vi ha varit gifta ett helt år.»

Pål såg på Marianne med en komiskt bekymrad blick.»

»För mig må ni gerna stanna», svarade hon skrattande.

»Javisst ja. Men intrång kommer jag att göra i alla fall. Hos en ungkarl skulle jag deremot blifvit ett efterlängtadt sällskap ... Ni hör, att när jag gratulerar min vän, så är det icke utan sin lilla törntagg för mig sjelf. Och mor Ola Börje’s hade visst ingen aning om hvilken svår knäck hon gaf den gamla kappsäcken, när hon talade om giftermålet.»

»Jo, ni är just artig!»

»Fru Olsson – det fins smärtor som göra en fullkomligt konsiderationslös ... Jag hade gjort mig räkning på att kunna taga min Börje der jag stält honom ifrån mig, och under tiden har ni snappat bort honom. Kan jag då vara artig?»

»Ja. Ni kan säga att det nu fins ännu ett skäl för er att stanna, sedan behaget af hans sällskap blifvit förökadt med mitt.»

»Bravo Marianne!»

»Locka mig inte: – jag har ingen kraft att stå emot med.»

»Jag skall säga dig en sak», fortsatte Börje, »vi ha fyra gästrum, och om du inte tycker om dem, så har jag två stora rum nere i flygelbyggnaden, afsedda för mejeristen, men som det ingen mejerist fins, så stå rummen lediga.»

»Att möblera sjelf?» Hans ögon vidgades.

»Ja, och tapetsera med, om du har lust.»

»Topp! Och jag får inreda allt efter mitt eget hufvud?»

»Naturligtvis. Det blir ju din egen kostnad.»

»Bah, kostnaden! Den bryr jag mig inte om. Kan jag bara trifvas.»

»Det blir allt svårt för er, ni som är van vid stora verldens omvexling och nöjen. Ni är van vid musik, teater, skön konst. Det skall bli förfärligt tomt för er. Här ha vi ingenting.»

»Det är endast ro jag längtar efter, allt det andra bryr jag mig inte om.»

Det kom så underligt tyst, alldeles olikt hans förra ton, som alltjemt haft någonting gäckande i sjelfva sin sorgbundenhet.

Börje såg på honom. Det låg i allt, från det bleklagda ansigtet till händernas hållning och den slappt hopsjunkna figuren, ett uttryck af uppgifven trötthet. Börje greps af medlidande. Han visste så väl hur detta nervösa temperament kunde strama upp den klena fysiken till det allra yttersta för att sedan med ens låta den sjunka tillhopa, som nu.

»Jag är glad att du kommit hit, jag tror att det skall göra dig godt», sade han med sin enkla hjertliga välvilja.

Pål, som suttit och sett ned, lyfte blicken och såg på honom, och för första gången såg Marianne dessa ögon fullt öppna. Hon riktigt häpnade öfver dem, så vackra voro de med sin glänsande blåaktiga emalj och den bruna, sammetslena färgen. Dessa ögon dominerade hela den späda figuren, det smala hopklämda ansigtet, det var ögon som man icke mötte två på tusendet. Och ur dessa ögon, som annars skeptiskt kisade fram mellan ögonhåren med sin underligt liknöjda uppmärksamhet, ur dem lyste det nu den mest varmhjertade entusiasm, då han med en nästan barnslig frimodighet räckte sin ena hand åt Börje och den andra åt Marianne.

Sjelfva den oförbehållsamhet, hvarmed han kunde hängifva sig åt en sådan vekare stämning, talade om hur van han var att icke sträcka ut sin hand förgäfves.

»Börje, jag hade ändå glömt hur mycket jag håller af dig! Ja, det var just hit jag borde komma.»

* * *

9.

Med en hysterisk qvinnas uppflammande ifver kastade sig Pål öfver bosättningsbestyren. Allting skulle ske strax, nu genast, på ögonblicket!

Han talade icke om annat, tänkte icke på annat. Det var som behöfde han kappas med sin egen olust, blåsa under utan uppehåll, om icke liknöjdheten skulle få insteg. Hela denna rörlighet och energi tycktes åstadkommas artificielt. Det var som att kläcka kycklingar med ånga: blef det ett enda afsvalnande, så skulle allt gå om intet.

Tapetserare förskrefvos från staden, möbler inköptes, och han reste sjelf till Köpenhamn för att anskaffa hvad mer som behöfdes. Med ett barns omåttlighet hopade han omkring sig allt hvad han tyckte om. Också erfordrades det hela hans yppighet i smak och fantasi för att finna användning för alla dessa draperier, skärmar, kuddar och mattor, att nu icke tala om alla de konstföremål han samlat ihop under sina resor.

Under dessa bestyr var han idel älskvärdhet, icke mot värdfolket endast, utan mot alla som kommo i hans väg. Han hade icke varit tre dar på Tomtö, innan tjenstfolket afgudade honom, tack vare ett outtömligt förråd af goda ord och drickspenningar.

»Det är rent en vinst att komma hem», sade han, »de äro nöjda med så litet. Det märkes att de inte fått vana att plocka turister.»

I komisk stränghet höll han uppsigt öfver att hvarken Börje eller Marianne fingo kasta en blick in i hans bo innan det var färdigt, ty han ville riktigt njuta af deras öfverraskning samt så glänsande som möjligt visa dem hvad han förstod under namnet komfort.

Om Pål Sandell kunde sägas ega någon religion, så bestod den i ett slags sjukligt uppdrifven skönhetskult. Derför kände han sig knappt så djupt tilltalad af något annat verk som af Hamerlings *Ahasver in Rom,* ty denne Nero förstod han.

Som så mången annan religion hade äfven hans slutat med att – sedan dess ande slocknat – lemna det tomma skalet i sin bekännares händer.

Pål hade aldrig kunnat konsten att tillbedja i ensamhet, och nu – sedan han ledsnat vid sina gudar, nu var det honom mer än någonsin ett behof att se dem tillbedda af andra. Det gaf honom en reflex af hans forna jag; – allt hvad han hade qvar.

Det fans hos honom ett slags medveten naivetet, en nödvändighet att – utan att för det kunna ge sig helt åt något – för en tid få suspendera sin naturliga skepsis och ge sig hän i en stämning, trots medvetandet om dess kortvarighet. Derför klemade han med sina infall, och den entusiasm han på detta sätt lyckades framkalla, var just så stor att den gaf honom det mått af dämpad stimulus, som han behöfde för att icke sjunka tillhopa.

Det var en dag i slutet af September som Pål vid middagsbordet sade:

»Mitt herrskap, gör mig den äran att i afton klockan half sju komma ned i mitt lilla bo och dricka ett glas för mina husgudar.»

Bjudningen antogs under skämt, och när man gått ifrån bordet, hviskade Marianne till Börje:

»Låt oss göra honom den öfverraskningen att uppträda i stor toalett.»

Påls snabba öron hade uppfångat hviskningen. Han låtsade emellertid icke om någonting, vände sig endast bort med sitt mest ironiska löje. Det var honom klart, att den hemliga driffjedern var Mariannes otålighet att få visa hur hon förstod att kläda sig, och påfundet att låta det gälla som ett skämt samt få Börje att gå in derpå var endast en förevändning, bakom hvilken hon sökte förskansa sig. – Jaså, hon ville imponera på honom – europeen! – Han var en smula för rutinerad att icke genomskåda det.

Marianne hade svept in sig i sin vida kappa, medan de gingo öfver gården. Det var mörkt och blåsigt, genom de nedrullade gardinerna syntes ljussken.

När de kommit in i den lilla förstugan, skyndade sig Marianne att lossa kappan, som Börje hängde upp i det Pål öppnade dörren.

Ett sken af färgade lampor strömmade emot dem, och Pål hade gått in på deras skämt genom att sjelf kläda sig i frack.

Man helsade hvarandra med karrikerad siratlighet och skrattade åt påfundet att ge det hela en så festlig prägel.

Marianne var klädd i samma drägt som hon burit på Follmerska balen. Hon hade icke begagnat den sedan, och den var fullkomligt som ny. Det var också i medvetandet om hur väl den klädde henne som hon tagit

den på; det skulle kanhända icke under hela vintern komma något annat tillfälle att visa den. Men hur det var, så smakade det hela för mycket af maskeradupptåg och för litet af verklig glädje; Marianne kände sig icke väl med sina nakna armar och bara hals. Och så fans det något i Påls blick, när den med en hastig granskning strök från ofvan till nedan, som obehagligt berörde henne likt en iskall hand. Hon kände att denna kyliga kännarblick ej skulle blunda för en enda af hennes ofullkomligheter. Den hade ingenting af värma, ingenting af öfverseende, och det rann henne med ens i minnet, att hennes axlar voro för höga, hennes hållning för sjelfsvåldig, hennes tänder små och mörka, hennes hy för matt och hennes ögon röda i sina kanter. Han skulle komma att tänka på detta just nu, emedan hon exponerat sig som skönhet. Och hon kunde icke göra en rörelse, utan med en känsla af tvång: det var som såge hon sig sjelf, men genom en annans kalla, kritiska ögon. Fast hon fullföljde sin roll så godt hon kunde, visste hon dock hela tiden att den icke gaf någon illusion.

Pål deremot var herre öfver situationen. Börje var också säker; han tog det hela på god tro.

Sedan man helsat beságos rummen.

Hvad Marianne haft som sitt dunkelt sedda ideal, då hon inredde sin boudoir, det var förverkligadt här. Detta var det mest sybaritiskt inbjudande hon någonsin tänkt sig, men ingenting bjert, ingenting som stack i ögonen; allt var dämpadt, afrundadt, taktfullt.

»Tror ni att mina husgudar kunna trifvas här?» sade Pål med sin mjuka, beslöjade röst.

»Jag kan inte säga er några komplimanger. De skulle ta sig så klumpigt ut emot allt detta. Men jag *kan* njuta af det som är vackert.»

Det hade kommit en viss ödmjukhet i hennes sätt, och den hade ingenting gemensamt med den öfverlagda tillbakadragenhet, som var en af beståndsdelarne i hennes koketteri. Detta var en ofrivillig skygghet. Hon kände sig så underligt naiv inför denna menniska. Det var som kunde denna trötta, likgiltiga blick se tvärt igenom henne och som låge alla hennes tankar blottade inför den. De hade ingenting att gömma sig bakom.

Börje märkte ej något. Han gick bredbent omkring och skärskådade allt. Då och då gjorde han en fråga, öppet och oförbehållsamt. Han var så säker på sig sjelf, så enkel och naturlig. I sitt eget bryderi kände Marianne detta lugn nästan som en öfverlägsenhet.

Det fans ett par spanska aqvareller, som Börje icke kunde se sig mätt på.

»Det är märkvärdigt, det är märkvärdigt», sade han beundrande, »hvem har ritat dem?»

»Har jag inte lärt dig att man inte ritar med färg?» skrattade Pål. »Detta är ju aqvarellmålning, och der ser du namnet.»

»Jaså. Är det han som gifvit ut resebeskrifningarna?»

»Ja.»

»Det var intressant. Hvar har du köpt dem?»

»I England.»

Och så var det hela tiden; han ville ha reda på allt. Och det såg ut som om Pål fann ett verkligt nöje i att lemna honom besked. Marianne deremot gjorde inga frågor, hon fruktade att synas dum och okunnig.

Det fans afgjutningar efter berömda skulpturverk, bronskärl efter romerska modeller, samt en mängd små

lyxföremål.

»Minnen från mina resor.»

»Det är alldeles som att gå på ett museum, sade Börje, »det måtte vara märkvärdigt att ha sett så mycket.»

»Hå, jag vet inte. Jag skulle önska att jag kunnat se det med din omedelbarhet; det hade varit en annan friskhet!... Hvar jag varit har jag ju förföljts af denna fördömda sjelfkontemplation, som förstör allting. Men sig sjelf blir man aldrig qvitt, sen man en gång fått sig på halsen ... Ja, och så skulle jag haft lust att ha ditt oförstörda minne. – Fru Olsson, har ni gifvit akt på hurudant minne Börje har?»

»Ja ... jag vet inte. Jo, jag tror det är ovanligt godt.»

»Godt? Det är alldeles för litet sagdt. Att berätta honom något, det är att inrista det på stentaflor. Mitt är som vatten: – det speglar allting och håller ingenting qvar.»

Sedan man sett allt, slog man sig ned i den lilla salongen, som med sina kåsöser och länstolar, kuddar och mattor riktigt lockade till hvila.

Glas och flaskor stodo tillreds på bordet och Pål besörjde sjelf serveringen.

Börje satt och såg på honom medan han lossade ståltråden. Sådana smala, hvita händer! De tycktes icke kunna ega den minsta kraft.

Det perlade och fradgade i de klara champagneskålarne, hvilka i sjelfva sin form hade något af antik skönhet. Börje fäste sig särskildt vid dem. På en tafla föreställande ett romerskt gästabud hade han sett någonting liknande.

Den färgade belysningen, yppigheten, den underliga tystnad, som uppstod när samtalet ett ögonblick stannade af, allt verkade så starkt på Börje. Han tyckte att han måtte vara långt borta från Tomtö. Det hela var som en okänd doft han uppsög. Det var icke glädje, det var sorgbundenhet som fick makt med honom.

Pål stod vid bordet och stödde sig med ena handen mot detsamma, under det han med den andra långsamt lyfte sitt glas och såg ned i dess snabba spel af stigande perlor.

Lampskenet föll som ett qvällskimmer öfver hans smala, bleka ansigte, med dess tunna läppar och liksom tuschbelagda ögonhår.

»Det fins ett ord, som jag tror att du inte förstår, Börje», sade han utan att se upp, »och det är *trötthet*. Efter en het skördedag, när du varit i kläderna sen klockan fyra på morgonen och stuckit upp kärfvar på skullen i kapp med en af dina drängar, då kan det nog hända, att du menat dig vara en smula trött. Icke mycket – förstås – men lite. Och du har kastat dig i din säng och somnat med ens. När du så vaknade nästa morgon, var du endast starkare än förr. Var det trötthet? – Det är ungefär som när man här hemma talar om orkan, för det vinden kan vifta en smula ibland: man känner namnet, men inte saken, derför brukar man namnet oriktigt. Hvad du kallar trötthet är bara den härliga förmågan att samla ny kraft, ingenting annat. Det är den mest beundransvärda kropps- och själsjemvigt, allting afpassadt af naturens mästarhand, ingenting förfuskadt af medvetenheten. Tacka din gud, Börje! – om du har någon ... Nej du, det fins en trötthet af annat slag – vårt århundrades stora förbannelse – den jägtande, nervösa tröttheten, hvilken aldrig aflöses af hvila, derför att den inte *kan* hvila, – derför att den mist förmågan till det. Tantalus kunde tala om den, han, och vi kulturmenniskor äro alla hans barn ... Gripa, och gripa efter tomma intet, det är ingenting så länge man *tror* att det är en verklighet. Men att gripa efter det tills alla lemmar domna, spänna sista qvarlefvan af kraft – det ömkligaste lilla man har qvar – och gripa efter det ännu, medan man med fullaste klarhet vet, att

det är tomhet alltsammans, det – Börje – det är någonting att tala om! ... När man bara behöfde kasta sig ned på stranden för att sofva, och bara sofva, men ändå inte kan förmå sig till det, utan griper ännu efter samma bedrägliga tomhet,... svagare, svagare, men ännu i samma vanvettiga åtrå ...»

»Du talar i villa, Pål.»

»Kära välsignade naturbarn!» – Pål skrattade med en klingande friskhet. – »Om du visste hur godt det gör mig att se dig! – Tag bort den missnöjda minen och se glad ut. Jag bringar mina husgudar detta dryckoffer med den bön, att jag med fog måtte kunna skrifva öfver min dörr: *här hvilar* –»

Han fylde glasen så att skummet fräste. Skålen dracks.

»Så der! Man öppnar säkerhetsventilen för sin inneboende sentimentalitet en gång emellan», sade Pål i det han kastade sig i en stol, »men tro inte – ädla fru – att det fins mening i allt hvad jag säger, fast det låter en smula djupsinnigt. Börje behöfver jag inte erinra om det; han känner mig.»

Börje svarade ingenting, hvarken med eller mot. Han satt och såg på rummet omkring sig.

»Pål, jag har tänkt på en sak», sade han, »lyx och öfverflöd, och allt sådant der skräp, förargar mig hos alla andra, men inte hos dig. Hur kan det vara? Det är som om jag tyckte att du skulle ha större rättigheter än andra menniskor. Så'nt här», – han sträckte ut handen, »det är liksom om du vore född till det.»

»Fru Olsson – en cigarett? Jaså, inte det. Det är så trefligt när damer röka. Nå men du, Börje? – Ja, jag vet inte hur det kan komma sig. Jag förmodar det är från den tid du först gjorde min bekantskap; du har fått vänja dig vid att se mig olik de andra, fattigare eller rikare, allt som man tar det. Jag menar det var väl sammetsblusen som gjorde det, och mina magra kinder. Du lärde dig att unna mig mer än de andra.»

Det kom ett så vackert, tillgifvet uttryck i de bruna ögonen och han talade mycket lågt, som alltid, då han blef vek.

Så slog han plötsligt om och började berätta allt möjligt från sina resor, till Börjes omåttliga intresse.

Men hela tiden satt han och betraktade Marianne, icke närgånget, icke uppmärksamt ens, utan likgiltigt, som man utan att man tänker derpå sitter och ser på en tafla. Dessa mjälla armar och runda hals lemnade honom så oberörd som om hon varit af sten. Marianne fördömde i sitt inre denna klädning, för det den icke förstod att skyla henne inför dessa medvetna, blanka ögon, med deras nyktra förståndsskärpa, hvilken tvingade henne att blygas öfver motiv, dem hon icke ens tillstått för sig sjelf. Hon kände sig formligen nedtyngd af medvetandet om, att han med ett slags andra-hands-intresse satt och gaf akt på hur pass väl hon förstod att hålla god min.

I detta ögonblick afskydde hon honom.

Att fullkomligt dölja sin misstämning var henne nästan icke möjligt, men hon stred för att göra det och på så vis rädda de fattiga spillror af sjelfförtroende, som missräkningen lemnat henne.

Plötsligt böjde värden sig fram emot henne, och i det ett leende glänste mellan de svarta ögonhåren, räckte han ut sin hand och sade med tonen hos ett bortskämdt barn:

»Den solfjädern, om jag får be!»

Det fans sådana underligt snabba och ändå mjuka öfvergångar i hans sätt.

Marianne knäppte solfjädern ur gehänget och räckte honom den.

Han teg ett ögonblick och såg ned på sitt knä, der solfjädern låg, medan han sakta strök öfver den med sina smala fingrar, liksom för att låta känseln insuga plymgarnityrets mjukhet.

»Hvilka underliga stämningar en sådan här småsak kan väcka», sade han med sin låga, smekande röst, som hade ett lydigt instruments hela bedårande själfullhet, – »han I gifvit akt på hvilken drömlik tjusning det ligger i att ett minne stryker en förbi? – inte så att man tänker på någonting bestämdt eller ser en viss scen, men så att det hela drager en förbi. Kierkegaard säger: *At erindre er ingenlunde identisk med at huske*. Om jag får begagna hans uttryckssätt, så skulle jag säga att jag har ett dåligt minne, men att jag har en sällsynt förmåga att genom tillfälligheter låta mig erinras om sådant som jag längesedant glömt... Men säg, ligger det inte ett förunderligt behag just i det?... Det är vanligtvis en obetydlighet som väcker en på det, – ett rent af intet, men som genom sin stämning ger en tillbaka en förgången känsloverld. Bara för ett ögonblick, men förandligad, – frigjord från allt groft och tyngande. Det är endast en doft; en skugga af det som varit; – jag skulle vilja säga det förgångnas själ, dess innersta mening ... Han I märkt det?»

Han teg, men icke för att få svar, och ingen svarade.

»För mig äro dessa erinringar kärare än det som är. När jag minst väntar dem, då komma de smygande; de glida förbi som laterna-magica-bilder på en vägg, och jag känner någonting smekande mildt. Tanke är det inte, det är snarare en sinnenas melankoli. Den är så underligt sammanväfd af det jag egt och det jag saknar, af öfverflöd och af brist ... Jag tror att den för mig är mera värd än en glädje. En glädje är för osammansatt: jag har ingen emottaglighet för den.»

Marianne drog sina andetag djupare än förut, och för sitt lif skulle hon icke velat se upp. Denna röst, denna röst!

Så är det att höra en välkänd melodi, utan att minnas hvar man har den ifrån.

»Ha, ha, ha! Hvad jag skulle skratta om jag träffade på någon lika sentimental som jag sjelf!» – Han kastade hufvudet tillbaka och skrattade med det tysta skratt, som var hans vanliga.

»Jag har en stor faiblesse för solfjädrar», – han slog upp den med en öfvad rörelse och såg ned på den, – »solfjädern är egentligen det enda jag afundas qvinnorna. I en karls hand tar den sig aldrig ut; det är som med armband: man blir en narr ... Tack... Det är obegripligt hur mycken intelligens som kan gömmas i en solfjäder; nästan mera än i ett hufvud – ibland.»

Han lemnade solfjädern tillbaka med en artig bugning men med en sarkasm kring de nervösa mungiporna.

»Känn sådan egendomlig mjukhet», – han strök med sin hand i luften som om han ännu känt den glida fram öfver fjäderklädnaden, »det påminner mig om någon som jag aldrig skall se mer. Jag tycker att jag hör ett par mjuka skor emot mattan.» – Han tillslöt ögonen. – »Om ett år skall jag kanske minnas denna qväll på samma sätt; jag menar med något af en stämning, som nu ligger i sin puppa, och som först när verkligheten icke mer fins till får sina vingar. Då skall jag minnas det här lilla boet.» – Han såg mig omkring. »Egentligen är det vackert i qväll. Är det inte?»

»Mycket vackert.» Marianne talade entonigt och såg ned på sin solfjäder. Detta skygga tillbakadragna uttryck gaf någonting barnsligt ungt åt hennes outvecklade drag; hon var nästan vacker nu, då hon led af att känna sig ful.

»Du borde gifta om dig, Pål», sade Börje, »det är ju länge sen din hustru dog, och det är inte nyttigt för dig att gå så der som en enstöring.»

»Jag är inte anlagd för erotik just nu.»

Det var en torr försmädlighet, som icke ens vårdade sig om att vara spetsig, endast liknöjd. Marianne kände sig till mods som inför en elak gammal gubbe.

»Man talar också om skiljas, här hemma, när man säger hvarandra farväl», sade han, som om allt det mellanliggande icke blifvit yttradt, utan han fortsatte sitt första resonnemang. – »Bah, hvad är det, att skiljas i Eslöf och kanhända se hvarandra igen i Stockholm? Man vet att man åtminstone *kan* träffas igen, att man kan meddela sig med hvarandra, finna hvarandra, – om man vill. Men på kontinenten ...! Som sträckfoglar komma de dragande från östan och vestan, känna i denna främmande fogel igen en af sitt slägte, finna hvarandra som efter en lång skilsmessa, med förstående, med glädje ... Och när man säger farväl, vet man att man aldrig mer skall se detta ansigte eller höra denna röst, och det faller öfver en som en ångest, den första gången, – en stor, öde tomhet. Men man vänjer sig. Lär sig så småningom att säga farväl, så, som man säger det derute. Och för hvarje gång känner man det mindre. Man inser att det måste så vara, der lifvet lefver i stort.»

»Jag skulle inte tycka om det», sade Börje.

»Du skulle vänja dig, om du lefde mitt lif.»

»Det ville jag inte.»

Det blef en stunds tystnad. Pål såg ut som om han talat utan att ha gjort sig förstådd, – en smula misslynt, men ohågad att göra sig mera besvär. Plötsligt såg han upp med en liflig blick:

»Något som man hos oss för litet lärt sig uppskatta, det är flirtation.»

»Hvad menar du med flirtation?» sade Börje.

»Nu sätter du mig på det hala: svenskan har egentligen intet motsvarande ord.»

»Menar du kurtis?»

»Ett så tungt ord för ett begrepp så subtilt! Skjut så gerna en kolibri med kanon.»

»Man kallar det att *slå sig ut,* det kommer saken närmare», sade Marianne, som drog på mun. Här var hon hemma: i missromanerna visste man hvad som menas med flirtation.

»Det uttrycket är så infamt kälkborgerligt», invände Pål med en grimas, »nej, ge mig ett ord för någonting fladdrande lätt, något som glänser i solen och försvinner, något som man aldrig tänker på att taga och fasthålla.» – Han höll handen stillastående ut i luften med en vibrerande rörelse och såg fram under pannan med en blick, som hade han i tomma rummet fixerat det uttryck han sökte. – »Det är intelligensens öfverlägsna lek med det som duperar medelmåttan, det är något som fyller stunden, utan att ge den tyngd ... Det är ett intet, men som förnyas med hvart ögonblick. Den som inte vet hvad flirtation är, känner heller inte qvinnorna.»

»Jag kallar det kurtis, i alla fall», sade Börje istadigt.

»Åh nej, nej, nej! Du vill göra det hela till någonting för påtagligt ... handgripligt. Men det fins ju så mycket annat, som du inte kan ta och inte fånga. Tänk dig bara att du sutte instängd i ett stort, alldeles kolmörkt rum. Du ser ingenting – endast svarta mörkret. Men den smalaste lilla fogning på dörrn kan vara nog, och det slipper in en strimma af sol. Sväfvande i tomheten, utan fäste. Och den strimman suger blicken till sig. Du sitter och stirrar in i den. Och så med ens blir du det varse! Det dansar derinne, det sjunker och stiger, det är endast små solgrand – damkorn – men aldrig har du sett diamanter med så spelande färger som de, och

det är som en hel liten lekande verld. Du gläder dig åt den, men ta den kan du inte, och inte heller tror du att den är någonting ... Ett tidsfördrif i din ensamhet, ett skiftande ingenting – flirtation!»

»Ja, som fint folk ha att roa sig med, när de äro för fina att arbeta. Det *har* intet värde!»

»Skummet på champagnen har heller intet värde, och ändå dricker man den inte, när den står dufven och död. Lifvet behöfver också perlor och skum.»

»För fint folk, ja.» – Det låg som ett agg i Börjes röst.

»Hå. Men det kommer månget olämpligt äktenskap till stånd, bara derför att man inte vill förstå att flirtation är ett sällskapsnöje lika väl som croquet och pantlekar. Nej, bevars! Här hemma döper man det högtrafvande till *kärlek* och gifter sig på det. Dumheter!»

»Hvad f–n skall man gifta sig på?» Nu var Börje förargad.

Pål lyfte på axlarne med en parisisk gest: kan du inte vara lugn, så vill jag inte tala med dig.

Börjes harm stred ett ögonblick mot godmodigheten.

»Ja, för dig måtte det der passa alldeles förb–dt bra», sade han skrattande, »det kan jag förstå.»

Påls ögon lyste af skalkaktighet.

»Det är naturligtvis också derför jag förfäktar det.»

Marianne skulle velat se upp; visa att hon förstått honom. Hon kände sig glad som om han funnit en af hennes egna tankar och gifvit den form. Men hon tordes icke: – det fans ju denna kalla blick, som sade att den mer än väl visste att hon gjort sig räkning på beundran för två hvita armar och nu satt och kände sig besviken.

»Men det gör en andligen utfattig», sade Börje.

»Visst inte. Man får tiodubbelt, tjugudubbelt utbyte mot eljest. Genom vanan vid flirtation kunna till och med de medelmåttigaste qvinnor bli till viss grad spirituella. Så eggande verkar det på själslifvet. Du kan inte tro hvilken vakenhet man får af dessa små parader och utfall ...»

»Jag bryr mig inte om dig! Du kastar allting bort i gyckel, när jag talar allvar.»

»Det var inte gyckel. Fram nu med hvad du har att anföra som motskäl!»

»Jo, jag ville bara säga det, att nog förstår jag att unga menniskor, som sluppit ut i verlden, bli liksom föl på bete: hela lifvet är lek, tro de. Då blir man naturligtvis kär till höger och venster. Det är alldeles som det skall vara, för ingen kan ha så’n tur som att träffa på den rätta strax, och inte har man förstånd på att välja. Att då gå åstad och binda sig för hela lifvet, det vore en dumhet. Det der ha vi väl alla gått igenom, och det är ingenting att skämmas öfver.» – Han småskrattade och såg på Marianne. – »Men när man så träffar på en som man kan hålla riktigt af, så skall man slå till, och inte ha några griller om flirtation och allt det du talar om. För gör man det inte då, så är det som när man kommit öfver knuten på ett rep, sen halar det åstad så rasande lätt, att man inte kan hålla reda på hur långt man dalar ned. Och sen är det heller inte sagdt att det kommer någon sådan der knut mer, som man kan hålla fast vid.»

»Än sen?»

»Jo, sen man utminuterat sig i tusen små bitar, så kan man aldrig bli hel mer, och sen *kan* man inte hålla

riktigt af någon, om man aldrig så gerna, ville, utan man vill bara ha nytt och nytt. Och för hvar gång man får någonting nytt, blir det mera likt det man hade förut, och till slut är det gammalt alltihop. Och man bryr sig inte om att ha det, om de så kastade det efter en. Och så är man ensam, och så har allt det der liksom slitit upp en, och man bara drifver hit och dit som en styreslös skuta. – Ja, inte vet jag, hur det är med den flygande Holländaren, men jag tycker han måtte vara någonting i den vägen. Akta dig bara, du!»

Börje skrattade helt skälmaktigt, och äfven den andre kom till att le, när han såg in i de ljusa, gladlynta ögonen, som syntes så nöjda med hela verlden.

»Ja – fru Olsson – sådana äro vi: disputera dag ut och dag in, men bara bli dess bättre vänner för det. – Men inbilla dig bara inte att du öfverbevisat mig!»

Det var nu tid att gå upp till qvällsmaten.

Så fort Marianne uppnått hufvudbyggnaden, skyndade hon in till sig för att utbyta den förhatliga klädningen mot sin hvardagsdrägt. Hon kände att hon genom sitt felgrepp låtit sig sjunka så djupt i Påls ögon, att det behöfdes långa ansträngningar för att taga upp det igen, och så svår var den stöt hennes sjelftillit tagit, att hon nästan inbillade sig kunna se huru hon började bli gammal. Men det gjorde det samma, han skulle i alla fall få betrakta henne med andra ögon än som en förolyckad kokett. Det lofvade hon sig. Han skulle se att han ännu icke kände Marianne Björk. Hon skulle tvinga honom att i sitt sinne be om förlåtelse för denna afton.

Medan hon fortgick i denna tankegång hade hon bytt om drägt. Hon tog på sig ett litet förkläde; mot den mörka klädningen såg det enkelt och anspråkslöst ut. Han skulle se att det andra varit ett skämt, – att hon icke velat imponera på honom, icke sökt hans beundran.

Hon ordnade sitt tunna hår, som ringlade sig dunfint kring panna och hals, hon såg sig i spegeln och var ännu en gång säker på att det var ett ungt ansigte hon såg der, med mjuka våglinier och barnsliga drag.

Han skulle se – denne blaserade herre! – att hon icke behöfde lägga ut snaror för honom och att hon icke kände sig besviken i något.

Den qvällen var hon vänligare mot Börje än hon varit på länge, och när han senare på qvällen sade henne god natt, höll hon honom qvar för att få språka om Pål. Kanhända kände han honom bättre än hon, fast de icke sett hvarandra på så länge. Och i hvilket fall som helst kunde hon inte låta bli: hon måste få ett tillfälle att tala om honom.

Så vidrörde hon hans besynnerliga uppförande under aftonen.

»Du, Börje, hurudan är han egentligen?» – Hon sade det så alldeles likgiltigt, som bara för att ha någonting att säga.

»Jo, det skall jag säga dig: han är tillgjord. Det är fruntimmernas skull; de ha alltid varit tokiga med honom, och så har han blifvit sådan. Han är inte nöjd längre än man ser på honom. Men det går nog öfver när han blir van vid dig. I början kan han naturligtvis inte låta bli den gamla komedien, men låtsa bara om ingenting, så går det öfver.»

* * *

10.

Marianne hade varit utan alla husliga intressen. Hon gick till bords när det var serveradt, men brydde sig hvarken om dukning eller matlagning. Ett indolent lugn var det högsta hon eftertraktade, och hennes första

prydlighetshunger hade domnat af.

Men efter den aftonen i Påls rum började en fortgående förändring. Hennes sjelfkänsla hade blifvit till det yttersta sårbar för allt som kunde inge Pål en sämre tanke om henne, och hon upptäckte nu att hon stod under en ständig och tyst censur. Om hon derför såg honom vid bordet så oförmärkt med servetten aftorka en fläck på sitt glas, eller om duktyget icke var väl mangladt eller kuverten väl lagda, då träffade det henne som en förebråelse, ty hon visste att det var henne han gjorde ansvarig derför.

Det fans hos Marianne, när hon ville behaga, en alldeles omsnärjande förmåga att smyga sig in i andra menniskors tycken och vanor, och då hon nu drefs af ett girigt begär att skaffa sig upprättelse af Pål, dröjde det ej länge innan hon utspejat hans minsta små svagheter.

Hon blef omtänksam och påpasslig, hennes blick skärptes för allt som kunde öka trefnaden, och intet af hvad hon gjorde för att främja den blef lönlöst, ty utan att han någonsin yttrade ett ord derom, kände hon det som om Pål tackat henne för hvarje liten uppmärksamhet.

Långa stunder kunde hon se honom sitta försjunken i en bladväxts nyanser eller i en höstbuketts djupa färger, som om han uppsugit dem genom sina blanka, halfslutna ögon.

Hans näsborrar kunde vidga sig vid åsynen af ett läckert middagsbord, och det var honom icke likgiltigt ur hvad slags kopp han smuttade sitt kaffe eller ur hvilket glas han tog sig en dryck vatten. Ett oförsigtigt slammer vid måltiden kunde göra honom nervös, så att han vred sig, och en vacker belysning öfver Mariannes lilla rum kunde sätta honom i stämning, så att han blef som en annan menniska. Han var känslig som en gaslåga och hans finslipade epikurism sträckte sig till det minsta som till det största. Derför låg det i Mariannes tysta omsorger en hvila för honom; hon förekom hans önskningar och aflägsnade alla obehag. Han var tacksam derför, och ibland kunde hans sätt emot henne antaga en mjukhet, som erinrade om ett sjukt barns blödiga sinne.

Missromanerna hade alldeles fallit i onåd, om detta nu kom af att Pål så obarmhertigt nedgjorde dem, eller om hon icke behöfde dem mera. Läste hon någon gång, så var det franska böcker, som hon lånade af Pål: Bourget, Baudelaire, Maupassant och Flaubert. Han hade åtagit sig att utbilda hennes literära smak, hvilken han fann under all kritik. Böjligheten i hennes lynne kom fram äfven här, och han kunde aldrig tänka sig en mera emottaglig lärjunge.

Som Börje var mycket upptagen, fingo Pål och Marianne som oftast sällskapa med hvarandra ensamma, och sedan den första kyla, som efter invigningsaftonen kommit öfver Marianne, gifvit vika igen, blef det mellan dem till en lugn förtrolighet. Deras stämnings- och känslolif hade mycket gemensamt, endast att hans alltid var mera utpräugladt än hennes. De tyckte derför om att sitta och jemföra sina uttryck, lösgöra dem ur sitt eget inre, taga fram dem och väga dem mot hvarandra. För Marianne, som var mindre reflekterad än han, fick det ett eggande behag, detta, att plocka sönder sina tankar och lägga dem fram för en annan att dissekeras.

Det föll aldrig Börje in att vara svartsjuk, och han hade heller ingen orsak att vara det, ty Marianne slöt sig närmare till honom än någonsin. Det tycktes som hade hennes behof af ömhet fördubblats, men på samma gång hade hennes lynne blifvit friskare. Börje tillskref det att hon icke var så mycket ensam och han var glad att Pål kommit. Den skygghet för att visa sina känslor för Börje, som Marianne känt i sina bröders närvaro, fans det icke skymt af inför Pål, ty denne icke allenast värderade Börje, utan hyste derjemte ett slags beundran för honom, – en naiv förvåning, hvilken gränsade till andakt och som han sjelf kunde skratta åt. Det var en formlig stolthet han kände öfver sin vän, nästan som om han skulle haft någon del i honom, och det var hans stora glädje att få visa Marianne med hvilken lätthet Börje kunde lyfta de otroligaste tyngder; icke heller var det så utan, att Börje kände sig smickrad af denna uppmärksamhet, ty han var icke

så litet fåfäng öfver sin fysiska styrka, med hvilken han var van att kunna imponera på sina arbetare. Så kom det sig att mycket som förut stött Marianne tillbaka som ofint, det beundrade hon nu, derför att Pål gjorde det. För både henne och Börje var det en lättnad att ett rörligare element kommit in i deras samlif, och Pål blef för dem denna välgörande afledare, som barn eljest bruka vara i ett hem: det oberäkneliga, skiftande, som förekommer stagnation. Han kände också att Pål icke skulle kunna aflägsnas utan att lemna ett gapande tomrum efter sig, och detta ökade hans välbefinnande.

Mariannes lilla boudoir hade blifvit deras favoritplats, i synnerhet då Börje icke var inne, ty han trifdes bäst i det stora förmaket med de stela möblerna.

Pål och Marianne hade företagit en allmän omflyttning af möblerna i hennes rum, han hade skänkt henne en del konstsaker att försköna det med, och hon hade låtit flytta dit sitt piano. Pål sade att det hela såg ut som ett sammetsetui till en juvelbrosch, men Börje kallade det tabernaklet.

Här kunde Pål och Marianne sitta midt emot hvarandra timvis, samtalande med sina låga röster, medan Marianne broderade. Det var under dessa småstunder Pål hittat på att kalla henne *fru Marianne*. Börje hade en gång föreslagit att de skulle dricka duskål, men det hade icke blifvit någonting utaf.

Du kunde man vara med hela verlden, men fru Marianne var det inte mer än en som sade: det var ett särskildt privilegium. Med hans mjukhet i tonen kom det att låta som ord ur ett annat och vackrare språk. Det var Marianne alltid en njutning att höra det.

När vintern kom med snö och hårdt väder, då slöt den lilla familjekretsen sig fastare tillhopa, fastän Börje naturligtvis emellanåt hade att bestyra utomhus. I skymningen gjorde han sin rond kring stallar och logar och kom aldrig in förrän lampan var tänd.

Medan de väntade på honom, drefvo Pål och Marianne sin eldsdyrkan, som Börje kallade det, d. v. s. de sutto och aktade ut brasan inne hos Marianne.

Båda voro frusna och båda tyckte om värme. Dessutom hade det ett lugnt behag att sitta der och småprata i halfdunklet.

När brasan var nedbrunnen, fick Pål röka en eller två af sina turkiska cigaretter, derför att det var Mariannes förtjusning att sitta och se på den lilla eldpricken, som lefde och andades derborta i mörkret med en sensitivas känslighet; ibland lysande upp med sitt rödgula sken öfver det fina, bleka ansigtet.

Ofta hände det också att Pål satte sig till pianot. Han kunde en massa småsaker utantill. Det mesta var sådant som han tagit ut efter gehör, och dessa melodier voro liksom genomväfda af hans minnen. Eller de blefvo snarare som illustrationer till hvad han berättade. Det var allt möjligt: italienska visor; slagdängor som trallats på gator och landsvägar; ziguenerdanser med rytm som af kastanjetter och tamburin; tyska folkvisor eller surrande säckpiplåt.

Marianne satt då alltid i en liten soffa nära intill honom, och när han höll inne för att berätta – lifligt och färgrikt som han kunde – då föreföll det henne som hade skymningen endast varit en kappa han slagit omkring henne medan han förde henne genom vindlande, mörka gångar, tills han plötsligt slog kappan åt sidan och hon såg framför sig detta brokiga lif några minuter, – det var som att lefva sig in i hans förflutna. Det var så hemlighetsfullt, så underbart.

I dessa skymningssamtal kunde Pål ge sig sjelf med en enkel naturlighet, utan något af den blaserade ironi, som han eljest omgärdade sig med, så snart han tyckte att någon kom honom för nära. Och då han på detta sätt löste sin egen bundenhet, egde han en sällsynt förmåga att draga åhöraren med sig. Oftast låg det icke i

orden, utan i stämmans klang och i smidigheten hos hela hans person. Hvad han så berättade, det fick färg och form, det var som att se det och att minnas det alltid, med bjert solsken öfver.

Marianne satt alltid tyst och hörde på. Sköt hon in en fråga, så var den genombäfvad af hennes fruktan att han skulle sluta upp.

Hvad de sålunda talade om i skymningen, när dragen voro dunkla och rösterna fingo en annan timbre, det nämnde de aldrig vid dagsljus. På sin höjd kunde det komma en förbihalkande, skuggfin häntydan på något af detta, som de nu fått som ett slags gemensam egendom, men då behöfdes det icke mer än ett lösryckt ord eller en skälmaktig blick, för att den ene skulle förstå den andre.

Pål, som – när han ville – hade en utomordentlig lätthet att föra en konversation helt och hållet opersonligt, talade under dessa stunder nästan uteslutande om sig sjelf. Mariannes sätt lockade till detta. Det verkade så obeskrifligt sympatiskt att se henne sitta och höra på: – lugnt, eftertänksamt, med en min som om hon hade så oändligt mycket att säga, men som om njutningen af att lyssna vore så stor, att hon icke med ett ord ville förringa den. Ett sådant samtal efterlemnade alltid en känsla af att ha gjort sig förstådd. På detta sätt hade det mellan henne och Pål blifvit en vana att det uteslutande var han, som förde konversationen. Men när han såg in i hennes uppmärksamma ögon, föreföll det honom alltid som om också hon talade, fastän hon teg, och som om han visste allt hvad hon velat säga.

»Fru Marianne», sade han en afton, då de som vanligt sutto framför brasan, »jag finner det så oändligt mycket lättare att tala med en qvinna än med en man. Hos qvinnorna fins det en själens smidighet, som sätter dem i stånd att följa ens tankegång på ett helt annat sätt än en man skulle kunna. Deras mjuka, komplicerade själslif kan man draga till sig hur nära man vill, utan ansträngning, utan känsla af tyngd. En qvinnas tanke smyger sig så lätt och så snabbt efter alla ens stämningar, att man aldrig behöfver bemöda sig om att hålla den qvar. Man känner hela behaget af att vara ensam, tillökt med behaget af att *icke* vara det. Den kritiska torrhet, som är mig så afskyvärd, den fins icke hos qvinnorna; derför älskar jag dem.»

»Jag undrar om denna frånvaro af torrhet är någonting annat än lätja», svarade Marianne med ett litet skratt i tonen, »åtminstone finner *jag* det mycket beqvämare att icke kriticera, utan endast följa med.»

»N'importe! Det är förtjusande i alla fall. Men» – här böjde han sig närmare – »har ni gifvit akt på det, att man aldrig talar fritt med en som står en nära i något yttre förhållande? Band ha nu en gång det med sig, att de, genom att hindra ens rörelser, lika mycket omöjliggöra ett närmande som förekomma ett aflägsnande. Ja, och dessutom: – vara uppriktig en timma, ett ögonblick, en månad, det kan man nog, under förutsättning att man har visshet om återtåg, men för alltid? Nej. Ty på bottnen af all uppriktighet ligger det en hemlig känsla af att mitt intresse för i dag kan stå i strid med mitt intresse för i morgon, – ett minne af att det som var nytt och friskt i går, är gammalt och vidrigt i dag ... Nej, nej, jag försäkrar er att det inte alls är så stötande som det låter, det är tvärtom någonting som vi alla haft en förnimmelse af. Men det är ytterst få, som ha mod att titta efter på menniskonaturens afvigsida och att taga reda på hvad der fins, derför talar man icke om sådant. Och det man icke är van att tala om, det finner man förskräckligt. Är ni nu mörkrädd, fru Marianne, så skall jag sluta.»

Han talade med sin mest smekande röst, klagande som ett förklemadt barn, och ändå med en skymt af ironi.

»Nej, fortsätt», sade Marianne.

»Jag vill att ni skall inse *hvarför* man är mest sluten emot dem som stå en närmast. Att så är, måste ni ha märkt många gånger, ni vet således att det är ett faktum. Jag letar bara efter dess orsak. Blundar ni för den, så skall ni icke derigenom kunna stryka bort det som är; det står qvar, om ni vill eller ej. Men kom ihåg att jag endast talar om *band* – om yttre band – och om det egendomliga förhållandet, att man ger mest åt dem

man icke känner sig bunden till ... Jo, ser ni, idealisterna må tro hvad de vilja om själarnes samstämmighet och dylikt, men sanningen är ändå, att man kommer aldrig så nära en menniska, blir aldrig så *ett* med henne att ens innersta, oformulerade tanke utesluter all möjlighet af framtida förställning. Och deri ligger det! För den, som allt framgent skall följa en, blottar man sig minst gerna, ty man känner att det måste komma ting som man vill dölja, eller förhållanden som göra en böjd att sopa bort sitt förflutna. Den som man en gång gifvit sitt fulla förtroende, kan i sådana fall bli till en obarmhertig censor, icke allenast öfver ens handlingar, utan öfver ens hemligaste motiv; man har gifvit honom medel att gräfva ut ur ens hjerta, hvad man ville dölja för sig sjelf. Nej. De som stå i personligt förhållande – ett yttre, menar jag – de äro endast att betrakta som mina motspelare. Känner jag lust att visa upp mina kort för någon, så – icke blir det för dem! Nej, man väljer en utanför stående. Och för sina förtroenden väljer man en främling. Man skiljes – och det sagda är som hviskadt i vinden. Man är fri som om det aldrig vore sagdt, och när man vänder sig åt annat håll, är man lika outforskad som förut. Detta känner instinkten. Och instinkten är en god del klokare än vårt förnuft.»

»Fy, ni är en skeptiker, ni har ingen tro på något.»

»Jo, fru Marianne, jag tror på det jag har under mina ögon och håller i mina händer. Jag har tro så att jag kan försätta berg, – men det är *ögonblickets* tro. Den har ingen framtid och ingen evighet heller ... Fru Marianne, kunde jag som nu lägga hela mitt lif i ert knä, om jag inte egde god tro? Men ingen menniska önskar återse sina egna tankar eller sitt forna jag. Det är det som skapar spökrädslan ... Och jag är mycket rädd för spöken.»

Det låg något i hans yttrande som plågade Marianne, och hon svarade icke.

»Som nu min hustru», fortsatte han, »jag hade *kunnat* betro henne allting; jag visste att hon aldrig skulle ha missförstått mig, jag kunde vara säker på hennes förtegenhet och hon var allt för finkänslig att någonsin bli påträngande – och ändå! Jag sade henne aldrig något om mig sjelf. Och det fast jag visste hur hon törstade efter det, och att hon skulle velat ge sitt lif för samma förtroende, som jag kunde ge åt en främling.»

De sista orden voro Marianne en tortyr. Hon hade alltid haft en försynthet för att nämna hans hustru. Hon visste att han sålt sig för penningar, och det var i hennes ögon en skamfläck, om hvars tillvaro hon hvarken ville erinra honom eller sig sjelf. Derför vek hon undan så fort han närmade sig det ämnet. Hon hade gjort så många gånger, han hade märkt det, och denna ömtålighet sårade honom som ett tyst, hårdnackadt ogillande. Han måste ha bort den. Det gjorde honom nervös att ständigt gå omkring denna punkt som kring en trollkrets.

»Fru Marianne, jag önskar att ni hade varit bekant med min hustru», sade han och gjorde med afsigt sin paus så lång att den borde framkalla ett svar. Men hon teg ännu.

Han blef ond.

»Jag vet inte hvad det är för löjliga föreställningar ni gör er om mitt äktenskap!» utbrast han med hetta, »hvarför är ni rädd att tala om det?»

Marianne blef brännande varm, men skymningen var redan så tät att den dolde hennes rodnad.

»Jag vet inte att ni haft något att säga om det», sade hon lågt, »jag har inte hindrat er.»

Han teg ett ögonblick.

»Det plågar mig», sade han vekt», detta: *hitintill skall du gå, men icke vidare*. Tror ni att det förhållandet var någonting vanhedrande för mig?»

Marianne satt på en låg stol framför ugnen, och bredvid henne Pål, med ansigtet lutadt i handen och figuren slappt sjunken tillbaka mot länstolens karm. Hvar gång hon såg åt sidan kunde hon se konturerna af hans axel och af det mörka, nedböjda hufvudet. Han satt tyst – som om han ingenting mer ämnade säga – och alldeles orörlig. Hon lutade sig tillbaka och såg länge på honom utan att han lade märke till det. Hvarenda linie af denna gestalt var så fin och smidig, så olik allt annat hon sett; det fans icke en ställning af denna kropp, som icke grep henne som någonting underbart lockande, hemlighetsfullt, på en gång tomhet och längtan, en smärta, som hon icke ville bli qvitt. Det var sjelfva hans liknöjdhet som verkade allt detta. I hvarenda rörelse låg det något som sade att han aldrig behöfde tänka på hur den skulle taga sig ut, att det icke gjorde honom någon glädje hur vacker den var.

Om hon böjde sig aldrig så litet åt sidan, kunde hon stryka sin kind mot hans rockärm. Hon tyckte sig redan känna dess fina, mjuka tyg mot sitt hår. Men det var blott närheten, som kom henne att tycka så, och så den svaga doften från hans cigarett, dröjande qvar, fast elden slocknat. – O, att hon fått gripa tag om denna arm, pressa sitt ansigte in deremot och snyfta så hjertslitande öfverljudt som hon hade lust till! Ty det *var* en skam att han sålt sig, det *var* en skam att han lefvat i äktenskap med en ful gammal qvinna ... att han fördragit hennes smekningar. Det var så upprörande onaturligt, att hon ville skrika i smärta dervid. Det var så nedsättande ovärdigt, att hon kunnat gråta tårar af blod för att rentvå honom derifrån. – Ack, om hon fått brista i klagan så stormande vildt som hon velat, tryckande sitt ansigte hårdt mot hans skuldra, biktande i mörkret hur hon blygts, – blygts öfver att han kunnat lefva samman med denna qvinna!

Hon vände sig bort och knäppte händerna samman kring sitt knä, som för att med våld hindra dem från att utföra sitt uppsåt.

»Ni skulle ha hållit af henne, för min skull, om inte för hennes», sade han åter; »hon var så god.»

Marianne bet tänderna samman för att icke ropa: – »men hon var gammal och ful!»

Hon hatade honom. Hon hatade denna qvinna. Ty hon led för dem båda, och det var så himmelsskriande orättfärdigt. Hvarför skulle han rifva upp allt detta, när *hon* icke ville tänka derpå!

Det var som hade han ur sjelfva tystnaden afläst hennes tankar.

»Om det varit något för mig att blygas öfver, tror ni då att jag som nu skulle ha bedt er att få tala derom?»

Hans röst var låg, och i tonen fans det icke blott kufvad otålighet, utan äfven någonting annat: upprättelsen för hvad hon undergått den aftonen i hans rum.

»Berätta», sade hon dämpadt, entonigt. Hon fruktade att han i rösten kunde lägga märke till hennes sinnesrörelse. Och efter skymningen skulle det ju alltid komma det nyktra dagsljuset.

Han ändrade ställning, tog handen från ansigtet och lät den sjunka ned i sitt knä.

»Nu, när hon är borta, nu har hon fått en helt annan betydelse för mig», började han, »nu är det som om hela hennes lif låge utbredt framför mig, belyst af denna underligt genomskinliga glans, som ett landskap får ibland, när solen skall gå ned. Ni vet hur vi blefvo bekanta. Hon var inackorderad på samma ställe som jag, och vi träffades dagligen. Den ene blef – utan att han brydde sig om det – invigd i den andres förhållanden, så, som man alltid blir det i ett hushåll af många personer, der somliga äro pratsjuka och andra nyfikna. Jag var en fattig student, en proletär, som tog emot allmosor så, som en gentleman tar emot dem, med ena handen på sin tomma börs och den andra kring sin ömtåliga värdighet, vägande båda emot hvarandra. Om man med att vara fattig vill säga att man umbär det nödvändiga, så har jag aldrig känt hvad fattigdomen vill säga. Men om man menar att nödgas köpa detta nödvändiga genom förpantning af hvarje fiber af sin

ungdom, med utpinande af hvarje möjlighet i sin hjerna; om man menar att taga emot välgerningar, betalta med smilande tacksamhet, då var jag fattig; och om man menar att låta sig stingas af hundrade förödmjukelser med en min som kände man dem icke, då var jag det, då har jag varit det så långt jag kan minnas tillbaka. Jag var en hybrid, en bastard, som ingenstädes på jorden hade fotfäste. Genom födseln tillhörde jag samhällets pariakast – hvars blotta tillvaro är en skam – genom alla mina anlag var jag stämplad till bildningsaristokrat. Hade min mor icke varit så sträfsam som hon var, skulle jag haft mitt barndomshem på fattighuset, mitt underhåll af kommunen. Vet ni hvad detta vill säga, fru Marianne, att bli såld på auktion åt den minstbjudande? ... Men i alla fall! Var jag en af dessa, som nöja sig med att kämpa för en brödbit och ge sig till tåls sedan de fått den? Jag kunde det icke. Jag fordrade mer, mer! Jag hade ifrån barndomen ett begär efter skönhet ... Åh, fru Marianne, hvad det är underligt att se tillbaka på sitt lif, se ned på det som om man stode högt uppe och hade en vidsträckt synkrets rundtomkring – utåt, utåt ... bort öfver det hela, så att det icke längre synes några luckor mellan orsak och verkan, utan allting är klart och planmessigt, konseqvent, sammanlänkadt af den högsta vishet: – af händelsernas omutliga logik! Hvad det är underligt att stå utom sig sjelf, peka på alla dessa fragment, passa dem tillhopa och säga: detta är jag. Har ni någon gång tänkt på hur underligt det är att *förstå?* Sedan är det nästan onödigt att lefva.»

»Hur kan ni säga så!»

»Jo, ni skall inse det, längre fram. Som nu med min nedärfda naturel! Hur klart ser jag inte att den måste växa upp som den gjorde, till sin egen bräckliga art, lydande det lilla fröets inneboende lag, lika mycket om man icke af grobladen kunde säga hvad slägte den hörde till. Hvad var min far? En läsmyra med utarbetad hjerna och obrukade kroppskrafter. Han skulle ha blifvit professor, sade man – om han fått lefva. Ha, ha, ha! Ja, men han *kunde* inte lefva ... Man är gudomlig med detta: *skulle blifvit.*»

Det var som om han på någon Mariannes rörelse märkt att hon kände obehag.

»Nej, stöt er nu inte på detta», sade han ifrigt, »jag måste ju ändå en gång tala derom, ty ni skall känna mig, ni skall veta hvarför jag är sådan jag är, och icke kan bli annorlunda. Se nu på det, som om det vore en planta jag examinerade sönder under edra ögon, och ni skall se hur jag med nödvändighet måste blifva just det jag är. Man talar om frihet, ansvarighet. Hå, barnkammarmoral! ... Tänk nu på min far. Han var en fattig komministerson och hade kommit som informator till det rika adelshemmet. Han var uppfostrad i fattigdom, bland många syskon. Allt hvad han sett omkring sig var endast näringsbekymmer och arbete. Annat fans naturligtvis inte i verlden. Läsa och försaka, försaka och läsa, det var hela hans lif, och till sist skulle han väl få en syssla, bara han höll i. Så kom han ut. – Hur lyxen måtte ha lyst honom i ögonen, kittlat hans sinnen, silat genom alla porer! I en tjenares skepelse – frack och bugningar vid hvarje middag, anspråkslös plats vid nedersta bordsändan, förstulen afund, förstulen beundran, alltid på sin vakt. Tänk er denna gedigna herrgårdsprakt, denna aristokrattillvaro med betjenter och hejdukar, och så mot allt detta kontrasten af den nakna tarflighet, till hvilken han var dömd att återgå. Tänk er hans längtan, hans otillfredsställdhet. Hvilka skärande missljud måste det icke mänga sig i hvarje hans stämning! Och allt detta med en konstitution af lexpluggning och komministergårdskost. Hvad skulle jag få i arf? Han dog vid tjugutre års ålder. – Det fans en ung dotter i huset, jag vet det, jag har sett henne som äldre och gift, och hon var vacker ännu. Det skulle förvåna mig, om han icke var förälskad i henne; allt borde ju väcka honom på det ... Hvem vet! Andligen är jag kanske hennes son – cela peut se passer, – kroppsligen blef frökenpigan min mor.»

Hon kunde icke se hans ansigte, dertill var det för mörkt, men hon märkte af rösten att han log ett af sina ljudlösa löjen.

»Och när ni nu tänker tillbaka på allt detta, då vet ni hvar jag fått den ifrån, denna åtråsfylda kärlek till förfining, denna vanvettiga hunger efter skönhet, som aldrig kan stillas. Atavism – ingenting annat! ... Viljekraft har jag i egentlig mening aldrig haft, icke denna viljekraft som tränger genom berg och bryter ned

hinder. Men mitt temperament var mitt öde. Det sög sig in emot det som hela min varelse sträckte sig efter, sög sig in deremot med hvarje känselnerv, hvarje por – det samma i olika faser, men alltid det samma: – förfining. Det var en instinkt hos mig innan jag ännu visste hvad förfining är, ja innan jag sett någonting ditåt. Jag hade en liten svart sammetskolt, som hela skolan pekade finger åt, men jag kunde rysa af lycka när min kind rörde vid det mjuka tyget; jag kysste det i smyg ... Det är så underligt att tala om det nu. Det är som om hela den gamla känsloverlden lefde i mig ännu, med något af den gamla bitterheten. Och ändå ligger det så långt borta nu; jag borde ha glömt det. – *Ni* har aldrig varit så ytterligt fattig, fru Marianne; ni vet heller inte hvad det vill säga att stå utanför. Ni har aldrig stått ensam på den kalla, mörka gatan och blickat in i upplysta fönster för att se några skuggor röra sig af och an. Ni har aldrig varit en af de utstötta, som, sargad af sin egen längtan, upprifven, utan medel i sina händer, står utanför den verld, dit han känner sig höra – står der öfvergifven, i stånd att fylla tystnaden med det vilda, ödsliga tjutet af en svulten varg. Åh, fru Marianne, sådant tär på lifskraften, och ingen vet hvad det släta, tillfredsstälda ansigtet kostar en sådan menniska! – Men det var icke blott den yttre lyxen jag törstade efter, det var äfven den inre: bildningen, smaken, snillet, – allt det som höjer personligheten öfver mängden. Jag blickade upp till konstnärer, vetenskapsmän, författare, jag dyrkade dem som gudar, men icke med stilla resignation, nej med det mest vanvettiga begär att lyfta mig upp till dem. Genom hvad? Det hade jag icke klart för mig. Ingenting annat än att jag icke ville vara en af mängden, som står nedanför och gapar. Mig fattades koncentration. Jag hade anlag för allt, men mina krafter voro spridda åt alla håll. Jag hade icke godt hufvud, tro aldrig det, men jag var alltid framstående bland kamraterna, ty jag drack boklärdom med hejdlös begärlighet, hvad helst man gaf mig i handen, blott det stälde mig framom de andra, och det var ju genom denna trolldryck jag skulle nå allt hvad jag ville. Jag var tjuguett år och stod i begrepp att ta min kandidatexamen.

Så träffade jag henne.

Alla menniskor talade om arfvet. Historien om det lopp genom alla tidningar. Man undrade hur hon skulle bära denna oerhörda tur. Två alldeles oväntade dödsfall hade gjort henne till ensam arftagerska efter en halffånig gammal slägting, som lefvat så länge att man ansåg honom odödlig. Han hade aldrig varit myndig, aldrig kunnat förstöra något, aldrig göra något testamente.

Hon skulle ha alltihop.

Hvilken underlig ödets nyck att *hon* skulle bli rik! Hon tycktes af naturen enkomt vara skapad att med jemnmod bära fattigdom och försakelser. Jag har aldrig sett någonting så anspråkslöst och stilla. Ända från sitt sjuttonde år hade hon kastats omkring i främmande familjer som guvernant. Och så tänka sig henne med ens som egarinna af en stor förmögenhet! Det föreföll mig som om hon icke sjelf vågade tro derpå eller som om det skrämde henne. Vi voro alla nyfikna när hon skulle komma i huset. Men hur undseende, hur tillbakadragen hon var! Hur vänlig emot alla, – allramest emot tjenstfolket. Det syntes alltid som menade hon sig ha något att aftjena eller försona. Hon var öfverlupen af friare – naturligtvis. Jag tror att hon gaf dem korgen med en botgörerskas ödmjukhet. Hon var alldeles oåtkomlig för smicker; det plågade henne. Hela hennes ungdom hade varit ett motgift deremot.

På mig, som var så till ytterlighet nervös och öfveransträngd, verkade hennes lugna, vänliga sätt obeskrifligt välgörande. Det var något af sinnesro i sjelfva hennes närhet, och det uppstod ett slags vänskap emellan oss. Snart märkte jag att jag blifvit oumbärlig för henne, och att jag endast behöfde sträcka ut min hand för att taga emot denna förmögenhet, hvars värde hon icke tycktes fatta. Om ni visste hvilken feber det var! ... Tänk er bara, – att endast behöfva räcka ut sin hand för att gripa allt det man eftertraktat. Frihet! – frihet från dessa brödbekymmer, dessa ignobla brödbekymmer! – frihet att kasta sig in i lifvets alla härligheter, frihet att välja vägar, medel och mål! Åh – fru Marianne, ni vet inte hvad jubel vill säga. Ni har aldrig varit så törstande olycklig som jag. Ni har heller icke druckit er otörstig som jag, – i djupa, läskande drag!»

Han hade talat med annan kraft än sin vanliga, hans ton blef fyllig, och gestalten rätades upp. Så sjönk han tillbaka i stolen igen och sade med ett långt, slappande andetag:

»Jag har lefvat, fru Marianne, och jag ångrar det icke.»

Det var så andlöst tyst, att de kunde höra det sista rasslet af några falnande glöder, som föllo tillhopa i ugnen.

»Men min fäderneärfda kraft var ingen fond att draga vexlar på», tog han åter vid med sin nyktra, liknöjda ton, »och de forcerade studierna ... Hja! Ty öfveransträngning och studier, det var hela *hans* historia, och min är endast en fortsättning af den.

Ni undrar väl om jag icke skulle ha ärft något af min mor? ... Hå, hennes sundhet hade väl icke näring nog i fädernets märglösa svaghet. Nervlifvet var allt och den fysiska motståndskraften ingenting. Nej; men ni kan se min mor fortlefva i min kärlek till – nej, min dyrkan af – allt som är härdigt och lefnadsfriskt. Min tillgifvenhet för Börje, se det är min mor! ... Och så skall ni också tänka på hvad det var som drog hennes kraftiga natur mot dess motsats: min far. Hennes kärlek till förfining, naturligtvis, – till det som stod öfver henne, intellektuelt. Vi menniskor äro mal endast; och kulturen är den låga som skall afsveda våra vingar.»

Han försjönk i tystnad och det tycktes ha fallit honom ur minnet hvad han ville tala om.

»Men er hustru?» erinrade Marianne. Efter hvad som blifvit sagdt var hon icke rädd längre. Hon måtte icke ha varit så gammal och ful.

»Ja, det var sant!» sade han lifligt, »jag hade glömt det. Jo, hon var tjugunio år, när vi blefvo bekanta. Jag tror aldrig att hon sett bra ut, men hon var heller inte ful. Hennes utseende var ett af dessa underliga mellanting, som hvarken äro gamla eller unga, hvarken blonda eller mörka. För dem, som endast träffat henne flyktigt, måste det ha varit omöjligt att känna igen henne. Det fans ingenting att minnas, ingenting att hålla fast längre än man såg henne. Ingenting annat än ett par klara, barnafromma ögon. Hon var kanske enfaldig, men det var denna hjertegoda enfald, som blir på en gång löjlig och rörande. Skrattade man åt den, så kunde man nästan inte göra det utan tårar i ögonen, och hon blef aldrig ond. Det var så litet hon fordrade, och för hvad man gaf hade hon en oändlig fond af tacksamhet. Jag var allt, allt för henne. Hon dyrkade mig. Hvarför, det vet jag inte. Men all den uppmagasinerade ömhet, all den skygga kärlek, som hon gått och gömt på under sin ungdom, den slösade hon på mig, aldrig enträget, aldrig besvärande, utan med en ängslig tillbakadragenhet, som fruktade hon ständigt att jag skulle råka i vrede – för det hon var så god.»

Ännu en gång återhöll han sitt leende; Marianne kunde höra det på rösten.

»Menniskor som sågo oss tillsamman togo henne alltid för min äldre syster, och hon var icke mån om att taga dem ur villfarelsen. Hon led, men hon var beundransvärdt tålig och rädd att vålla mig obehag ... Åh, fru Marianne, nu – efteråt – kommer det som en aggande förebråelse öfver mig, hur jag afskydde henne för denna godhet, denna tålighet. Hur jag kände leda för den, hur jag skulle velat sparka henne som en hund, bara för att se henne ond, bara för att slippa denna eviga undergifvenhet. Fru Marianne – jag hatade denna qvinna, som jag aldrig hatat någon menniska på jorden. Jag kunde ha skakat henne i axlarne och ropat: res dig upp emot mig! Men hon skulle icke ha gjort det ... Och ändå kunde hon i vissa stunder få någonting tilldragande för mig. Vi kulturmenniskor äro så underligt komplicerade. Vi, som efter lärda regler lärt oss att tänka, vi blanda tillhopa det väsentliga och det utanför stående, vi drifvas af tusen motstridiga stämningar, och ju mer vi lära oss att förklara dem, dess mer beherska de oss. Hon visste det – Mathilda – hon visste hur fullständigt jag är slaf under ögonblicket. Det fins inte qvinna så dum, att inte kärleken gör henne slug, slugare än tio män, sen hon en gång fått nyckeln till vår karaktärs inkonseqvens. Mathilda visste att jag hatade henne, hon måste ha märkt det på hundrade ting. Hon visste att jag med vanvettig svartsjuka

dolde för henne alla mina tankar och böjelser, mina planer och förhoppningar. Men hon var som en orm: hon utspionerade mina åsigter, läste mina böcker, vann mina vänner och stal mitt åskådningssätt. Och ju mer jag märkte att hon ville smyga sig in i mitt hjerta, dess mer hatade jag henne. Under våra vänliga ord, vårt mjuka sätt, var det en oaflåtlig kamp. Men hon fann min sårbara punkt: den omättliga hungern efter skönhet, icke naturens, utan förfiningens. I sig sjelf hade hon ingen böjelse för lyx, men hon hade en konstnärs ögon. Jag har aldrig sett en menniska med sådant sinne för färger som hon. Hon visste att hopa dem omkring sig med ett barns naivetet, men utan ett felgrepp. Och det var inte endast det. Det var som hade det i hennes tunna, genomskinliga händer funnits en öfvermensklig känslighet. Ur allt hvad hon rörde vid förstod hon att leta ut just det, som kunde betaga mig. Hon hade ett sätt att ordna blommor! ... att kasta möblerna omkring i ett rum ... att drapera dem i sammet och schalar, att ödsla ut kuddar och mattor med en vårdslöshet ... åh, hon kunde besticka min blick, muta mina sinnen, hon lefde endast af att plåga mig med allt som jag dyrkade och som hon låtsade sig älska! – Om hon kunnat besegra sin ödmjukhet, skulle jag ha tillbedt henne som en dåre, så långt hade hon drifvit det!

Och hon var så svag, hon var så svag att lifvet var blott en flämtande låga, men hon släppte icke sitt tag. Hon tänkte icke på döden, icke på plågorna, – på ingenting utan på mig. Och hon visste hon skulle dö; tror ni det gjorde henne något? Hon skulle hålla tag i mig ändå. Åh, hvad jag mins det som i går, den dag hon sade mig farväl. Hon hade lidit de gräsligaste smärtor under natten, men om morgonen låg hon åter på sin soffa. Jag hade med ett sällskap turister aftalat om en färd utåt bergen på en åtta, tio dagar, och hon hade ifrigt tillstyrkt det. Det var i Montreux. Jag skall alltid minnas den morgonen. Jag kom in från balkongen, som vette utåt dalen; dörrarne stodo öppna, man kände sig kringsmekt af sol och sommarvind, – åh, fru Marianne, det var vår, allting var i blå förtoning, nyutsprucket, doftande, det var som hade man sofvit hela sitt lif igenom och nu först slagit ögonen upp. Jag stod med ryggen mot dörren, just inom portièrerna. Solljuset strömmade in, det var som ett sken öfver det bleka ansigtet med sina sjunkna, genomträngande ögon, det var en klarhet i denna blick, men också denna andliga skärpa, som lidandet ger. Den tunna gestalten var nedsjunken i denna yppiga rikedom af starka färger, eller snarare: den låg kastad deröfver som ett klädesplagg, tomt, maktlöst, – och ur allt detta lyste det kloka, uppmärksamma ansigtet. Det slog mig hur förändradt det var. Det var så lugnt. Det var som om alla menskliga passioner luttrat enfalden bort derur och så vikit undan. Hade jag någonsin känt denna qvinna? Jag vet inte hvad jag ville; stämningen grep mig. Då lyfte hon sin smala, dödsdömda hand, jag ryser ännu när jag tänker på denna stilla afmätta rörelse. Hon visste att hon skulle dö! 'Inte närmare', sade hon, och hon log emot mig så, som jag aldrig sett någon menniska le. Hon låg stilla och såg på mig, långsamt, som om hon *andats* in mina drag genom sina ögon, – för alltid slutit dem in i dessa djupa, stora pupiller. Bändande tårar stego mig i strupen, – åh, fru Marianne, jag ville kastat mig på knä vid denna bädd och ropat vanvettiga ord! Men då log hon blott med detta stilla öfverseende, som om jag varit ett dåraktigt barn. 'Nej, Pål, sällskapet väntar, jag och doktorn behöfva dig inte'.

Och jag vacklade ut, jag visste inte hvad jag gjorde. Och – kan ni tro det? – en timme derefter hade jag glömt det alltihop och trodde att jag skulle finna henne så, när jag kom igen. Det var bara ett af hennes vanliga knep, tänkte jag. När jag kom igen var det förbi. Man hade stält om kista och allting, hon hade bedt doktorn om det. Hon hade dött dagen efter.

'*Se mig inte, kom inte när mig',* hade hon skrifvit på en lapp. Det var alltihop. Och när jag stod der med det fattiga pappersbladet i handen, i rummet der jag sett henne ... ah, hon visste hvad hon gjorde! ... då kom det öfver mig en förfärande, ödslig tomhet, som om hon varit mig allt i lifvet. Och i detta själlösa, hålögda rum ristade sig den scenen in i mitt minne, för att följa mig alltid, alltid. Hon visste det! Hon visste att hon skulle tvinga mig; – att *nu* skulle jag med allt hvad jag egde velat köpa igen hvad jag förkastat, – att *nu* åtrådde jag det, derför att nu var det för sent!» ... Han teg ett ögonblick, liksom uttröttad.

»Jag har känt erotik i alla gestalter», kom det nästan ofrivilligt, »jag har slitit hjertat ur bröstet och gått vidare, men aldrig, aldrig har jag känt denna tröstlösa tomhet ... Åh, fru Marianne, jag älskade henne!»

Han kastade sig tillbaka med händerna på stolryggen och ansigtet begrafvet i sina armar, och Marianne hörde något likt en halfqväfd, klagande snyftning.

Så reste han sig sakta; hon hörde honom gå genom rummen, och dörrarne stängas; det rasslade i förstugudörrens riglar, och så var allting tyst, – tyst och mörkt.

Den qvällen blef Börje utan sitt schackparti.

* * *

11.

När Pål och Marianne den följande dagen träffade hvarandra, låg det en skygghet öfver båda, och den enes blick vändes bort när den mötte den andres.

Under de närmaste qvällarne föregaf Pål att han hindrades af brefskrifning och kom icke upp från sina rum förr än Börje var inne och lampan tänd, men småningom flöt allting in i sina gamla fåror, och de långa samtalen började på nytt. I början fans det en sträfhet i Påls sätt, som om han ville strida emot sin egen meddelsamhet, men då Marianne märkte det och höll samtalet inne på likgiltiga områden, gick det öfver af sig sjelf.

Hvad som förvånade Pål var, att Marianne icke alls kände till Börjes förflutna eller hans familjeförhållanden. En gång yttrade han sin förundran öfver detta, och särskildt öfver att Marianne var så obekant med sin svärmor.

»Jag tror aldrig att Börje sjelf tänker på sin mor», svarade hon likgiltigt.

Pål studsade.

»Han skrifver till henne hvarje vecka.»

»Det är inte möjligt!»

»Det har han alltid gjort, så snart de varit skilda.»

»Hur är det tänkbart? Hvad skulle de kunna skrifva om? Jag skrifver till mitt hem en gång hvar fjortonde dag, och jag är färdig att bräcka pannan sönder, bara med att fundera på hvad jag skall säga. Det händer ju aldrig något.»

»När två menniskor stå i ett så innerligt förhållande till hvarandra, som Börje och hans mor, ha de alltid något att säga.»

»Men hon är ju en vanlig bondgumma!»

»Vanlig? Det vet jag inte. Men hon är ett praktexemplar. Börje är sin mor upp i dagen.»

De tego en liten stund; ämnet intresserade icke Marianne.

»Ni vet naturligtvis inte heller att fadern drack?» sade Pål hastigt.

»Nej.»

»Jo, han drack, och han var rå och brutal. Hans dryckenskap tog till för hvart år som gick. Den sista tiden var det nästan uteslutande hon som styrde folk och ställe och barn – allting! Han gick som en halffåne. Och han hade en gång varit en driftig, duktig karl ... Vet ni hvad, jag tror att Börjes afsky för spirituosa kommer af att han sett så mycket på fadern och att han är rädd att ha ärft det.»

Marianne spratt till.

»Tror ni det?»

Det låg något så öfverraskande i den tanken, att den lugne Börje kunde ha några inre strider att utkämpa; en sådan möjlighet hade hon aldrig tänkt sig.

»Jag är säker derpå. Jag har märkt det många gånger. Han hatar det så djupt, derför att hans begär är så starkt. Dessutom ligger frestelsen för honom icke blott i det, att smaken är en njutning; det är mer än så. Ni vet hur svårt han har för att tala? – Ja. Men när han fått några glas, då skulle ni höra! Han blir inte drucken – med sin fysik skulle han kunna tåla enormt – men hans lynne ändrar färg, han blir munter och meddelsam. Han får en lätthet att uttrycka sig, som hos honom är rent af märkvärdig. Hur angenäm måste icke denna stämning af frihet och välbefinnande vara för honom sjelf! Och deri ligger frestelsen.»

»Ja, men då begriper jag inte ...»

»Jo, jag skall säga er: det är något ofrivilligt, otillräkneligt i det, och Börje vill beherska allt genom sin vilja, genom sitt förstånd. Han vill veta hvad han gör ... Jag har sett honom dagen efter en sådan qväll – tyst, sluten, nästan dyster. Jag har sett hur harmen spänt i hans ådror, af skam öfver att han varit olik sig sjelf. Han trodde att alla menniskor tänkte på det: att Börje varit uppspelt, att Börje inte så noga hade reda på hvad han sagt. Så mån han var att visa hur väl han kom ihåg allting! Jag har aldrig sett en menniska med sådant behof att känna sin sjelfansvarighet. Och så det – att han genom sin medvetenhet är herre öfver sina anlag, det är det jag beundrar hos honom!»

Marianne såg på honom med någon förvåning. Det var henne en absurditet, att Pål kunde beundra Börje.

»Min Gud – tror ni det är blott hans fysiska styrka, som imponerar på mig! Vi män äro mycket mindre svaga för det der än ni qvinnor. Eller tror ni kanske att hans lugn är medfödt? Visst inte. Börje har inte endast fått sin mors förstånd, utan också en hel del af faderns brutalitet. Att veta beherska den som han gör, det är själsadel. Eller trodde ni att han fått sin finkänslighet alldeles till skänks? Bah, låt honom bli ond, och ni skall se hur han måste kämpa med sig sjelf för att icke gripa rent af till handkraft. Det är sant att han sällan blir ond, ty det fins en tyngd, en flegma, som håller tillbaka, men *blir* han det slutligen, då glömmer han inte. Hans agg är lika så segt och envist som hans tillgifvenhet är öfverseende. Jag tycker om sådana naturer. De ge ett sådant intryck af vederhäftighet ... Men hvad tror ni t. ex. att han inte skulle förlåta mig? Åh, han är i grunden ett sådant stort, godt, hederligt barn! – Jag kunde synda på nåden länge ... länge.»

Han tystnade och log stilla för sig sjelf.

»Det är i alla fall eget, hvad ni känner honom lite. Jag har märkt det på otaliga småsaker. Ni vet inte alls hvad han går för. Ni tar honom helt enkelt för en obetydlighet.»

»Men snälle herr Sandell, hvad är han väl annat!»

Pål blossade upp.

»Men det är han rakt inte!» utbrast han med sjuklig häftighet, »egentligen har han bättre hufvud än jag. Och tänk er denna ihärdighet! Ni tror kanske inte att han har äregirighet? Jo. Men på ett så helt annat sätt än jag

någonsin haft. Han vill inte skilja sig från massan. Tvärtom; hans plats är nere ibland de många. Han är ett af dessa dolda drifhjul, hvilkas vigt vi andra äro så böjda att ringakta, derför att de icke synas öfver det allmännas nivå. Jag tror inte att han sjelf insett det ännu. Det är alldeles omedvetet och af inneboende drift han sträfvar framåt. Men vänta bara, och ni skall få se hvad han blir för sin ort! Jag är uppfödd på landet och har öga för sådant. Karakterer, sådana som hans, kunna trycka sin prägel på en hel bygd. Märker ni inte redan nu, hur man söker upp honom?»

»Hvad ni är förskräcklig med att öfverdrifva!... För det att några bondgubbar springa här och fråga efter honom! – Ha, ha, ha!»

»Nej, fru Marianne, i det här fallet öfverdrifver jag inte. Jag vill inte säga att Börje skall lyfta sig till någon politisk betydelse, men att han blir en af dessa *selvmade men,* hvars ord väger tungt i vågskålen hvar gång det gäller åt hvilket håll massans sympatier skola falla, det kan ni vara säker om. Och man sköter inte en gård på femhundra tunnland af vår gräddfeta jord så, som Börje gör det, om man inte eger vissa administrativa anlag. Tänk på alla dessa menniskor, som bero af honom! Och allt går ju så jemt som ett urverk. Om jag vore qvinna skulle det vara mig en heder att stå vid sidan af en sådan man och att få följa hans utveckling.»

Marianne såg modstulen ut. Det gjorde aldrig något godt intryck på henne, när Pål berömde Börje så öfvermåttan. Hon fattade det som en förebråelse mot henne sjelf. Pål såg det, men brydde sig icke derom; det gjorde honom ett nöje att tala.

»Börje är inte just vänlig», fortsatte han och kastade sig tillbaka i stolen, »jag kan inte låta bli att skratta, när jag tänker på ... Jo, på den tiden han hade penningar och jag hade inga, då hände det ibland att han kunde göra mig tjenster, men när jag då ville tacka honom, så hade han ett eget sätt att vända bredsidan till och affärda mig med ett buttert *hm,* som var alldeles oefterhärmligt ... Old fellow, jag kan se det som om det hade händt i går!»

Vid sådant kunde Marianne bli formligen svartsjuk, hon kände det som om Pål tyckte bättre om Börje än om henne.

Timmarne efter qvällsmaten förgingo nästan alltid under schackstrider mellan de båda vännerna. Marianne talade hvarken om hur idiotiskt det såg ut eller vände sig bort. Tvärtom satt hon alltid i soffan bredvid Börje, med intresse följande krigslyckan.

»Det lilla odjuret vill sitta och lära af dig, tills hon kan göra mig matt, hon med», sade Börje, »men det ska’ vi bli två om.»

För det mesta tänkte han emellertid hvarken på Marianne eller någon annan, så fort han kommit in i spelet. Med händerna begrafda i sitt hår och blicken fäst på schackbrädet kunde han sitta en hel qvart och fundera öfver ett förestående drag, öfvervägande alla dess konseqvenser. Men han var allt för van vid den gamle apotekarens enkla taktik, och den nye motspelarens mångsidighet gäckade hans ansträngningar.

Pål Sandell var ingen passionerad spelare; han var en blaserad sådan, – öfverskådade ställningen med en blick, var genast färdig med sitt drag och behöfde aldrig oroa sig öfver motspelarens planer, hvilka lågo i öppen dag för honom. Men han visade sig aldrig otålig öfver Börjes betänketider.

»Du biter dig fast i dina egna beräkningar, så att du glömmer mina», sade han blott med ett medlidsamt småleende, då Börje trots sin betänksamhet drog rakt i förderfvet.

»Men jag *skall* göra dig matt, ta mig f–n ska’ jag inte göra dig matt!» lofvade Börje med sin istadigaste

seghet.

Och så kunde Pål sitta der lika tålig igen, tillbakalutad i stolen, med ögonen följande Mariannes händer, medan hon arbetade på något broderi eller dylikt.

Det var en qväll, strax efter jul. Börje satt i soffan med armbågarne på bordet, hufvudet mellan händerna och blicken på schackbrädet; bredvid honom Marianne, sysselsatt med sitt arbete, och midt emot honom Pål, vårdslöst på sidan af stolen, med armen öfver dess ryggstöd, hufvudet tillbakakastadt och pannan i handen, så att ögonen lågo i skugga. Skenet från taklampan föll bjert och klart öfver gruppen. Ingen sade något. Börje satt och tänkte.

Pål rökte en af sina cigarretter, långsamt, i njutningsrika drag. Då och då lyfte han handen, tog cigarretten mellan fingrarne och lät röken glida fram mellan sina saftröda, halföppna läppar lik den finaste strimma af ett blååktigt töcken. Han hade ingenting annat att göra än att betrakta Marianne.

Det hade blifvit henne en vana att känna hans blick; den generade henne icke mer. Ibland strök en doft från cigarretten henne förbi, lätt som en andedrägt. Hon älskade den. Den kom hans närhet att bli så *ett* med den luft hon andades, gjorde den så påtaglig, svepte henne i en allt genomträngande, dämpad lycka.

En gång såg hon upp, snabbt, liksom i smyg. Det var när han gjorde sitt drag. Hon följde rörelsen af hans hand, – denna smala musikhand, smidig och stark i all sin slapphet. Ansigtet vågade hon sällan betrakta, – men händerna! Hon afgudade dem.

Så sjönk hon tillbaka mot soffkarmen, med arbetet hvilande i knät och blicken sänkt. Hon satt tanklöst och lekte med fingerborgen, låtande fingret suga sig ur och i den, med en knall för hvarje gång. Och öfver hennes ansigte låg ett skimmer af den inre stämningen. Nu kunde tiden få stå stilla. Nu fans det intet att längta efter, intet att sakna, intet att åtrå. Nu fans det ingen framtid, intet förflutet, – ingenting annat än detta enda, som uppslök allt, allt annat. Att tänka sig en tid efter denna skulle varit helgerån. Det fans blott detta nu. Ögonblicket! Hon förstod honom som aldrig förr. Och hvad var hela verlden emot det, att han satt der midt emot henne, – att hon skulle se honom i morgon, i öfvermorgon, alla dagar! Det var nog, det var öfvernog!

I tystnad ... oberördt af ord ... Åh, det var för detta hon älskade honom; för detta som gaf honom qvinnans tillbakadragenhet, detta *noli me tangere!* Hon kände det alltid som skulle han spritta tillbaka för hennes vidrörande. När han tog henne i hand var det på ett motvilligt sätt, mjukt, lätt – en smekning, som knappt snuddade vid. Det var en osäkerhet, en känslighet, som skulle en enda skiftning i själslifvet kunna ge en elektrisk stöt.

’Man kallar det kärlek och gifter sig på det’, ljöd det genom hennes minne med hans uttrycksfulla röst ... Kärlek? Åh det ordet var plumpt och groft. Det *fans* intet ord för detta.

Hennes ögon höjde sig med en långsam blick, som hon ville göra lugn. Men på den väg, den hade att gå, möttes den af en annan, som funnits der länge. En bindande, snärjande blick ur bruna, långsläpiga ögon, i hvilka glansdagern simmade som mellan två svarta tuschstreck, – halföppna ögon, som vidgade sig och uppsögo hennes blick, som en qvicksilfverkula uppsuger den andra.

Det hade skett utan en rörelse, utan en ändring i dragen. Det hade kommit som en qväfvande, njutningsrik skrämsel, det var att gå på hemliga, brottsliga vägar, bekänna och ingenting säga, skänka och ingenting medgifva. Hon skulle velat vända bort sina ögon, men hon kunde det icke, han höll dem qvar med våld, tvingade hela hennes varelse att gå upp i dem och ge sig hän. Hon kände hur de förlorade sin motståndskraft, hur de blefvo djupa, brännande, lidelsefulla som hans.

Det var att förtäras och förtära; det fans hvarken tid eller rum.

När Pål skulle göra sitt nästa drag och derför lemnade henne lös, vred sig hennes blick ur hans, vacklande, berusad, som ur en lång omfamning.

Hon satt orörlig i samma ställning och såg ned på arbetet, som sysslolöst hvilade på hennes knä. I det hon kände hur Påls blick åter häftades på henne, silade blodet långsamt upp mot hennes kinder och spred sig som en bultande värme under huden, – en brännande högröd blygsel.

Hvad hade hon gjort! Tanken gjorde henne förlamad, maktlös. Hvad hade hon gjort? Hvad skulle han tro?

Icke en enda gång under aftonen vågade hon se på honom, icke ens då hon räckte honom handen till god natt.

* * *

Nästa dag visade sig Pål som om ingenting förefallit mellan dem. Han var sig alldeles lik, satt vid brasan hos Marianne, talade som han brukade, hvarken varmare eller kallare än eljes. Men Marianne var förändrad: – tyst, förlägen, och hon vågade icke se upp. Äfven hennes röst hade blifvit så underligt skygg och färglös.

Under schackspelet satt hon hos Börje som vanligt, men såg icke upp, och sydde ihärdigt. Det var som om hon icke funnits. Hon gaf intrycket af en tom plats.

Pål märkte att hennes ögonlock hade en rödaktig kant, som af hotande tårar.

Ännu en dag gick, och det blef icke annorlunda. Hon visade en nedslagen tillbakadragenhet: för Börje fick den gälla som hufvudvärk. Pål försökte att muntra henne, men hon ville icke låta sig ryckas med. Hvad skulle han tänka? Det var hennes enda känsla, – qvinlighetens marterande skam öfver att ha blottat sig. Hon måste på ett eller annat sätt visa honom att han misstagit sig, att hennes blick alldeles inte sagt ...

»Marianne!»

Hon hade trott att han icke skulle komma, det var så sent redan, och brasan var nästan nedbrunnen.

»Marianne, hvarför undviker ni mig?»

Han hade kommit alldeles oväntadt, utan att hon hört honom. Rösten lät brådskande, andfådd, som om han gått fort. Hon blef så skrämd både af den öppna frågan och hans häftiga inträde, att det var som om andedrägten ville förgå henne. Hjertat bultade så hårdt, att det dröjde några sekunder innan hon kunde svara.

»Jag undviker er inte.»

»Låt oss inte tvista om ordet. Jag menar inte att ni går ur vägen för mig. Men ni vet, att ni undviker mig.»

Han kastade sig i stolen och såg på henne med en min som om han väntade hennes ursäkter. Men hon svarade icke, satt blott och såg ned.

»Har ni rätt att behandla mig på detta sätt?» återtog han med hetta. »Har jag någonsin förnärmat er, har jag skrämt er genom att vara rå? Har jag gifvit er minsta orsak att bli ledsen på mig?»

Han var afgjordt den förorättade, som begärde godtgörelse.

»Säg, Marianne, har jag gjort något af detta?» – Hans stämma var enträgen, förebrående bitter.

»Ni skall tänka på det när jag inte längre är här; jag vill inte falla er besvärlig.»

Han reste sig häftigt.

Det klack till i henne, och utan besinning grep hon hans hand för att hålla honom qvar.

»Förlåt mig, Pål, var inte ond! Ah – förlåt mig!» Och utan att veta hvad hon gjorde, pressade hon sin panna mot hans hand.

Pål satte sig och tog hennes händer i sina, lugnt, som en välvillig vän.

»Tack för det ordet, Marianne, och låt nu allting vara som förr. Var inte rädd för mig.»

Han sade det vänligt öfvertalande, som om han vore en förskräcklig herre och hon ett litet barn.

Marianne var så glad, så upprörd, och hon såg på honom med en strålande blick.

»Jag är inte rädd för er, jag är så ...»

»Tyst; inte ett ord!» Han hejdade henne med skämtsam förskräckelse och lösgaf hennes händer.

Marianne blef röd, bet sig i läppen och smålog förläget.

»Det fins ting, som man aldrig talar om, Marianne ... *fru* Marianne.»

Hans röst var som sprittande ungdomsglädje, men så låg och mjuk. Det strålade och glänste ur dessa blanka reptilögon, som mot det varmaste solsken.

Marianne var öfverlycklig. Fans det någonting i verlden annat än detta, som ingen af dem skulle nämna, och som båda kände bättre än om de talat volymer!

Hon satt med händerna sammanknäppta och ansigtet fullt belyst af eldskenet. Pål böjde sig fram och såg på henne; hon log blott, utan att flytta sina ögon från elden.

Det var ändå eget hvad de sista två dagarne utvecklat henne! Ansigtet hade en helt annan själfullhet, dragen hade fått mera lif. Och nu slog det honom, hvilken sällsynt retelse det låg i denna yppigt veka gestalt. Den gaf intrycket af någonting mjukt och varmt, någonting att gömma sig vid, smyga sig mot, sjunka intill. – Åh, denna förmåga qvinnorna ha att utvecklas genom –

Han började språka, halfhögt, om likgiltiga ting. Det var allting som vanligt, endast andetagen kortare och rösterna mera låga.

Sedan Börje kommit in, sysselsatte de sig med honom i stället för med hvarandra, de utbytte knappt en blick eller ett yttrande, det var ett slags trygg likgiltighet. Marianne var nästan blyg, och det gjorde henne vacker. För Pål var det ett nöje att sitta och ge akt på henne, men han skänkte schackspelet större uppmärksamhet än han brukade.

Man reste sig; det var tid att säga god natt. Börje gick fram till kakelugnen för att tända sin cigarr, som slocknat.

Pål räckte Marianne sin hand, som han gjorde hvar afton, och hennes lade sig i hans – varm, mjuk – som om den egt ett klappande hjerta. Han betraktade henne med ett egendomligt leende, och hennes hand, som låg i hans, kändes som om den hållit andan och väntat. Hon såg in i hans ögon, och åter vidgades de, stora och djupbruna, medan hans hand liksom sög sig kring hennes i ett eldigt, smekande grepp; hårdare, allt hårdare.

Blick sjönk i blick, och utan att de rörde en lem var det som om han slutit henne i sina armar, och långsamt, i skälfvande njutning fört sina läppar till hennes, för att låta dem dröja der länge – länge.

När hon vände sig bort och gick, var det med rusiga nerver och svigtande steg.

* * *

Efter den dagen fans det ett hemligt förhållande mellan dem. Icke så att de läto några bestämda handlingar komma sig till last, om man icke räknar denna telegraf af tysta handtryckningar och talande blickar. Aldrig föll det mellan dem ett ord om kärlek. Men med sitt tysta språk kunde de säga allt hvad de ville. Och de tyranniserade hvarandra.

Pål gick jemnt på spår efter någon hemlighet, som han trodde att Marianne ville dölja för honom. Det var icke svartsjuka eller misstänksamhet, det var endast att det skulle gladt honom så omåttligt, om han kunnat öfverraska henne med någon föregången liten kärleksintrig. Han brukade gå till stationen och hemta posten, och det var hans stora glädje att läsa hennes bref innan hon fick öppna dem sjelf; han gjorde det med en utmanande sjelfrådighet, alltid i hennes närvaro och utan att fråga om lof.

Marianne njöt af hans hänsynslöshet och gengäldade den.

När Pål var bortbjuden – och det var han ofta – föll hon ibland på att han icke fick gå. Hennes blick hängde sig fast vid hans, tårfyld och passionerad, den skriade och bad, den smekte som två mjuka armar; och han kunde ljuga, duka upp långa historier, stöta sig med folk – hvad som helst – bara för att bli hemma, när hon fordrade det.

Allt detta var så litet positivt, så litet påtagligt, att Marianne icke gjorde sig några förebråelser deröfver, och hon var vänligare än någonsin emot Börje, liksom för att hålla honom skadeslös. I sitt innersta var hon honom tacksam för det han var så fri från alla misstankar, och hon höll af honom för det. Förhållandet till Pål hade icke hos henne väckt den ringaste motvilja eller afsmak för Börjes person, snarare tvärtom, ty hennes känslolif var onaturligt uppdrifvet.

Det var således knappt möjligt för Börje att märka något af det som fans mellan de andra två, så mycket mindre som de voro skygga som rapphöns. Endast när allt var säkert smögo sig deras blickar fram, som till aftalade möten.

Den första tiden hade det lagt sig en blyg stillhet öfver Marianne, hvilken åt hela hennes väsende gaf någonting ungt, nästan barnsligt. Dels var hon rädd att misshaga Pål genom att vara för tillmötesgående, dels hyste hon en barnslig fruktan för Börje. Men med afseende på denne senare lugnade hon sig snart, då hon lärde sig inse hur tryggt hon kunde förtro sig åt Påls vaksamma försigtighet. Kanhända hade hon hyst vissa tvifvel angående hans tystlåtenhet, men dessa lade sig inom kort, ty hon märkte vid otaliga tillfällen hur fast hon kunde lita på honom. Pål Sandell var alltför erfaren i sådana saker för att ej veta hvilket allsmäktigt trollspö förtegenheten kan vara, då det gäller qvinnogunst. Han hade sett mer än en fästning falla för denna enkla murbräcka.

Om Marianne höll på att rusa, var det alltid han som höll henne tillbaka.

Efter hand som hon blef lugnad i alla afseenden, började hon gå så att säga anfallsvis till väga, i det hon utvecklade ett slags maskeradt koketteri, alltid så slugt anlagdt, att Börje icke skulle misstänka något.

Hon hade en outtömlig uppfinningsförmåga.

Ibland hände det att Börje för Påls skull måste resa bort på herrbjudningar, och då satt Marianne alltid uppe

och väntade, hur sent de än kommo hem. Och båda herrarne, som gerna önskade sitta uppe en stund, kommo då in i förmaket. Det kom alltid en egendomlig abandon öfver dessa små nattsamqväm. De voro hennes förtjusning.

Förändringen med Marianne kunde icke undgå Börje. Hennes benägenhet för fetma hade aftagit, figuren var smidigare, gången mera rask, rörelserna lätta. Hyn hade fått ett känsligt färgspel och ögonen sågo mörkare ut med sina stora pupiller. Allt detta gladde honom.

»Visste jag inte att du skulle trifvas på landet, bara du blef van vid det!» utbrast han med stolthet, »och när du sen lärt dig att bli intresserad af allting, så skall du få se!»

Äfven den tysta uppmärksamhet, hon skänkte schackspelet, var för honom ett godt tecken.

»Vänta bara», sade han och stötte henne förstulet i sidan, »snart så kommer lusten. Du vet inte om det förrän den kommer.»

Marianne skrattade åt dessa spådomar. Hon kunde skratta åt allting. Hvad brydde hon sig om framtiden! – när bara inte Pål ville resa. Hennes lifs stora roman borde kunna räcka länge ännu. Hur länge ville hon icke försöka att tänka sig. Men hvad samlade hon sig icke allt för erinringar om den! Blommor, som han gifvit henne; papperslappar som han fullklottrat med sin fina, prydliga stil; en näsduk hvarur hon slitit en remsa för att förbinda hans finger en gång han skurit sig – allt möjligt. Det skulle bli ett helt galleri.

Hon hyste en obestämd önskan att han icke skulle vara fullt så grannlaga och försigtig; hon skulle vilja ha ett ord att upprepa för sig, någonting verkligt att hålla sig till, när allt det andra förflyktigats och drifvit bort som en rök.

För Pål var allt detta endast en novellett, en af de läckra, franska. Den stora genren låg icke för honom. Enligt hans uppfattning af qvinnonaturen skulle Marianne falla i hans armar som det mogna äpplet faller från trädet – i sinom tid. Men det berodde af honom sjelf att taga emot eller vika undan.

Tills vidare var han blott nyfiken. Något fans det väl alltid att iakttaga. Samma skilnad mellan henne och andra qvinnor som emellan den ena romanen och den andra, mellan *Sapho* och *Une page d'amour, Cruelle énigme* och *Madame Bovary*.

Det skulle gjort honom ett nöje, om hon varit mera originell, men man fick nu en gång taga menniskorna sådana de äro.

Han hade sitt tidsfördrif af att gå och dissekera upp sina egna stämningar och ge akt på hur han ena dagen kunde vara frestad att draga henne till sig, försvarande sig med det, att hvar och en får stå för sina egna handlingar och att det icke var han, utan hon, som var bunden, samt hur han andra dagen kunde gripas af ädelmod och fatta det nästan oryggliga beslutet att lemna Tomtö, för att hindra historien från att utveckla sig vidare. Men i grunden hade han samma indolenta natur som Marianne, och när hans ifver någon gång fräste upp, svalnade den strax. Det var mest i hans smak att drifva framåt på måfå och låta slumpen bestämma.

Så hände det en qväll, att Börje och han vid tolftiden kommo hem från ett spelparti. Hela gården låg försänkt i sömn, det var mörkt öfverallt utom i förmaket, der det lyste genom persiennerna.

»Stackars liten, som suttit och väntat på oss så länge», sade Börje.

Hon hade hört dem komma och öppnade förstugudörren innan de hunnit knacka. Det syntes på hennes drägt som om hon legat och sofvit, ty hon var knappt mer än halfklädd. Hon bar lampan i ena handen, medan hon med den andra sammanhöll den svarta schal, som hon svept kring hufvud och axlar, och som i ett vidlyftigt

draperi föll ned öfver klädningskjolen.

»Det måtte vara sent», anmärkte hon i trött och liknöjd ton.

Blåsten svepte in och höll på att släcka lampan, hvars låga sträckte sig som en lång tunga öfver glaset. Börje skyndade att stänga dörren, ty Marianne såg tunnklädd ut. Den svarta kjolen föll slapp och veckrik kring höfter och fötter, som om hon nästan ingenting haft inunder. Det kom henne att se så lång och rank ut, med en lätt antydan om kroppens linier.

Medan herrarne hängde undan sina ytterplagg, stod Marianne och höll upp lampan. Hennes arm var bar, ty under schalen hade hon endast en peignoir med halflånga ärmar, som föllo tillbaka; det var derför hon höll draperiet så väl omkring sig med den lediga handen.

Pål såg på henne. Icke en min tydde på att detta var koketteri. Hon såg allvarsam, nästan kall ut. Det var något af en antik bildstod.

Jaså, det var det hon ville! Han måste bita sig i läppen för att icke skratta, han fann henne på en gång inpiskadt slug och ohjelpligt naiv.

När de gingo in fick han tillfälle att hviska:

»Jaså, detta är mythen om Pygmalion och Galathea! Jag vill också att min staty skall få lif. Skall jag bedja till gudarne?»

Hon såg allvarligt på honom utan att svara. Hennes bara hand och nakna handled tecknade sig så rund och hvit mot allt detta djupa kashmir, hvars rika veck hon sammanhöll öfver bröstet. Och nu kunde han icke annat än ge henne rätt: denna arm var att bli tokig i.

Det var så sent att han endast kunde stanna helt kort. Marianne hade stält sig i skuggan borta vid kakelugnen; herrarne gingo språkande fram och tillbaka på golfvet.

När Pål sade god natt och tog henne i hand, lät han med en hastig rörelse sin hand glida upp öfver handleden och ett ögonblick omsluta denna svala, mjuka qvinnoarm med ett brännande hett tag.

Hon såg blott på honom med en förundrad och liknöjd min, *så* förundrad, att han ett ögonblick höll på att låta dupera sig.

* * *

Följande dag syntes Pål beherskad af en viss nervositet. Han hade på morgonen fått ett bref, hvilket nödgade honom att för sina affärer resa bort på en tid. Marianne hade bleknat, när han sade henne det. Han var alldeles saker derpå.

Äfven denna afton voro herrarne bjudna på spelparti, men som Börje hade en del att bestyra med folket, kunde de icke ge sig åstad förrän sent. Pål klädde sig tidigt för att som vanligt få tillbringa skymningen inne hos Marianne. Han satte sig icke, utan gick under tystnad fram och åter på golfvet.

»Marianne», sade han plötsligt och stannade framför henne, »när jag nu reser måste jag tänka på hur jag skall ställa det för sommaren och det kommande året.»

Marianne satt framför elden på sin vanliga plats. Hon svarade icke. Men han såg att hon sänkte hufvudet med ett uttryck af nedslagenhet.

»Säg mig hur du vill», sade han, »jag vill att du bestämmer sjelf.»

»Nej!» sade hon hastigt, skrämd af någonting i hans ton.

»Men det måste du ändå, förr eller senare.»

»Jag kan inte. Gör som du vill.» Hon hviskade svaret med en skygghet som icke var tillgjord. Hon vågade icke påtaga sig något ansvar.

Han satte sig midt emot henne och böjde sig framåt.

»Du var så vacker i går qväll», sade han.

Hon hade fått en hjertklappning så att hon kunde qväfvas.

»Visste du kanske inte om det?» sade han och höll på att skratta.

Hon blef stött och reste sig för att gå.

»Nej, vänta!» sade han och tog hennes händer. Du sitter väl uppe i qväll? Gör det. Jag vill veta af dig sjelf om jag skall stanna eller ej. Betänk dig på det och låt mig få svaret innan vi skiljas.»

Han lösgaf hennes händer och gick mot dörren, ty han hörde Börje komma.

Då de sent på aftonen kommo hem, brann lampan som vanligt i förmaket, men förstugudörren förblef stängd, och efter deras upprepade knackningar var det icke Marianne, utan en af pigorna, som kom för att öppna.

»Frun var så sömnig», sade hon.

»Har hon gått och lagt sig?» frågade Börje.

»Det vet jag inte. Hon sade bara till mig om jag ville passa på, i fall hon skulle somna.»

»Vi gå ändå in i förmaket ett slag, jag ser att lampan står och brinner», sade Börje.

Pigan sade god natt och gick. Herrarne pelsade af sig och stego in.

Det syntes ingen i rummet. Skulle Marianne verkligen ha gått till sängs? ... Nej, det var icke möjligt. Han hade ju bedt. – Det var Börje som först fick se henne; han ryckte Pål i ärmen och pekade med skälmaktig min bortåt soffan. Med fötterna på en pall och ansigtet begrafvet i kuddarne låg hon och sof.

Börje smög sig fram till henne, följd af Pål.

»Liten! Nu har du oss hemma.»

Hon satte sig upp på soffan, blinkade mot ljusskenet och strök det nedfallna håret tillbaka från öronen – lätjefullt, otvunget – som om hon trott sig ensam i rummet. Så såg hon på dem med en menlös, frånvarande min, alltjemt blinkande mot ljuset med sina små ljusa ögon. Hon begrep inte hvad det var fråga om. Det var att kunna kyssa henne tio, tjugu gånger, innan hon skulle hinna bli vaken; hon var ohjelpligt täck.

»Åh, är det *ni!*» utbrast hon plötsligt uppklarnande, »hvem släppte in er?»

»Karna.»

»Ha, ha, ha! Jag var den rätta att sitta uppe! Det kände jag på mig ... men två nätter i rad, det är också för galet. I qväll kan jag då verkligen inte prata med er.»

»Jag reser med första tåg i morgon, så att då får jag säga farväl nu», sade Pål och räckte henne sin hand.

Hon var orubbligt likgiltig.

»Jag skall följa er ända till trappan, efter det är en så högtidlig stund», sade hon och stälde lampan så att den skulle kunna lysa utåt förstugan när dörren öppnades.

»Det var sant – Börje – jag har gjort slut på mina cigarrer, skulle du vilja låna mig några tills jag kommer hem igen?» sade Pål, då han stod i förstugan och tog öfverrocken på.

»Gerna», svarade Börje och gick in till sig. Han lät dörren stå på glänt, och de kunde se att han tände ljus i det yttre och sedan gick in i sitt sofrum.

Marianne stod strax bakom Pål. Hans arm lade sig smygande mjukt kring hennes midja. De stodo i djupaste skuggan vid sidan af dörröppningen mot våningen till.

»Marianne», hviskade Pål, i det han tryckte henne tätt upp till sig, »skall jag komma igen hit och stanna här?»

Hon var så feberaktigt lycksalig och rädd, att hon icke kunde få fram ett ord. Men hon kunde icke motstå sitt begär att lägga sin kind mot hans axel, i den lugna vrån innanför öfverrocken, som var tillbakaslagen. Att ändtligen få stryka sig emot detta fina, mjuka tyg!

»Vi ha ett enda ögonblick», hviskade Pål med ögonen riktade på den smala ljusstrimman från Börjes dörr.

»Jag *ville* säga att du inte skulle komma», svarade hon.

»Men du kan inte!»

»Gud, jag dör af rädsla», kom det skälfvande och halfqväfdt. Detta var på en gång spännande och otäckt, på en en gång ljuft och vidrigt.

»Var lugn», sade han, »jag har öron som en panter och du behöfver inte ha tanke på fara. Ha, gudar! Man är väl inte ung mer än en gång i lifvet!»

Han böjde sig ned och kysste henne i det fjuniga håret på halsen, just bakom örat. Hans varma andedrägt lopp henne som en rysning ända ned i fötterna.

»Ah, – prenez garde, cherie!» Han sköt henne raskt åt sidan, så att hon kom att stå i den öppna dörren in mot rummen.

Ögonblicket efter kom Börje och lemnade cigarrerna. De båda vännerna skakade hand med hvarandra och Pål sprang ut på terrassen. Marianne kom fram till Börje, som ännu höll dörren öppen, hon lade handen på hans axel och såg efter den bortgående.

Månen stod full och klar öfver granarne. Hon kunde se den smala, böjliga gestalten med snabba steg gå nedåt gården, följd af sin långa, svarta skugga. Öfver den frusna marken låg månskenet med en kall, blåaktig dager – något af håltom, ödslig hjertlöshet.

Hon ryste till och gick in.

* * *

12.

Det var mot slutet af April och Pål hade varit borta sex veckor.

Marianne satt vid fönstret i förmaket och sydde.

Hennes ansigte var förändradt. Läpparne voro hårdare slutna och det hade kommit en fasthet i dragen.

Då och då såg hon ut på gården, ut öfver den nykrattade terrassen, ur hvars svarta mull blomstånden började skjuta upp. Inne vid fönstren låg skugga, men längre bort glittrade ännu eftermiddagssolen på olöfvade buskar, somliga med gula och grönaktiga skiftningar på risiga grenar, andra med raka spön, röda och polerade, glänsande i solskenet.

Hon såg på det med ett känslolöst, kallt allvar och tycktes lyssna.

På gården var allt så stilla som om menniskorna varit utdöda, endast bandhunden skramlade till med sin kedja. All brådska och allt lif hade dragit ut på fälten och skulle stanna der tills qvällen kom.

Hon hade icke hört fel; det var verkligen en vagn. Kunde det vara Börje, som kom igen redan med femtåget? Nej; han skulle naturligtvis gå från stationen. Det var för brådt med alla hästar.

Ah – det var Pål!

Ja. Nu såg hon honom. Han kom med gästgifvarskjuts och åkte direkt ned till sina rum. Hon kunde se hans glada, spejande blick upp mot fönstren, men hon hade rest sig och dragit sig bakom gardinen, så att han icke skulle varseblifva henne.

Han hade under sin frånvaro flera gånger skrifvit till Börje, och hon visste att han skulle komma, men han hade i sitt sista bref icke kunnat bestämma hvilken dag eller med hvilket tåg.

Hon såg skjutsbonden bära in ressakerna i hans rum och sedan köra bort. Strax derefter kom han sjelf gående öfver gården med ett gladt, förväntningsfullt uttryck i sitt ansigte. Han såg friskare ut än när han for.

Hon drog sig tillbaka inåt väggen och höll gardinen omärkligt åt sidan, med spändt uttryck följande hans rörelser. Det låg i hennes ögon någonting på en gång skrämdt och fiendtligt.

Han gick uppför trappan. Hon hörde honom i förstugan. Der gick dörren till rummen, der ljödo hans steg genom kabinettet, snabba och lätta som en ung flickas.

Hon stod qvar vid fönstret med handen stödd mot ett litet bord. Deras blickar möttes.

Hur de bruna ögonen vidgades och strålade upp!

»Marianne!»

Han stod stilla i dörröppningen, och den smärta figuren aftecknade sig som i en ram. Vid stämmans välljud flög det som en rysning genom hennes hjerta. Hon hade glömt den underbara klangen i denna röst; det tycktes vara så många år sedan hon hört den.

Och så kom han emot henne, sträckande fram sina händer så hjertvinnande vänligt. Han var så lång och vek, någonting likt ett smidigt spö; och hans hy var så jemn, hans hår var så svart och hans ögon så varma.

»Marianne!»

Han måste väcka henne ur denna stelnade förvåning, smeka henne till lif igen med sjelfva tonen i sin röst.

Leende och på tå smög han fram de sista två stegen.

»Kan du tro – Marianne! – jag har längtat.»

Det var som om han anförtrott henne någonting så jublande härligt. Och det var det ju också – detta – att han *kunde* längta ännu.

Så gjorde han en hastigt frågande gest inåt rummen. Det måtte finnas någon der!

»Nej, det fins ingen derinne, svarade Marianne.

Det var en främmande, klanglös röst. Han hade aldrig hört den förr.

Häftigt tog han ett steg tillbaka och betraktade henne. Med en blick uppfattade han att hon magrat, att hyn var mindre frisk och att hon såg äldre ut än då han reste. Han klarnade åter och hans ögon fyldes af tårar.

»Trodde du att jag inte skulle komma igen? ... Ah, barn! – har du varit orolig för mig?»

Hans känsliga röst bäfvade af på en gång glädje och ömhet.

Om det gält hennes lif skulle Marianne icke kunnat få fram ett ord; hennes strupe snördes tillhopa.

»Men nu skall du vara trygg och glad. Jag stannar här länge, länge.»

Han fattade hennes händer, och han var så vacker som hon aldrig sett honom. Icke formskön och stark, men med den smidiga skönheten hos en solbeglänst reptil. Det var blanka, tindrande ögon, tunna läppar likt långa penseldrag, och en skuggning af krusiga skäggstrån.

»Älskade, hur är det? Jag har skrämt dig!»

Han lade sin arm kring hennes skuldror och såg ängsligt in i hennes ansigte, som skiftade färg.

Hon lösgjorde hans arm och förde den ifrån sig. Hon försökte att tala, men kunde icke; stödde sig endast tungt emot bordet.

»Du är sjuk ... åh, Marianne, hvad är det?»

»Nej, jag är inte sjuk, bry er inte om det.»

»Ni?!»

Det kom på en gång förvåning och harm i hans ton.

»Hvad vill detta säga?» Hans ansigte var kallt, med ett skarpt litet veck mellan ögonbrynen.

»Jag har lekt en farlig, en otillbörlig lek. Den måste vara slut.»

»Hå – Marianne – jag *tror* att det var mer än en lek.»

Han stod alldeles stilla, med handen stödjande sig mot kanten af en konsol, och han såg på henne, forskande, fordrande.

»I alla fall måste det vara slut.» – Det kom mera som en suck än som artikulerade ljud.

»Hvarför?»

Hans låga röst var skarp och det ryckte nervöst kring hans rörliga näsvingar.

»Det var orätt, – brottsligt.»

»Nonsens!» Han kastade hufvudet tillbaka som för att med denna rörelse slänga undan hennes påstående.

»Jag säger inte att felet var ert; det var kanske mitt eget», sade hon svagt, i det hon sänkte sin blick från hans ansigte ned till bordet, vid hvilket hon stod.

Han svarade ingenting, han såg oafvändt på henne, med växande harm och indignation.

»Och så vill jag be er resa», tillade hon utan att lyfta sina ögon.

»Resa?»

»Ja – för att aldrig komma igen.» – Rösten hade sjunkit till en nästan ohörbar hviskning, så rädd var hon att uttala dessa ord. Och nu tvingades hon att se upp, men med en enda liksom skyggande blick.

Hans näsborrar vidgade sig; han var blek och de bruna ögonen beto sig fast i hennes ansigte medan hans andedrägt flög fram i korta, skarpa tag.

»Hvad är det du säger!»

Hon stod som en lifdömd. Hon kände hans raseri, men vågade icke längre se det.

»Tala! Hvad är meningen?»

I hans vrede mängde sig så mycket af vapenlös smärta, att den blef dubbelt pinsam.

»Förlåt mig», sade hon ödmjukt, och hennes läppar darrade som emot annalkande tårar; »jag kan icke hjelpa det.»

»Men du måtte kunna säga hvarför ...»

»För det jag aldrig mer skall kunna försvara det. Var barmhertig och res!»

Hans ögon blefvo röda i kanterna, och det kom dem att synas ännu större. Hans läppar halföppnade sig, men han endast såg på henne.

Hon greps af ångest. Allt detta gaf ett sådant intryck af hudlös känslighet, och hon hade sårat honom så utan förbarmande.

»För Guds skull säg att ni förlåter mig och att ni vill resa!» – Utan att tänka på hvad hon gjorde sträckte hon fram sin hand emot honom, – enträget, afbedjande, men han fattade den icke.

»Förlåta? Förlåta?» utbrast han och ville skratta. Men i detsamma förvred sig hans ansigte, och det såg ut som skulle han brista i gråt.

Hon knäppte samman sina händer och tryckte dem mot sina ögon. Ah, detta var förfärligt – förfärligt!

»Nu vet jag!» sade han med ett andetag af lättnad, »Börje har misstänkt något?»

»Nej.»

»Men, Marianne!»

»Ni *måste* resa. Jag skall drifva det igenom. Kosta hvad det vill, men det *skall* ske. Det är en skam! Det är en vanära! – Jag är en annans hustru.»

Nu skrattade han till, skärande, hysteriskt, som en uppretad qvinna:

»Och det har ni inte vetat förr än nu?»

»Ja håna mig, håna mig så mycket ni vill. Det betyder ingenting, bara ni reser.»

Det undfallande uttrycket i hennes ansigte var borta. Hon var upprörd, men också besluten.

»Jo, sjung ut bara! Hvad har Börje sagt? Jag träffade honom i Eslöf, men han lät icke märka något.»

»Hvad skulle han låta märka?» Sjelfbevarelseinstinkten dref henne att lägga högdragenhet i tonen.

Hans pupiller tycktes växa. Det var som om de bränt mellan ögonlocken och derigenom gjort dem rödkantade, och det flög ett elakt uttryck kring de nålfina dragen vid hans munvinklar.

»Ah, man tänker tala ur den högre tonen! Men kom ihåg – fru Olsson – att som man ropar i skogen, så får man svar, och om ni kommer med förolämpningar, så svarar jag med sådana. Var säker om det!»

Marianne kände en krypande kyla i sina kinder, och hon skakades af en frossa. Detta på en gång städade och hejdlösa ursinne gjorde henne rädd.

»Jag vill icke förolämpa er», sade hon så stadigt hon kunde, »jag vill blott säga er, att efter hvad som hände den sista qvällen är det bäst för oss båda att vi icke se hvarandra mer.»

Han drefs af ett blindt begär att såra henne, såra henne på det allra dödligaste. Det var på en gång emot smärtan och förödmjukelsen han reste sig.

»Sista qvällen!» upprepade han, »hvad hände? Hvad? Hvad? Hvad?»

»Ni glömde er, och derför är det bäst att vi skiljas.»

»Jag glömde mig? Åh, Eva, du är god! Jag tog äpplet, som du bjöd mig ... och det heter att jag glömde mig! Men du sjelf?»

»Låt oss säga att *vi* glömde oss. Det förändrar ingenting.»

»Hå, jag förstår. Ni drar en slöja öfver. Ni tvår edra händer. Ni sopar för er dörr. Det var *jag* – råa, manliga natur – som förgick mig. Det är ju så det skall vara? Och genom att kasta mig bort fritager ni er sjelf. Ni upprättar er, – det är ju så det heter? Ni ställer er på piedestal. Ni tillbeder er ... Men jag har något att säga er först.»

Hon klämde sig tillbaka mot fönstret och grep med ena handen i fönsterbrädet. Det fans något i hans ansigtsuttryck, som kom henne att kanna sig tillintetgjord af blygsel.

»Ni missförstår mig», frampressade hon, »jag gör er ju icke några förebråelser. Jag endast ber er att ni reser i morgon, och att ni säger detta åt Börje så snart han kommer hem.»

»Javisst. Och huruvida en sådan flyttning hals öfver hufvud är läglig för mig eller ej, det kommer naturligtvis icke er vid. Att bespara er all oro, det är det enda nödvändiga. Naturligtvis!... Och jag böjer mig.

– Aktning för damerna!»

»Kan ni då inte se hur förfärligt jag lider? Hvad nytta har ni af denna tortyr?»

»Det är inte farligt. Efter qvinliga småsynder blir ångern aldrig lång. Man lastar sina samvetsagg på en syndabock, jagar honom bort och är sjelf den renaste guds ängel ... Jag är trygg för er. Jag ser att ni vet hur det skall gå till.»

Ju mer han retade upp sig, dess blekare blef han och dess mera dämpadt kommo orden, lågt och snabbt, med ett slags raffinerad hatfullhet.

»Jag har varit blind», mumlade Marianne med halfqväfd röst, »hvad är allt hvad jag lider annat än följden af denna olycksaliga lek med sådant som man inte *får* leka med!... Hvad skulle jag inte vilja ge för att ha det ogjordt! ... Gud i himlen, hvad det är förfärligt! Hvarför vill ni göra det värre?»

»Ni gör er sak förträffligt», sade han med sitt ihåligt ironiska löje, »men jag vet ändå hvar skon klämmer. Ni är helt enkelt rädd att jag skall nämna någonting för Börje eller någon annan. Det är det enda som håller qvinnorna tillbaka: – *fruktan*. Men en rasande god hållhake är det.»

Hon hade tryckt näsduken mot sina läppar, men hon grät icke.

»Om ni så trampade på mig, så skulle jag tvinga er att resa ändå.»

»Ni är räddare än de flesta. Skada att det kommer något sent! Om resan kunna vi tala sedan, men först har jag någonting att säga er, som ni kan taga emot å ert köns vägnar. Ty vi ha alldeles för länge hört talas om qvinnornas moraliska företräden, och det kan vara på tiden att underkasta de der företrädena en granskning.»

Han hade öfvervunnit sin häftighet, stod nu och satte fram fötterna och stödde båda händerna bakom sig på konsolen, med öfverkroppen lätt framåtböjd. Hans röst slog in i en vårdslös salongston, och han betraktade henne med halfslutna ögon, hvars spefulla glans simmade fram som mellan mörka tuschstreck, ännu med en antydan åt rödt.

»Hvari bestå de således, dessa dygdefullkomligheter, som ni så odisputabelt tagit patent på, och som vi män skola blicka upp till med helig beundran? – Kom ihåg mina ord, fru Marianne, ty sanningen är rar att höra och värd att taga vara på. De bestå deri, att *det passande* lagat i ordning försvarsverk åt er, och att man skrämt dygden in i kroppen på er med stegel och hjul. *Feghet* – se der hela er moral! ... Men *ni* ljuga, och *vi* ljuga, och alla låtsa vi oss tro på er förträfflighet – och alla ha vi nog en gång trott på den. Men inte jag längre. Inte jag! ... Eller göra ni kanske inte hvad som står i er förmåga, för att hos oss uppväcka allt hvad ni sjelfva låtsa er sväfva i den hjerterenaste okunnighet om? Ni qvinnor kittla oss om munnen med grässtrån och skrika öfver vår råhet, om det rycker i våra mungipor. Eller hvad är koketteri? Hvad är baltoiletter? Hvad äro improviserade nattdrägter, med nakna armar och svarta draperier?»

Han böjde sig ännu mera fram och såg på henne med ett elakt leende. Hon ryckte tillbaka som om han bränt henne. Hennes ögon hade fått ett uttryck af vild skrämsel, som endast eggade honom att fortsätta.

»Nå, hur var det så med de moraliska företrädena? Om de icke vore blott fernissa, hvarför behöfde mödrar vakta sina döttrar? Visar icke hela uppsigtssystemet, att icke ens fruktan för domen är tillräcklig, fast en flickunge som inte är högre än min käpp vet hvad hon har att vänta, om hon ertappas med snedsprång.»

»Reser ni?» – Det var stereotypt, som om hon nu icke kunde qvarhålla i sin tanke mer än detta enda.

»Hvilken ängslan! Och ändå skulle ni velat fortsätta, om ni bara vågat.» Det kom en cynisk glimt i hans blanka ögon.

»Ni är usel!» ropade hon.

»Aj, aj; var inte för djerf. Glöm inte att det kunde vara farligt. Ty det har väl ändå funnits något mellan oss? Icke i handlingar och ord precis – gud bevare oss! – men ändå ... fru Marianne? Man kan säga mycket utan ord. Och jag får väl aldrig lof att omtala hur vackra ögon ni har?»

Den häftiga sinnesrörelsen dref blodet till hennes kinder i flammor och strimmor, som efter skoningslösa käpprapp.

»Och ni» – flög det öfver hennes läppar – »har ni aldrig gjort värre än detta? Och har någon menniska för den skull behandlat er så, som ni behandlar mig!»

»Värre? Det kan bli tu tal om det. Bestämda yttringar äro qvinnor försigtiga med. Och ni som andra. Ty ni har för kallt blod ... Om jag gjort värre än ni? Hå! Kan ni säga mig på hvad sätt man kan mäta och väga hvad man ger bort af sitt känslolif? – Värre?... Om ni älskat mig med armarne om min hals och läpparne emot mina, då skulle *ni* ansett det värre, derför att det var farligare, men *jag* skulle ansett det bättre, ty det hade varit naturligare. Detta sättet låg oss närmare, derför att vi äro förkonstlade båda. Så lyder sanningen. Men att skrymta, ljuga, hyckla, för mig, för er man, ja – i ert eget hjerta ... Nåja! Och att sen högfärdas öfver er dygd och tala om att *jag* gjort värre ... ha, ha, ha; ja ni får ursäkta, men det är lindrigast sagdt löjligt. Hvad ha ni qvinnor för namn för sådant? Ni ha er egen ordbok, hvad kallar man deri en sådan själens fräckhet? Säg!... Åh, ni fariséer! Jag ville nagla er vid skampålen!»

Han knöt sin fina, magra hand och skakade den i det han bet tänderna samman. Det var icke styrkans vrede, utan svaghetens enerverande lidelse, som uttömde sig sjelf.

»Om I voren bättre än vi! *Om* I voren bättre!» Vädjande höjde han ett ögonblick denna smala hand, och så föll den slappt utmed sidan.

Marianne hade kastat sig i den stora armstolen vid fönstret. Allt som hållit henne uppe hade vikit sig och sjunkit tillhopa under hans anklagelser. Det fans icke ett ord mer till svar. Och utan att hon brydde sig om att dölja eller hindra det, störtade tårarne utför hennes kinder. Hon hade endast en tanke: om hon kunde få dö ifrån all denna skam.

Pål spratt till och såg på henne. Det rörde sig nya stämningar inom honom. Denna gråt hade något så hopplöst öfvergifvet, så motståndslöst förkrossadt, att han greps deraf.

Han böjde sig fram och såg på henne, med spänd, koncentrerad blick. Det var som om han sett någon ligga blödande och sönderslagen, värnlöst lemnad åt honom.

Han gick omkring det lilla fönsterbordet, alltjemt med samma oroliga blick fästad på henne.

»Marianne?» sade han liksom tvekande och lade sin ena hand på hennes, som slappt hvilade i knät.

Hon såg icke på honom, knäppte blott samman sina fingrar om den våta näsduken, tryckande den mot sina läppar, som skälfde.

Utan att vända sin blick från hennes ansigte sjönk han ned på en pall, som stod framför hennes fötter. Det var som hade han fått ett annat ansigte, så fullt af deltagande och medkänsla var det.

»Marianne, hvarför skulle du tvinga mig in i ett sådant utbrott?» sade han dröjande, »jag rår inte för, att jag

blir hänsynslös när jag såras. Du vet inte hvad jag lider. Värre, mycket värre än den jag bryter ut mot. Du känner mig inte. Om du sagt ett enda vänligt ord, skulle jag varit afväpnad. Och hur skola vi nu kunna glömma detta, – du och jag? Gråt inte så – älskade – det är som om hjertat skulle sprängas.»

Hon gjorde en afvärjande rörelse, men kunde ingenting få fram för snyftningar.

»Nej, låt mig tala, låt mig bikta. Det är det enda, som kan göra oss godt ... Nej, afbryt mig inte! Låt mig tala! Du skall se att jag förstår dig, fast du nu inte tror så. – Om du bara kunde fatta ett lynne sådant som mitt! Hur jag kan släpa i sanden hvad jag håller kärast på jorden. Om du visste hvilken olycklig stackare jag är! ... Åh nej – Marianne – nu begär jag endast att få tala. Förmena mig det icke. Det är det enda jag ber om.»

Hans röst var som ett smekande barns, så jollrande mjuk, så öppet förtroendefull. Det fans ingenting att göra, annat än sluta ögonen och höra på.

»På resan hit var jag så glad, så annorlunda till mods än jag varit på långa tider. Det hade varit någonting så friskt öfver mig hela tiden medan jag varit borta. Och vid allt som jag såg tänkte jag: det skall jag tala om för Marianne. Och, ser du, hvad som gladde mig mest af allt, det var att jag längtade hit igen. Inte endast af trötthet, utan liksom efter något som skulle ge mig helsa och krafter igen, efter det lugna lifvet, efter Börje, efter våra långa skymningssamtal, efter schackpartierna, – allt! Och så hade jag utmålat för mig sjelf din glädje, när du skulle få se mig igen. Jag hade gått och gladt mig åt den. Åh, Marianne, ju mer jag närmade mig Tomtö, dess mer gick det upp för mig hur mycket detta hem kunde bli för mig. Hur fästad jag är vid Börje och dig.»

Han stannade ett ögonblick.

»Och så mötte du mig stelt, kallt. Inte en min af glädje, icke ett ord till välkomst. Och så detta förhatliga *ni,* som skar in i min stämning med sin trassliga *egg*. Du kan ju tänka dig – Marianne, – du kan ju tänka dig hur jag skulle bli upprifven. Och så kom det öfver mig, som det gör ibland, detta ursinniga begär att hämnas, att ge igen för allt hvad jag lider. Jag tänkte inte på dig, jag tänkte endast på mig sjelf. Och så var jag orättvis och blind. Och jag gaf dig giftiga bett, som jag nu skulle vilja ge mycket för att aldrig ha gifvit ... Nu har jag kommit till besinning. Nu kan jag tänka lugnt. Men jag mins knappt hvad jag sade. Jag törs inte minnas det. Det var så i hettan. Glöm det – älskade – glöm det! Tänk bara, att jag förstår dig. Att jag nu ser din tankegång lika klart som om du sjelf bredt den ut för mig, fin och skär. Och jag värderar dig dubbelt – tusenfalt – för denna tillbakadragenhet, som jag då endast missförstod. Jag kan följa dina tankar tillbaka till min frånvaro. Jag vet hur det för en ömtålighet sådan som din skulle kännas som ett obehag – någonting osként, groft, att det kommit till ord mellan oss. Och kanhända har du fruktat min återkomst. Du har trott att jag skulle åberopa rättigheter, att du skulle nödgas hålla mig tillbaka. Och du har kanske känt en förebråelse, när du tänkte på Börje; känt det som ett svek emot honom, denna ett ögonblicks öfverilning. Och så missförstod jag dig så grymt! Så öfverhopade jag dig med förebråelser! Så visade jag mig som en af dessa kälkborgarnaturer, för hvilka själslifvets allra finaste nyanser äro förlorade! – Men döm mig inte. Döm mig inte ännu! Jag förstår dem, alla dessa töckenfina rörelser, och det fins inte en känslovåg i ditt sinne, som jag plumpt vill lägga hand på. Nej, du är fri, Marianne! Ser du det! – jag håller dig inte qvar med ett finger, jag vill icke tubba dig en hårsmån från din väg, jag vill inte tränga mig in mellan honom och dig. Det skall icke finnas ord mellan oss. Icke tal eller blickar. Endast den enes närhet för den andre. Åh, Marianne – min enkla, stilla Marianne – nu förstår jag dig, icke sant? Jag har aldrig gjort dig rättvisa förr än nu. Min blick var så full af förkonstling, att jag trodde mig finna den också hos dig. Det var så länge sedan jag sett något som var sant, att det icke fans annat än tvifvel qvar hos mig ... Du kan inte tänka hur ödmjukt jag böjer mig inför dina tårar, hur de bränna mig ända in i själen, men också hur tacksam jag är för dem. De ha löst mig ur ett slags förtrollning. Jag ser dig och jag ser mig sjelf. Det är liksom om det hade ljusnat omkring mig.»

Marianne snyftade med krampaktig våldsamhet. Detta vemod kom hennes tårar att strömma ymnigare än om det varit de bittraste tillvitelser.

»Tala inte så ... för Guds skull inte så!»

»Jo, Marianne, nu måste jag tala. Och sen inte mer.»

»Det var orätt ... det var orätt ... det var ...»

Orden blefvo borta i en snyftning.

Påls blick häftades på henne med ängslig förvåning. Han hade aldrig hört någon menniska gråta så. Det var icke hysteriskt, men det var en så genomgripande sorg, som om den kommit från sjelfva hennes varelses rötter.

»Hvarför skall du vara så otröstlig?» började han öfvertalande, »hvad ondt ha vi gjort? – Är detta verkligen ånger och sjelfplågeri?»

»Ja, ja, ja!»

Det klämde sig fram genom en frossbrytning.

»Din sinnesrörelse öfverdrifver. Ha vi varit förtroligare med hvarandra än du många gånger varit med dina bröder? Och om det är detta *Du,* jag begagnar, så har ju Börje föreslagit det sjelf. Jagkan också låta bli det. Det fins ju icke det ringaste, som vi behöfva förebrå oss ... Seså, torka ögonen, fru Marianne. Låt oss tänka att vi haft onda drömmar, ni och jag, och att nu äro de förbi.»

»Men att ljuga för Börje!»

»Vi ha ju icke ljugit för honom, och komma ännu mindre att göra det.»

»Jag tycker att hvart ord jag säger honom är bara som om jag ljöge.»

»Det är en sjuklighet i fantasien.»

»Nej! Och ni måste resa.»

Det kom kraftigt, beslutsamt, som om hon plötsligt vaknat till medvetande om något som hon glömt.

Han reste sig. Han såg på henne med förebrående sorg. Hvad skulle han säga? Detta såg icke ut som den upprörda lidelsefullhet, hvilken kan lugnas med smekningar. Tvärtom; det var någonting af fasthet.

Han ville icke svara. Han visste icke hur han skulle taga det.

Hennes snyftningar saktade af, och hon torkade sina ögon, som voro svullna och förgråtna.

Hon såg på honom.

»Det är inte ett infall», sade hon, »jag har länge varit på det klara med att jag borde säga det så fort ni kom.»

Han kände som ett styng i hjertat. Lemna Tomtö! Kastas ut igen, han visste icke hvart! Han ryste vid tanken på främmande menniskor. Men han vågade ännu icke tala, af fruktan att med sina ord påskynda ett afgörande.

Icke heller hon sade något. Hon vek omsorgsfullt tillhopa sin näsduk som en liten boll och torkade sig en

sista gång i ansigtet. Det såg ut som om utbrottet skulle ha gjort henne godt. Detta var således något som hon gått och burit på länge.

Pål betänkte sig ett ögonblick.

Så kom det med ens ett drag af tröstlöshet i hans ansigte, och han kastade sig slappt i den tomma stolen på andra sidan fönsterbordet.

»Är det verkligen sanning, att ni jagar bort mig?»

Hon svarade ingenting. Men hon såg lugn ut nu.

»Jag inser att det kan vara bäst för er, om jag reser», återtog han, »men har ni då inte tänkt på *mig?*»

Ännu intet svar. Och hon undvek hans blick, liksom vore hon rädd att bli vankelmodig.

Han stödde sina armar mot bordet, och med en af sina mjuka rörelser böjde han sig framåt emot henne. Rösten var så dämpad, att det lät som om han endast andats fram orden, utan att behöfva uttala dem.

»Jag var så uppgifven af trötthet, när jag kom till Tomtö. Eller det var kanske inte trötthet, det var kanske leda, eller tomhet, jag vet inte. Jag hade fått för mycket eller för litet af något. Jag kände mig icke på samma plan som andra menniskor. Hela verlden var så sjuk, så eländig. Om allt ville dö, sjunka bort som en dimma – äfven jag – i en evig glömska, sömn, ro! Det var det enda. Jag vämjdes vid att se hur menniskorna kunde uthärda att lefva ... Lefva – när det är så till äcklighet banalt! ... Men det var någonting här, i denna sunda enformighet, som långsamt gaf mig krafter igen, gaf mig möjligheten att lefva. Det var som om jag dag efter dag började få igen en synförmåga, som jag mist, det var som om jag utan att märka det andats in en lefnadslust, som jag inte känt på långa år. Det var känslan af hvila, som jag för *mig* trodde vara längesedan död. Allt detta var inte tydligt förr än jag var borta härifrån och åter längtade hit. Ah – fru Marianne – detta är ju inte ett hotell, inte ett rum der man läser upp sina kappsäckar; det är ett hem. Vet ni hvad det vill säga? Det är som om tryggheten låge som en kudde på möblerna här, det är som om man kunde luta sitt hufvud deremot och hvila, – bara hvila. Åh, fru Marianne, ni vill inte stöta mig bort! Ni vill låta mig lefva. Ni vill låta mig glida omkring som en skugga här, i ert hem. Jag begär ingenting annat. Jag skall gå undan för er som hunden, ni bara behöfver vinka åt, och han går. Men ni skall vara vänlig som ni varit; stilla som ni var den första tiden, öfverseende som om jag vore en stackars sjuk. Ni skall inte drifva mig bort, fru Marianne.»

Hennes bröst häfde sig i ljudlösa andetag. Det var som om han skulle tigga hjertat ur bröstet. Snabba, enträgna kommo orden:

»Jag har aldrig bedt förr. Jag vet inte hur jag kan göra det nu. Jag känner mig som när en mor ber för sitt barn: det fins inte tanke på förödmjukelse, det fins ingen stolthet. Det fins endast detta, som inte får dö ... Det är för någonting inom mig jag ber. Fru Marianne, nu drifver ni mig inte bort!»

Det var en röst att smälta is, det var en röst att utverka det omöjliga. Och han såg på henne med så underligt allvarliga ögon, djupa som sammet.

»Och ändå måste det ske.»

Han såg på henne, undrande, sökande. Så sjönk han tillbaka mot stolstödet och började tänka efter. Det måste under allt detta gömma sig en hemlig bevekelsegrund, som han ännu icke fattat.

Så såg han plötsligt upp med en blixtsnabb blick.

»Anser ni det som en nödvändighet?» frågade han med stark betoning.

Rodnaden göt sig långsamt öfver hennes ansigte, under det hon tvang sig att stadigt möta hans blick.

»Ja, som en nödvändighet.»

Hon drog en suck af lättnad. Nu var det öfver. Nu var det afgjordt. Nu skulle hon bli ensam.

»Förstå mig rätt», tillade hon hastigt, »det är inte skilsmessan jag klagar öfver. Det är endast minnet af ... af ... det som inte kan ändras. Jag skulle önskat att jag kunnat visa er att ... att jag kanske inte är så dålig som ni tror. Jag skulle önskat att jag icke behöft känna denna –»

Hon kunde icke fortsätta. Hennes läppar började skälfva, och hon vred nervöst på sin näsduk.

Han fäste sig icke vid hennes sista ord.

»För mig är det tungt», sade han, »men jag förstår att det inte kan vara så för er. För er är tillvaron så rik. *Hur* rik kan jag väl inte ens fatta. – Men det är afgjordt: jag reser i morgon ... Jag är väl den enda fläcken ... jag menar den enda molnfläcken ... Ah, fru Marianne, så länge jorden står, skall det finnas de, som äro dömda till fattigdom. *Jag* är en tiggare ... Penningar, hvad är det?» – Han lyfte händerna som om han vägt sitt guld i dem. Och så gjorde han en rörelse som om han kastat det bort.

Det hade befunnits för lätt.

»Förlåt mig», sade han vekt, »hade icke jag varit, hur lycklig skulle ni då inte känt er nu! Jag förstår så väl att det, – att jag icke kan gå utan att föra med mig en aning om det, som nu gör lifvet ännu mer betydelsefullt för er – skall vara en plåga, liksom ett profanerande. Jag vet att sjelfva min tillvaro måste kännas som en förnärmelse – nu. Om ni kunde, skulle ni stryka bort mig, spårlöst, som det som aldrig funnits: hela min varelse, mitt ingripande, mig sjelf. – Om ni kunde. Jag förstår detta. Det är så menskligt. Men jag var bara en skugga, som nu drar bort. Derför kan ni räcka mig er hand.»

Han sade det enkelt, som man säger ett farväl för lifstiden.

Marianne räckte honom sin hand och sökte le, fast hennes ögon fyldes af tårar.

»Det är nu som alltid: jag vet icke hvad någon varit för mig, förr än det är för sent», sade han.– »Jag behöfver inte be er glömma mig; ni skall göra det så fort det fins en möjlighet.»

Han bugade sig. Kanske med en sista skymt af småaktig fåfänga och lefnadstrött ironi.

Och så gick han.

* * *

När Börje på qvällen kom hem, blef han icke litet förvånad vid underrättelsen om att Pål skulle resa redan påföljande dag, och på fullt allvar.

»Det talade du ju inte om, när vi träffades i Eslöf», sade han.

»Jag tyckte inte det var något att tala om förr än vi kommit hem», svarade Pål liknöjdt.

»Det var i alla fall det jag kunde tro, att när du bara kom ut, så skulle flyttfogelsnaturen vakna på nytt. Men annars såg du ut att trifvas godt här.»

Börje hade efter qvällsmaten följt med ned på Påls rum, för att få språka med denne litet under packningen. Nu skulle de ju så snart skiljas. Det syntes på Börje att det kostade på.

»Hvem skall jag nu få att spela schack med?» sade han.

»Det är inte farligt; din fru lär sig det snart.»

Drifven af sitt verksamhetsbegär hjelpte Börje till med allt hvad han kunde.

»Skall det här också ned?» sade han och pekade på en del klädespersedlar, som lågo kastade i en hög på golfvet.

»Ja, det skall ned; jag vet inte hur det skall få plats», pustade den andre och kastade sig i en stol, uppgifven af trötthet.

»Jo, det går nog. Men hur ska' vi göra med allt detta andra?» frågade Börje och såg sig om i rummen.

»Jag skall låta tapetseraren packa in det alltsammans och skicka det efter mig till Stockholm.»

Börje stod tveböjd framför kofferten och lade ned plagg efter plagg, långsamt och ordentligt, stretande öfver linnehögen och röd ända upp i pannån af ansträngning.

»Om jag kunde begripa hvad det har varit åt Marianne», sade han plötsligt i det han rätade upp sig och flyttade fötterna tillhopa.

»Hur så?»

»Jo. Jag tänkte när du reste: nu kommer Marianne att leds. Men det syntes inte till. Hon var så glad att jag aldrig sett henne gladare. Hon pratade och skrattade och vattnade sina blommor och sysslade omkring så lång som dagen var, och i skymningarne kom jag in lite tidigare än vanligt, för jag tyckte det var synd om henne att hon skulle sitta ensam. Och så spelade hon för mig ... Nu är jag Pål, och du är jag, sade hon. – För det var dina bitar hon spelade. – Du kan tro det var kärt att se henne kunna trifvas så der alldeles ensam. Det kunde hon aldrig förr. Det var stört omöjligt. – Nu tycker du allt om Tomtö, du! sa' jag. – Ja nu tycker jag om det, sa' hon. Och så såg hon så rar ut ... Hm. Du kan inte tro hurudan hon kan vara när hon vill. Det är så att man inte vet hvad man skall ta sig till, bara så snäll hon ser ut ... Men det är för resten bara dumt att tala om. Sådant ser ingen mer än man sjelf ... Och kan du så tänka dig! Det var alldeles som om jag vändt en hand. Hon var förändrad med det samma. Hon såg så fundersam ut, som om hon skulle tyda allting, ända ned till jordens medelpunkt. Jag frågade henne hvad det var. Det var ingenting, sade hon. Jag trodde att hon hade fått ledsamma bref från hemmet. Men hon påstod att hon icke fått något. Jag tänkte: det är väl dåligt humör och det skall väl gå öfver igen. Men det blef värre, icke bättre. Jag såg på hennes ögon att hon gick och grät om dagarne; men tror du jag kunde klämma ur henne hvad det var för! Och inte heller blef hon gladare när hon fick veta att du skulle komma hem, så att det var inte som hon leddes. Jag erbjöd henne att resa in till staden för att roa sig. Men nehej, det ville hon inte.»

Han såg vädjande på Pål.

»Om man går och är hängsjuk, så kan man bli vid sådant miserabelt humör», svarade denne.

»Ja men hon säger att hon inte är sjuk, och nu kan jag inte låta bli att tänka att det är jag, som gjort henne ledsen med något. Och jag vet sannerligen inte det ringaste.»

»Det går nog öfver igen.»

»Ja, det skall väl det. Och sådana äro väl fruntimmerna. Men inte är det godt att förstå.»

Han började se sig omkring, i fall det skulle finnas mera att packa ned.

Pål reste sig och började gå omkring i rummet. Inpackningens stök var nu förbi, och allt stod der åter i sin orubbade, utsökta elegans.

»Börje», sade Pål och lade sin hand på barndomsvännens axel, »låt nu bli att bråka med allt det der. Har jag glömt något, så får det komma efter ... Men se dig omkring ... Se! ... är här inte vackert?»

Ampelns matta sken föll öfver hans smala ansigte med dess bleka, tunna kinder och dess liksom af svält förstorade ögon. Det var något så slappt och så aftärdt öfver honom nu, då ingen sinnesrörelse gaf lif åt dragen. Och under ögonen låg det som ett lager af mörkt, blåaktigt puder.

Men så log han, och det drog sig som ett skimmer öfver detta själfullt vexlande ansigte. Han sträckte ut sin hand, som för att bevekande draga intill sig all den skönhet som omgaf honom. Och hans ögon glänste mot dessa mjuka silkesfärger, dessa lätta, läckra aqvareller, dessa tunga, djupa draperier.

»Jag vet inte hvad det är jag känner i en stund som denna», sade han. »Det är ett begär att kunna lyfta min hand och säga: stanna! Till mina pulsar, till dammet som faller, till brännämnet som förtäres, till dagen som närmar sig ... Det skulle stanna med ett enda trollslag. Oföränderligt för århundraden: – hvarje den lättaste skugga, hvarenda skiftande nyans. Nu är skönheten endast ett oändligt vemod. Förgängelse, det är dess namn!»

»Men förgängelse det är också lif, ty det är omdaning, det är behofvet af förnyelse. Hvad i all verlden skulle man göra om allt vore stillastående? Då hade man ju ingenting att göra; då vore det inte lönt att lefva.»

»Ha, ha, ha! Inte lönt! Tycker du det är lönt nu?»

»Du pratar!»

Pål log ett ögonblick. – Den gamla tonen, precis den gamla tonen! – Han gick åter ett slag i rummet och såg på allting, som om han skulle säga det farväl för en lång tid.

»Nej, det *är* tungt, det är förunderligt tungt!» utbrast han och tvärstannade.

Börje såg bort till honom. Han kände lust att uppmuntrande stryka öfver det svarta håret, liksom han ibland kunde göra med Fogg. Men det skulle se för bakvändt ut. En karl! Han borde väl taga sitt förnuft till fånga!

»Hvarför reser du då?» sade han torrt.

»Det är inte *det!* Men det är som om hela verlden vore tom, det är som om jag sjelf vore tom, det är som om allting vore bara elände.» – Han kastade sig på en stol, med hufvud och armar framstupa mot bordet.

»Börje», sade han derpå och såg upp med en tröstlös blick, »det är förfärligt – detta – att vara absolut utan intressen, utan sträfvan. Jag önskar ibland att det kunde komma en riktig olycka öfver mig, men hvar skulle den komma ifrån? Allting är ingenting. Det fins intet i verlden som jag bryr mig om. När jag var fattig trängtade jag bara efter att bli rik och trodde att då skulle jag kunna bli lycklig. Men nu bryr jag mig inte heller om det. Allting är lika flackt. Mitt hufvud är så tomt, att man kunde krama det samman så här, utan att finna någonting.» – Han sträckte fram sin magra hand och grep i luften, som om han långsamt klämt sönder någonting.

»Du borde gifta dig», sade Börje.

»Det har jag ju försökt.»

»Du skulle ha barn.»

»För att se dem bli likadana som jag? Tror du *mina* barn kunde glädja sig åt lifvet!»

»Är det pessimism?» sade Börje med orubbligt allvar, men till viss grad intresserad.

»Ja, det är pessimism», svarade Pål med en blandning af godlynthet och förstämning.

»Ja, för jag har läst om den, men egentligen har jag aldrig sett den.» – Han betraktade synbarligen det hela som någonting ytterst lärorikt. – Jag har liksom tyckt att man gjorde för mycket väsen deraf, men kanske är det någonting som fins ändå.»

Under denna sista reflexion gaf sig Börje på nytt till att med ögonen spana omkring på golfvet, och han upptäckte verkligen ett par strumpor, som fallit ned bakom kofferten.

»Jo du, det fins allt», sade Pål, »men inte tror jag att *du* blir pessimist.»

»Nej, det tror jag inte jag bryr mig om.»

»Och inte heller dina barn.»

Börje fick tårar i ögonen och blef mycket röd.

»Om jag så visst hade några!» sade han lågt i det han böjde sig ned och stoppade strumporna in under koffertlocket, »men det får jag nog aldrig.»

Han harskade sig mycket ljudligt, vände sig derpå om och började skärskåda en af taflorna.

Pål betraktade med en viss rörelse denna breda rygg.

»Det är egentligen underligt att tänka sig, hur du och jag kunnat bli vänner», sade han.

»Jag har alltid behöft någon att hålla af», svarade Börje, och han måste harska sig ännu ett tag, för att få rösten riktigt klar.

* * *

På morgonen var det en brådskande afskedsfrukost, tvungen och tryckt som de flesta sådana, när maten, tidtabellen och ens varmare känslor i lika mått vilja taga ens varelse i anspråk.

Afskedet var också likt andra sådana, med konventionella handtryckningar och en hemlig fruktan att komma för sent eller att glömma något som för tillfället bör iakttagas.

Det var en kall och ruskig morgon, Pål kände sig olustig och nervös.

»Adjö, fru Marianne», sade han för sista gången ute på trappan, »och tack för ...»

Han vände sig hastigt om och skyndade upp i vagnen. En pisksmäll, en lyftning på hatten och bandhundens yrvakna skall. Vagnen svängde om inkörsvägen, och de qvarblifvande sågo endast den grå dimman, i hvilken allt flöt tillsamman. De vände sig tysta och gingo hvar till sitt.

Romanen var slut, dess hjelte försvunnen.

* * *

13.

Börje gick ut till folket, och Marianne återvände ensam in. I matrummet var pigan sysselsatt med att afduka bordet. Marianne gick in i sitt eget rum och stängde dörren efter sig.

Nu hade hon ro att tänka.

Så länge hon ännu icke visste hur Pål skulle upptaga hennes fordran på att han skulle resa, hade hon lefvat i en sådan spänning och oro, att det icke funnits rum för någonting derutöfver. Hon hade varit beherskad af en enda fix idé: Pål måste resa.

Och nu hade han rest.

Hon gick fram till fönstret, kastade sig i en stol och såg mekaniskt ut öfver gården, stelt och frånvarande. Hon var hänsjunken i sina tankar.

Dimman hade höjt sig, men det var en mulen vårdag, utan så mycket som löftet om en strimma sol eller en refva i molnen. Himlen stod tung öfver den folktomma platsen, och det låg en död stillhet öfver allt. Endast då och då strök en vindil genom nakna buskar, skakande dem så, att det såg ut som om de huttrat af köld.

Och samma kalla, tunga stämning låg öfver hennes eget sinne.

Hela denna tid hade hon icke känt annat än sin vansinniga fruktan för mötet med Pål, blygseln för att möta hans blick. Nu var det förbi – öfverståndet. Men var hon dess gladare för det?

Hon kände sig förtumlad som efter en lång sömn. Borta voro alla drömmar, som legat likt töcken öfver allting, och qvar stod endast en skoningslös verklighet. Sådant som nu hade lifvet aldrig sett ut, så naket, så blottadt på all poesi. Hon tyckte sig stå i en ödemark, ensam med Börje; det var för andra gången hon kände det så, men förut hade hon icke kunnat mäta dess vidd. Nu var det som om det långsamt dagats för hennes ögon, – en grå, kall morgongryning, – och det ena föremålet dök fram efter det andra, nyktert, prosaiskt, afklädt hvarje mystisk omklädnad.

Hon var icke längre Marianne, romanernas Marianne, drömmarnes tjusfulla väsen, qvinnogåtan, undantagsvarelsen; hon, som var skapad endast att älska och älskas. Hon var helt enkelt en qvinna som skulle bli mor. En qvinna som hundratusen andra. Men en qvinna som förrådt sitt barn innan det var födt, närt det med sitt lif, medan hon spelat ögonkurtis med en främmande man.

Det var så naturstridigt, så naturvidrigt, att hon kände en vämjelse vid sig sjelf som om hon vaknat morgonen efter en orgie.

Ånger hade hon nog känt förr, eller hon hade åtminstone trott att hon känt den, och då hade den antingen framträdt som en bestämd förebråelse öfver någon dubbelhet eller hjertlöshet, som hon låtit komma sig till last, eller också på ett mera formlöst sätt, som en gnagande oro, en oförklarlig tomhet och obestämd ängslan. Det hade då kommit anfallsvis och häftigt, men genom sitt eget bemödande hade hon kunnat tysta eller kasta det undan, när hon riktigt ville. Och det hade alltid med sig någonting smekande, vemodigt; det var en plåga med njutning i.

Men detta var annat.

Det var som om en rå hand skulle ha skakat henne i axlarne och som om hon skulle ha vaknat upp endast för att se sig höljd i skam. Och nu stod hon der och stirrade på sig sjelf med all den afsky hon hyst för det som var lågt och smutsigt. Det fans icke ens någonting kraftfullt och storslaget i det hon förebrådde sig, det var endast lumpet, osmakligt – abnormt som en bestialitet.

En qvinna i hennes belägenhet, upptagen af en futtig ögonkurtis! Det var icke ett brott; icke ett sår att blöda

ur eller en förbrytelse att afsona. Det var ingenting. Endast en rutten fläck i hennes lif, en rutten fläck, som icke skulle bli synlig för andra, men som hon alltid skulle bära med sig.

Ingen skulle tillvita henne något, ingen utkräfva straff. Detta var bara för henne sjelf. Det var hennes ömkliga lilla hemlighet. Det var bara en tystlåten rättstjenare, som med ett hånande smålöje flyttade henne ned från den piedestal, der hon trott sig hafva sin plats.

Nu kunde hon tala om dygd och om hjertats renhet!

Och när barnet kom, då skulle hon ha denna lilla kurtis att se tillbaka på, den skulle ställa sig mellan henne och det, som ett grinande faunanlete. Hon skulle aldrig kunna tänka på den tiden utan att ... Åh! Det var så vidrigt, så onaturligt som att hata sig sjelf.

En moders heliga kall! Ha, ha! Kallade man det heligt? Ja. Och så dessa blickar, dessa rysande handtag åt den andre? Detta insugande af hans blick, denna kyss, som ilat genom hela hennes varelse, dessa beräknade konstgrepp, dessa hemliga önskningar ...

Det var som om hon skulle bli tokig. Hvad skulle hon icke velat göra för att kunna aftvå detta! Och allt var det lika omöjligt. Detta osunda känslolif hade lagt sig som ett qvalm omkring henne och vändt sig i en död, tung ovilja emot Börje. Hvarför? Ja, det visste hon knappt. Hon kände det som en inre, oafvislig pligt att älska honom nu, för deras barns skull. Det var så onaturligt att icke göra det, och derför afskydde hon honom.

Hon reste sig upp, öppnade dörren till matrummet, som nu var tomt, och började gå fram och tillbaka genom rummen, ty hon frös af en inre kyla, som lik en märg af bly låg i alla leder. Det skulle ingenting gagna till att ligga på en soffa och låta sig omhuldas, den klämmande känslan kring strupen skulle endast förvärras deraf.

Hennes ansigte hade icke längre denna lena blekhet som förr, det var en gråaktig färgton, som ännu mer framhöll hur hon magrat, och det hade kommit ett hårdt drag omkring munnen. Hvad hon kände, var icke den forna klemigheten, det var i stället en sjelfgranskning som kunde ha tycke af den ruinerade affärsmannens öfverslag af sina tillgångar. Det var en blick som såg framåt, derför att det ingenting tjenade till att se tillbaka.

Det var känslan af sjelfansvarighet som för första gången klargjort sig för henne. Som reaktion mot en till kult drifven sentimentalitet, var den böjd för att slå öfver till en annan ytterlighet. Det var som om hon nu sett sin enda räddning i att förhärda sitt hjerta mot hvarje varmare känsla. Det låg i detta hennes andliga myndigblifvande ingen glädje, intet frihetens andetag, ingen solglimt af hopp; medvetandet om det tröstlösaste armod var det enda det hade att skänka. På lån hade hon lefvat, – på lån från böckerna, lån från andras lifsåskådning, andras goda mening om henne, andras villfarelser, andras svaghet. Hvad egde hon som hon kunde kalla sitt, som hon sjelf lefvat sig till?

Det steg en hatfull bitterhet i hennes sinne, derför att hon i denna kamp var kastad så helt och hållet på sig sjelf. Hon led, och för första gången utan att kunna klaga.

Hvarför lär man oss då icke från barndomen att följderna af den obetydligaste handling kunna slå sig som fjettrar kring våra egna leder? Att ingen kan väga den andres känslor för att bestämma hvad som är det riktiga? Att det gifves en hemlig rättsskipning i vårt inre med alla tortyrredskap till sitt förfogande? Hvarför nämner man ångern som ett slags rentvagningsmedel, till hvilket det när som helst skulle stå en fritt att taga sin tillflykt, – hvarför har man aldrig mod att ställa fram det oåterkalleliga, när all ånger är så fullständigt vanmäktig deremot? Hvarför gör man det icke? När det är så till förtviflan omöjligt att taga tillbaka det

minsta lilla ord, en blick, ett intet! Hvarför lär man oss icke att vi mot intet stå så vapenlösa som mot det förflutna, mot domen af det som skett!

Ah – jo. Sådant hade man kanske sagt henne. Men med tomma ord ... tomma ord! Lifvet lär oss det på ett annat sätt.

Det gjorde henne godt att gå; det var som om den fysiska tröttheten skulle skänka lindring. Fram och tillbaka gick hon, fram och tillbaka.

I allt som förr gått henne emot hade hon fäst sitt hopp till andra. Far och mor, bröder och tanter, alla hade stått tillreds att jemka till rätta för Marianne, när hon satt det på tvären. Det gälde blott att efter omständigheterna använda det rätta: tårar och leenden, böner, smekningar.

Här var detta maktlöst. Ingen kunde hjelpa henne. Ingen kunde stryka bort den ruttna lilla fläcken och göra den frisk igen.

Yttre tillfälligheter hade räddat henne från att bli hvad verlden kallar äktenskapsbryterska ... Yttre? – Det var deri förödmjukelsen låg. – Yttre omständigheter, det ville med andra ord säga slumpen. Ingenting i hennes vilja, utan endast slumpen hade fått afgöra att barnet skulle bära hennes mans drag.

Men inom henne fans det något som icke dömde efter det yttre, icke efter slumpen. Och till ingen kunde hon vädja från denna dom. Ja, det innersta i hennes varelse krympte sig till och med under medvetandet, att de qval hon led, skulle för andra vara blott nonsens, ja, en ren löjlighet. Hon hade ju intet förbrutit.

Intet?

Hvad kalla ni qvinnor en sådan själens fräckhet? hade Pål sagt. Hon visste det icke. Om sådant hade ingen qvinna talat med henne. Hon kunde heller icke förtro sig till någon.

Men för henne var det allvar. Hon kände att det var en kris, och en som hon ensam måste arbeta sig igenom. Hvarför, till hvad ändamål, det kom henne icke vid, det låg utom hennes befogenhet att spörja, utom hennes räckvidd att fatta.

Det enda som stod klart för henne, var att den oansvarighet, i hvilken hon lefvat, nu kommit till ett slut. Ty det halp henne ju icke nu, att hon betraktat det som Påls ensak, hur långt han ville gå, ställande sig sjelf utom frågan, som om hon vore ett viljelöst ting. Det var första gången hon betraktade sig fullt ut som handlande, viljande menniska, ty det var första gången hon led under en handling som hon aldrig kunde återkalla.

Med detta uppvaknande kom helt naturligt tanken på hvad hon nu hade att göra, en glädjelös känsla af att hon hade pligter att uppfylla, att det kunde åligga henne att tala och handla på samma prosaiska sätt som hundratusen andra qvinnor i hennes belägenhet.

Börje visste ännu ingenting. Hade det varit förr, skulle hon känt blygsel vid att tala med honom om någonting sådant, men nu var det henne likgiltigt.

Först vid middagsbordet träffades de, och måltiden blef icke glad. Det syntes på Börje att han saknade Pål, och dessutom kände han sig sårad af den förbehållsamhet Marianne visat honom den sista tiden. Det var väl ändå faderns affärer hon var ledsen för! Han ville icke tvinga sig till hennes förtroende. Och han ville icke göra henne till viljes.

När de rest sig, gick hon fram till fönstret och stälde sig der, med ryggen åt rummet. Just som han ville gå förbi vände hon sig om.

»Börje.»

Han såg på henne. Det låg i hennes ansigte liksom ett respektfullt allvar.

»Var det någonting du ville?» Han gick fram till henne.

Utan att se upp sade hon hvad hon hade att säga, lågt och entonigt.

Han betraktade henne med spänning.

»Tror du ... tror du det verkligen?» sade han.

»Ja.»

Då han tryckte hennes hand som till ett tack, gjorde hon ett försök att le samt såg snabbt upp i hans ögon, för hvilka hennes blick dock skyggade åt sidan. Hans glädje verkade så främmande på henne och kom henne att känna sig så outsägligt arm. För henne fans det ingenting annat än en död känslolöshet.

Uttrycket i hennes ansigte kylde Börje, han lösgaf hennes hand och lemnade rummet. Det sårade honom att hon kunde vara i misstämning öfver detta. Här hade han naturligtvis funnit nyckeln till hennes tungsinthet. Hon tänkte således endast på att hon skulle få obehag! *Det* kunde hon tänka på nu! Åh, denna småaktiga egoism! – Det steg ett harmset ogillande i hans sinne. Han kunde icke uthärda att se henne just nu.

Marianne blef orörlig qvar vid fönstret sedan Börje gått. Hon hade märkt hans missnöje och instinkten sade henne dess orsak. Hon borde ha förutsett att han skulle fatta hennes förändring så, hon borde ha förebyggt en elak tydning. Hon var ensam i verlden med honom, hon var afhängig af honom, det var för stor risk att utsätta sig för hans misshag. Hon hade plötsligt sett honom i ett nytt ljus, derför att hennes egen ställning syntes henne en annan. Den Börje, hvars dyrkan hon förr emottagit med en bismak af ringaktning, var nu hennes herre. Bandet dem emellan tycktes nu först ha tillknutits på allvar, utan ett utrymme för undflykt, och hon kände något af slafvens kufvade hat. Ty nu var hon hans. För alltid.

Det enda som tycktes lefva inom henne var sjelfupphållelsedriften. Att för Börje dölja sitt sinnestillstånd, att bibehålla sin makt öfver honom, det var det enda som återstod henne. Hon måste bortförklara det obehagliga intryck med hvilket han gått.

Före qvällsmaten kom han in i hennes arbetsrum. Det var nu så långt lidet på året att det icke fans någon skymning med aftonbrasa, men dagern var för svag att arbeta vid, så här på qvällen. Marianne hade derför lagt undan sin virkning och satt i en af de stora stolarne vid fönstret med händerna i skötet och försänkt i tankar.

Börje nickade lätt och satte sig midt emot henne på andra sidan det lilla sybordet.

»Marianne», började han, »det är dumt att ha så svårt att tala som jag. Det har plågat mig många gånger, men nu värre än någonsin. Hur skall man kunna göra klart för menniskor hvad man tänker och känner, om man icke kan säga det? Jag har många gånger, när jag varit tillsamman med dig, känt det bakvända i att ... att jag icke lärt mig att utsäga mina tankar. Jag är liksom stum. Man blir det i en omgifning som den jag lefvat i, om man icke eger kraft att omforma omgifningen. Man blygs öfver att man inte är lik de andra. Och så kan ingen menniska föreställa sig hvad jag afskyr min egen röst, den är främmande för mig sjelf, den har inte ett enda tonfall för hvad jag känner.»

Marianne såg på honom med något af förvåning.

»Jag tror att hvad du der säger har mera tillämpning på mig än du tror», sade hon.

»Åh, nog *kunde* du tala, om du ville!»

Hon kände förebråelsen.

»Nej», sade hon, »jag har den lätthet att föra ett samtal, som man får genom en uppfostran sådan som min, men – ser du – man vänjer sig vid att tala hvad andra vilja ha. Tankar har man inga. Hvar skulle man få dem ifrån! Nej, Börje, det är inte af oginhet jag inte talar.»

Det låg på en gång något så okonstladt och ärligt i hvad hon sade, och något som väckte hans misstro. Hon var icke lik sig.

»Jag har gått och tänkt så mycket denna eftermiddag», sade han, »jag tror att en sådan dag rymmer mera än ett helt år. Förhållandet mellan dig och mig blir visst ett annat än hvad det varit. Förut var det så, att när vi bara hade hvarandra, så var det nog. Men nu få vi någon annan att tänka på än oss, Marianne.»

Hon kände ett obehag som om hon nu skulle detroniseras och en annan sättas i hennes ställe. Det fans något i hans ton, som gaf henne detta intryck.

»Ser du förr, om det kom någon liten fnurra på tråden, så behöfdes det bara en kyss i rätta stunden», – han log – »och så var allting i lag igen. Det behöfdes inte mer. Och det kan nog vara tillräckligt för att vara kära i hvarandra, det, men jag undrar om det ... hm ... om det kan vara tillräckligt för mer än oss.»

Han lät sitt pekfinger glida fram och tillbaka längs bordets kant, med blicken uppmärksamt följande det.

»Ser du», det var alltjemt han som talade, »på ett sätt är jag visst så tokig med dig, att jag icke vet hvart jag vill hän, men på den andra sidan är det som om jag kände dig lika litet som den dag vi råkades först. Ja – vet du – när jag nu talar till dig så här, så känner jag mig skamsen som om jag talade med en främmande menniska och vore allt för uppriktig.»

Det klack till i Marianne med en känsla af fasa. Om han skulle glida ifrån henne!

»Derför satte jag mig för, att nu skulle jag försöka att tala, så att vi, som få så mycket gemensamt, icke längre skola gå och vara så obekanta för hvarandra. Men du skall hjelpa mig. Jag är ett fä; jag kan aldrig få fram ordentligt hvad jag vill säga.»

Hon sträckte fram sin hand och kramade hans, men så blygdes hon som öfver en falskhet och drog den till sig igen. Han fortfor:

»Du har på sista tiden varit tystare än vanligt, och du har sett ut som om du gick och grubblade på något. Till mig har du ingenting sagt, och jag har inte velat fråga dig, men jag vet inte om det är riktigt, att vi gå på det sättet.»

Der var just den anledning Marianne önskade sig, och hon inföll ifrigt:

»Ja, om just det ville jag gerna tala med dig. Jag ångrade mig så, att jag icke nämde någonting om det i middags.»

»Du behöfver ingenting säga om det», sade han i en ton som han försökte göra så litet mulen som möjligt, »jag förstår att du gått och tänkt på hur mycket obehag och besvär du kunde få af detta, men ...»

»Nej, nej», afbröt hon, »deri misstager du dig. Jag har varit sjuk; ingenting annat, och det har verkat på lynnet.»

»Men du sade att ...»

»Det var ett så obestämdt illamående, att jag icke fann det lönt att tala om. Men det var ändå det.»

Han såg tviflande på henne.

»Derför ämnade jag säga dig att jag naturligtvis icke vill att du skall känna dig betungad för *hans* skull. Vi taga en amma, och du behöfver inte ha det ringaste besvär med barnkammaren, när du inte vill.»

Det var icke ömhet, som låg i tonen; det var en ovilja, hvilken han förgäfves sökte dölja.

»Nej!» ropade Marianne med häftighet, »jag tar aldrig emot någon amma, jag vill amma sjelf.»

Vid hans ord hade det rest sig någonting i hennes sinne, något som hon aldrig känt förr, en kraft som vräkte undan alla små bitankar: moderns instinkt att försvara sitt barn.

»Vill du inte?» sade han med förvåning.

»Nej. Aldrig!»

Hennes kinder hade fått flammor och ögonen gnistrade.

»Men jag trodde ...»

»Du får inte – Börje! Du får aldrig sätta det i fråga mer.»

Det nya, som vaknat inom henne, sopade för ett ögonblick bort allt annat: de kalla reflexionerna, skuldmedvetandet, – allt.

»Men jag önskar ju ingenting högre», sade han nästan undfallande, »jag kunde bara icke fördraga den tanken att han af en eller annan anledning icke skulle vara välkommen för dig.»

»Om jag inte kan vara jemn och glad till lynnet, så får du inte uttyda det som någonting sådant», sade hon.

»Kära Marianne!» sade han blott, men det låg så mycken innerlighet i hans ton, att det skar henne i hjertat, ty hon visste med sig sjelf att hon tillagt de sista orden endast för att vilseleda.

»Att du skulle behöfva säga mig någonting sådant!» tillade han med sjelfförebråelse, i det han stälde sig bredvid henne och sakta strök hennes hår. »Du måtte tro att jag är en grof natur, som inte är i stånd att förstå dig. Men det är jag inte. Det var väl styrkan af min egen glädje, som kom mig att tvifla på din, när jag såg dig så nedslagen ... Nej, jag skall inte missförstå dig. Jag vill inte att du skall tycka jag är rå», – han böjde sig ned och kysste henne på pannan – »och ännu värre vore det om *han* skulle komma att finna mig så. Derför skall du uppfostra mig medan tid är. Jag är visst skäligen försummad, men jag vill vara så läraktig.»

Han såg ned på henne med en hälften vemodig, hälften skälmaktig min. Det kom någonting så obeskrifligt tillvinnande öfver honom, men hon nästan föraktade sig sjelf för det hon kände det så. Hon vämjdes vid sig. Än den ene, än den andre! Var hon icke ett afskum?

Skuldmedvetandet föll ned öfver henne igen som en tung, öfvermensklig börda.

Hvad skulle hon icke velat ge för att kunna luta sig emot hans bröst med en känsla af trygghet! Och det fast hon kände att hon icke älskade honom! Men det fans ju detta nya, som knöt dem till hvarandra.

Hvarför, *hvarför* hade hon icke insett omöjligheten af att dela!

* * *

Det kom jemna, enformiga dagar efter detta. Dagar under hvilka Marianne den mesta tiden var lemnad ensam med sig sjelf och sina tankar.

Börjes verksamhetsbegär var starkare än någonsin.

De talade mera med hvarandra än de förut brukat, men det skedde med ett visst bemödande å ömse sidor, derför kände de blygheten hos två personer, hvilka lemnats att hålla hvarandra sällskap på tu man hand, fast det icke fins någon förtrolighet.

Mariannes sätt emot Börje var ett annat än förr. Hennes koketteri var spårlöst försvunnet, och i stället hade det kommit en nästan ödmjuk skygghet. Hon var rädd för hans smekningar. De manade alltid fram minnet af Pål, som ett slags spöke, och kommo henne att känna det som om hon nu med kallt blod fullföljde ett svek, hvars början varit endast en öfverilning.

Denna tillbakadragenhet hade en underlig verkan på henne sjelf. Börjes person kom derigenom att vinna i hennes ögon. Den motvilja hon känt mot honom efter brytningen var försvunnen; det som nu höll henne tillbaka från hvarje närmande var en känsla af ovärdighet samt derjemte något annat, som hon nu först tyckte sig ha upptäckt på bottnen af sin egen natur, – någonting okyskt, groft, hvilket stälde hennes förhållande till Pål i en ännu skarpare dager. Hvad var hon då för slags qvinna? Hon ryste för frågan. Missromanernas platoniska moral hade upphört att finnas till för henne. Det fans en annan inom henne sjelf, hvilken icke lät sig afvisa: älska *en* och höra honom till.

Det förflutna stod för henne så abnormt som skulle hon endast genom en lång pröfning kunna bli en verklig menniska.

Pål hade i sin förbittring utslungat ord, hvilka hakat sig fast i hennes minne som med hvassa hullingar. Hon kände sig som den der går och döljer ett lyte, hvilket hvarje ögonblick kan skymta fram.

Tiden gick sin lugna, jemna gång, det blef sommar och Börje föreslog att Marianne skulle bjuda någon af sina bröder ut till sig under ferierna. Men till hans förvåning svarade Marianne bestämdt nej. Hon hade blifvit skygg för de sina. Det var som om hennes nuvarande tillstånd inneburit en skam.

Hennes familj märkte att hon drog sig undan, upptog det som kallsinnighet och brefven från båda sidor blefvo småningom allt sällsyntare och allt ljummare i tonen.

Börje var belåtnare med sin verld än någonsin, och det enda bekymmer han kände brukade han formulera så här: »jag kan slå mig i backen på att vår Herre bara på kif låter det bli en tös, för det är stört omöjligt för mig att tänka på annat än en pojke.»

Han anförtrodde dessutom Marianne att han var grufligt otålig; det här räckte ju en hel evighet.

Han öfvertalade henne ofta att följa med ut på åkrar och ängar, hon började småningom finna ett nöje i att ströfva omkring så der, luften och rörelsen gjorde henne godt och hon blef friskare. Oaktadt hennes goda vilja att ålägga sig ett slags penitens och att försona det förflutna med en lång botgöring, var det som om det dag efter dag börjat spira inom henne en sund och kraftig lifsglädje, hvilken växte och utvecklade sig, henne sjelf till trots. Stundom måste hon ordentligt tvinga sig att tänka på det förflutna, så böjd var hon att glömma alltihop. Men en trygg och fullständig glömska ville det aldrig bli. En småsak kunde, när hon minst väntade det, komma och resa alla de gamla anklagelserna upp emot henne, och då var det som om äfven sjelfförebråelserna fått mera lifskraft än förut. Hon bar dem ej med resignation. Hon stred och våndades under dem, derför att de stodo som en skiljemur mellan henne och Börje.

Den döda, loja likgiltigheten var borta.

Börje hade hela sommaren rest till staden regelbundet två gånger i veckan. Marianne kunde aldrig begripa hvarför. Hon hade frågat honom. »Affärer», svarade han. Han reste alltid med första tåg om morgonen och kom igen på eftermiddagen.

Marianne brukade icke stiga så tidigt upp, och de sade hvarandra alltid farväl på qvällen, men en morgon i slutet af Augusti, just som Börje stod i begrepp att stiga i vagnen, kom hon färdigklädd ut på trappan.

De nickade till hvarandra, och Marianne blef stående på trappan i det hon såg sig omkring med ett slags nyvaknad, barnslig förvåning. Himlen var klar och hvitblå, luften sval ännu och så underligt ren att andas, stark och liksom mättad af sommar. Marianne tyckte att hon med hvartenda andetag insöp en känsla af sin egen ungdom. Hon sänkte blicken. Det låg ett strålande solsken öfver allting, det glänste och glittrade på hvarenda gren, från hvartenda daggigt litet grässtrå.

»Börje», sade hon med andlös häpenhet, »hvad det är härligt i dag! Hvilket väder!»

»Så har det varit hvarenda morgon hela den sista veckan», svarade han i sin trygga ton. Och så såg han på henne. Han tyckte det var roligt att hon stigit upp så tidigt. Han kunde icke tåla morgonsölet.

Och vid det han så der stod och såg på henne var det som om han upptäckt någonting alldeles nytt; en viss förändring, hvilken han icke lagt märke till förut. Hennes kinder hade fått en frisk färg, och ögonen hade en glänsande blåaktig emalj, som den finnes hos barn.

Han stod på stenläggningen och hon på trappan, strax bredvid honom. Han grep hennes händer och drog dem till sig, så att hon tvingades att luta sig ned emot honom.

»Marianne», hviskade han, liksom skamsen öfver sin egen hänförelse, »är det inte stort och rikt att lefva? – att känna hur lifvet bultar i hvarenda, puls, hur det står rundt omkring en i hela naturen! Jag skulle vilja lefva med åtta lungor och åtta ögon, jag skulle vilja arbeta med fyra par händer, sådana som mina. Jag ville kunna sträcka så vidt och orka så mycket ... Ah, Marianne!»

Han släppte efter hennes händer, och hon såg på honom. Fans det icke i hans ansigte det samma som hos luften och morgonen! Något som ryckte henne med utan att hon visste hvad det var. Det glittrade sol ur hans ögon, det var högsommar kring dessa läppar, som logo mellan det korta, glanslösa skägget. Hans oskönhet blef vacker, vackrare än skönhet. Hon njöt af att betrakta dessa vulgära drag, med deras prägel af trygghet, hon beundrade den bredaxlade gestalten mod dess runda rygg. Ty det gaf intrycket af någonting helt, allt detta, – af någonting oryggligt, och af en tung, trög kraft, af någonting frodigt likt sommarens alstringsförmåga.

Hon gaf vika för en blixtsnabb inpuls, slog sina armar om hans hals och kysste honom. Han slöt henne intill sig, böjde hufvudet åt sidan och tryckte sina läppar mot den bara fläcken bakom hennes öra, just under det fjuniga håret.

Marianne gaf till ett skrik och ryggade tillbaka. Hon hade blifvit likblek och stod bara och stirrade på Börje.

Det var som om hon skulle ha sett ett spöke.

»Marianne, hvad är det?»

»Ingenting. Jag blef så rädd.»

»För hvad?»

»Jag vet inte.»

»Du är väl inte sjuk? Jesus hvad du är blek! Hvad är det?» Han kom upp på trappan.

»Nej, Börje, rör mig inte!» ropade hon häftigt, »och kyss mig aldrig der, aldrig *der!*»

Hon ryste till och så blef hon rädd för hvad hon sagt. Skulle han misstänka något? – »Jag vet inte hur det är, jag mår visst illa ändå», tillade hon lugnare i det hon strök sig med handen öfver pannan och vacklade in i huset.

Börje ville stanna hemma, för den händelse illamåendet skulle återkomma, men hon lugnade honom snart, följde åter ut honom till vagnen, och han reste.

Då han var borta, gick Marianne icke in, hon satte sig på trappan med ansigtet gömdt i sina händer, och grät som om hjertat ville brista. Och sedan hon gråtit sig trött och tårarne upphört af sig sjelfva, gick hon långsamt in i sitt rum för att börja sitt arbete.

Hvad skulle det bli af allt detta? Skulle hon aldrig bli qvitt dessa hjernspöken? Var det icke möjligt att aftvå denna förnimmelse af lögn? Skulle det alltid stå som en osynlig mur emellan dem, detta, som hon måste förhemliga för honom?

Det fans ett medel: – sanning. Att säga honom allt och så låta det komma hvad det ville. Men det var ju vanvett. Blygseln skulle qväfva henne. Och – dessutom – hvad hade hon att berätta? Det fans ju ingenting att omtala.

Ingenting?

Och dock skulle detta stå emellan dem alltid. Hennes förakt för sig sjelf. Hennes dubbelhet emot Börje ... Än den ene och än den andre! Hvad var hon då? En lättfärdig qvinna, otrogen först mot sin man, så otrogen omigen mot den andre ... Hvad var det för tröst att det aldrig kommit till brottslig handling, nar lågheten satt inbränd i sjelfva hennes varelse!

Hela den första tidens vämjelse kom öfver henne på nytt: det onda var obotligt. Hvad gjorde det om allt detta hade betydelse blott i hennes egen inbillning, när hon aldrig kunde frigöra sig derifrån! Hvarför skulle denna ruttna fläck ha kommit in i hennes lif? Skulle hon icke få ett ögonblick af odelad lycka, bara för denna fläck?

* * *

Sedan Marianne fått någonting likt en verklig själskamp att bestå, hade hon lärt sig att tycka om sysselsättning. Hon sydde sjelf den lilles utstyrsel, och det gaf henne fullt upp att göra.

När hon stod vid barnkammarbyrån, med oändlig tillfredsställelse jemkande ett dussin små skjortor, som hon nyss fått färdiga, då kunde hon nästan blygas öfver barnsligheten i den glädje hon kände vid att betrakta sina händers arbete. Derför måste hon hålla den för sig sjelf. Det fans ingen som såg eller beundrade alla hennes små omsorgsfullt utförda tålamodsverk, men det var så härligt att ha utfört det sjelf; allt – allt!

Till sist skulle alla kuddarne stoppas med dun, och till det måste hon taga hushållerskan till hjelp. Denna visade härvid ett så tydligt ehuru tillbakahållet intresse för den del af utstyrseln hon på detta sätt blef värdig att se, att det blef till en stor frestelse att visa henne alltsamman. Hon skulle bestämdt förstå att uppskatta det.

När sista dynan var färdig och Marianne fått den gamla bomullsklädning af sig igen, som hon tagit på för

dunets skull, sade hon derför skyggt:

»Jag har sytt en hel massa. Det roar kanske jungfrun att se det?»

»Det gör det visst, det», svarade jungfru Stina med en röst som skälfde af rörelse och ifver.

De följdes således åt in i barnkammaren, som nu blifvit möblerad, och Marianne drog fram låda efter låda, utbredande dess innehåll.

Jungfrun var hänförd. Hon granskade sömmar och spetsar med kännareblick; allt var till mästerskap konstfärdigt, och hon greps af beundran för sin unga matmor.

Man kom i samspråk. Isen smälte.

»Jag har också haft en liten», sade jungfrun och torkade sig i ögonen med sitt rena bomullsförkläde, »men han *dö* ifrån mig när han var tre år gammal.»

»Ah?» Marianne såg på henne med deltagande. Hon glömde alldeles det oberättigade i att jungfrun haft en liten, och det kom en känsla af gemensamhet mellan dem båda. Det var så roligt att få tala med en qvinna om allt detta, och jungfrun, som var så gammal och erfaren, hade många goda råd att gifva. Marianne hade känt sig så skygg för sin mor, att hon vid sitt sista besök i staden visat sig bestämdt och kallt afvisande så fort denna sökt bringa någonting sådant på tal, hur grannlaga och varsamt hon än gjort det. Med jungfrun var det helt annorlunda. Hon tog det hela så enkelt och naturligt: allt var som det skulle vara, det var ingenting att blygas öfver och ingenting som man behöfde gå omkring med en skuggrädd grannlagenhet. Och dock låg det en medfödd finkänslighet i hela hennes sätt att uttrycka sig, som förvånade Marianne. Det hade slagits en bro af hjertlighet mellan arbetsträlen och den damen. De voro qvinnor båda och det fans numera som ett slags frimureri dem emellan.

Marianne kände att hon fått en vän, och för lifstiden. – För så litet!

Denna nya bekantskap förde med sig en förnimmelse af värma och trygghet för den unga matmodern. Dagligdagslifvet på Tomtö fick en ny prägel för henne.

Otaliga voro de små omsorger och uppmärksamheter, som jungfrun efter den dagen började egna henne. Det var som om hon blott skulle ha gått och väntat på någon att få omhulda. Damluckorna hade dragits upp för en hopspard tillgifvenhet.

Gud nåde den som nu slog på den strängen att fru Marianne ingen nytta gjorde i sitt hus! Ett tema till hvilket jungfrun förut alltid varit tillreds att framsucka sina variationer.

Marianne kände ett barns tillit till denna raska, arbetsduktiga qvinna, som tycktes ega en outtömlig viljeseghet i sin sammantorkade lilla lekamen, och som alltid var lika färdig att göra nytta. Hon tycktes aldrig ha en tanke på att det fans annat i verlden än arbete.

Marianne kom ofta i köket nu, – kom dit med ett slags förtrolig nyfikenhet och blef inom kort ytterst intresserad. Att matlagning kunde vara någonting så inveckladt hade hon aldrig gjort sig ett begrepp om. Och hvilken noggrann omtanke skulle det icke till för att i alla dess detaljer styra ett sådant landthushåll som det på Tomtö! Marianne förundrade sig öfver att man aldrig glömde någon af dessa småsysslor, hvilka skulle till för att hålla detta stora urverk i gång.

Man kom ihåg det allra minsta, det allra banalaste. Var det inte märkvärdigt!

»Ha ni aldrig glömt att öppna för hönsen någon dag?» sade Marianne en gång då hon stod bredvid jungfrun

under det denna undfägnade hela tuppens harem med något köksafskräde.

»Glömt?» utropade jungfrun med den största förvåning öfver frågan, »jösses nej, kräken ska' väl ha sin passning likasåväl som menniskan!»

Och så var det med allting. Saker som hon gått och sett på dag ut och dag in med ringaktande likgiltighet, fingo nu med ens ett slags intresse. Verkligheten med dess tusen småting trängde sig fram: hon hade aldrig haft utrymme för den förut. Och mot hennes vilja växte den der underliga lifslusten. Det kom nya tankar och nya känslor af rakt ingenting, och de hade en helt annan styrka än de som väckts af böckernas utgjutelser.

Hade bara icke detta varit mellan henne och Börje! Detta, som hon icke kunde komma öfver.

Hon kände ofta en sådan frestelse att slå in i hans muntra ton, pladdra och prata om allt och ingenting, bara derför att hon kände sig så glad. Men så flög det en skygg tanke till detta, som hon dolde, och så blef hon rädd. Om Börje på något sätt kunde komma att misstänka ...!

Hon visste hur hans ansigte kunde mulna, hur det med sina korthuggna drag fick någonting hårdt och ovänligt; en barskhet som satt skräck i mer än en manhaftig arbetskarl. Hon visste hur han afskydde falskhet, hur skulle han då icke afsky henne, om han visste ...!

Kände hon skygghet i hans sällskap, så var det henne deremot en egendomlig njutning att sitta i fönstret och se honom styra med folk och hästar nere vid ladugårdsbyggnaderna, eller med sin raska landtmannagång komma öfver gården, så upptagen att han icke hade en blick eller tanke för henne.

Börje skulle aldrig ha misstänkt att han kunde vara föremål för beundran. Han var mycket mån om sin yttre menniska, men sedan han lagt borstar och kam ifrån sig tänkte han icke mer på hur han såg ut. Han passade väl i sina kläder och tycktes skapad för den omgifning hvari han befann sig. Han hade ett annat ansigtsuttryck derute än inne i rummen. Det var en rask bestämdhet i hvarje hans rörelse, hans röst kunde höras på långt afstånd, men blef aldrig skrikig, det var någonting af väl afvägda krafter i allt hvad han tog sig till. Så var det med hans gång. Den egde ingen elegans, men man fick det intryck att han skulle kunna gå hur länge som helst utan att bli trött.

Börje talade ofta om att han var bonde, att han icke hörde till herreklassen. Men i hans sätt emot folket eller snarare i deras sätt emot honom låg något som slog Marianne med förvåning. Hon hade aldrig tänkt öfver det förut. Fastän han aldrig var rädd för att taga i, när det gälde ett karlatag, och fastän han aldrig tycktes anse något under sin värdighet, så kom det aldrig ens skymten af kamratskap eller jemlikhet mellan honom och arbetarne. Sjelfva hans aktningsfullhet emot dem framtvingade en högre grad af respekt. Det föll i ögonen redan vid en sådan småsak som hans sätt att upptaga sina underlydandes helsning. Det hände aldrig att han svarade med en nick, – alltid mössan af, höfligt, värdigt, utan en skymt af nedlåtenhet.

En uppstudsighet emot Börje ...! Det föreföll Marianne som skulle det aldrig kunnat falla någon in. Det låg i sjelfva hans likgiltighet en visshet om att blifva åtlydd, blindt åtlydd.

Den Börje, som Marianne såg derute, var helt annorlunda än den ödmjuke, något tafatte tillbedjare, hon gift sig med. Då hon såg honom så, förekom henne hans anspråkslöshet gentemot henne sjelf nästan som en parodi.

Ju mer hon kände sig dragen till honom i sitt inre, dess skyggare blef hennes sätt: hon kände honom icke.

Marianne var mörkrädd. Hon hade varit det ända från sin barndom, och i hemmet hade man på allt sätt kelat för denna svaghet.

Det hände en natt, utåt senhösten, att hon vaknade vid ett underligt ljud, liknande ett svagt klämtslag. Hon spratt upp ur sömnen och lyssnade. Ingenting hördes annat än stormen, som brusade på afstånd, kom närmare, hven genom de nakna träden derute, prasslade med deras torra löf och slog på rutan med en gren af spalieren. Det var så mörkt att hon icke kunde se en hand för sig, icke ens skymta fönsteröppningarne. Hvilken storm! Hon tyckte sig aldrig ha hört något så underligt. Nu drog vinden bort med ett aftagande sus; det var som om allting hållit andan. Så en vindstöt, som med ett vrål flög ned i skorstenen; och så stormen igen, stor och mäktig, brusande fram öfver slätten, krympande sig samman mellan parkens trän som ett framsmygande vidunder, och så med en enda sats emot rutorna, tryckande sig flat deremot och flåsande in på dem med sin tunga andedrägt.

Marianne greps af ångest. Hon kunde icke komma till menniskor utan att springa genom tvenne rum, och det vågade hon icke. Mörkret stod och gapade emot henne rundt omkring och det knakade i sparrverket öfver hennes hufvud som om starka ramar fattat i huset för att skaka det omkull. Och hvad var det för ett ljud hon hört? Tyst ... der var det igen! Ett klämtslag, liksom oändligt långt aflägset, buret närmare af stormen. Ah – klockan! Skeppsklockan deruppe! Hon skulle velat ge till ett skri, men spökrädslan qväfde det ... Klockan, som ringt själamessa öfver dessa två, hvilka gått öfver bord en sådan natt som denna! – »Den klockan var det sista de hörde», ljöd det genom hennes minne med Börjes ord. Och alla gamla amsagor började draga genom hennes hjerna, hon tyckte att hela huset gungade, som kastadt af vågor, hon kände det kalla vattenstänket i sitt ansigte, hon hörde släpande steg öfver golfvet, hon gjordes alldeles vanvettig af sin egen feghet, och när hon mot morgonen ändtligen föll i sömn, var hon dödstrött.

Vid frukostbordet såg hon sjuk ut och Börje gaf akt på det.

»Jag har varit så rädd i natt», svarade hon på hans fråga.

»Hvarför har du varit rädd?»

»Det är så förfärligt med den klockan. Jag är så rädd för henne, och hon har hörts i natt.»

Börje såg på henne.

»Sådant skall man öfvervinna», sade han torrt.

Hon hade nästan hoppats att han skulle erbjuda sig att taga ned klockan.

»En sådan der medfödd rädsla tror jag inte man är herre öfver.»

»Medfödd!» sade Börje nästan föraktfullt, »nej, det är en vana hos er, fruntimmer, att ge efter för allting. Tror du inte att det fins karlar som ha en sådan der medfödd rädsla? Men de strida emot den tills den går bort; det kunde ni med göra.»

Marianne kände både missräkning och förödmjukelse. Hon hade beredt sig på hans sympati och beklagande, och så detta i stället! Hon förblef tyst under återstoden af måltiden.

Börje märkte hennes nedslagenhet. När han rest sig från bordet gick han fram till henne, der hon ännu satt qvar på sin plats. Han drog fram en ledig stol och satte sig så att de kommo att se hvarandra rakt in i ansigtet.

»Ser du, Marianne», sade han, »det fins en sak som jag aldrig kan fördraga; och det är allt slags pjunk och inbillningar. En viljestark menniska slänger undan sådant der. – Min hustru mörkrädd! Jag skulle känna det som en skam å dina vägnar, Marianne. Du vill ju inte att jag skall göra något för det? Du öfvervinner det naturligtvis? Det var väl inte din mening att jag skulle föreslå någon förändring för det? Säg!»

»Nej.»

Hon tyckte att hon ville sjunka i jorden af blygsel. Denna ringaktning i hans ton hade hon icke gjort sig beredd på. Det reste sig en protest inom henne.

Han skulle aldrig mer höra talas om hennes rädsla.

Den hösten var det många stormiga nätter, och sedan Marianne nu en gång blifvit uppskrämd och lättsöfd, väcktes hon ofta af skeppsklockans aflägsna, spöklika klämtslag. Men hon kämpade tappert med sig sjelf och stred emot den vidskepelse, som tycktes ha mängt sig i sjelfva hennes blod, fast hon var fri derifrån i sitt förstånd.

Så småningom fick hon äfven makt öfver sina upproriska nerver, och det var som om det ur denna tysta lilla seger skjutit första brodden af en i hennes karakter slumrande, lugn och stillsam ihärdighet. Den stolthet hon kände öfver att icke längre vara rädd var heller icke ringa. Hon kunde med en art triumf ligga och stirra ut i mörkret som på en öfvervunnen fiende.

* * *

14.

Det var tre dagar efter pojkens födelse.

Marianne låg orörlig på kuddarne, nykammad och med det fjunfina håret lätt skuggande pannan. Hennes ögon voro vända mot fönstret, derifrån hon kunde se ut i parken, genom den lilla strimma, som de tjocka fönsterdraperierna lemnade henne fri.

Man hade nått till början af November, och det var den första snön, som föll. Den kom seglande ned i stora flingor och lade sig ljudlöst på träd och buskar, bäddade sig öfver marken likt ett fjäderlätt täcke, dämpade alla kanter, höljde alla ojemnheter och drog upp allting med veka, fylliga våglinier. Det låg en harmonisk ro öfver hela naturen; en stämning af jul och ottesång.

Marianne låg stilla och bara såg. Hon älskade denna mjuka snö, som sakta kom fallande ned; hon älskade parken derute, med dess stelfrusna, hvitsvepta trän; hon älskade hela tillvaron, ty hennes bröst var fyldt af en djup, hemlighetsfull lycka.

Hon vände sina ögon bortåt kakelugnen, der qvinnorna sysslade kring den lille.

»Snälla fru Landén, är han färdig nu?» sade hon.

»Ja, nu är han fin som en prins. Se, mamma, hur vacker jag är!»

»Han får aldrig säga mamma, han skall säga *mor»,* svarade Marianne. Hon tänkte på Börje.

»Som lilla mor befaller då.»

Nu kom jungfru Stina fram, just som den andra stod färdig att stoppa den lille ned i hans säng.

»Nej vänta! Låt mig lyfta på’n, låt mig lyfta på’n först», sade hon ifrigt och angeläget.

Frun öfverlät honom med en beskyddande min åt henne.

»Sicken kloss, sicken kloss!» upprepade jungfru Stina i salig hänryckning.

»Det skall väl någonting till för att väga tretton skålpund!» svarade fru Landén med en så i ögonen fallande stolthet, som om de tretton skålpunden varit helt och hållet hennes förtjenst.

»Min vägde inte mer än nio», sade jungfrun och snöt sig i förklädet.

»Ja det kan vara skilnad», anmärkte fru Landén med förrättningsmin. Hon hade icke sinne för den melankoli, som låg i orden.

Marianne log med stilla sjelfsäkerhet åt de båda gummornas prat.

Han var hennes – hennes egen, – och ingen kunde taga honom ifrån henne.

Så bäddades han ned i sin lilla säng, bredvid Mariannes.

»Frun har allt bäst af att taga sig en liten lur före middagen, och nu ska' vi gå», sade fru Landén, hvarpå de båda smögo sig ut, strålande och belåtna. Det hade kommit en feststämning öfver hela huset.

»Jag kan inte sofva!» ropade Marianne efter dem.

»Bara ligg stilla och knip ögonen tillhopa, så går det nog.»

Och dörren stängdes.

Marianne knäppte samman sina händer på täcket och blickade ut i tomma rymden, medan snön dryssade och dryssade derute, mot bakgrunden af mörka trän.

Det drog så många stämningar genom hennes sinne, slingrande sig in i och under hvarandra, som ljusstrimmorna i en rörlig vattenyta. Det var som om det icke funnits plats för skuggor, endast spelande fina dagrar, ljus – utan fasthet och konturer – ljus och lycka.

Det var så underligt att tänka på honom, som låg der i sin lilla säng. Han, som var hennes son. Det var som om lifvet fått en annan betydelse, det var större än förr, mera harmoniskt, men också mera ansvarsfullt. Det lönade sig nu att blifva stark och god, – för hans skull. Och vägen låg så klar.

Hvilket jubel, när han skulle växa upp till en knubbig liten pojke, och hon skulle kunna få krama honom, krama honom så hårdt i sina armar!

Hon stack sin hand under dunbolstret, ned i den lilla bädden, för att få känna ett varmt litet hufvud, lent som en fogelunge.

Ja, hon var lycklig, så lycklig. Det var ett menniskolif, som slumrade der, ett helt stort menniskolif. Hur förunderligt!...

Och hennes ögonlock sjönko tillhopa. Hennes trötthet hade en angenäm känsla af hvila, af tillväxande krafter.

Och hon somnade.

Det första hennes ögon mötte, när hon utsöfd och stärkt slog dem upp, var den trygga varma blick, som hon på sista tiden lärt sig hålla så af.

Börje satt på sängkanten.

»Aldrig visste jag att jag hade en sådan duktig liten hustru», sade han, »fru Landén säger att det är alldeles

märkvärdigt, hvad du är frisk och stark. Hon är så nöjd med dig.»

Marianne smålog. Hon visste det var sant.

»Du kan inte tro hvad det varit för dagar, det här!» fortsatte Börje. »Jag har gått omkring med gråten i halsen och varit färdig att skratta åt allting. Jag har blifvit pratsjuk rentaf. Så himlaglad har jag aldrig varit i hela mitt lif. Tänk – att det blef en pojke ändå!... Hör du, det kan väl inte göra dig skada att jag pratar så öfver dig nu? Du ser alldeles frisk ut.»

»Åh, det är så roligt att höra på dig!»

»Jag har haft bref från mor. Hon helsar till dig och den lille. Jag talade väl om för dig att jag telegraferade till henne? Det var det första telegram hon fått i sitt lif. Och tänka sig om hon skulle bli glad! Hennes Börje en son! Jo, du kan tro; – jag känner henne. Lyckönskningstelegrammen från dina föräldrar och bröder fick du ju? Javisst. Jag var ju sjelf inne med dem. Det går rundt i hufvudet af bara glädje. Den förb... den välsignade fru Landén har ju inte velat låta mig tala; fast inte kunde det väl varit så farligt. Säg ... Jag skall skrifva till Pål. Jag har ju hans adress. Inte för att han begriper hur roligt det kan vara att ha en pojke, men jag skall skrifva till honom i alla fall. Gamle Pål Sandell! ... Och så kommer mor till barndopet – naturligtvis. Tänk, att hon aldrig sett dig! Jag är nästan glad att ni inte varit bekanta förr än nu, och att du börjat bli huslig på sista tiden, det skall mor tycka om. Hör du – har du inte sådana der stora, randiga förkläden? Sådana har jag alltid varit så förtjust i. Nej – det är sant – jag vet ju att du inga har, men sådana kan mor ge dig, hon väfver dem sjelf. Det är så vackert, det är det vackraste man kan få se, – sådana starka, mjuka färger ... Nej, Marianne, du blir väl inte sjuk?»

»Visst inte; gå du på bara.»

»Det är alldeles som om jag blifvit klippt för tungband. Och det är pojkens skull. Jesus, hvad jag är glad! Som jag längtat efter honom, det kan du aldrig tro! Och så försökte jag tala för mig, att jag inte skulle bli ledsen, om det blefve en tös. Han skall få bli hvad han någonsin vill i verlden, du! Jag skall inte lägga det minsta tvång på honom. Och om han vill studera, skall det aldrig bli fråga om hvad det kostar. Marianne, tänk dig bara att vi ha honom! Jag har aldrig vågat tala om för dig hur tomt det var: jag trodde aldrig vi skulle få någon. När jag förbättrade egendomen, eller planterade skog, eller gjorde upp planer till sådant som skall drifvas igenom, framdeles – ett eller annat – så var det aldrig mer än en half glädje i det; jag visste ju inte hvem som skulle taga vid, der jag slutade.»

Han uppmuntrades af ett par tillgifvet glänsande ögon.

»Marianne, jag tycker du har blifvit så vacker. Det är någonting alldeles nytt i ditt ansigte. Hvad är det? Och så känner jag mig inte längre så der främmande för dig, som jag gjort ibland.»

»Åh, Börje, flytta dig en smula. Så der ja.»

Han hade suttit nere vid fötterna, men gled nu längs sängkanten högre upp, så att de kommo hvarandra helt nära och hon kunde nå honom med sina händer. Hon skrattade till af belåtenhet, och så låg hon stilla och bara såg på honom.

Han betraktade henne med undran. Hon var som en annan menniska; det hade väl kommit så småningom, men han hade aldrig märkt det så som nu. Trots blekheten var klemigheten i hennes förra utseende förbytt till en viss ungdomlig friskhet.

Marianne kände sig trygg och glad. Hon var säker på sig sjelf nu. Börje och ingen annan! Hvad som varit kunde aldrig komma igen. Älska *en* och höra honom till. Hon log upp emot denne ende. Det var så jublande

härligt att känna sig så hel och odelad. I denna samlade känsla fans det ingenting af sjuklighet och öfverspända nerver, ingenting af tomma gyckelbilder eller en oren fantasi. *Han* der var verklighet, en påtaglig realitet med breda, fasta skuldror att slå sina armar omkring, i sund lifsstark hängifvenhet.

»Börje!»

Han böjde sig ned ett ögonblick och kysste henne, medan hon smekande som ett barn lade sina armar kring hans sträfva nacke. Så återtogo de sin förra ställning.

»Detta är liksom att bli född på nytt», sade han. »Det skall bli nagouting till härligt att lefva nu, – du, – hustru! Men säg mig en sak, du blir väl inte ledsen för det jag vill det skall vara min mor och inte din, som skall hålla honom till dopet?»

»I det skall du göra precis som du vill.»

»Och så ... Men det var märkvärdigt, hvad du blifvit förändrad! Det är verkligen inte inbillning.»

»Det har du också blifvit, eller också är det bara jag, som tycker så», svarade hon med ett slags beundran. Och så tego de igen.

Det slog henne plötsligt att det egentligen icke var den fysiska styrkan, som låg till grund för det intryck Börje gaf, utan det var någonting helt annat, någonting i ögonen, i sjelfva dragen, och han skulle gifvit samma intryck äfven med en spenslig figur, lik Påls. Hon kände sig med underlig makt fängslad af detta, som hon aldrig lärt sig förstå: hans individualitet. Och just nu, när han pratade så öppet, nästan barnsligt, greps hon af en aning om hvilka outforskade labyrinter denna skenbart så osammansatta karaktär kanske kunde ega för henne. Hvad visste hon! Det kunde ligga mycket bakom dessa gråa ögon med de korta ögonhåren. Hon greps af ett aldrig kändt begär att få tränga in i hans tankar, efter att hans lif äfven måtte bli hennes.

Detta fans det icke ord för. Hon låg blott och höll hans hand mellan sina, med en hemlig lust att lyfta den upp till sina läppar och kyssa den, men hon gjorde det icke. Det skulle varit någonting oriktigt, tyckte hon; en qvinna kysser ju icke en mans hand.

Vid den snabba blick hon häftade på Börjes ansigte, då hon lyfte ögonen från hans hand, flög det genom hans sinne en instinktlik, eggande glädje, – kanske känslan af makt.

* * *

När Marianne varit uppe några dagar och kände sig fullkomligt återstäld, blef det på allvar fråga om barndop.

Börje och hon sutto i hennes arbetsrum, han vid fönstret och hon i en liten hvilstol, nära bredvid, men längre inåt rummet.

»Marianne», sade han, »en sak har jag tagit för gifven: pojken skall heta Pål.»

Marianne kände ett knifstyng i bröstet, och hon blef kall i ansigtet. Börje måste nödvändigt märka hur blek hon blef.

»Vore det inte bättre att kalla upp honom efter din far?» sade hon skyggt.

»Nej. Jag tyckte inte om min far.»

Hon hade efter detta icke mod att fråga om han kunde kallas upp efter någon af hennes anhöriga.

»Pål har jag alltid hållit af», tillade Börje, »inte så mycket sådan han är nu, men sådan han var. Det är mitt vackraste minne. Hvem vet hvad jag kunde ha blifvit, om jag icke haft honom! – honom och mor.»

Han hade visst märkt hennes blekhet, ty han såg förundrad på henne.

Hon greps af fruktan att han kunde ana något. Det var ett ögonblicks våldsam kamp. Nej, nu måste det bära eller brista, men rent spel! Eller det skulle bli stående mellan dem i all evighet, – halft, skeft och osant.

»Börje, det är inte möjligt att han kan döpas till Pål.»

»Hvarför inte?»

Det hördes på tonen att han här icke ville veta af motsägelse.

»Det har funnits någonting emellan honom och mig, som du icke vet om.»

»Funnits.»

»Ja, Pål och jag ...» Hennes läppar famlade fåfängt efter ord.

Börjes blick blef skarp och hård, den borrade sig in i hennes ansigte ett ögonblick, och så blef den lugn, mulen, ogenomträngligt lugn.

»Fortsätt med hvad du ämnade säga», sade han så onaturligt stelt som om han knappt vågat röra läpparne af fruktan att förråda sin sinnesrörelse, »det var naturligtvis ingenting som kan ha med pojkens namn att göra. Hvad var det med Pål?»

»Det var någonting ... eller rättare, det var knappt någonting, men det var inte riktigt rätt. Jag skulle önskat att jag aldrig sett honom, att han aldrig kommit hit.»

»Det der kan ingen menniska förstå. Menar du att du var kär i honom?»

Tonen var ingenting annat än sträf, blicken så underligt återhållen, forskande.

»Det var som ett slags hemligt förstånd mellan oss.»

»Mellan er *båda?* Pål visste då om det!»

»Ja.»

»Hur började det?»

»Medan ni spelade schack.»

»Vi! Han och jag?»

»Ja.»

»Hvad menar du med det?»

»Vi brukade sitta och se på hvarandra.»

»Nåja, det var väl ingenting att tala om!»

»Jo, vi hade lärt oss att liksom tala på det sättet.»

»Medan jag satt bredvid?»

Hon ville säga ja, men det var som om rösten slocknat.

Han bara såg på henne. Hon kände det, men kunde icke lyfta ögonen.

»Om jag inte ångrat mig så förfärligt, så skulle jag icke ha talat om det nu.»

Hon knäppte samman sina händer i knät och sänkte hufvudet. Om han haft makt öfver lif och död skulle hon ha känt det som nu.

»Ja, ja, det är bra, fortsätt bara.»

Han talade som om det gält en långsam operation, till hvars uthärdande han behöfde hela sin sjelfbeherskning.

»Vi brukade ta hvarandra i hand.»

»I hand?»

»Med en hemlig mening eller så ... Det är så afskyvärdt att tänka på!»

»Ja, ja, men gå på bara!»

»Och den qvällen han skulle resa kysste han mig.»

»När han skulle resa?»

»Ja, i förstugan, medan du var efter cigarrerna.»

»Och du lät det ske – naturligtvis – du önskade det.»

Det fans intet svar, endast den mest förkrossande skuldkänsla.

»Nå? Och sedan?»

»Så reste han ju.»

»Och han kom igen medan jag var i Eslöf.»

Det fästades en blick på Marianne så forskande hvass, att hon aldrig i sitt lif skulle glömma den. Hon skulle velat ge till ett ångestrop, men det qväfdes af hennes förfäran.

»När kan kom igen visste jag detta – detta med den lille, och jag sade honom att han måste resa», sade Marianne med en röst som var oigenkännelig till och med för henne sjelf.

»Pål och du!... När Pål och du kunde göra sådant ... när du kan sitta och säga mig att ni drifvit kurtis midt under mina ögon, hvad har jag för garanti –? Tror man en qvinna, som berättat en sådant?»

Marianne grep om stolskarmarne med båda sina händer, ty ett ögonblick blef det svart för hennes ögon.

»Jag har talat sanning och sagt hela sanningen», mumlade hon, som om hon talat i sömnen.

»Jag ser helst att jag får veta allt, och du skall inte vara rädd», sade Börje, »jag gör ingenting i vredesmod.

Antingen skulle du inte börjat, eller också skall du säga allt.»

Han hade vändt sig bort och satt nu och såg ut genom fönstret, med ena handen knuten hvilande i dess karm. Han hade blifvit gulblek under sin väderbitna hy. Hans ansigte kunde hon icke se, endast en del af kinden med dess underliga läderfärg, och så det korta, sotbruna skäggets glesa skuggning, och ändå kunde hon fullständigt uppfatta ansigtsuttrycket, – trött, glädjetomt, beherskadt, ett uttryck hvars ogenomträngliga mulenhet ingaf en skräck, som trängde genom märg och ben. Att nu mjuka upp detta sinne, att nu få se värma i de dragen, – dertill fordrades det underverk.

»Jag har berättat dig allt», sade hon brustet och klanglöst.

Han teg, och hon hade intet att tillägga. Allt hvad hon kunde säga, skulle vara lika fruktlöst. Hon satt stel och orörlig i mållös förtviflan.

»Jag inser icke hvad du kunde ha för intresse af att anförtro mig det der, om det icke var mer.»

»Det stod emellan oss som en lögn, en falskhet.»

»Stora ord!»

»Jag måste ha bort det till hvad pris som helst.»

»Bort?» Nu skrattade han, kort, torrt, och så antog hans ansigte sitt forna uttryck.

Det var så ohyggligt med detta känslolösa lugn. Det lamslog henne. Hon skulle velat kasta sig för hans fötter, tigga om tillgift, men hon vågade icke; han skulle endast förakta henne dess mer.

»Hade det inte varit mera skäl att du tegat? Sådant är af så ytterligt privat natur, att man helst bör behålla det för sig sjelf.»

»Det måste fram. Jag kunde icke bära det!»

»Är det bättre nu då?»

Om han spänt henne på en pinbänk, skulle hon icke ha våndats värre än hon gjorde nu. Hon reste sig och vacklade inåt rummet, utan att han vände sig om, hon hade samma behof af att byta plats som ett dödssjukt djur. Hon stälde sig ett ögonblick vid kakelugnen, stödjande armen deremot. Så kastade hon sig framstupa mot ett bord, lutande pannan ned deremot. Det fans ingen ro eller lindring. Det tjenade ingenting till att vika undan. Taga straffet och lida det till slut! Hon reste sig åter, gick fram till sin plats och satte sig ljudlöst i samma ställning som hon suttit förut.

»Hvarför skulle jag säga *något,* om jag icke ville säga allt?» sade hon tungt och uttryckslöst.

»Qvinnor säga väl sällan allt.»

»Börje, det fins icke ett andetag, som jag vill dölja för dig!»

Han teg blott och hon såg alltjemt endast hans ena kind.

Om hon endast kunde få se hans ögon, se detta stelnade uttryck lösa sig i hvad som helst, men inte detta, inte detta! Hon lade sin hand på hans arm.

»Tror du mig, Börje?»

»Marianne – inga konstgrepp nu!»

Han vände sig om ett enda ögonblick. Det var hennes skälfvande hand, som skulle bort från hans arm. Hon drog den undan med en brottslings skygghet. Och så satt hon stilla, utan ett ord mer.

Det kändes som om bröstkorgen trängde sig samman kring hennes hjerta, qväfvande, sammansnörande, dödande. Det var en smärta sådan, att det icke gafs ljud eller klagan eller uttryck derför.

Hon reste sig, gick bort till vattenkaraffen och drack ett glas; kom så igen till sin plats.

»Hvarför reste du inte med Pål? Hvarför stannade du hos mig?»

Hon kunde tala till denna kind och denna nacke, om hon ville, men hon hade ingenting att säga. Hvarför hade hon icke rest med Pål, hade han sagt. Derför att de aldrig älskat hvarandra. Och om de aldrig älskat hvarandra, hvarför hade de då gifvit hvarandra blickar och handtryckningar – heta, hemliga, skälfvande känslor? Derför att hon i sitt hjerta varit hvad Börje ansåg henne för: en lättfärdig qvinna.

Men fans det då ingen förlåtelse! – för henne, som ångrade så bittert.

»Börje ... *se* på mig, Börje.»

»Inte nu.»

Det låg kall vedervilja i tonen; icke vrede. Hon var för låg för hans harm.

»Kan det aldrig, aldrig gå öfver?»

»Ge mig tid.»

Det kom så stelt och kallt och känslolöst, att äfven den innersta brodden af en förhoppning måste frysa till döds dervid. Och dock måste detta uthärdas, bäras. Tårar fans det icke, endast en värkande, klämmande känsla kring hennes strupe. Hon satt stilla på stolen och vred sina händer.

Hon vågade icke tala mer. Hvad skulle hon säga? Hon älskade honom. Derför låg det i hans hand som makten öfver lif och död.

Tystnaden blef lång. För henne hade den kunnat räcka hur länge som helst. Hon befann sig i en andlig stelkramp. Det fans hvarken tankeförmåga eller känslor mera. Allt hade samlat sig i en enda stor, död hopplöshet.

Mekaniskt satt hon och såg på honom. Hvarje veck på hans kläder, hvarje småsak på hans person etsades in i hennes sinne, skärande skarpt. Hela hennes lif hade strukits bort; det fans endast det ögonblick, som var. Det förflutna, det tillkommande – allt var borta. Hon och han, – det fans intet mer.

Hon såg på hans venstra hand, som med ett vidsträckt grepp aftecknade sig mot benklädernas mörka färg; hon såg på den högra, som knuten hvilade i fönsterkarmen, slapp och liknöjd. Hon såg på handledens innersida, der ådror korsade sig och der pulsen bultade under huden, höjande och sänkande den som med små hammarslag. Denna puls var det enda som sågs hålla sig vid lif i denna stelnade orörlighet, vid den hängde sig också hennes blick med en idiots hela slöa, envisa intresse för allt som rör sig. I denna spänstiga åder tycktes all den värme, som fans qvar, ha samlat sig, eljest ingenting annat än kyla och död. Den var enda vittnesbördet om våldsamheten af de känslor, som höllos kufvade endast af tystnaden. Men Marianne satt och stirrade derpå, utan en tanke. Hon kände, tyckte hon, att detta skulle bli vansinne, men hon brydde sig icke derom.

Så reste han sig, men utan att vända sig mot henne. Och utan ett ord mer lemnade han rummet.

Marianne reste sig också, som för att gå; men så tvärstannade hon, den ena handen grep om stolryggen, och den andra tryckte sig mot bröstet, der smärtan kändes. Hon visste ingenting, tänkte ingenting, men i hennes inre arbetade det af ett slags dof, formlös tankeansträngning, som sökte komma fram till något, sträfvade att vinna reda och sammanhang.

Börje? ... Börje! ... Hon hade dragit öfver sig hans förakt, afskurit sig vägen till hans hjerta ... Hon hade handlat i yrsel, hon lefde i en dröm.

Hon hade brutit mot den enda menniska i verlden, som hon älskade, och nu skulle det aldrig mer kunna bli godt.

Det hördes steg, – långt borta som ur en dimma.

»Hur är det? Frun är sjuk. Eller är det någonting i vägen. Akta sig, fru; om frun blir ledsen, skall den lille ha ondt af det.»

– Den lille? –

Marianne stirrade på fru Landén, utan att förstå.

»Vill frun ha vatten? Drick!»

Marianne förde undan glaset med handen.

– Den lille? – Nu förstod hon. Ja, hon ville gå till honom. Börjes son, Börjes och hennes.

Lik en sömngångerska skred hon öfver golfvet bort till sängkammardörren. På tröskeln vände hon sig om. Det var ett känslolöst ansigte, med ett drag af stränghet. Hon stod knappt till att känna igen.

»Jag vill vara ensam.»

Så lugnt och kallt. Hon vände sig åter om, och dörren slöts efter henne.

»Milde Gud, hvad var det åt frun?» muttrade fru Landén och skyndade ut i köket för att hålla rådplägning med hushållerskan.

Innanför dörren i det rum, der hennes barn sof, stod Marianne, stödjande sig mot dörrlåset och stirrande framför sig, utan att se något.

Detta var således att älska? Detta, att lida så bottenlöst! ... detta?

Ja, ja, ja. Och slaget hade fallit. Smärta, det är lif, – smärta, som öfvergår menskliga krafter ... Om Börje aldrig skulle förlåta, aldrig glömma, aldrig älska henne mer!

Hvarför skall man lefva, hvarför blir man född? – när det är så outsägligt bittert!

Med svigtande steg, lik en febersjuk, gick hon fram till bädden och föll på knä. Hon knäppte samman sina händer och lutade pannan emot dem.

Han sof, hennes son. Han sof der – han, – som skulle bli hennes enda tröst, han, som skulle bli hennes hela kraft!

Hon sträckte famnande ut sina armar kring hans lilla bädd, och hjertat fyldes af en värmande våg. Hon brast

i en snyftning och tårar strömmade utför hennes kinder. Nu fick det luft allt, nu bröt det löst. Och hon grät, grät så hejdlöst som ett otröstligt barn, – grät tills det icke fans en tår mer att gråta, och tills hon ingenting annat kände än en vek, uppmjukande trötthet.

Så steg hon upp och tvättade sitt ansigte.

* * *

Sedan sjelfva brytningen var öfver, kunde Marianne tänka lugnt. Men det var henne omöjligt att beräkna hur Börje skulle förhålla sig med afseende på hvad som skett. Hon kände honom för litet. Hon måste vänta.

Med en stormlöpning på hans känslor kunde ingenting uträttas. Hvad som behöfdes var lugn och ihärdighet.

Något som förvånade henne sjelf var, att hon trots Börjes tydliga ogillande af hennes öppenhet, icke kände ett ögonblicks ånger öfver att hon talat. Om hon nu lyckades vinna honom, skulle hon göra det utan en fruktan för framtiden, utan en baktanke i sitt eget hjerta.

Innan qvällsmaten kom Börje in. Marianne satt i sängkammaren, med lampan på ett litet bord, och sydde. Hon var blek och hade rödkantade ögon, men såg nöjd ut.

»Marianne», började han och satte sig, »jag har tänkt på hvad du sade.»

Hon såg upp från sitt arbete.

»Jag tror inte du hade en aning om hvad det skulle göra för intryck på mig. Det är märkvärdigt, att du inte hade det.»

Han gjorde ett uppehåll, men Marianne hade ingenting att inflicka. Det gälde *hans* känslor och *hans* uppfattning, icke hennes.

»Jag misstänker dig inte för mer än hvad du sjelf sagt. Men när dina känslor för mig blifvit sådana, då hade det varit bättre gjordt att bryta.»

Åter kom den klämmande känslan öfver henne. Hon kunde ju icke säga att Pål aldrig varit mera för henne än Börje.

»Nu äro vi bundna vid hvarandra för *hans* skull» – han pekade mot den lilla bädden, – »vi måste se att komma öfver det här så godt vi kunna.»

I Mariannes blick kom det någonting af tacksamhet.

»Men jag känner mig sjelf; jag är långsint, och det skall taga tid för mig att öfvervinna detta. Derför är det en ting jag ber dig om: – att du icke skyndar på mig.»

Marianne kände modet sjunka.

»Försök inte att öfvervinna mig med vänlighet och sådant. Det skulle bara väcka min leda. Jag är nu en gång sådan. Låt mig gå, till dess jag kan komma af mig sjelf. Och var ärlig emot mig. Nu kommer jag att vara på min vakt. Nu har du sjelf satt misstron i mig, nu skall jag inte kunna plocka bort den i brådkastet. Du är så helt annorlunda än jag hade tänkt mig. Jag har misstagit mig så grundligt. Men kanske kan det ännu bli bra. Om du bara ger mig tid.»

Han såg på henne som om han velat se ända ned till hjerterötterna.

Hon förstod honom. Det var hvarje närmande, han ville afråda henne ifrån; det var alla slags scener, han ville hålla borta från sig. Med ett ord: det var sjelfbeherskning han fordrade, – han, som var så fullkomligt lugn till det yttre.

Hon svarade icke, men det hade kommit ett klokt, uppmärksamt uttryck i hennes ögon.

»Du skall inte vara rädd för att tala till mig; jag skall aldrig vara häftig eller sårande, men vänlig kan jag icke vara. Och du har ju honom, der.» – Han såg åter bortåt bädden.

»Ja, Börje, du kan vara trygg.»

»Och så är det en hel del saker jag vill veta. Jag vill ha det klart för mig, som om jag sett det med mina egna ögon.»

»Du behöfver endast fråga.»

»För du skall inte tro att jag kan glömma det. Jag glömmer aldrig något.»

»Jag vet det.»

»Och du skall inte gå och tro, att jag kan bli sådan jag har varit. Det blir jag aldrig mer. Jag har varit dum och godtrogen. Jag har varit en narr, som hvem som helst kunnat draga vid näsan. Derför blef frestelsen dig för stor.»

»Jag är nöjd med sådan du kan vara.»

»Och så skall du inte känna dig för säker på, att ditt tålamod kan hjelpa, och sedan tycka du är olycklig, derför att så icke sker. Det har kommit upp något i mig, som jag sjelf knappt kände till. Jag har litat så blindt på dig, – jag har hållit *honom* så kär. Sådant sätter märke i en, och ingen kan bestämma hvad det blir till. Jag är tjuguåtta år bara, jag har långt igen att vandra.»

»Jag gör mig inga illusioner.»

»Det är att börja från början igen, Marianne, – börja som två sammanlänkade fångar.»

»Det kan inte ändras.»

»Och det stannar oss emellan?»

»Alltid.»

* * *

15.

Börje hade talat sant: det var att begynna på nytt. De voro förvandlade båda, och lifvet på Tomtö fick sin prägel deraf.

Börjes mor kom icke till barndopet. Det var fru Björk, som blef gudmor åt den lille. Det låg en stel högtidlighet öfver det hela, och Mariannes förändring kunde icke annat än falla hennes anhöriga i ögonen. Hon såg nöjd ut, men det hade kommit en allvarlig fasthet i hela hennes uppträdande, som förr varit henne främmande.

»Det följer med fruvärdigheten», sade Walter.

Börje var lugn och artig, kanske mer en smula gentleman är förr, men också mera reserverad. Mot Haqvin var han vänlig, men den godmodiga skämtsamheten var borta.

Sedan barndopet var förbi, föllo Börje och Marianne in i det hvardagslif, som nu skulle bli deras.

Det fans ingen skygghet emellan dem; snarare ett slags ovänlig ärlighet. Börje hade gjort Marianne alla tänkbara frågor, på kors och på tvärs, angående hennes förhållande till Pål, och hon svarade honom alltid med ett slags hänsynslös, känslolös uppriktighet.

Han frågade henne om allt; om hvar Pål stod och hvar hon stod, om hvad han sagt och hvad hon hade svarat på det. Han frågade kort och bestämdt, alltid nöjd med svaren, när de blott gingo rakt på sak. Det tycktes hos honom icke finnas den ringaste ömtålighet för att röra vid ämnet. Snart kände han det hela så noga som om han varit åsyna vittne.

Hans rastlösa verksamhet hade tilltagit. Det fans synbarligen icke mycken tid för honom att tänka på Marianne eller på det förflutna. Han kom in en liten stund hvarje dag, för att se på den lille, men för öfrigt träffade Marianne honom aldrig utom vid måltidstimmarne.

Kom det någon till honom, så tog han emot dem inne i sina egna rum, och Marianne stod utanför det hela.

Hade hon under denna tid icke haft jungfru Stina, skulle den varit dubbelt tung för henne.

Hushållerskan hade blifvit matmoderns handlederska. Marianne visste hur stort värde Börje satte på praktisk duglighet, och hon hade föresatt sig att bli praktisk. Knappt en minut på dagen hade hon ledig, och ju mer hon kom in i landthushållningens alla mysterier, dess mer intresserad blef hon. På visst sätt närmade redan detta henne och Börje till hvarandra. Förr hade han i allt måst vända sig till jungfrun, men var det nu en extra förplägning eller dylikt, han begärde till folket, så kunde han lika så gerna säga till Marianne, viss att det skulle bli utfördt på pricken så, som han önskat, utan onödiga frågor eller onödigt bråk. Han ville ha det så, och då var det nog.

Börje anade icke, eller brydde sig kanske icke om, hur Marianne i sitt inre jublade öfver hvarje sådant tillfälle att liksom få göra gemensam sak med honom. Men hennes pålitlighet märkte han, derför tog han den i anspråk, när det behöfdes.

Endast en gång hade Marianne gått för långt i sin ifver. Det var vid jultiden, och hon hade – som hon trodde i öfverensstämmelse med hans önskan – utdelat frikostiga gåfvor i mat och kläder till allt statfolket och deras barn. Hon hade gjort det på eget bevåg och med tanke på Börje. Men när hon nämde om hvad hon gjort, mulnade han blott.

»Inte gåfvor», sade han kärft, »kryperi och klasskänsla ha vi nog af förut. Låt dem arbeta, och betala dem bra, så ha de ingenting att tacka för; det skall både du och de må bäst af i längden. Strama tyglar, inga barmhertighetsverk, och sträng rättskänsla, det är enligt min mening lagen för en husbonde.»

Marianne svarade ingenting och aktade sig noga för att visa någon modfäldhet öfver hans ogillande. Men hon lade hans ord på minnet.

Vinna honom skulle hon, och hon hade god tid på sig – så god, att en skörd både kunde hinna växa och mogna. Hon behöfde icke brådska.

En gång skulle hon nå dit hon ville.

Och så hade hon ju sin tjocka lilla pojke, som växte för hvarenda dag, och som hon var så stolt öfver som hade hon sjelf mejslat hans runda små lemmar. Hela hushållet skulle kunnat gå i elden på att han var det

vackraste barn som fans, – Börje med, fast han alltid log försmädligt, när de andra sade så. Han försäkrade, med öfverlägsen manlighet, att hvarje statare på gården kunde framvisa lika vackra barn, hvilket var en vida större sanning än den goda Börje någonsin trodde.

Pojken var lik honom, så lik, att herr Börje till och med sjelf måste gifva akt derpå. Och han var strålande belåten öfver sin afbild.

Hela huset hade undergått en omstöpning sedan den lille kommit med. Han hade blifvit ett slags föreningspunkt mellan herrskapsfolk och tjenare, någonting att skratta mot och jollra för. Pigorna täflade om äran att få bära honom. De voro starka, duktiga unga qvinnor, som kunde lyfta och gunga och kasta honom hur högt det skulle vara, på sina säkra arbetsvana näfvar. Det var som hade de formligen törstat efter en sådan liten varelse, att ödsla sin bastanta välvilja på. Marianne såg med förvåning hur barnkära de alla voro. Då hon var flicka hyste hon en verklig fasa för barn; de voro för henne endast obehagliga små djur, som man icke rörde vid, om man kunde få slippa.

Hvilket annorlunda verklighetssinne hos dessa menniskor! Marianne kände sig smittad deraf. Hon hade fått blick för allt som omgaf henne, och det fängslade henne mer än någon diktad drömverld.

När hon nu såg i spegeln och mötte ett fint litet ansigte med veka linier – liksom skapadt för att smekas – då tänkte hon aldrig mer med saknad på att detta ansigte skulle bli gammalt. Det hade kommit ett annat uttryck i ögonen, hvilket – så länge det fans – nog skulle räcka till att lysa upp det hela.

Hennes sätt att kläda sig hade också blifvit ett annat. Det sjelfsvåldigt distinguerade hade fått vika för det husligt ordentliga, och hon gick alltid med breda, randiga förkläden, sådana som Börje tyckte om.

Hon kände sig så underligt rik nu, då hon endast sträfvade efter att återvinna hvad hon en gång egt. Det var som om lyckan icke låge i egandet sjelft, utan i förmågan att uppskatta. Och den tillväxte.

När våren kom, var det henne som om safven äfven stigit i hennes egen varelse, hon kände lust att pröfva sina krafter på något, och hon såg sig om efter ett arbete.

En dag, då hon gått ut i parken för att se om Börje icke skulle komma hem från åkern och hon »tillfälligtvis» kunde möta honom, hade hon klifvit upp på stengärdesgården i dess ytterkant, för att få en riktigt vid öfverblick öfver fälten. Det var solsken och just i middagsstunden; hon stod och skuggade med handen öfver ögonen för att kunna se. Landsbygden hade ännu någonting främmande för henne. Men allt detta var ju Börjes verld, hans rätta element, som hon derför önskade göra sig bekant med.

Hon såg ut öfver slätten, som låg der i ångande värme, gassad af solen. Det var fult med dessa fyrkanter af nyplöjning mellan de andra fyrkanterna af ljusgröna råg- och hvetefält; men det var rikedom, arbete, förhoppningar, allt detta.

Hon hade en gång hört Börje säga, att han aldrig skulle kunna trifvas långt inne i landet, hur vackert der än kunde vara; han skulle alltid längta tillbaka till sin fula, flacka slätt, med dess feta marker och saftiga ängar. Han skulle längta efter närheten af hafvet, som han var van att se från hvar kulle i sin hembygd. Nu hade han flyttat längre bort derifrån, men der himmel och jord smälte samman, nere vid horisonten, der glänste det en fin rand, skarp som en blinkande knifsegg. Det var hafvet. Marianne kunde se det, der hon stod på kullen, uppklifven på den höga gärdesgården.

Hennes lungor fyldes af vind, stark, sträf vårvind. Hon kände sig så härdig och ung; hon började förstå att man kunde lära sig att älska allt detta.

Börje syntes icke, hon steg derför ned och begaf sig mot hemmet.

Det hade regnat under natten, men jorden hade druckit vattnet som en fuktig svamp, sulorna trampade i affallen barr, mjukt som på ressårer, då och då knastrade en liten qvist. Luften var ljum härinne i lugnet, och lukten af gran stod rundtomkring som en stark parfym i ett rum.

Så kom hon ut i kanten, der Börjes nyanläggning tog vid. Denna skog hade han planterat. Hvad det vuxit upp redan! Hon kunde icke längre se öfver de små träden – som det första året hon kommit till Tomtö – endast emellan deras toppar. Byggnadernas röda gaflar och tjärade spåntak stucko upp deröfver, och mot den blåa vårhimlen aftecknade sig klockställningen på norra gafveln.

Nu ringde det från arbetet. Märkvärdigt, sjelfva klockan, hvars sträfva låt drog hän öfver slätten, hade blifvit henne kär!

Sextio menskliga varelser hade sin föda af gården. Sextio? Det var många. Och för dem alla ringde klockan in pligter och tider. Måste icke ljudet för dem alla få en underlig färgklang, nöta sig in i deras minne, väfva sig samman med hågkomster och intryck? Hon tänkte på den första dagen i detta hem, den dag som Börje velat göra till en högtid för alla på gården.

Gården? Till att börja med hade det ordet för henne endast haft betydelsen af en samling byggnader kring en stenlagd plan. Nu hade det vidgat sig. Nu ville det för henne som för Börje säga ett arbetsmaskineri af sextio förnuftiga varelser, styrdt af en enda vilja, – hans.

Hon nästan spratt till då han stod midt för henne vid en krökning af gången; han hade kommit från ett annat håll.

»Ah, är du der!» sade han.

»Ja, vädret var så vackert, jag tyckte det var godt att komma ut litet.»

De gingo tysta bredvid hvarandra öfver bryggan in i den stort tilltagna men vanskötta köksträdgården, hvilken låg nästan som en halffärdig trädesåker.

Börje hade sagt att när han finge slut med nyodlingen och maderna, skulle han anlägga trädgård; förr hade han inte tid att tänka på det.

Marianne gick och såg ut öfver ängen, som tog vid på andra sidan den videkantade ån. Hvilken vacker trädgård här kunde bli! Med ån der midt igenom.

Hon hade gått ett par steg före Börje och han såg på henne med en viss ovilja i blicken. Det var alltid så, när han trodde sig obemärkt. Marianne var klädd i en mörk hemdrägt med ett randigt förkläde, och hon hade slagit en mörkröd schal om hufvudet.

Plötsligt vände hon sig, ertappande Börjes blick.

»Hör du, tror du inte jag kunde taga mig af trädgården här?» sade hon.

Det kostar pengar att anlägga trädgård, och jag har inga att undvara just nu.»

»Jag har de der sexhundra i min sparbanksbok.»

»Nåja, som du vill, men –»

Han hade lust att säga det han var säker om att hon skulle bära sig dumt åt med den saken, som hon icke förstod, men han teg med det. Han skulle väl kunna hinna med att kasta ett öga dit ibland, så att det inte blef allt för galet.

»Jaha, jag kan skrifva efter en gammal trädgårdsmästare der hemifrån, som kan komma hit någon tid för att hjelpa dig, om du vill.»

»Skrif redan i dag då.»

»Men det blir du snart trött af.»

Hon skulle kunnat bita tänderna samman af harm vid de sista orden, så ringaktande var helt omedvetet hans ton, men hon låtsade som om hon ingenting lagt märke till.

»Då skrifver du?» sade hon.

»Ja.»

Och trädgårdsmästaren kom. Han var en ordkarg gammal gubbe från Börjes hembygd.

Hon och han arbetade nu tillsammans, eller rättare sagdt: hon blef hans lärjunge. Och han hade heder af henne.

Det hade blifvit en hederssak att visa Börje hur han misstagit sig, när han ansåg henne så fullkomligt oduglig till detta.

Dagen om gick hon ute hos den kärfve gubben, med en hel trupp statqvinnor under sitt befäl, hvilka Börje stält till hennes disposition, när han såg att det blef allvar af. Gubben Per Persson kunde icke låta bli att tycka om den ifriga lilla frun, som var så emottaglig för all hans visdom, och småningom blefvo de bekanta.

»Hvad tycker fruen om sin svärmor?» sade han en dag, då Marianne satt vid sidan om honom och planterade nejlikor på en blomsterrabatt.

Marianne rodnade öfver hela ansigtet när hon svarade: »jag har aldrig sett henne.»

»Har fruen ...»

Gubben sväljde sin häpenhet och sitt utrop. Han insåg att här måste ligga något inunder. Och så uppstod det en lång paus.

Dessa oskyldiga ord qvarlemnade i Mariannes sinne en tagg. Hur långt, ack hur långt hade hon icke igen innan hon kunde vinna Börje! Det skenbart goda samlif, som fans emellan dem tröstade henne icke. Det var som ett tomt skal, under hvilket hans långsinta agg ännu gömde sig; och om han smekte henne, så voro smekningarne utan själ. Hon var hans hustru, derför att han var bunden vid henne. Se der allt! För honom kunde hon likaså gerna varit en främmande qvinna.

* * *

Sedan vårarbetet var slut reste Börje till staden tre gånger i veckan i stället för två. Dessa »affärer» väckte hos Marianne en feberaktig nyfikenhet. Hvad kunde han ha för sig? Utfråga honom kunde hon icke, dels emedan hon osvikligt skulle fått samma svar, dels emedan ingenting förargade honom så mycket som enträgenhet.

Hon hade märkt att han aldrig tyckte om när hon kom in i hans rum. Kanske fingo de en dess större lockelse just derför. När han var borta, brukade hon smyga sig dit in. Det var ett sätt att utspionera hans hemliga vanor, när hon kunde gå omkring så der och undersöka allting. Hon letade i hans papper, hon bläddrade i hans böcker. Men han hade en afskyvärd vana att läsa ned allting och taga nycklarne ur; hon hittade aldrig något som kunde ge henne några upplysningar. Och hon kände endast dess tydligare, hur fullkomligt

okunnig hon var om de hemliga drifkrafterna i hans lif.

En dag hade hon, då hon på måfå slog upp en bok, fått tag i en beskrifning om myrornas lefnadssätt och den intresserade henne; hon kunde icke sluta igen. Det var mycket mer spännande än en roman. Och hon satte sig vid skrifbordet med armbågarne på det och fingrarne så vidsträckt som möjligt utbredda öfver hufvudet. Och allt detta om att bladlössen liksom mjölkas af myrorna, och att myrorna ha ordentliga slafvar och allt sådant der, allt hade Börje säkert vetat länge, men aldrig hade hade han nämnt något till henne om det. Börje visste allt en hel del, han. Oh, så lärorikt det var! Sådant ville hon lära i stället för de otäcka romanerna, och när Torsten blifvit så stor att han kunde förstå, då skulle hon berätta för honom ...

Och så läste hon igen. Hon var så fördjupad, att hon icke märkte det ringaste förr än dörren gick upp, och hon var så ifrig att hon icke ens blef förlägen.

»Börje, du – hvad detta är intressant!» ropade hon emot honom.

Han såg icke vidare belåten ut.

»Hvad är det du läser?» sade han, gick fram och tittade öfver hennes axel, »ah, Darwin! Hur har du kommit öfver den?»

»På din hylla.»

»Du kan taga den med in, i fall det roar dig.»

»Tack.»

Hon reste sig, afkyld och snopen; det var tydligt att han ville bli af med henne. Boken tog hon med, men den hade förlorat det mesta af sitt behag.

Hvarje sådan liten ovänlighet gjorde Marianne modfäld för tillfället, men eggade henne sedan till dubbla ansträngningar: hon skulle vinna honom! Skulle hon också använda tjugu år på det, så skulle hon lyckas ändå; han skulle se att hon alldeles icke var sådan som han trodde.

Medan det växte och frodades i trädgården, och medan sommaren gaf långa ljusa arbetsdagar, tog sig Marianne nytt göra. *Hon* behöfde minsann icke vara rädd att någon utspionerade henne! Det var först utåt hösten, som Börje en dag, då han gick förbi bakstugan, der väfstolen stod, vid en hastig blick tyckte sig se Marianne sitta der. Det var en märkvärdig synvilla, menade han. Han tog ett steg tillbaka, så att han icke skulle synas, och så tittade han in. Jo, det var Marianne! Så förbluffad hade Börje Olsson icke blifvit i hela sitt lif. Marianne skottade, trampade och slog med en säkerhet, som fylde åbosonens hjerta med en rent af vanvettig förtjusning. Om det varit mor sjelf skulle det icke kunnat gå mera taktsäkert. Hur ihärdigt hon måste ha arbetat! Först blef han så glad, men så kommo alla ovänliga gamla tankar igen. Precis som om det skulle varit för att göra honom glad, hon lärt sig att väfva! Pytt! Ett infall. Hon behöfde omvexling. Och nu fans det icke annat.

Han ville för ingen del låta henne märka, att han sett något, och smög sig derför bort igen samma väg han kommit. Men han kunde ändå icke låta bli att vara en smula nyfiken. Hvem hade lärt henne det? Hur hade hon kunnat ha tålamod till det? Och när han gick omkring på fälten hände det ibland att han tyckte sig se Marianne, som han den gången sett henne i smyg, rödblommig af ansträngningen, stark, med håret en smula i oordning och blicken så stramt fästad på det hon hade för händer, som om verldens väl berott på att arbetet blef godt.

Han undrade hvad mor skulle tyckt, om hon fått se henne så. Det skulle just varit i mors smak. Utan att han

tänkte på det blef han en smula mindre sträf i sitt sätt. Marianne märkte en liten förändring, men låtsade om ingenting. »Allt kommer i sinom tid», brukade den gamle trädgårdsmästaren Per Persson säga, och Marianne hade tagit det vishetsordet i arf efter honom. Det skulle nog komma, om hon blott gaf sig tid att vänta.

En dag då Börje synts vid ovanligt godt humör kom Marianne in i hans rum för att ställa Darwin tillbaka på hyllan.

Börje satt vid sitt skrifbord och läste ett bref, som han nyss öppnat.

»Det är från mor», sade han.

»Hur är det med henne?» Marianne kom fram till honom och lade sin arm kring hans nacke i det hon böjde sig framåt.

Börje vek hastigt brefvet tillhopa.

»Jag skulle inte ha läst», sade Marianne i det hon sårad drog sig tillbaka.

»Mor stafvar illa. Det gör ingenting för *mig,* men ...»

Marianne gick sakta ut om dörren och stängde den efter sig. Ah, detta sätt att straffa henne med tusen, tusen små styng! Hon skulle då vara ömklig nog att när det gälde glädjen att lära känna hans mor skulle hon endast se på ortografien.

Hans mor, hans mor ja! Detta var det värsta. Hon kände att hon der hade sin rival. Denna mor, för hvars ögon hon icke var värdig att träda! Han gjorde ju allt, allt för att hålla dem borta från hvarandra, han besökte ofta sitt gamla hem, hur ofta det kunde hon ej veta; han reste ju så mycket, och hvarje vecka skref han dessutom. Om hvad? Hurudan var denna qvinna? Hvari låg hennes makt öfver sonen? I hvilken punkt var det Marianne var så svag gentemot henne?

Slumpen gynnade Marianne. Ändtligen en dag, då Börje helt oväntadt måst resa bort i ett ärende, fann hon ett påbörjadt bref till modern, instucket mellan bladen af hans sugpapper. Hon betänkte sig icke ett ögonblick, hon läste. Det första var en redogörelse för allt det arbete som uträttats på gården; det hördes hur väl modern var inne i allting, han kunde berätta så minutiöst, en ko hade kalfvat, så och så mycket gaf sista profmjölkningen, och så vidare. Men så kom det en mening, som slog Marianne nästan med förfäran. »Jag får vara betänkt på att skaffa mig en bra ladufogde nästa år. Fördrängen är nog bra, när jag sjelf kan gå med öfver det, och han är ärlig som gull, men han kan inte skaffa sig respekt af folket. Att låta honom stå för det hela när jag reser utrikes, det skulle aldrig gå. Om mor derför hör af någon som –»

Här var brefvet afbrutet.

– »När jag reser utrikes –». Börje ... utrikes! Hvarför? När? Och det hade han aldrig nämnt! Det ville gå rundt i hufvudet. Hvad var meningen?

Hon blef rädd att Börje skulle komma, lade derför brefvet tillbaka på sin plats och smög ut ur rummet.

Börje utrikes! Hur mystiskt och obegripligt!

Hon kunde icke fråga honom. Då skulle hon förråda sitt spioneri, och det var att riskera för mycket. Nej, enda vägen var nu som förut, att vinna honom. Att kämpa om honom med den segaste ihärdighet. Men hur mörkt såg det icke ut! Åh Börje, Börje! Ju längre han gick bort ifrån henne, dess kärare blef han henne. Om modet svigtade aldrig så, kunde hon ändå icke uppge kampen. Hon skulle tilltvinga sig hans aktning, hans

intresse, hans tillgifvenhet. Hon måste en gång blifva just den hustru, han kunde ställa vid sidan af denna mor, som nu tycktes taga allt, allt.

Hon måste vinna hans förtroende. Hur? Genom tusen små medel. Han måste ju se till sist, att hon förtjente hans tillit.

Det var just då Marianne, inne hos sin lille son, satt försjunken i dylika tankar, som Börje öppnade dörren till sängkammaren.

»Marianne, får jag tala vid dig?»

Marianne gick ut i sitt arbetsrum.

Börje såg nästan förlägen ut.

»Hör du», begynte han med något af sin forna vänlighet, »nämdemannen Anders Trulsson är derinne hos mig; vi ha en del papper att gå igenom. Jag kommer att be honom in till qvällsmaten. Jag har inte gerna besvärat dig med mina främmande, – du är så ovan vid oss ... hm ... folk på landet, men – ser du – jag kan inte hålla i med detta, det är inte bra att de alltid komma blott till mig. De skola finna det besynnerligt. Och så har en qvinna så helt annan förmåga att sprida trefnad ... att afrunda, så der, du förstår? Med ett ord: jag skulle vara dig tacksam, om du ville hjelpa mig med detta ... Vänja dig vid menniskorna här och vårt lif.»

Marianne blef så glad, att hjertat flög upp i halsgropen.

»Kära Börje, inte behöfs det några särskilda preludier för det! Du behöfver bara säga ett ord.»

»Ja se, så ville jag också säga dig – hm –» han såg fortfarande lika förlägen ut – »att du inte skall tro man kan behandla sådan här en gubbe med något slags nedlåtenhet eller vårdslöshet; han är lika van vid artighet som någon af herrarne och ... ja, du förstår, jag skulle tycka om att han kunde gå härifrån med ett godt intryck af dig. Men var bara naturlig, alldeles naturlig. Det är en man, som jag sätter stort värde på.»

»Jag är glad åt det. Och låt så bli den falska grannlagenheten, att söka hålla mig utanför allting, liksom skulle *det* kunna vara behagligt för mig.»

Börje vek undan för detta direkta vädjande.

»Nej – när man nu en gång har ett hem, så ...» Resten af meningen förblef ofullbordad, och han återvände till sin gäst.

Först vid qvällsmatsbordet träffades de igen. Marianne kände sig genast bekant med bondgubben och hon tyckte om honom. Han var rättfram och godmodig, som så många af hans klass, och det låg en trygg humor öfver allt hvad han sade.

Börje var hans stora favorit.

»Fruen har en man, ja fruen har en *man* –», han slog med handen i luften, ur stånd att finna ord för alla de förträffligheter, han menade.

»Ja, han är inte så oäfven», svarade Marianne skrattande.

»Jag har bara en ting emot honom, och det är att han inte kan lära sig te’ å ta sej’ en sypp!» skrattade han.

»Man kan inte ha alla fullkomligheter», svarade Marianne.

Hon såg icke på Börje men det oaktadt kunde hon märka, att orden pinade honom. Hon erinrade sig något som Pål sagt om hans förflutna.

Åh, hvad hon höll af honom! Om hon fått slå sina armar om hans hals och säga honom det!

Nej, lugn – lugn bara.

Då nämdemannen gått, kom Börje in igen.

»Du skall ha tack, Marianne», sade han, »du var präktig; gubben blef alldeles förtjust i dig. Och du kan aldrig tro hvad det är för en hedersman, och så hemma på alla områden! Man har så mycket att lära af honom, han är så klok i allt som rör kommunala saker och sådant. Och så är det alltid roligt att de som varit här kunna komma hem och säga att jag har en bra hustru, fast hon är ett stadsbarn.»

Marianne lade sina händer kring Börjes arm, de stodo borta vid fönstret i skumrasket.

»Jag skulle bara önska att du ville sätta mig på sådana små prof lite oftare», sade hon en smula blygt.

Börje teg en stund, så sade han tvärt:

»Hur kan det vara att du lärt dig att väfva?»

Hon höll på att vika undan med frasen att hon tyckte det var roligt, men så besinnade hon sig och gick rakt på sanningen.

»Jag trodde du skulle tycka om att jag kunde det.»

Börje sade ingenting strax och de stodo tysta några minuter.

»Det hade jag inte trott dig om. Och du har aldrig talat om det.»

Nu var det hennes tur att tiga, men båda kände att de kommit hvarandra litet närmare. Marianne stod och grubblade på den utländska resan, men om det kunde hon ingenting säga.

* * *

Dagen efter detta fick Börje bref från Mariannes far. Nu var det omöjligt att hålla affärerna uppe. Man måste samlas till en allmän rådplägning nästa söndag.

Börje ville visa Marianne brefvet; hon fans i bakstugan, och han sökte upp henne der. Hon var röd och varm af arbetet och blef ännu rödare när Börje kom.

Han satte sig på hörnet af bänken, medan hon läste brefvet, ännu sittande i väfstolen.

»Vi resa naturligtvis?» sade han.

»Ja.»

»Men låt nu bli att söka inverka på mig.»

»Var lugn för det. Du förstår affärerna bättre än någon af oss andre.»

Det blef en paus – Börje satt och funderade.

»Börje», sade Marianne plötsligt och petade med väfskytteln på trådarne, »du går alltid i hvardagslag med kläder som din mor väft. Vill du inte en gång ...?»

Hon slutade icke meningen med annat än en öfvertalande blick.

Börje såg på väfven och såg åter på Marianne. Hvilket arbete måste det icke ha kostat den fina stadsdamen. – Och herre gud hvad det klädde henne med den der fina rodnaden och hårets oordning!

»Jungfrun säger att jag har heder af det, du kan gerna visa det för din mor.»

Det var icke till att motstå. Det var på en gång smickrad stolthet och känslan af makt.

»Ja, Marianne, jag skall begagna det.»

Han drog henne till sig, hon lade blygt sina armar kring hans hals, och de kysste hvarandra.

Segern närmade sig.

»Med första tåg på söndag, således?»

»Jag skall vara färdig.»

Han gick.

Mariannes bröder voro hemkomna från Lund, det blef ett ordentligt familjeråd, samladt i den stora salongen.

Börje ville ingenting göra. Man kastade vädjande blickar på Marianne.

»Börje kan omöjligt; han håller på med nyodlingar och har inga penningar disponibla.»

Börje hade all möda att icke skratta. Detta inlägg verkade så komiskt.

Men hvad ville Börje då att man skulle göra!

»Ge upp staten och bjuda ackord», svarade Börje.

Det var ju att bedraga!

Nå, fans det något medel att betala igen allt, så gerna för honom.

Det var bäst pappa gjorde som Börje ville, menade Marianne; han förstod det der bättre än någon annan.

Den gamle qväfde en liten ed öfver sin dotter, som skulle lägga sig i hvad hon icke begrep.

Slutet blef emellertid, att Börje dref sin vilja igenom.

Han tog fatt i affärerna med sin vanliga energi, bevisade, klargjorde, föreskref. Han och svärfadern försvunno ur familjekretsen och kommo icke igen förr än till middagen.

Efter kaffet, då inackorderingarna gått, samlades man åter i salen, och det kom på tal om pojkarnes framtid.

»Jag får sluta att läsa», sade Haqvin, »jag vill inte att pappa skall nedtyngas af bekymmer för min skull.»

Fadern stod i en vrå. Han snöt sig utan att svara. Han kände sig liksom bruten; denne svärson hade knäckt honom. Han kände sig icke ens som herre i sitt hus. Han var en olycklig, förtryckt gammal man.

Börje hade gått fram och tillbaka på golfvet. Han tvärstannade vid Haqvins ord.

»Skulle du sluta att läsa? *Du,* med ditt hufvud och din lust! Jag har hållit reda på dig, må du tro. – Nej, du skall läsa, om jag så skall bekosta hvartenda öre. Jag vet hvad det vill säga att ...»

Stämman bröts. Han vände sig harmset på klacken och harskade sig med barsk min. Ingen ville väl misstänka honom för att lipa!

»Haqvin skall läsa, om han vill», tillade han med tvär bestämdhet, »jag åtager mig det.»

Man öfverhopade honom med tacksägelser, hvilka han skakade af sig likt en hund, som skakar vattnet ur sin pels.

»För Walter är det ingen nöd nu», sade han, för att komma från ämnet, »han har ju fått en så god kondition.»

»Ja, och han är så praktisk», bifogade fadern med en beundrande blick. Han hade ändå något att glädja sig åt i lifvet!

»Och *jag* ämnar slå mig på landtbruk», sade Karl med en viss hemlighetsfull dryghet, som om han suttit inne med oerhörda värden, hvilka ingen haft en aning om.

»Du!» ropade Börje. »Till det fordras det både pengar och duglighet.»

»Det vet jag.»

»Men Karl ...» Det var fadern, som ämnade inlägga en protest.

»Jag ... hm – jag –» Karl rätade på sin massiva figur – »jag tänker gifta mig.»

Han hade synbarligen gått och hållit detta i beredskap hela tiden, endast afvaktande bästa tillfället att låta det krevera som en bomb midt i kretsen, när alla voro tillstädes, så att det kunde göra bästa verkan.

Utropen och frågorna bildade också ett enda virrvarr. När det blef någorlunda lugnt återtog Karl med en viss nonchalance:

»Vi bli dubbel slägt, Börje; hon är syster till din svägerska.»

Börje höll på att ge till ett skallande gapskratt, men så höll han inne och såg på Marianne.

»Trettio år och stor som en huslänga», sade han halfhögt.

»Men Karl då! Inte gör du det?» utropade Marianne förskräckt.

»Om jag gör det!» – Karl fnös till. Kunde någon tro honom så dum, att stå i vägen för sin egen lycka!

»Nåja, det passar kanske inte så illa», sade Börje lågt, »hon lagar god mat; det ligger i slägten.»

»Käre Karl, gör det inte!» bad Marianne.

»Jo min själ gör jag så, nu har du hört det!» Karl hade sin värsta dogguppsyn, ty han skämdes öfver fästmöns ålder, och han kunde icke uppge hennes penningar.

»Var lugn, Marianne. Om inte de två äro skapade för hvarandra, så vill jag inte vara värd en pris snus», tröstade Börje.

»Men det är ju att bli tokig af. En sådan pojke! – Tjugutvå år!»

»Jag är åtminstone myndig, så ingen lär kunna hindra mig.» – Han såg sig utmanande omkring.

»Ja njut du af din myndighet så länge du har den», sade Börje beskyddande. »Om pappa vill, så kunde vi gå ut i stan nu för att ställa om det der, som vi talade om i förmiddags.»

»Ja», svarade fadern beredvilligt. »Och du, Karl, du kan alltid ha tid att betänka dig, innan du löper åstad.»

»Hm», sade Karl endast buttert.

Så gingo Börje och den gamle. Bortåt qvällen kom den senare ensam hem. Börje hade affärer att uträtta i staden. Man samlades kring det stora divansbordet vid en skål med frukt. Sedan allt blifvit någorlunda bestämdt tog Björkska familjelynnet ut sin rätt; man kom i det gladaste samspråk.

»Du kunde minsann gerna ta upp en butelj vin, mor», sade familjens öfverhufvud i sin fryntligaste ton; han hade börjat repa sig efter sina vedervärdigheter med Börje, »om fordringsegarne få den flaskan eller ej, så bli de ungefär lika feta.»

Marianne satt och fann det så underligt att åter vara i denna omgifning, der hon lefvat så länge, och som nu syntes henne så främmande, fast allt var sig märkvärdigt likt. Pojkarne hade endast blifvit en smula manligare och fadern mera grå.

För alla var det en lättnad att Börje tagit hand om den trassliga affärshärfvan; han skulle nog vara karl att reda upp den.

Karis giftermålsplaner bordlades tills vidare och man pratade bekymmerslöst om likgiltiga ting, njutande af samvaron och ett tryggt välbefinnande.

Hacke var i sjunde himlen och ifrig i sina föresatser att göra Börje glädje; föräldrarne strålade öfver att ha alla sina barn omkring sig.

Men bäst fru Björk satt, grep hon en af Mariannes händer och såg på den.

»Men barn, hvad tar du dig till?»

»Usch, mamma alldeles skrämde mig!» sade Marianne skrattande. »Var det ingenting annat än mina händer! Ja nog äro de solbrända, men vackra i alla fall.»

Hon lade upp dem på bordet och bredde ut deras fingrar till allmänt beskådande.

»En sådan egenkärlek!» inföll Walter, »och hur hyggliga de än se ut, de der små tassarne, så nog kunde de vara en smula hvitare.»

Marianne log med en liten egensinnig triumf; hon var så säker på, att Börje tyckte bättre om dem så här.

»Jag är trädgårdsmästare», sade hon med stolthet i det hon tog bort sina händer igen», och när man har brådt om bryr man sig inte om att ta handskar på.»

Karl satt och läste en tidning.

»Hör du, Marianne, den der herr Sandell, som bodde hos er i fjor vintras, hvad hette han till förnamn?»

»Pål.»

»Läs der.» – Han räckte henne tidningen och pekade på en liten notis.

Marianne läste:

»Enligt i dag ingånget telegram har en härstädes bosatt skåning, Pål Sandell, i natt aflidit till följd af kolos. Någon anledning att misstänka ett sjelfmord förefinnes icke.»

Marianne återlemnade tidningen, sedan hon ännu en gång genomläst notisen. Och hon satt alldeles tyst.

Pål död. Så förunderligt! Men det grep henne icke. Hon kände ingen sorg, knappast någon förvåning. För henne var det som om han varit död i tjugu år. Men hur skulle Börje ta det?

När han kom tog hon honom bort i en fönstersmyg.

»Har du läst tidningarne i dag?»

»Nej, jag har inte haft tid.»

Hon tog hans ena hand.

»Pål är död», sade hon mycket lågt.

»Pål!»

»Ja.»

Båda tego. Han kramade så hårdt om Mariannes hand, att hon höll på att skrika. Det var skumt der borta och hon kunde icke se hans ansigtsuttryck.

»Det var bäst», sade han efter en lång paus.

Och så såg han skarpt på Marianne.

Utan att vexla flere ord återvände de till sällskapet.

»Jag tror jag har gjort ett godt arbete i dag, nu kan pappa få ge mig ett glas vin», sade Börje.

När han och Marianne sagt god natt, dröjde Walter något efter de andra.

»Jag vet inte hvad det är åt Marianne», sade modern, »det är någonting så ofint öfver henne nu. Man känner henne ju knappt igen. Tänk bara så ograннlaga att utan vidare ställa sig på Börjes sida, emot pappa. Det hade jag aldrig väntat. Det är någonting så innerligt bondaktigt, det der, att man och hustru skola hålla ihop om både rätt och orätt.»

Fru Björk glömde att hon hade något af samma bondaktighet sjelf.

»Ja, hon går allt mer och mer upp i Börje. Det fins ordentligt äktenskapstycke nu. Men man får inte klandra henne för det: sådant smittar.»

Så kysste äfven han modern till god natt och gick.

* * *

16.

När Börje och Marianne följande dag kommit hem och Marianne, sedan hon varit inne hos sin lille son, stod i förmaket och ordnade sitt hår en smula framför spegeln, kom Börje in med ett obrutet bref i handen. Han sträfvade efter att synas lugn, men ansigtet var nästan förstäldt af sinnesrörelse.

»Det der om Pål var endast ett misstag eller en tidningsanka; här är bref från honom.»

Han lemnade henne brefvet. Det var verkligen Påls stil och utanskriften till henne. Börje var redan på väg till sitt rum.

»Börje!»

»Hvad vill du?»

»Det brefvet bryter jag inte sjelf.»

»Prat!» Han skrattade till och gick ut genom dörren.

Hon skyndade efter honom in i hans rum. Hon hade fått en våldsam hjertklappning. Uttrycket i Börjes ansigte hade alldeles bringat henne ur jemvigt. Skulle hon nu för ett ögonblicks misstro förlora allt hvad hon lyckats tillvinna sig.

Hon var blek och hon grep honom om armen, talande med dämpad lidelsefull hast.

»Nej, Börje, det här kan du inte göra! En sådan grannlagenhet blir till förnärmelse. Har jag inte velat visa mig i allt vara öppen? Nu kan du inte stöta bort den öppenheten; inte vilja visa dig som ville jag sticka undan något för min egen räkning. Hela mitt lif ville jag lägga fram för dig, om jag kunde. Du får inte stöta bort mitt förtroende – Börje! Inte skjuta mig undan den ena gången efter den andra. Läs brefvet. Hvad det än innehåller, är det ingenting jag vill dölja för dig.»

»Men tag det då inte så högtidligt!»

Hon gick bort till fönstret, hon försökte göra sig lugn. Hon kände en så lidelsefull åtrå efter att få ett vänligt ord af honom just nu. Men hon skulle vänta. Hur länge, ack hur länge!

Börje stod ännu obeslutsam med brefvet i handen, så gick han fram till skrifbordet, tog en knif och skar upp det.

Han satte sig och läste det utan att yttra ett ord. Marianne stod stilla borta vid fönstret, stirrande rakt framför sig. Hon brydde sig icke det ringaste om hvad Pål skulle skrifva. Förmodligen endast en förklaring af den oriktiga tidningsnotisens uppkomst.

»Läs», sade Börje mycket lågt. Han hade rest sig och gick in i sitt innersta rum, hvars dörr han stängde efter sig.

Marianne gick fram till bordet och satte sig på den plats, han lemnat.

»Fru Marianne!

Jag skrifver icke ensamt till er, jag skrifver till båda, men jag ville höra det gamla namnet ännu en gång – namnet från fordom! – Jag upprepade det tyst, medan jag skref.

Det kan icke harma er: hvarken er eller Börje. När dessa ord hinna er, fins det ingen Pål Sandell mer.

Det är icke af olycklig kärlek jag dör, heller icke för qvarglömd erotiks skull jag upprepar detta namn. Det smeker mitt öra blott; det är som en halfförgäten sång, hvilken drar en förbi, när ögonen slutas och man skall somna.

Jag är trött. Jag skall lägga mig ned och aldrig resa mig mer. Jag saknar ingen. Ingen skall sörja mig heller.

Det är icke ett förfeladt lif jag slutar; endast ett tomt.

Jag var aldrig hel, aldrig omedelbar, hade aldrig ett arbete att samla mina krafter till. Jag har njutit; och jag kunde njuta. Jag njuter äfven nu, – en underlig känsla af ro. Jag är icke förtviflad; jag är sorgset glad. Det fins ingenting jag ångrar, ingenting jag beklagar: jag är en produkt af omständigheterna; den drifkraft de gifvit är slut. Jag är en speldosa, som går ned, och som tystnar midt i sin melodi, med en dröjande ton, som dör. Hvad rådde speldosan för, att hon fick så gråtmilda stycken!

Jag är svag, jag är feg. Jag borde ha varit en qvinna. Kanske jag då skulle kunnat älska och bli lycklig ...

Jag ville lägga mitt hufvud i ett knä, jag ville känna en smekande hand på mitt hår, jag ville att ett ansigte lutade sig ned och att en kärleksfull röst kunde hviska: sof, stackars barn! Det är derför jag skrifver. Skrifver som en stackare, med stora tårar i mina ögon, så att jag knappt ser en bokstaf.

Börje, jag har alltid varit ett barn. Ett bortskämdt, fåfängt barn, med ett barns ombytliga sinne, dess behof af ömhet, kanske också dess hjertlöshet. Men *om* jag har hållit af någon menniska, så har jag hållit af dig. Du skall icke vara vred på mig nu. Du skall förstå mig en gång, och då skall du endast tänka: stackars Pål! Ingenting mer. Ty du är sund och stark; du skall lefva. Du skall veta att taga för dig af en samlad, verklighetsmättad lycka, som inte spelar i regnbågens färger, men som också inte brister. Jag har lefvat det lif, som var för mig och min natur. Jag ville icke byta, om jag kunde det nu. Men jag gläder mig åt dig; jag vill dig väl. Jag önskar dig allt som för dig är lycka, och du kan nå det.

Gamle Börje! Vi skola skiljas nu. *Gamle* kamrat! Det är så underligt. Det är som kunde jag icke forma mig att sluta. Det är som klängde jag mig fast vid lifvet, likt ett barn vid sin moders kjortel; jag trycker mig in deremot. Det är som vore jag rädd för mörkret. Det får jag icke vara, ty utan mörker ingen ro, och heller ingen hvila.

Jag är trött, Börje. – Åh, jag önskar att det sista vore förbi!

Ingen skall misstänka något. Jag skulle ha gjort en större middag i morgon. Allting är beställdt, betalt på förhand. Hur skola de göra med det? De borde komma till gästabuds ändå, klinga med glas och dricka för *mig*; men det ha de ej mod till.

Der ligger morfinpulvret och brasan susar i ugnen, – sjunger mig en sista sång. Hvarför slutar jag icke? Pennan glider öfver papperet, som ville den stjäla sekund efter sekund från den store, tyste, som väntar: – döden. Min lugne vän. Den siste. Också den bäste, – när man älskar honom.

Nej, jag ringer nu. Tjensteanden skall bära brefvet till breflådan, och jag blir ensam med den store dystre, – han, som tiger.

Jag har tänkt på det länge, ack hur länge vet icke du!

Jag har varit oduglig att lefva: på en gång för skeptisk och för sentimental.

Nu vill jag sofva.

Er till det sista

Pål Sandell.»

Det var Börje hon tänkte på, icke Pål. Pål var död. Pål fans icke för henne. Det fans ingenting i verlden annat än Börje.

Hon gick till dörren och öppnade. Han satt på sängkanten med armarne på sitt nattduksbord och ansigtet tryckt mot dem. Han grät. Börje grät.

Hennes hjerta fyldes af ångest, af behofvet att trösta, af hela det begär att vara god, som en qvinna kan känna. Börje var sorgsen, – Börje!

Hon böjde sig ned, hon böjde sig på knä, hon smög sina händer kring hans handleder.

»Börje?» – Det var så skyggt och mildt, det var så bedjande ödmjukt.

»Barn, låt mig vara i ro.»

Det var allt! Hon skulle gå. Börje grät, och han jagade henne bort ännu!

Med näsduken tryckt mot sitt ansigte lemnade hon rummet. Hans sorg var för helig. Allt hvad hon rörde vid blef profaneradt. Hon måste bita i näsduken, när hon gick igenom det yttte rummet, för att kunna qväfva sina snyftningar.

Brefvet blef liggande på Börjes bord.

Han höll af honom trots allt. Höll af honom med detta sega, vänfasta hjerta; detta långsinta, oförsonliga ...

Åh Börje, Börje!

* * *

17.

Och så gick tiden, – jemnade, täckte, nydanade.

Börjes sorg fick hvila i ro, som han ville det sjelf; den begrofs, försvann. Och allt kom i gamla fÅror, – drog hän deröfver. Ingen tänkte mer på den som var död.

Men om Marianne blef tillbakaslagen de nittionio gångerna, skulle hon försöka den hundrade. Det var som om hvarje nederlag gjort henne säkrare på sin sak. Det kom stÅl i hennes ihärdighet, och hon lärde sig tänka.

Släta vägen tycktes icke vara den bästa: hon ändrade taktik.

Börje hade – af hvad anledning visste hon ej – öppnat flitigare umgänge med sina grannar än förr. Han föreföll mindre stel och mindre tystlåten; han hade förvärfvat en viss lätthet att uttrycka sig.

Marianne begagnade sig af hans omslag. Hon lade icke an på honom sjelf, men hon lade an på hans vänner. En älskvärdare husmoder kunde icke tänkas. Gamla bondgubbar och godmodiga landtpatroner, alla tyckte de om den raska, vänliga fru Olsson. Och Börje hörde hennes lof i alla tonarter.

De fördomar man hyst mot stadsdamen försvunno som dimma. Hon kunde lägga in ett ord om både landthushållning och trädgårdsskötsel, hon var uppmärksam och lÄraktig, det var rent af ett nöje att förklara henne något; och för sin matlagning började hon redan bli en berömdhet. Man visste att hon sjelf lade hand vid allting.

Börje Olsson hade varit klokare än man trott. Han hade skaffat sig en duktig hustru. Hvem skulle tänkt att hon kunde vara sådan!

Det eggade Marianne, detta. Hon fick som ett öfvertag öfver Börje och hon märkte att han beundrade henne.

Hon gick i förväg för hans önskningar – och hon nästan vårdslösade honom sjelf.

Sökte han upp henne, var hon glad och skämtsam, behandlade honom med en godmodig nonchalance och visade honom att hon var fullkomligt så upptagen af sina bestyr, som han af sina, fullkomligt så duglig på sitt område, som han på sitt.

Intet pjunk!

Marianne hade blifvit icke så litet af en spjufver.

Det kunde glimta en öfvergifven skalkaktighet i hennes barnaögon med den blå emaljen, och i hennes skratt hade det kommit en klang, som aldrig funnits der förr.

Hon var alldeles vild med sin pojke. Han kunde gå nu och stumpade omkring i en kort liten kolt, drumlig på benen och tjock som en valp. Marianne kunde leka med honom så att det fans ingen hejd på det. Och som de smektes, skrattade och skreko, rufsiga i håret, röda och varma! Pojken var stark som en björn.

»Jag blir svartsjuk på bytingen», sade Börje.

»Det är rätt åt dig; jag har varit svartsjuk på dina gubbar så länge.»

»Du! – Du drar dem åt dig den ene efter den andre. Tomtö ... Tomtö är det härligaste som fins. En sådan ordning, en sådan hemtrefnad, en sådan hustru! – Så låter det.»

»Man bryr sig inte om att i längden stå utanför allting.» – Hon gjorde en spefull grimas och en betecknande liten gest åt hans näsa.

»Nej – för *man* har blifvit så rasande vigtig på senare tiden», härmade han.

»Vigtig? Jo, säg det en gång till, om du vågar!» – Hon hade fått tag om båda hans örsnibbar.

»Släpp – lilla odjur!»

»Af nåd, men alls inte af tvång. Jag kokar kejsarsoppa till din herr-middag på söndag, derför skall jag ut.» Hon sköt gäckande fram ett par ljusröda läppar, släppte hastigt sitt tag och sprang ut i köket.

Sådant var hvardagsmat. Hon skulle löna honom för det han teg med den utländska resan, som hon var så brinnande nyfiken på!

Med rädslan var det alldeles förbi. Spjufvern hade tittat i hans kort. Han behöfde aldrig tro att hon hade någon respekt för att gå i hans rum nu. Hade hon något att säga honom, så steg hon dristeliga på. Blef han trumpen öfver det, så skrattade hennes skalkaktiga ögon åt honom, som hade de velat säga: »gamle tvärvigg!» Och så blygdes han.

Hon hade ingen försyn.

»Hvad! Läser du engelska?» utropade hon helt ogeneradt en dag, då hon fick tag i *Progress and Poverty* på hans bord, innan han hunnat hinna få den undan.

Han blef så blossande röd, att hvem som helst skulle känt medlidande med honom, men icke Marianne.

»Hur går det?» sade hon lika obesväradt.

»Bra.»

»Och så fick hon icke veta mer. Men hon skulle nog ta reda på det; om hon också skulle dra fram det med en tång!

Just den söndagen, då han haft sin omtalade herrmiddag, och de följt ut de sista gästerna, stodo de båda qvar på trappan. Det var fram på våren och qvällen stod dämpadt ljus, med ett stilla lugn och en doft af nyutslagen björk.

Marianne vände sig om och såg på Börje, men hon sade ingenting.

Han stod stilla, och hon kunde icke komma in i förstugan utan att gå förbi honom.

Så vände hon sig ännu en gång och såg; hon tyckte att nu kunde han tala. Men han lät endast sin hand glida fram om hennes midja, och så kysste han henne.

Hon stod och såg ned.

»Hvarför ville du inte bli riksdagsman?» sade hon till sist, utan att vända sig om.

»Hur kommer du på det?»

»Per Olsson talade om att det varit i fråga, men att du sagt ifrån till dem alla, att du inte ville.»

Börje sade ingenting.

Hon tyckte att harmen ville qväfva henne. Hade hon inte blifvit en annan menniska, hade hon ej gissat hans tankar, hade hon icke satt som sin högsta ära, att få bli hans tappra arbetskamrat, – och så kunde han stå der och tjurtiga! Var det inte afskyvärdt! Och det i dag! Hon visste att hon varit bra. Hon visste att han var nöjd. Och ändå kunde han icke säga något! Hon skulle kunnat gråta af förargelse.

Hon vände sig om för tredje och sista gången, nu med en mycket lång och mycket bestraffande blick.

Då brast han i skratt.

»Hvad var det du ville veta?» svarade han.

Det var icke längre att hålla ut. Hon slog sina armar om hans hals och tryckte näsan flat mot hans rockuppslag.

»Allting», svarade hon.

»Det vet du ju redan. De tuta allting i öronen på dig.»

»Ja, och *du* kan inte säga mig ett enda ord!»

»Prat har man nog af. Det är inte det, som det kommer an på, utan på att verkligen uträtta något.»

Hon lyfte upp hufvudet och såg på honom länge.

»Jag begriper mer än du tror», sade hon derefter långsamt.

»Hvad menar du?»

»Ärelysten – Börje.»

Han mulnade. Det var sådant, som han icke tålde att höra talas om. Så såg han på henne, allvarligt, skarpt,

som han kunde ibland.

»Derför att man blifvit slagen till en slant, är det inte sagdt man vill vara en slant», sade han buttert.

»När Torsten blir stor, och när *han* känner det samma som *du nu,* då skall *han* förstå, att man också kan tala till en qvinna, Jag menar till *mig*.»

Marianne hade blifvit blek; hon trängde sig förbi honom in i förstugan. Han grep henne om handleden och höll henne qvar.

»Marianne, hvad är det?»

»Det är att nu har jag gjort bot mer än tillräckligt. Det är att jag visat dig att jag inte är en tanklös prydnadsvara. Det är att jag hållit af dig så, att jag kunnat gå genom eld och vatten för dig, och att du ändå, ändå aldrig känt det som om jag vore värd att stå i bredd med dig sjelf!»

»Men hvad går åt dig?»

»Begriper du inte, att när en qvinna håller så gränslöst af en man, som jag af dig, så kommer det till sist en stund, då han måste erkänna att han sett hvad hon är värd, eller då hon tum för tum skall draga sig undan, – och bli sluten som han.»

»Sluten? – jag? – emot dig!»

»Åh Börje, – *hvad* har jag fått dela med dig? Hvarför har du hållit mig borta från din mor?»

»Från mor?»

»Ja. – Hvarför får jag inte hålla af, hvad du håller af? Hvarför får jag inte lefva ditt lif, tänka med dina tankar och hoppas med dina förhoppningar? Hvarför skall du hålla mig tilbaka nu, – när jag beundrar dig mer än de alla!»

»Men du vet ju inte hvad du säger! Beundra? Mig!»

»Tror du jag är blind? –» Hon sade det sakta, nästan skälmskt. Ty nu var segern vunnen, och det lidelsefulla utbrottet förbi.

»Marianne –», han sade det efter en lång paus, »det är som om du vore en annan och jag vore en annan, än när vi råkades först.»

»Ja, för du var så dum, Börje, och jag var mycket dummare än du», svarade hon med älskvärd uppriktighet.

* * *

Hela veckan var det en brådska så att de knappt hunno tala ett ord med hvarandra. Pojken skulle ha nya kläder, mergelkörningen sättas i gång, trädgården skyfflas och allting göras undan, så att de kunde bli borta några dagar.

De reste icke med tåget, utan med egna hästar och vagn. Det var så vackert väder, och så var man sin egen herre.

Det hade varit en härlig resa, – upp tidigt på morgonen, välförsedd matkorg, och rast i en nylöfvad bokskog.

Nu hade man kommit in i Börjes hemtrakt. Han hade reda på hvarje väg och hvarje gård, och om allting

sade han Marianne besked. Efter sin vana körde han sjelf, och hon satt bredvid honom i framsätet. Torsten satt på hennes knä, hvilande in emot henne; han hade somnat.

Marianne kände sig så underlig till mods, nästan högtidlig. Och Börje var så språksam. Han fäste hennes uppmärksamhet på ätthögarne, som lågo fyra i en klunga, han visade henne genom en backklyft hur man kunde skymta hafvet, han bad henne andas djupt, så att hon kunde känna den fylliga, starka luften, – hans hembygds luft.

»Snart äro vi framme, Marianne.»

»Hvad skall mor tveka om mig!»

Hon sade icke längre *din* mor. Han lade märke till det, såg på henne och log.

»Mor kan både se och höra.»

»Åh, Börje, jag är ändå rädd, – för din skull.» – Hon strök sin kind emot hans axel.

»Du!?»

Hvilket erkännande låg det ej i detta enda utrop!

»Der bodde Påls mor», sade han och pekade på ett litet hus vid vägen, i det han lät hästarne sakta af. Af det obehag, som kunde vara förknippadt med Påls minne, fans ingenting qvar. Det var utstruket, – borta. Verkligheten hade trängt det undan.

»Och den der lilla gården med röda gaflarne, bakom träden, du – der borta – det är mitt hem. Den der hvita byggnaden längre bort är min brors. -– Hvad jag är glad att ha dig här!»

Marianne gjorde endast sin ena hand ledig och stack den under hans arm, som för att hålla fast honom riktigt.

»Jag vill lofva att mor längtar», sade han, »hå- hå – der ha vi henne!»

Vagnen svängde in genom en låg port och stannade vid dörren.

Med en enda blick hade Marianne henne klar för sig, der hon stod i dörren, belyst af solskenet och klädd i sin hemväfda drägt med det stora, randiga förklädet.

Börje upp i dagen! Torsten skulle bli lik sin farmor, var det då möjligt annat än hålla af henne!

Efter denna ömsesidiga, snabbt genomträngande blick logo de båda qvinnorna mot hvarandra, innan de ens hunnit helsa.

Börje hoppade af och hjelpte ned Marianne, som ännu höll sin sofvande gosse i sina armar. Och så stodo de öga mot öga, de två rivalerna, förenade genom sin gemensamma, stora, varma tillgifvenhet.

De hade förstått det, läst det i hvarandras ögon. Det behöfdes inga ord.

»Kyss *honom* först», sade Marianne, i det hon såg ned på sin lille gosse. Hon hade en vidskeplig känsla af att bandet då skulle bli ännu starkare. Och farmodern kysste den lille, slöt sedan både honom och Marianne i sina starka, duktiga armar. Så sköt hon dem in om dörren.

»Nå?» sade Börje till henne med en triumferande blick. Han dröjde ett ögonblick på tröskeln för att få säga

det; han kunde icke vänta.

»En rar menniska», svarade mor Ola Börjes' och torkade bort någonting ur sitt ansigte med förklädessnibben, »det var då inte för tidigt du lät mig se henne.»

Det var alldeles Börjes buttra godmodighet i tonen.

»Det har gjort er godt, att ni ha fått längta efter hvarandra», sade han med en liten sonlig kifaktighet.

»Ja, visst det, ja! – Jag kunde ha dött under tiden, och inte fått se henne. Och inte pojken heller.»

»Aha, I har varit otålig, mor! – Nej, I ska' lefva många år ännu, och I ska' se mycket ännu, innan I dör.»

»Jag kan inte få se nå't kärare än det ändå. Seså, gack nu in!»

Hon sköt honom in i stugan, genom den snygga lilla förstugan.

»Det är väl bäst att lägga den lille så länge tills han vaknar af sig sjelf», sade hon till Marianne, »jag har gjort i ordning till er härinne i kammaren. Jag har bäddat till lillen i min klädkorg; jag tror den är stor tillräckligt.»

Börje stannade i stugan och de båda qvinnorna följdes åt in i det inre rummet, der Marianne lade sin arftagare i den för honom bestämda bädden, hvilken befans vara alldeles lagom.

»Ack, mor, var inte Börje bra stygg, som lät oss vänta så länge på att få träffas?» sade Marianne i det hon tog svärmoderns händer och såg rakt in i de ärliga Börjeska ögonen.

»Han har väl bäst vetat hvilket som kunde vara bra.»

För modersstoltheten var han allvetande och allvis som sjelfva försynen.

Det blef en härlig dag för Börje. Han hängde fast vid hvarje småsak i hemmet med sin naturs hela envisa kärlek till det gamla och invanda. Han njöt af att föra Marianne omkring öfverallt, peka på allting och berätta om allting; om sin barndom, om sin mor, om deras dagligdags lif, om Pål; om hästar, han kört med och om hundar, han varit fäst vid. Det var som en pilgrimsgång. Och Marianne lärde genom detta åskådningsmateriel känna hans förflutna, – sjelfva »ur-Börje», som hon skrattande benämde det – bättre än om han tillbragt hela dagar med att beskrifva.

Och modern bullade upp för dem med sina skånska, bastanta maträtter, och öl hade hon också hunnit brygga, fast det ännu var något för färskt.

»Jösses, mor inbillar sig visst att det är jul två gånger om året nu», sade han skrattande, då han satte sig till bords.

»Inte har jag sett nå'n jul på de sista två åren», sade hon. Det gömde sig den innerligaste värma under hennes kärfva svar. Hur hade hon icke saknat honom under dessa två jular!

»Men i år kommer I till oss», sade han.

»Det gör jag. Om Gud vill och I vill ha mig.»

Hon kände sig en smula generad för Marianne ännu, hur mycket hon än tyckte om henne. Börje lade med ett doldt löje märke till, att hon alltid kringgick namnet och aldrig sade du.

Men de skulle nog komma öfver det! Han var så glad – så själaglad. Mor och Marianne ... det var något att

sitta och se på.

Marianne menade att modern icke behöfde bo så der ensam, långt ifrån Börje; hon kunde ju flytta hem till dem. Det fans ju den lägenhet, som Pål haft.

»Välsignade barn, det vill jag visst aldrig!» svarade den gamla nästan förskräckt, »de unga veta lika godt som de gamla att bygga bo, men de bygga det som det passar åt *dem,* och de gamla göra bäst i att stanna qvar i sin rede.»

Efter middagen vandrade Marianne och Börje omkring i stugan, medan farmor satt och förnöjde sina ögon med att af hjertans lust beundra sonsonen, som tultade omkring i sin splitternya kolt.

»Och se! Här ligger bibeln, som Börje har maken till», utropade Marianne med gladt igenkännande. »Hur väl jag mins den första gången jag var på Tomtö! Jag frågade honom, om han brukade läsa i den. Nej, sade han, *men mor har en likadan*.»

Ett nästan omärkligt löje drog öfver moderns drag; hon förstod honom.

»Ja, det är min staf och min lykta», sade hon derpå allvarligt, »jag har aldrig haft bättre att stödja mig till.» – Så såg hon ett tag på Marianne. – »Men jag bekymrar mig inte om hvad *I* tror», tillade hon, »för vår Herre ger er nock den tro *I* behöfver. Han förstår det bättre än jag.»

Det fans någonting i denna sträfva, välvilliga rättframhet, som vann Marianne mera än alla smekningar skulle ha gjort. Det var gediget, pålitligt, – alltihop.

På qvällen, när man skulle skiljas, följde den gamla sina gäster in i deras sofrum. Den lille slumrade helt sött i sin klädkorg.

»Ja, sof nu så godt, ni med», sade hon. »Jag har bäddat så mjukt under dig, min käre påg. Det är så rart att ha dig här!»

»Och henne!»

»Ja; det var roligt jag fick sena.»

Börje lade handen på en gammal pulpet.

»Här, Marianne», sade han, »här ligger mitt forna jag; här har mor alla mina bref.»

»Ja, det var sant!» utbrast den gamla och grep i sin ficka, »jag har tänkt på ... jag har tänkt på, att Marianne» – namnet ville ogerna öfver hennes läppar, – »jag menar att hon kunde kanske ha ro af att läsa dina bref. Jag har gjort dem i ordning och lagt dem efter nummer.» Hon tog upp en nyckel och lemnade den åt Börje.

Marianne kunde ingenting säga. Detta drag var så rörande finkänsligt mot sonhustrun, att hon kände sig förstummad dervid. Detta hade den obildade bondkvinnan tänkt på, – tänkt på af sig sjelf!

De skakade hvarandras händer. Inga onödiga ömhetsbetygelser! Sådant låg ej för mor Ola Börjes», men de hade förstått hvarandra, och här fans det band, som icke skulle brista.

När Marianne blifvit ensam med Börje, gick hon fram till honom.

»Börje, hur *kunde* du hålla mig utanför allt detta och tro att det var det bästa?»

»Det var nyttigt.»

»Men en sådan slutenhet!»

»Det är min natur.»

»Mot alla?»

Hon log en smula. Det hade funnits ett undantag, – hon, som tagit emot brefven.

»Det har gjort mig godt att få se dig här, – här ibland detta gamla, som jag håller så af», sade han, »det behöfde smältas tillsamman. Och nu är det gjordt; klyftan är fyld. Kom och sätt dig, Marianne. Jag har blygts öfver att icke vara annat än hvad jag är, nu gör jag det icke mer.»

Han drog henne fram till en väggbänk med kuddar i gammaldags väfnad, men hon tog i stället en liten stol och satte sig midt emot honom. Hon kunde bättre se hans ansigte så, med armbågarne mot hans knän och hakan stödd i händerna.

»Har man gifvit det bästa, så är det inte värdt att knussla på småsmulorna», sade hon leende, »när vi nu kommit till tals, så säg mig hvad du gjort inne i staden så ofta; jag har varit så grufligt nyfiken.»

Han rodnade först, men öfvervann sin förlägenhet.

»Jag har läst språk», sade han. »Hå, det var inte värre än att man kunde. Men hvad jag var rädd att du skulle få vetat.»

»Hvarför det?»

»Det var liksom en skam, att vid mina år få börja som en skolpojke; och så var jag rädd att jag skulle vara för dum, så att det inte ville lyckas.»

»Du är så högmodig i ditt hjerta – du! Det är det, som gör dig så sluten. Du är så rädd att få böja dig för någon.»

»Kanske. – Jag har alltid trott att jag var ödmjuk. Jag har alltid varit färdig att erkänna andras öfverlägsenhet; men jag har rest mig emot den», sade han eftertänksamt. »Du påstod härom qvällen att jag lär vara ärelysten; jag har gått och tänkt på det sen. Jag vet inte om det är sant. Men ett vet jag, och det är att jag vill ha insigter och att jag också vill ha – ja, jag vill inte säga *makt,* ty att synas bryr jag mig inte om – men jag vill ha det der, som gör att man tycker man liksom kan sträcka ut sin hand och känna att man håller i tyglar. Inflytande kallas det kanske. Jag känner det bara så, som om jag ville denna min hand skulle vara så stark, – stadig och stark. Jag vill känna, att jag inte kommit till verlden utan att uträtta något. Jag vill *helt* fylla den plats, der jag blifvit ställd, men jag eftertraktar ingen annan. Kallar du det ärelystnad, då *är* jag ärelysten.»

»Må det kallas hvad det vill! Det drar mig till dig.»

»Och det är så gammalt», fortsatte han lugnt, »det har alltid sträfvat för att komma fram. Men jag har varit bunden. Far hade kassan, och far hade makten. Det jäser i mig, när jag tänker på honom. Har någon rätt att kufva en menniska och hålla henne tillbaka, som han gjorde med mig! – Och så har det alltid varit – under tryck. Det sista med Pål har endast satt mera fart i det. Ty då måste jag kasta mig öfver något med hela min kraft, för att inte bli alldeles tokig. Jag fick inte ha tid att känna. Det gälde bara att döfva, att hålla tanken spänd, se framåt och inte tillbaka. Det hela, det – att något sådant kunde hända, – att jag skulle vara ett noll, ett ingenting, det var en förödmjukelse så att jag kunde ... Det var en spark, för hvilken jag måste skälla mig sjelf en upprättelse, om jag så skulle aldrig det! Du kan inte tro hur något sådant kan sporra mig! Det är som

en tagg, en aggande känsla i mitt inre, som hvarken lemnar mig ro natt eller dag, utan endast drifver mig till arbete. Hur olik är jag inte den Börje, som du lefde tillsamman med för två år sedan! Det är så underligt att nu se tillbaka. Och ändå syns det kanske ingen förändring till det yttre. – Men brefven der gömma en hel utvecklingshistoria. Mor är af samma virke som jag; hon har förstått mig.»

Det kändes likt ett styng i Mariannes hjerta. Ja, hur rik denna utveckling varit anade hon nu, då hon såg in i detta kloka ansigte, med dess drag af sträng tillbakahållenhet och seg energi.

»Endast *ett* har jag aldrig sagt mor. Aldrig antydt.»

Det blef en paus.

»Du höll på att säga något förut, som du tvekade för», sade Marianne.

»Ja, jag ville svara dig på en annan fråga, som du också gjorde härom qvällen: hvarför jag bad dem icke ge mig några röster vid sista riksdagsmannavalet. Jo – ser du – jag är inte färdig än. Jag vill inte ryckas ur gången af mitt jemna arbete. Inte nu. Egendomen skall drifvas upp. Min ekonomi skall vara sådan, att den inte binder mig, och så ... ja så skall jag ha sett lite mer af verlden. För en menniska, som inte fått andra kunskaper än dem hon måst draga åt sig liksom med båtshakar, utan hjelp af andra, och hvars utveckling som menniska tagit så stort försprång för bokvetandet, för henne tror jag att resor äro en stor ginväg till bildning. Jag har en obetvinglig vetgirighet. Jag har alltid afundats Pål. Jag vill ut, äfven jag. Men jag tror att jag har andra ögon att se med än han, jag tror också att jag skall komma hem med en annan behållning än han. Vill du följa med – Marianne? Vill du dela med mig? Vill du vi ska’ vara två om allting? – två att se och uppfatta och döma och läsa, – två att hjelpa hvarandra i allt?»

Det behöfdes icke något svar. Hennes händer hade sjunkit ned i hans knä och hvilade sammanknäppta deröfver. Hennes ögon stirrade ut i rymden, som emot ett långt, vidöppet framtidsperspektiv.

Det skulle komma glädje och sorg om hvartannat, lyckans sinnesro och hårda tider. Hon visste det nu. Hennes lif skulle se ut som andra menniskors; icke romantiskt och sagolikt, utan nyktert och alldagligt. Men han var henne så kär, att hon kunnat falla på sina knän för honom; att hon kunnat trycka hans händer mot sina ögon i öfverströmmande lycka öfver att vara hans; – hans i glädjens solljus eller mörka stunder, hans i stort och smått, – alltid, om blott de höllo af hvarandra.

* * *